DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

BELGESEL ANLATI

JOHN REED

İngilizceden çeviren: Rasih Güran

Yordam Kitap

3. BASIM

John Reed *(1887, Portland - 1920, Moskova)*

ABD'nin kuzeybatı eyaletlerinden Portland, Oregon'da, bir yargıcın oğlu olarak dünyaya geldi. Özel okullarda okudu; iyi bir atletti ve şiir de yazıyordu. Harvard'ı bitirdikten sonra gazeteciliğe başladı. 1913'te Paterson, New Jersey ipek işçilerinin grevini izlediği sırada tutuklandı. Çalıştığı radikal eğilimli *The Masses* (Halk Kitleleri) adlı dergiye yazdığı grev yazıları büyük ilgi uyandırdı. Bu grevle ilgili olarak kaleme aldığı, "Paterson'da Savaş" başlıklı makale, tarafsız ve mesafeli bir bakış açısı yerine katılımcılığı benimsemesi bakımından gazetecilikte bir ilkti.

1914'te *Metropolitan* gazetesi adına, Meksika'daki devrimi izlemek üzere ayaklanmanın olduğu bölgeye gönderildi. Burada Panço Villa ile dost oldu. Meksika devrimi hakkındaki izlenimlerini, Rus yönetmen Sergey Bondarçuk tarafından 1982'de filme alınacak olan *Insurgent Mexico* (Başkaldıran Meksika) adlı kitapta topladı.

Dünya Savaşı sırasında yine aynı gazete adına savaşı izlemek için Avrupa'ya gönderildiyse de, savaşa karşı olan John Reed'in buradan yazdıkları Meksika yazılarındaki heyecandan yoksundur. Denilebilir ki en güzel yazılarını kişisel olarak da desteklediği ve katıldığı başkaldırılar hakkında yazmıştır. Reed'in yaşamındaki en önemli dönem, 1917 Ekim Devrimi sırasında yaşadığı süreç oldu. Şubat 1917'den itibaren devrimi izleyen John Reed, buradaki deneyimini *Dünyayı Sarsan On Gün*'de kaleme aldı.

Rasih Güran *(d. 1915[?])*

Muvakkar Güran'ın eşi, Nâzım Hikmet'in ve ressam Nazmi Ziya'nın yeğeni. Ağırlıklı olarak çevirmenlik yaptı. TKP'ye üyeydi. 1970 yılı civarında intihar etti. John Steinbeck, *Gazap Üzümleri* (1961); William Faulkner, *Ses ve Öfke* (1965); John Steinbeck, *Bitmeyen Kavga* (1967); Isaac Deutscher, *Troçki* (1969) çevirilerinden bazılarıdır.

Eserin orijinal adı ve ilk basımı:
Ten Days That Shook the World
1922, New York: Boni & Liveright

DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

John Reed

Yordam Kitap: 1 • **Dünyayı Sarsan On Gün** • John Reed • ISBN 9944 5688-2-1
İngilizceden Çeviren: Rasih Güran • *Kitap Editörü:* Yeşim Dinçer • *Düzeltme:* Ali Gündoğan
Kapak ve İç Tasarım: SavaşÇekiç • *Sayfa Düzeni:* Şendoğan Yazıcı • *Birinci Basım:* Eylül 2006
İkinci Basım: Şubat 2008, *Üçüncü Basım:* Ekim 2011 • *Yayın Yönetmeni:* Hayri Erdoğan

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti.
Çatalçeşme Sokağı No: 19 Kat: 3 Cağaloğlu 34110 İstanbul
T: 0212 528 19 10 F: 0212 528 19 09
W: www. yordamkitap. com E: info@yordamkitap. com

Baskı: **Pasifik Ofset**
Baha İş Merkezi
Haramidere - İstanbul
Tel: 0212 412 17 77

belgesel anlatı

DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

Sunuş

Nikolay Lenin
(Vladimir İlyiç Ulyanov)

John Reed'in kitabı *Dünyayı Sarsan On Gün*'ü büyük bir ilgi ve hiç azalmayan bir dikkatle okudum. Dünya işçilerine tereddütsüz olarak öneriyorum. İşte milyonlarca basılmasını ve bütün dillere çevrilmesini görmek isteyeceğim bir kitap. Proleter devrimin ve proletarya diktatörlüğünün gerçekte ne olduğunun kavranması bakımından önemi büyük olayların doğru ve çok canlı izahatını sunuyor. Bu meseleler yaygın biçimde tartışılıyor, ancak kişi, bu düşünceleri kabul ya da reddetmeden önce, kararının önemini tam olarak anlamak zorunda. John Reed'in kitabı, uluslararası işçi hareketinin temel problemi olan bu soruyu açıklığa kavuşturmaya kesinlikle yardımcı olacaktır.

1919 sonları

N. KRUPSKAYA'NIN İLK RUS BASIMINA ÖNSÖZÜ

«Dünyayı Sarsan On Gün», işte John Reed'in bu şaşırtıcı kitabına verdiği ad. Bu yapıt, Ekim Devrimi'nin ilk günlerini olağanüstü bir doğruluk ve canlılıkla yeniden yaşatıyor. Karşımızda olayların basit bir sıralaması, bir belgeler dökümü değil, fakat öylesine yaşanmış tipik olaylar dizisi var ki devrimin içinde bulunan herkese kendisinin de yer aldığı benzeri sahneleri hatırlatmaktan geri kalmıyor. Sıcağı sıcağına çizilen bu tablolar, kitlelerin olayları nasıl hissettiklerini son derece güzel yansıtarak böylece büyük devrimin farklı olaylarındaki gerçek olguyu da yakalamaya yardımcı oluyorlar.

İlk bakışta, bu kitabın memleketin dilini ve törelerini bilmeyen bir yabancı, bir Amerikalı tarafından yazılmış olması garip gözükebilir. Her adımda en gülünç yanlışlıklara düşebileceği, olayların en büyük faktörlerini unutabileceği düşünülebilir.

Yabancılar, Sovyet Rusya hakkında böyle yazılar kaleme almazlar. Ya olaylardan hiç bir şey anlamamakta ya da hiç bir zaman tipik olmayan bağımsız olayları genelleştirmektedirler. Şahsen Devrimin tanığı olanların sayıca çok az olduğu da doğrudur.

John Reed ise ilgisiz bir gözlemci olmamıştır. Sonuna kadar devrimci komünist olup olayların ve büyük kavganın gerçek anlamını kavramıştır. Görüş keskinliği de buradan ileri geliyor zaten, yoksa böylesine bir kitap yazmak olasılığını bulamazdı.

Ruslar da Ekim Devrimi'nden böyle bahsetmez-

ler. Ya onun hakkında bir yargı verirler ya da tanığı oldukları olayları anlatmakla yetinirler. Reed'in kitabı, halk yığınlarının başkaldırışını gerçekte olduğu gibi tüm bir tablo halinde vermekte olup bu yüzden gençlik için, gelecek kuşaklar için ve Ekim Devrimi'nin artık bir tarih olacağı gelecekteki insanlar için ayrıcalı bir anlam taşımaktadır. Reed'in kitabı kendi türünde bir destandır. John Reed, Rus Devrimine kopmaz bağlarla bağlıydı. Kendisine yakın hissettiği Sovyet Rusya'da tifüse yakalanarak öldü ve şimdi Kremlin'deki Kızıl Duvar'ın dibinde son uykusunu uyumaktadır. Devrim kurbanlarının cenazelerini anlatan John Reed gibi birisine de bu onur lâyıktı.

N. KRUPSKAYA

Önsöz

John Reed

Bu kitap tarihin yoğun bir parçasıdır; kendi gözümle gördüğüm bir tarih... Bu kitap, işçilerle askerlerin önderliğini yapan Bolşeviklerin Rusya'da Kasım Devrimi'yle* iktidarı nasıl ele aldığını ve sovyetlere nasıl verdiğini ayrıntılı olarak anlatan bir hikâyedir, başka bir şey olmak iddiasında değildir.

Kitapta daha çok devrimin başkenti ve yüreği olan "Kızıl Petrograd" anlatılmıştır. Ama okuyucunun, Petrograd'da olup bitenlerin az çok aynı yoğunlukla ayrı ayrı zamanlarda bütün Rusya'da aşağı yukarı aynı biçimde tekrarlandığını bilmesi gerekir.

Aynı konuda yazmakta olduğum birkaç kitabın birincisi olan bu kitapta kendi gözümle gördüğüm, bizzat katıldığım ve aynı zamanda güvenilir kaynaklardan dinlediğim olayları yalnızca gün gün anlatmakla yetindim. Ancak ilk iki bölümde ortamı ve devrimin nedenlerini kısaca vermeye çalıştım. Bu ilk iki bölümün biraz zor okunacağını biliyorum, ama bu bölümler sonradan anlatılacak olayları anlamak için gereklidir.

Kitabın okunması sırasında okuyucunun kafasında birçok

---

* Olayların geçtiği tarihte Rusya'da Jülyen takvimi, Avrupa ve ABD'de ise Gregoryen takvimi geçerliydi. Aslında iki takvim arasındaki fark, 1582 yılında, 5 Ekimle 14 Ekim tarihi arasındaki günlerin ortadan kaldırılmasına dayanıyor ve Ruslar'ın takvimi gün farkıyla geriden geliyordu. Yani tarihe Şubat Devrimi olarak geçen devrim, Gregoryen takvimine göre Martta; Ekim Devrimi ise, 7 Kasımda yapılmıştır. (Sovyetler Birliği'nde yapılan bir ayarlamayla bu fark 1918 yılında ortadan kaldırıldı.) Bu kitabın ABD'li yazarı Batı takvimini esas aldığından, çevirmen de bu tercihe sadık kalmıştır. *(Türkçe editörünün notu)*

soru doğacaktır: Bolşevizm nedir? Bolşevikler nasıl bir hükümet kurdular? Bolşevikler Kasım Devrimi'nden önce Kurucu Meclis'ten yana oldukları halde neden sonradan bu meclisi silah zoruyla dağıtmaya çalıştılar? Burjuvazi, Bolşevizm tehlikesi ortaya çıkıncaya kadar Kurucu Meclis'e karşı olduğu halde sonradan neden bu meclisi destekledi?

Bu ve buna benzer birçok soru burada cevaplandırılamaz. *Kornilov'dan Brest-Litovsk'a* adlı başka bir kitapta Alman antlaşmasına kadar (bu antlaşma da dahil olmak üzere) devrimin izlediği yolu gösterdim. Devrimci örgütlerin doğuşlarını ve yaptıkları işleri, halktaki duyguların gelişimini, Kurucu Meclis'in dağılışını, Sovyet devletinin yapısını ve Brest-Litovsk müzakerelerinin izlediği yolu ve sonucunu anlattım.

Bolşeviklerin nasıl ortaya çıktıklarını anlamak için, Rus ekonomisinin ve Rus ordusunun 1915'te başlayan bir gidişin mantıksal sonucu olduğunu bilmek gerekir. Çarın sarayına hâkim olan çürümüş gericiler, Almanlarla ayrı bir barış antlaşmasına varabilmek için Rusya'yı bile bile uçuruma sürüklüyorlardı. 1915 yazındaki büyük bozgunu doğuran cephedeki silah azlığı, ordudaki ve büyük şehirlerdeki yiyecek kıtlığı, 1916 yılında imalatın ve ulaştırma araçlarının azalması, Rusya çapında yürütülen büyük bir sabotaj hareketinin yalnızca bir parçasıydı. Bu hareket Mart Devrimi'yle tam zamanında durdurulmuş oldu.

Yeni rejimin ilk birkaç ayında, dünyanın en çok ezilen ülkelerinden birinde yaşayan yüz altmış milyon insan birdenbire özgürlüğüne kavuşunca, her büyük devrimde olagelen birçok karışıklığa rağmen hem iç durum düzelmeye hem de ordunun vurucu gücü artmaya başladı.

Ama "balayı" çok sürmedi. Mülk sahibi sınıflar, yalnızca, iktidarı çardan alıp kendilerine verecek siyasal bir devrim istiyorlardı. Onlara göre Rusya, Fransa ya da Amerika'da olduğu gibi, anayasal bir cumhuriyet olmalıydı ya da hiç olmazsa İngiltere gibi bir meşrutiyet... Öte yandan, halk yığınları gerçek bir sanayi ve toprak demokrasisi istiyordu.

William English Walling, 1905 Devrimi'ni anlatan *Russia's Message* (Rusya'nın Mesajı) adlı kitabında, sonradan hemen hemen oybirliğiyle Bolşevikleri destekleyecek olan Rus işçilerinin o zamanki durumlarını şöyle anlatır:

> Özgür bir rejimde de, eğer hükümet öteki sosyal sınıfların eline geçecek olursa, (işçiler) aç kalacaklarını biliyorlardı.
> Rus işçisi devrimcidir, ama ne şiddetten yanadır, ne dogmacıdır, ne de aptaldır. Barikatlar kurmaya hazırdır, ama bu barikatları incelemiştir ve bunların ne demek olduğunu dünyada kendi deneyi ile öğrenmiş olan tek işçidir... Sermaye sınıfına karşı mücadelesinde tavizsizdir. Öteki sınıflardan bihaber olmadığı gibi yaklaşmakta olan mücadelede onların etkin şekilde yer almasını istemektedir. Rus işçisi, Amerika'daki siyasal kurumların kendi ülkesindekinden ehven olduğundan kuşku duymaz ama despotizmin bir çeşidini bir başka çeşidine yeğlemeye istekli de değildir. Moskova, Riga ve Odesa'da kurşuna dizilen ya da idam edilen yüzlerce işçi boşuna ölmedi; zindanlarda binlerce işçi boşuna yatmıyor; Rus işçisi altın madenleri ve bataklıklardaki işçi yokluğunu gidermek üzere çöllere ve Kutup bölgesine boşuna gönderilmiyor...

Böylelikle Rusya'da dış savaş sürüp giderken siyasal devrim sosyal devrime dönüşüyor ve Bolşevizmin başarısıyla sonuçlanıyordu.

Amerika'da Sovyet hükümetine karşı olan Rus Haberler Bürosu'nun Müdürü A. J. Sack, *The Birth of the Russian Democracy* (Rus Demokrasisinin Doğuşu) adlı kitabında şöyle der:

> Bolşevikler kendi kabinelerini kurdular, Nikolai Lenin'i Başbakan, Leon Troçki'yi Dışişleri Bakanı yaptılar. Onların işbaşına geleceği, Mart Devrimi'nden hemen sonra belli olmuştu. Bolşevikler, devrimi izleyen aylar içinde durmadan geliştiler...

Yabancılar, özellikle Amerikalılar, sık sık Rus işçisinin "cahilliğinden" söz eder. Gerçi Rus işçisinde Batıdakilerin siyasal tecrübeleri yoktur, ama Ruslar da kendi istekleriyle katılmış oldukları birçok örgütte iyice yetişmiş bulunmaktadırlar. 1917 yılında

Bolşevizm konusunda ne düşünülürse düşünülsün, Rus devrimi insanlık tarihinin büyük olaylarından biridir ve Bolşeviklerin ortaya çıkışı da dünya çapında önem taşıyan bir olaydır. Tarihçiler Paris Komünü'nü nasıl en küçük ayrıntılarına kadar araştırıp duruyorlarsa, 1917 Ekiminde Petrograd'da olup bitenleri, halkı harekete getiren ruhu, önderlerin nasıl insanlar olduklarını ve nasıl davrandıklarını da araştıracaklardır. İşte ben bu kitabı bunun için yazdım. Büyük günlerin hikâyesini anlatırken de olayları vicdanlı bir gazeteci gözü ile görmeye ve gerçeği olduğu gibi göstermeye çalıştım.

New York, 1 Ocak 1919

NOTLAR VE AÇIKLAMALAR

Rus örgütlerinin sayıca çok olması (siyasi partiler, komite ve merkez komiteleri, sovyetler, dumalar, birlikler) ortalama okuyucunun aklını oldukça karıştıracaktır. Bundan ötürü kısa tanımlamalar ve açıklamalar yapıyorum.

SİYASİ PARTİLER

Kurucu Meclis seçimlerinde Petrograd'da on yedi, bazı taşra şehirlerinde ise kırka yakın parti vardı; ancak siyasi partilerin amaçlarını ve kuruluşlarını gösteren aşağıdaki özete yalnızca bu kitapta adı geçen gruplar ve hizipler alınmıştır. Bunların da yalnızca programlarının özleri ve genel nitelikleri verilmiştir.

1. *Monarşistler* ve çeşitli hizipleri, Oktobristler vb. Bir zamanlar çok güçlü olan bu parti artık açıkça çalışamıyordu; ya yeraltına geçmişlerdi ya da bir kısım üyeleri (Kadetler kendi programlarına yaklaştıkça) Kadet Partisi'ne katılmıştı. Kitapta adı geçen temsilcileri Rodziyanko ve Şulgin'dir.

2. *Kadetler*. Bu partinin adı, Anayasal Demokratlar kelimelerinin kısaltılmış biçiminden gelmektedir. Partinin resmî adı 'Halkın Özgürlüğü Partisi'dir. Çarlık zamanında bu

parti mülk sahibi sınıflara mensup liberallerin elindeydi. Kadetler belli başlı siyasal reform partisiydi. Aşağı yukarı Amerika'daki İlerici Parti gibidir. 1917 devrimi patladığı sırada ilk Geçici Hükümet'i bunlar kurdu. Müttefik emperyalistlerden ve çar hükümetinin emperyalistçe emellerinden yana olduklarını ilan ettiler. Kadet kabinesi Nisanda devrildi. Devrim, toplumsal ekonomik bir devrim halinde geliştikçe Kadetler gittikçe daha tutucu oldular. Kitapta adı geçen temsilcileri Milyukov, Vinaver, Şatski'dir.

2. a) *Kamu Adamları Grubu.* Kadetler Kornilov'un karşıdevrimci hareketine karışıp halk karşısındaki itibarlarını kaybedince Moskova'da bir Kamu Adamları Grubu kuruldu. Son Kerenski kabinesinde bunların temsilcilerine de yer verilmişti. Grup kendisini partiler üstü ilan ettiği halde liderleri Rodziyanko ve Şulgin gibi adamlardı. Grup, sovyetlerle kendi silahlarıyla, yani ekonomik örgütlerle savaşılması gerektiğini anlayacak kadar akıllı, daha "modern" görüşlü bankacılardan, tüccarlardan ve fabrikacılardan oluşmuştu. Tipik üyeleri Liyanozov, Konovalov'du.

3. *Halkçı Sosyalistler* ya da *Trudovikler* (İşçi Grubu). Sayıca az, çekingen aydınlardan, kooperatif liderlerinden ve muhafazakâr köylülerden oluşmuş bir partidir. Sosyalizmi savunan halkçılar, küçük burjuvazinin, memurların, dükkân sahipleri vb.nin çıkarlarını destekliyordu. Genellikle köylü temsilcilerinden oluşan Dördüncü İmparatorluk Duması'ndaki İşçi Grubu'nun geleneğini sürdürüyordu. 1917 Martında devrim patladığı sırada Kerenski, İmparatorluk Duması'nda Trudoviklerin lideriydi. *Halkçı Sosyalistler* milliyetçi bir partiydi. Kitaptaki temsilcileri: Peşehanov, Çaykovski.

4. *Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, Marksist Sosyalistler.* 1903'te toplanan kongrede parti, taktik sorunları üzerinde, Çoğunluk (Bolşinstvo) ve Azınlık (Menşinstvo) diye

ikiye ayrıldı. *Bolşevik* ve *Menşevik* kelimeleri bu ayrılıktan doğdu. *Bolşevik* "çoğunluğun üyesi", *Menşevik* "azınlığın üyesi" demekti. Bu iki kanat sonradan iki ayrı parti oldular. Her ikisi de kendilerine Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi adını veriyor ve Marksizmi savunuyordu. 1905 Devrimi'ne kadar Bolşevikler gerçekte azınlıktaydı. 1917 Eylülünden sonra yeniden çoğunluk oldular.

a) *Menşevikler.* Toplumun sosyalizme doğal bir gelişme ile gideceğine ve işçi sınıfının önce siyasi iktidarı ele geçirmesi gerektiğine inanan bütün sosyalist eğilimler bu partide toplanmıştır. Aynı zamanda milliyetçi bir partidir. Bu parti sosyalist aydınların partisiydi, yani, bütün eğitim araçları mülk sahibi sınıfların elinde olduğundan, aydınlar, içgüdüsel olarak bu eğilimin etkisi altında kalmış ve mülk sahibi sınıflardan yana olmuştur. Kitapta adı geçen temsilcileri Dan, Lieber, Tseretelli'dir.

b) *Menşevik Enternasyonalciler.* Menşeviklerin radikal, enternasyonalci kanadı. Mülk sahibi sınıflarla yapılacak her çeşit koalisyona muhaliftirler. Öte yandan, tutucu Menşeviklerden ayrılmak istemezler ve Bolşeviklerin savunduğu proletarya diktatörlüğüne karşıdırlar. Troçki uzun bir zaman bu grubun üyesiydi. Liderleri arasında Martov, Martinov vardır.

c) *Bolşevikler.* Bugün kendilerine *Komünist Partisi* adını vermekte, Menşeviklerin ve bütün ülkelerde "çoğunluk sosyalizmi" denilen eğilimlerin savundukları "ılımlı" ya da parlamentocu sosyalizm geleneğinden kendilerini kesin olarak ayırmaktadırlar. Bolşevikler proletaryanın hemen ayaklanarak iktidarı ele geçirmesini istiyorlardı. Böylece sanayi, toprak, tabii kaynaklar ve mali kurumlar zorla ele geçirilmek yoluyla sosyalizmin gelişi çabuklaştırılmış olacaktı. Bu parti başlıca fabrika işçilerinin ve aynı zamanda yoksul köylülerin büyük bir kısmının isteklerini dile getirmekteydi.

"Bolşevik" adı "Maksimalist" anlamına gelmez. Maksimalistler ayrı bir gruptur (5.b paragrafına bakınız). Bolşevik liderleri arasında bulunanlar: Lenin, Troçki, Lunaçarski.

e) *Birleşik Sosyal Demokrat Enternasyonalciler.* Bunlara *Novaya Jizn* (Yeni Hayat) grubu da denir. Bu ad çok etkili olan gazetelerinin adından gelmedir. İşçi sınıfı arasında pek az taraftarı bulunan küçük bir aydınlar grubudur. Yalnız Maksim Gorki'nin kişiliği grubun etkisini arttırıyordu. Bu aydınların programı da, Menşevik Enternasyonalcilerinkiyle aynıydı, ancak *Novaya Jizn* grubu iki hizipten birine bağlanmayı reddediyordu. Bolşevik taktiklerine karşı oldukları halde Sovyet hükümetinde kaldılar. Bu kitapta adı geçen öteki temsilcileri, Avilov ve Kramarov'dur.

f) *Yedinstvo.* Önemini yitiren küçük bir grup. 1880'lerde Rus Sosyal Demokrat hareketinin öncülerinden olan ve şimdi ihtiyarlamış bulunan Plehanov'u izleyenlerden kuruludur. Plehanov aşırı milliyetçiydi ve Menşeviklerin yanında bile çok tutucu kalıyordu. Bolşeviklerin hükümet darbesinden sonra Yedinstvo grubu ortadan silindi.

5. *Sosyalist Devrimci Parti.* İlk harflerinden ötürü *Eserler* (SR) de denir. Başlangıçta devrimci bir köylü partisiydi. Savaş Örgütleri'nin (yani Terörcülerin) partisiydi. Mart Devrimi'nden sonra o güne dek sosyalistlikle alakaları olmamış kişiler partiye girdiler. Bu sırada parti, yalnız toprakta özel mülkiyetin kaldırılmasını, toprak sahiplerine de tazminat ödenmesini istiyordu. Fakat sonunda köylüler arasında devrimci duygunun şiddetlenmesi, Sosyalist Devrimcileri "tazminat" talebinden vazgeçmeye zorladı. Genç ve ateşli aydınlar 1917 sonbaharında ana partiden ayrılarak *Sol Sosyalist Devrimci Parti*'yi kurdular. Sonraları radikallerce *Sağ Sosyalist Devrimciler* diye adlandırılan Eserler Menşeviklerin davranışlarını benimsemiş ve on-

larla birlikte çalışmıştır. Sonunda zengin köylüleri, aydınları, uzak köy bölgelerinde yaşayan cahil halkı temsil eden bir örgüt olmuştur. Bunlar arasında Menşevikler arasında olduğundan daha çok görüş ayrılığı vardı. Bu kitapta adları geçen liderleri şunlardır: Avksentiyev, Gotz, Kerenski, Çernov, "Babuşka" Breşkovskaya.

a) *Sol Sosyalist Devrimciler.* Bolşeviklerin işçi sınıfı diktatörlüğü görüşünü teorik olarak benimsemiş olmakla beraber başlangıçta Bolşeviklerin sert taktiklerine karşıydı. Bununla birlikte Sol Sosyalist Devrimciler Sovyet hükümetinin içinde kaldı, çeşitli bakanlıkları, özellikle Tarım Bakanlığını elinde tuttu. Hükümetten birçok kereler çekildi, ama yine döndü. Köylüler Eserler'den umudu kestikçe Sol Sosyalist Devrimciler Partisi'ne katıldı, böylece parti Sovyet hükümetini destekleyen, büyük toprakların tazminat ödenmeden zoralımını ve köylülere verilmesini isteyen büyük bir köylü partisi haline geldi. Liderleri arasında bulunanlar: Spiridonova, Karelin, Kamkov, Kalagayev.

b) *Maksimalistler.* Sosyalist Devrimci Parti'nin 1905 Devrimi'nde ayrılan bir koludur. Parti o sırada sosyalist programın azamisini (maksimumunu) derhal uygulamak isteyen güçlü bir köylü hareketiydi. Şimdi anarşist köylülerden oluşan önemsiz bir gruptur.

PARLAMENTONUN İŞLEYİŞİ

Rus toplantıları ve kongreleri bizim Amerikan usullerinden çok Avrupa usullerine göre düzenlenir. Genellikle ilk yapılan iş, kâtiplerin ve Başkanlık Divanı'nın (Prezidyum) seçimidir.

Başkanlık Divanı toplantıya başkanlık edecek komitedir ve toplantıda temsil edilen grupların ve siyasi partilerin temsilcilerinden, üye sayısıyla orantılı olarak kurulur. Başkanlık Divanı gündemi düzenler.

Her konu (vopros) genel olarak ortaya konur ve sonra tartışılır; tartışmanın sonunda çeşitli partiler karar tasarısı sunar

ve her biri ayrı ayrı oylanır. Gündem, genellikle, ilk yarım saat içinde pek uygulanmaz. Herhangi bir "acil" durumda (bu talebi kurul hemen hemen daima kabul eder) herhangi bir kimse ayağa kalkıp konu üzerinde istediğini söyleyebilir. Toplantı üyeleri toplantıya hâkimdir. Başkanın tek görevi küçük bir zili çalmak, düzeni sağlamak ve söz isteyenlere söz vermektir. Oturumun gerçek çalışması hiziplerin ve siyasi partilerin kendi aralarında yaptıkları kurul toplantılarıyla yürür. Parti kurulları, genel kurulda liderler üzerinden temsil edilir ve oylar, hemen hemen daima, blok halde verilir. Sonuç olarak, her yeni önemli konuda ya da oylamada toplantıya ara verilir, böylelikle çeşitli grupların ya da siyasi partilerin kendi grup toplantılarını yapmaları sağlanır.

Toplantıda bulunanlar çok gürültü eder. Konuşmacılar alkışlanır ya da yuhalanır. Başkanlık Divanı'nın planlarını bozmak için de elden gelen yapılır. Çok rastlanan bağırmalar arasında şunlar vardır: "Prosim - Lütfen devam edin!" "Pravilno" ya da "Eto viyerno - Çok doğru!" "Do volno - Yeter!" "Doloi - İn aşağı!" "Posor - Utan!" ve "Tiş - Susun! Gürültü etmeyin!"

HALK ÖRGÜTLERİ

1. *Sovyet*. "Konsey" ya da "Kurul" (eski deyimiyle "Şûra"). Çarlık zamanında İmparatorluk Devlet Konseyi'ne *Gosudarstvenyi Sovyet* denirdi. Devrimden sonra "Sovyet", işçi sınıfının ekonomik örgütlerine mensup üyeler tarafından seçilen bir çeşit parlamentonun, yani, İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyeti'nin adı olmuştur. Bundan ötürü bu kelimeyi yalnız bu kurumlardan söz ettiğim zamanlarda kullandım, başka yerlerde kelimeyi "konsey" olarak çevirdim.

   Rusya'da her şehrin, kasabanın ve köyün seçtiği yerel sovyetlerin (büyük şehirlerde mahalli -Rayonni- sovyetlerin) yanı sıra bölge ya da taşra (oblastne ya da gubiyernski) sovyetleri, başkentte Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi (baş harflerinden ötürü Çay-i-ka) vardı (Merkez Komiteleri açıklamasına bakınız).

Mart Devrimi'nden sonra işçi ve asker delegeleri sovyetleri hemen hemen her yerde birleşti. Ama işçi ve asker bölümleri, kendi özel konularını konuşmak üzere ayrı ayrı da toplanırlardı. Köylü delegeleri sovyetleri, Bolşevik ayaklanmasına kadar ilk iki sovyetle birleşmedi. Köylü sovyetleri de öteki işçi ve asker sovyetleri gibi örgütlenmişti. Başkentte Rusya Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi vardı.

2. *Sendikalar.* Çoğunlukla sanayi alanındaydı ve Bolşevik devrimi sırasında üç-dört milyon üyesi vardı. Bu sendikalar da bütün Rusya çapında örgütlenmiş ve bir çeşit Rusya İşçi Federasyonu haline gelmişti. Merkez yürütme komiteleri başkentte bulunuyordu.

3. *Fabrika-Atölye Komiteleri.* İşçilerin sanayiyi denetlemek amacıyla kendiliklerinden kurmuş oldukları örgütlerdir. Devrimin patlamasıyla fabrikalarda yönetimin bozulması üzerine durumdan yararlandılar. Fabrika-atölye komitelerinin de bütün Rusya çapında bir örgütü vardı. Merkez komitesi Petrograd'daydı ve sendikalarla işbirliği yaparak çalışıyordu.

4. *Dumalar.* Duma kelimesi kabaca "danışmanlar kurulu" demektir. Devrimden sonra demokratik bir şekilde altı ay devam eden İmparatorluk Duması 1917 Eylülünde kendiliğinden dağıldı. Bu kitapta adı geçen şehir duması yeniden örgütlenen belediye konseyidir. Çoğu zaman, "belediye özerk idaresi" de denir. Şehir Duması doğrudan doğruya ve gizli oyla seçilmişti. Bolşevik ayaklanması sırasında halkın Duma'yı desteklememesinin tek nedeni, *ekonomik* gruplara dayanan ve gittikçe güçlenen örgütlerin karşısında yalnız *siyasi* eğilimleri temsil etmesi ve bu temsilin de etkisini gittikçe yitirmiş olmasıdır.

5. *Zemstvo'lar.* Kabaca "taşra konseyleri" demektir. Çarlık zamanında yarı siyasi, yarı toplumsal kurumlardı. Çok az yönetim güçleri vardı. Üyelerinin çoğu toprak sahibi sınıfın liberal görüşlü aydınlarıydı. En önemli görev-

leri, eğitimle birlikte köylülere verilen toplumsal hizme lerdi. Savaş sırasında zemstvolar yavaş yavaş Rus ordusı nun yiyecek ve giyecek, yabancı ülkelerden yapılacak sı tın alma işlerini de üzerlerine aldılar. Askerler arasınd Amerika'da Y.M.C.A.'nın (*Genç Erkekler Hıristiyan Birliğ* cephede yaptığı görevlere benzer görevler yaptılar. Mart Devrimi'nden sonra, zemstvolar tarım bölgelerindeki mahalli hükümetler durumuna getirilmek istendi ve bu amaçla demokratlaştırıldı. Ancak onlar da, şehir dumaları gibi, sovyetlerle yarışamadılar.

6. *Kooperatifler.* Bunlar işçi ve köylü tüketim kooperatifleriydi. Devrimden önce bütün Rusya'da birkaç milyon üyeleri vardı. Kooperatifler liberaller ve "ılımlı" sosyalistler tarafından kurulmuştu. Devrimci sosyalist gruplar kooperatif hareketini desteklemediler, çünkü bunları, üretim ve dağıtım araçlarının bütünüyle işçilerin eline geçmesini önleyen ve hareketin yerine geçen kurumlar saydılar. Mart Devrimi'nden sonra kooperatifler hızla gelişti. Kooperatiflere Halkçı Sosyalistler, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler hâkimdi. Bolşevik devrimine dek tutucu bir siyasi güç olarak kaldılar. Öte yandan, eski ticaret ve ulaşım mekanizması çöktüğü zaman Rusya'yı besleyen yine kooperatifler oldu.

7. *Ordu Komiteleri.* Ordu komiteleri eski rejime mensup subayların gerici etkileriyle savaşmak amacıyla cephede askerler tarafından kurulmuştu. Her bölüğün, alayın, tugayın, tümenin ve ordunun komitesi vardı. Hepsi birden ordu komitesi'ni seçerdi. Merkez Ordu Komitesi Genelkurmay'la işbirliği yapardı. Devrimin patlaması üzerine orduda yönetim çökünce ordu komiteleri Karargâh Komutanlığı görevini ve bazı durumlarda, askerlere komuta etme görevini de üzerine aldı.

8. *Filo Komiteleri.* Ordu komitelerinin donanmadaki karşılığı.

MERKEZ KOMİTELERİ

1917 ilkbaharında ve yazında Petrograd'da her çeşit örgütün Rusya çapında kongresi yapıldı. İşçi, asker ve köylü sovyetleri, sendikalar, fabrika-atölye komiteleri, ordu ve filo komiteleri ulusal kongrelerini topladı. Bundan başka, ordu ve donanmadaki hizmetlerin her dalı, kooperatifler, milliyetler vb. de ulusal kongrelerini yaptı. Her kongre hükümet merkezinde kendi özel çıkarlarını korumak amacıyla bir Merkez Komitesi ya da Merkez Yürütme Komitesi seçti. Geçici Hükümet gücünü yitirdikçe bu merkez komitelerinin yönetim güçleri de ister istemez arttı.

Bu kitapta adı geçen önemli merkez komiteleri şunlardır:

Sendikalar Birliği. 1905 Devrimi sırasında Profesör Milyukov ile öteki liberaller, serbest meslek adamlarından, doktorlardan, avukatlardan vb.nden oluşan sendikalar kurmuşlardı. Bu sendikalar Sendikalar Birliği adı altında birleşti. Sendikalar Birliği 1905'te devrimci demokrasiyle birlikti. 1917'de ise Bolşevik ayaklanmasına karşı cephe aldı; hükümet memurlarını bir araya getirerek onları sovyet iktidarına karşı greve sürükledi.

Çay-i-ka. Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi. Baş harflerinden ötürü bu adı almıştır.

Centroflot. "Merkez Filosu", Merkez Filo Komitesi.

Vikjel. Rusya Demiryolu İşçileri Sendikası Merkez Komitesi. Baş harflerinden ötürü bu adı almıştır.

BAŞKA ÖRGÜTLER

Kızıl Muhafızlar. Rusya'daki silahlı fabrika işçileri. Kızıl Muhafızlar ilk olarak 1905 Devrimi'nde kuruldu, 1917 Martında, şehirde düzeni korumak ihtiyacı belirince yeniden ortaya çıktılar. O sıralarda silahlıydılar. Geçici Hükümet'in silahsızlandırma girişimleri aşağı yukarı başarısızlıkla sonuçlandı. Devrim sırasında her buhranda hemen caddelerde görünürlerdi. Eğitim görmemiş, disiplinsiz sivillerden oluşuyordu. Sadece devrime inançları vardı.

Beyaz Muhafızlar. Burjuva gönüllüleri. Devrimin son zamanlarında, Bolşeviklerin ortadan kaldırmak istedikleri özel mülkiyeti korumakla görevliydiler. Bunların çoğu üniversite öğrencileriydi.

Tekintsi. Ordudaki adı "Vahşi Tümen"di. Orta Asya'dan gelmiş İslam göçebeleri, doğrudan doğruya General Kornilov'a bağlıydı. Tekintsiler körü körüne bağlılıklarıyla ve savaştaki zalimlikleriyle ün salmıştı.

Ölüm Taburları ya da Hazır Kuvvet Taburları. Bütün dünyada "Ölüm Taburu" denince Kadınlar Taburu akla gelir. Oysa erkeklerin Ölüm Taburları da vardı. Bu taburları 1917 yazında Kerenski kurmuştu. Amacı kahramanlık örnekleri vererek orduda disiplini ve savaş gücünü kuvvetlendirmekti. Ölüm Taburları'nda daha çok ateşli, genç yurtseverler vardı. Bunların çoğu da mülk sahibi sınıfların çocuklarıydı.

Subaylar Birliği. Siyaset alanında ordu komitelerinin büyüyen gücüyle çarpışmak üzere gerici subaylar arasında kurulmuş bir örgüttü.

St. Jorj Şövalyeleri. Savaşta ün salanlara St. Jorj Nişanı verilirdi. Bu nişanı taşıyanlar otomatik olarak St. Jorj Şövalyesi olurdu. Örgütün amacı askerlik fikrini yaymaktı.

Köylüler Birliği. 1905'te Köylüler Birliği devrimci bir örgüttü. 1917'de köylü delegeleri sovyetlerinin artan gücü ile savaşan zengin köylüler örgütü haline geldi.

KRONOLOJİ VE RUSÇA KELİMELERİN OKUNUŞU

Bu kitapta bizim Batı takvimini uyguladım. Rus takvimindeki tarihler bu tarihlerden on üç gün öncedir.

Rus adlarının ve kelimelerinin yazılışında bilgisel bir kural izlemedim. İngilizce konuşan okuyucuya Rusçadaki söylenişine göre en yakın biçimini sundum.*

* Bu kelimeler Türkçedeki okunuşuna göre değiştirildi. *-çev.*

KAYNAKLAR

Kitapta kullandığım malzemenin çoğunu kendi notlarımdan aldım. Aynı zamanda, anlatılan süre içinde her gün yayımlanmış olan yüzlerce Rusça gazeteden, İngilizce *Russian Daily News* ve Fransızca *Journal de Russie* ve *Entente*'dan yararlandım. Ancak Petrograd'da Fransız Haberler Bürosu tarafından her gün yayımlanan *Bulletin de la Presse* bana bu konuda en çok yardımı dokunan yayındır. Bütün önemli olaylara ait raporlar ve Rus basın yorumları bu gazetede çıkmıştır. Gazetenin 1917 ilkbaharından 1918 Ocak ayına kadar olan hemen bütün sayıları elimdedir.

Bundan başka 1917 Eylülü ortalarından 1918 Ocak ayının sonuna kadar Petrograd'da duvarlara yapıştırılmış hemen hemen bütün açıklama, kararname, beyanname ve bildirileri toplamış bulunuyorum. Aynı zamanda, Bolşeviklerin iktidarı ele aldıkları sırada Dışişleri Bakanlığı'nda bularak yayımladıkları gizli anlaşmalarla öteki vesikalar da bende mevcuttur.

BÖLÜM I

ORTAM

1917 Eylülünün sonlarına doğru Rusya'yı gezen yabancı bir sosyoloji profesörü Petrograd'da beni görmeye gelmişti. İş adamları ile aydınlar, devrimin artık yavaşlamakta olduğunu söylemişler ona. Profesör, bu bilgiye dayanarak bir yazı yazmış, sonra ülkeyi gezmeye başlamış, sanayi bölgelerini görmüş, köylere gitmiş. Devrimin yavaşlamak şöyle dursun, hızını arttırdığı sonucuna varmış. Gündelikçilerin ve çalışanların ağzında, "Bütün topraklar köylülerin, fabrikalar işçilerin," sözü dolaşıyor. Eğer aynı profesör cepheyi dolaşmış olsaydı bütün ordunun "barış"tan söz ettiğini işitecekti.

Profesör şaşırmıştı, ama bence hiç şaşırmaması gerekirdi, çünkü her iki gözlem de doğruydu. Mülk sahibi sınıfı gittikçe tutucu olurken, halk yığınları gittikçe yeni görüşü benimsiyordu.

İş adamları ile aydınlar arasında genel bir kanı vardı: Devrim artık oldukça ileri gitmiş ve çok uzamıştı; artık her şeyin yerli yerine oturma zamanı gelmişti. Siyasal çevrelere hâkim olan "ılımlı" sosyalist gruplar, Kerenski'nin Geçici Hükümeti'ni destekleyen oborontsi (1) Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler de bu görüşe katılıyordu.

14 Ekimde "ılımlı" sosyalistlerin resmî yayın organı şöyle diyordu:

> Devrim dramının iki perdesi vardı: Eski rejimin yıkılması, yerine yenisinin kurulması. Birinci perde oldukça uzun sürdü. Artık ikinci perdeye geçmek ve bu perdeyi de olabildiğince çabuk oynamak zamanı geldi. Büyük bir devrimcinin dediği gibi, "Çabuk olun dostlar, devrimi artık bitirelim. Devrimi uzun süren onun meyvelerini toplayamaz...

Öte yandan işçiler, askerler ve köylüler devrimin birinci perdesinin henüz bitmediğine iyice inanıyordu. Cephede, ordu komiteleri, askerlere insan muamelesi yapmaya alışmamış olan subayları sinirlendiriyor; cephe gerisinde, köylüler tarafından seçilen toprak komitelerinin üyeleri, hükümetin çıkardığı toprak kanunlarını uygulamaya çalıştıkları için hapse atılıyor; fabrikalardaki işçiler (2) ise kara listeler ve lokavtlarla savaşıyordu. Bundan başka, sürgünden dönen politikacılar "istenmeyen" vatandaşlar diye yurttan kovuluyor; bazı durumlarda da, yabancı ülkelerden köylerine dönenler, 1905'te giriştikleri devrimci hareketler yüzünden ya kovuşturmaya uğruyor ya da hapse atılıyordu.

"Ilımlı" sosyalistlerin, çeşitli nedenlerle durumdan memnun olmayan halka verebilecekleri bir tek cevap vardı: Aralık ayında toplanacak olan Kurucu Meclis'i bekleyin! Ama halk bu cevabı yetersiz buluyordu. Kurucu Meclis iyiydi, hoştu, ama Rus devriminin bazı kesin davaları vardı ve Kardeşlik Mezarlığı'nda şimdi kaskatı yatan devrimci kahramanlar bu uğurda ölmüştü. Kurucu Meclis toplansın ya da toplanmasın, bu davaların gerçekleşmesi gerekiyordu. Bunlar Barış, Toprak ve Sanayi Üzerindeki İşçi Denetimiydi. Oysa Kurucu Meclis ertelenip duruyordu. Belki daha da ertelenecekti. Halk durulunca ya, belki de isteklerini değiştirinceye değin! Ne olursa olsun, devrimin sekiz ayı geçmişti ve daha ortada bir şey yoktu...

Bu sırada askerler barış sorununu cepheden kaçarak kendi başlarına çözüyor, köylüler büyük çiftlikleri yakıyor, malikâneleri zaptediyor, işçiler sabotaj ve grevler yapıyordu... Elbette ki, beklendiği üzere, fabrikatörler, toprak sahipleri ve subaylar, herhangi bir demokratik uzlaşmayı önlemek için ellerinden geleni yapmaktan çekinmiyordu.

Geçici Hükümet'in politikası, etkisiz reformlar ile şiddetli baskı tedbirleri arasında bocalayıp duruyordu. Sosyalist Çalışma Bakanı'nın yayımladığı bir emirde, bundan böyle işçi komitelerinin ancak çalışma saatlerinin dışında toplanabileceği bildiriliyordu. Cephedeki birliklerdeki muhalefet partilerinin "tahrikçiler"i tutuklanıyor, ilerici gazeteler kapatılıyor ve devrimci propaganda yapanlara ölüm cezaları uygulanıyordu... Kızıl Muhafızların da silahları ellerinden alınmak istendi bir kez. Düzeni korumak için taşraya Kazaklar gönderildi... "Ilımlı" sosyalistler ile hükümette yer alan önderleri bu önlemleri, mülk sahibi sınıflarla işbirliği yapabilmek için gerekli sayıp destekliyorlardı. Halk hızla onlardan ayrıldı; Barış, Toprak ve Sanayi Üzerinde İşçilerin Denetimini ve bir işçi sınıfı hükümetinin kurulmasını isteyen Bolşeviklerden yana geçti. 1917 Eylülünde işler tam bir buhran noktasına vardı. Gittikçe yayılan bu eğilim karşısında Kerenski ile "ılımlı" sosyalistler mülk sahipleri ile bir koalisyon hükümeti kurmayı başardılar ve sonunda Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler halkın güvenini, bir daha kazanamayacak biçimde yitirdiler.

Ekimin ortasında *Raboçi Put* (İşçinin Yolu) gazetesinde "Sosyalist Bakanlar" başlığı ile yayımlanan bir yazıda, halkın "ılımlı" sosyalistler karşısındaki duyguları şöyle anlatılıyordu:

> İşte yaptıkları işlerin listesi: (3)
> Tseretelli: General Polovtsev'in yardımı ile işçilerin ellerindeki silahları aldı, devrimci askerleri susturdu ve orduda ölüm cezasını onayladı.
> Skobeliyev: Kapitalistlere yüzde yüz vergi koyacağını söylemekle işe başladı, atölye ve fabrikalardaki işçi komitelerini dağıtmaya kalkışarak bitirdi.
> Avksentiyev: Yüzlerce işçiyi ve Toprak Komitesi üyesini hapse attırdı, birçok işçi ve asker gazetesini kapattırdı.
> Çernov: "İmparator Beyannamesi"ni imzaladı ve Fin Diyet Meclisi'nin kapatılmasını emretti.
> Savinkov: General Kornilov ile açık bir ittifak kurdu. Eğer ülkenin bu büyük kurtarıcısı Petrograd'a ihanet etmeyi başaramadıysa, bunun kendi elinde olmayan bazı nedenleri var.

Zarudni: Aleksinski ve Kerenski'nin onayı ile devrimin en iyi işçilerini, askerlerini ve bahriyelilerini hapse attı.
Nikitin: Demiryolu işçilerine karşı bayağı bir polis rolünü oynadı.
Kerenski: En iyisi onun üzerine bir şey demeyelim. Onun yaptığı işlerin listesi uzun...

Helsingfors'taki Baltık Donanması'nın kongre delegeleri şöyle bir karara varmıştı:

Politika serüvencisi "Sosyalist" Kerenski'nin Geçici Hükümet'ten hemen atılmasını istiyoruz. Kerenski burjuvaların yararına yaptığı utanmazca siyasi şantajlarla büyük devrimi ve devrimci halk yığınlarını şaşırtmakta ve yıkmaktadır...

Bütün bunların ilk sonucu Bolşeviklerin güçlenmesi oldu...

1917 Martında Taurid Sarayı'na çarpan işçi ve asker seli, korkak İmparatorluk Duması'nı bütün iktidarı elinde toplamaya zorladığından beri, devrimin akışında her türlü değişikliği yapanlar halk, işçi, asker ve köylü yığınları olmuştu. Milyukov kabinesini onlar alaşağı ettiler. Rus barış şartlarını dünyaya ilan eden onların sovyetiydi: "Hiçbir yer alınmayacak, hiç tazminat verilmeyecek, halk kendi kaderini kendisi tayin edecek." Taurid Sarayı'na Temmuzda bir daha yürüyerek Rusya'da yönetimin sovyetlere verilmesini isteyenler de yine kendiliğinden harekete geçen bu örgütlenmemiş proletarya olmuştu.

O sıralarda küçük bir siyasi grup olan Bolşevikler hareketin başına geçti. Silahlı gösterinin kötü bir şekilde başarısızlığa uğraması kamuoyunu onlara karşı çevirdi ve öndersiz kalan çok sayıda Bolşevik, Petrograd'ın arka mahallelerine sığındı. Bunun arkasından vahşi bir av başladı; yüzlerce Bolşevik hapse atıldı; bunların arasında Troçki, Madam Kollantay ve Kamenev de vardı; Lenin ile Zinovyev kaçıp saklandılar; Bolşevik gazeteleri kapatıldı. Kışkırtıcılar ve tutucular Bolşeviklerin Alman casusları olduklarını her yerde söyleyip durdular ve bütün dünya da sonunda öyle olduklarına inandı.

Ama Geçici Hükümet suçlamalarını doğrulayamadı; Bolşeviklerin Alman casusu olduklarını kanıtlayan belgelerin

uydurma olduğu anlaşıldı; Bolşevikler yargılanmadan, kefalete ve şarta bağlanmadan, birer ikişer serbest bırakıldı. Yalnız altı kişi içeride kaldı. Durmadan değişen Geçici Hükümet'in iktidarsız ve kararsız olduğunu artık herkes kabul ediyordu. Bolşevikler halk yığınlarının kulağına çok hoş gelen sloganlarını o sırada yeniden ortaya attılar: "Bütün İktidar Sovyetlere!" Bolşevikler bu sloganı ortaya atmakla yalnız kendi çıkarlarını düşünmüş olmuyordu, çünkü o sıralarda sovyetlerin çoğu Bolşeviklerin en büyük düşmanı olan "ılımlı" sosyalistlerin elindeydi...

Eskisinden daha güçlü olarak ortaya çıkan Bolşevikler, işçilerin, askerlerin ve köylülerin kaba, basit isteklerini göz önüne aldılar ve yakın programlarını bu istekler üzerine kurdular. *Oborontsi* Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler burjuvazi ile uzlaşma yollarını ararken, Bolşevikler Rus halk yığınlarını çarçabuk ellerine geçirdi. Temmuzda yakalanmış ve lanetlenmişlerdi; Eylülde ise başkent işçilerini, Baltık Donanması bahriyelilerini ve askerlerin neredeyse tamamını kendi yanlarına çektiler. Eylülde büyük şehirlerde yapılan belediye seçimleri (4) önemli sonuçlar verdi: Yeniden seçilenlerin yalnızca yüzde 18'i Menşevik ve Sosyalist Devrimciydi; oysa Temmuzda oyların yüzde 70'ten çoğunu bu partiler kazanmıştı...

Bu sırada yabancı gözlemcileri şaşırtan bir durum vardı ortada: Sovyetlerin merkez yürütme komiteleri, merkez ordu ve donanma komiteleri, ve bazı sendikaların merkez komiteleri, özellikle Posta Telgraf İşçileri ve Demiryolu İşçileri Sendikaları Bolşeviklere tamamıyla karşıydı. Bu merkez komiteleri, Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin çoğunlukta olduğu yaz aylarında seçilmişlerdi; bunlar, herhangi bir seçimi erteliyor ya da engelliyorlardı. Oysa, İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Tüzüğü'ne göre, bütün Rusya çapındaki kongrenin *Eylül içinde toplantıya çağrılması* gerekiyordu. Ama Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi (*Çayika*) bu toplantıyı yapmak istemiyordu, çünkü onlara göre Kurucu Meclis iki ay sonra toplanacaktı. O zaman sovyetlerin artık çekileceğini ve ortadan kalkacağını düşü-

nüyorlardı. Oysa Bolşevikler bütün ülkedeki mahalli sovyetlerde, sendika kollarında, asker ve bahriyeliler arasında, o sıralarda yapılan seçimleri birer birer kazanıyordu. Köylü sovyetleri hâlâ tutucuydu, çünkü hayatın yavaş geçtiği bölgelerde siyasal bilince kolay varılmıyordu. Bundan başka Sosyalist Devrimci Parti de bir kuşaktan beri köylüler arasında propaganda yapan bir partiydi... Bütün bunlara rağmen köylüler arasında da devrimci bir kanat biçimlenmeye başlıyordu. Bu gelişim Ekim ayında daha açık olarak ortaya çıktı: Sosyalist Devrimcilerin sol kanadı ikiye ayrıldı ve Sol Sosyalist Devrimciler adıyla ikinci bir hizip ortaya çıktı.

Öte yandan, her yerde gericiliğin güven kazanmaya başladığını gösteren belirtiler de vardı (5): Mesela, Petrograd'da Troitski Fars Tiyatrosu'nda oynanan *Çarın Günahları* adlı güldürü, birtakım monarşistler tarafından yarıda kestirildi ve "İmparatora hakaret" eden oyuncular linç edilmek istendi. Bazı gazeteler bir "Rus Napolyonu"nu beklediklerini açıkça yazmaya başladı. Burjuva aydınları, sovyetlerin işçi delegelerine *Raboçi Deputatov* (işçi delegeleri) yerine *Subaçi Deputatov*, yani "köpek delegeleri" diyordu...

15 Ekimde büyük Rus kapitalisti Stepan Georgiyeviç Liyanozov ile görüştüm. Bu adama "Rusların Rockefeller'i" diyorlar. Kendisi politik görüş bakımından Kadet'tir.

"Devrim" dedi, "bir hastalıktır. Yabancı devletler er geç buraya müdahale etmelidir; hasta bir çocuğu iyileştirmek, ona yürümeyi öğretmek için müdahale edilmesi gerektiği gibi. Elbette ki, bu pek doğru bir şey değil, ama öteki ulusların da kendi ülkelerinde Bolşevizmin ne büyük bir tehlike olduğunu anlamaları gerekir. 'Proletarya diktatörlüğü' ve 'dünya toplumsal devrimi' bulaşıcı fikirlerdir... Müdahale gerekli olmayabilir belki de. Ulaştırma yılgın, fabrikalar kapanıyor, Almanlar ilerliyor. Açlık ve yenilgi Rus halkının aklını belki başına getirebilir."

Bay Liyanozov, ne olursa olsun, tüccarlarla fabrikatörlerin, işçilerin atölye komiteleri kurmalarına ya da sanayi yönetiminde söz sahibi olmalarına izin vermeyeceklerini söylüyordu.

"Bolşeviklerle iki yoldan başa çıkılabilir: Hükümet Petrograd'ı boşaltır, sıkıyönetim ilan edilir. O zaman bölgenin askerî komu-

tanı yasal formalitelere başvurmadan bu baylarla başa çıkabilir... *Ya da, mesela, Kurucu Meclis'te birtakım ütopyacı eğilimler ortaya çıkarsa, Meclis silah zoruyla dağıtılır...*"

Kış geliyordu. Rusların o korkunç kışı... İş adamlarının kıştan şöyle söz ettiklerini işitiyordum. "Kış her zaman için Rusların en iyi dostudur. Bizi devrimden belki o kurtaracak." Soğuktan donmuş cephe boyunca perişan ordular hiçbir direnme gösteremeden ölüyordu. Trenler işlemiyor, yiyecek azalıyor, fabrikalar kapanıyordu. Umutsuz halk yığınları burjuvazinin hayatı felce uğrattığını, cephedeki orduların yenilmesine sebep olduğunu her yerde söylüyordu. General Kornilov, halka, "Ülkeye görevini hatırlatacağız diye Riga'yı elden mi çıkaralım?" dedikten hemen sonra Riga teslim oldu.

Amerikalılar sınıf savaşının bu kadar hızla gelişeceğine inanamaz. Ama ben Kuzey Cephesi'nde, asker komiteleri ile işbirliği yapmaktansa askerî bir felaketi tercih eden birçok subaya rastladım. Kadet Partisi'nin Petrograd Sekreteri bana, ülkedeki ekonomik çöküntünün, devrimi halkın gözünden düşürmek için açılan kampanya ile ilgili olduğunu söyledi. Adını açıklamamaya söz verdiğim bir müttefik diplomatı, bu gerçeği kendi bilgisine dayanarak doğruladı. Harkov yakınlarında bulunan bazı kömür ocaklarının sahipleri tarafından ateşe verildiğini ve madenlerin su baskınına uğratıldığını, Moskova'daki dokuma fabrikaları mühendislerinin makineleri bozarak kaçtıklarını, demiryolu memurlarının lokomotifleri bozarken işçiler tarafından yakalandıklarını biliyordum...

Mülk sahibi sınıfların büyük bir kısmı (Geçici Hükümet bile) Almanları devrime tercih ediyor ve bunu açıkça söylemekten çekinmiyordu. Kaldığım Rus evinde her zaman yemekte konuşulan konu, Almanların gelmesi ve ülkeye "kanun ve düzen" getirmeleriydi... Bir akşamüstü Moskovalı bir tüccarın evindeydim, çay içilirken masada oturan on bir kişiye sorduk: "Wilhelm'i mi tercih edersiniz, yoksa Bolşevikleri mi?" Bire karşı onla Wilhelm kazandı...

Spekülatörler genel çöküntüden yararlanarak büyük paralar biriktiriyor, biriktirdikleri paraları görülmemiş eğlencelerde ya da hükümet memurlarını kandırmak için kullanıyorlardı. Gıda maddeleri ve yakıt ortaya çıkarılmıyor ya da gizlice ülkeden kaçırılarak İsveç'e gönderiliyordu. Devrimin ilk dört ayında, Petrograd'ın büyük belediye depolarında bulunan gıda yedekleri hemen hemen yağmaya uğramış, şehre iki yıl yetecek yedekler ancak bir ay yetecek düzeye inmişti... Geçici Hükümet'teki son iaşe bakanının resmî raporuna göre, kahvenin bir libresi Vladivostok'ta toptan iki rubleye satın alınıyor, tüketici ise aynı mal için Petrograd'da on üç ruble ödüyordu. Büyük şehirlerin bütün mağazalarında tonlarla yiyecek ve giyecek vardı, ama bunları ancak zenginler satın alabiliyordu.

Bir taşra şehrinde tanıdığım bir tüccar ailesi vardı. Bu aile spekülatör, Rusların deyimiyle, *maradiyor* (haydut, ıskatçı) olmuştu. Oğullarından üçünü rüşvet vererek askerlikten kurtarmışlardı. Bu oğullardan biri yiyecek maddeleri üzerine kumar oynuyordu. Ötekisi Lena madenlerinden kaçak olarak gelen altını Finlandiya'da ne idiği belirsiz birtakım kimselere satıyordu. Üçüncü oğul ise bir çikolata fabrikasında büyük bir pay sahibiydi ve yerel kooperatiflere mal veriyordu (tabii kooperatifin her türlü ihtiyacını karşılaması şartıyla)... Böylece halk ekmek karneleriyle yüz gram siyah ekmek alırken bu tüccarın evinde bol bol ekmek, şeker, çay, pasta ve tereyağı bulunuyordu... Öte yandan cephedeki askerler soğuktan, açlıktan ve yorgunluktan artık savaşamaz duruma geldiklerinde, bu aile kızıyor, "Korkaklar!" diye bağırıyor, "Rus" olduklarına "utanıyorlardı"... Sonunda Bolşevikler depolarda saklı yığınla gıda maddesi bulup el koydukları zaman onlara "Hırsızlar!" diye bağırılacaktı.

Bütün bu dış çürümenin altında, eskiden kalma, II. Nikola'nın düşmesinden beri değişmeyen gizli kuvvetler kımıldıyordu. Yine gizli çalışıyorlardı ve çok hareketlilerdi. Ünlü *Ohrana* (çar gizli polisi) ajanları yine çardan yana ve aynı zamanda çara karşı, Kerenski'den yana ve Kerenski'ye karşı çalışıp duruyor (kim parayı çok verirse...), Kara Yüzler (Black Hundreds) gibi çeşitli ka-

ranlık örgütler geçmişi şu ya da bu biçimde geri getirmeye uğraşıyordu.

Bu bozuk düzen ve yalan dolan havasının içinde açık bir ses her gün, hiç durmadan tekrar ediyor; Bolşeviklerin hep bir ağızdan söyledikleri slogan: "Bütün iktidar sovyetlere! Bütün iktidar milyonlarca basit işçi, asker ve köylüyü doğrudan doğruya temsil edenlerindir. Toprak ve ekmek! Bu boş savaşa bir son vermek, gizli diplomasiyi, spekülasyonu, dalavereyi kaldırmak istiyoruz... Devrim ve onunla birlikte bütün dünya insanlarının davası tehlikede!"

Proletarya ile orta sınıf, sovyetler ile hükümet arasında Mart günlerinde başlayan çatışma artık son noktasına gelmek üzereydi. Rusya, ortaçağdan 20. yüzyıla bir hamlede atlayarak, bu olaylar karşısında şaşıran dünyaya, devrimin iki sistemini (politik ve toplumsal yanını) korkunç bir savaşla ortaya koyuyordu.

Rus devrimi, açlık ve hayal kırıklığı içinde geçen bütün bu aylardan sonra, yeniden büyük bir canlılıkla nasıl ortaya çıktı? Burjuvazi, Rusya'sını daha iyi tanımalıydı. Rusya'da devrim "hastalığı" kolay kolay geçeceğe benzemiyordu...

Geriye baktığımız zaman, Kasım ayaklanmasından önce, Rusya'nın sanki başka bir çağda, hemen hemen inanılmaz derecede tutucu, geri bir çağda olduğunu görürüz. Ama biz de sonradan kendimizi daha yeni, daha hızlı bir hayata uydurduk; Rus politikası olduğu gibi sola kaydı: Kadetler "halk düşmanı" olarak kanundışı sayıldı; Kerenski "devrim düşmanı" oldu; "orta" sosyalist liderler, Tseretelli, Dan, Lieber, Gotz ve Avksentiyev izledikleri politika yüzünden gerici oldular; Viktor Çernov, hatta Maksim Gorki bile sağ kanatta kaldı... 1917 Aralık ayının ortasında bir Sosyalist Devrimci lider grubu, İngiliz Sefiri Sir George Buchanan'ı özel olarak ziyaret ettiği sırada, "aşırı sağ sayıldıkları" için orada bulunduklarını kimseye söylememesini sefirden yakınarak rica ediyordu. Sir George, "Hele bir düşününüz," demiş, "Hükümetim, bir yıl önce, çok tehlikeli bir solcu olduğundan ötürü Milyukov'u kabul etmemem için bana talimat vermişti!"

Eylül ve Ekim, Rusya'da yılın en kötü aylarıdır, özellikle Petrograd'da... Günler gittikçe kısalırken gökten hiç durmadan sağanaklar boşalır. Ayağınızın altındaki çamur derindir, kaygandır ve yapışkandır; her yanda koskoca ayak izleri. Ve şimdi durum eskisinden de kötü, çünkü belediye diye bir şey yok artık. Finlandiya körfezinden esen nemli, keskin rüzgâr sokaklara sis doldurur. Öğleden sonra saat üçte ortalık kararır, sabahın saat altısına kadar... Geceleyin, tasarruf olsun diye ve zeplin korkusundan, sokak ışıkları hem seyrek hem de az yakılır; evlerde ve apartmanlarda akşamın saat altısından gece yarısına kadar elektrikle birlikte mum ve gazyağı kullanılır; mumun tanesi yirmi kuruş, gazyağının bulunması da güç. Hırsızlık ve eve tecavüz olayları alabildiğine. Apartmanlarda erkekler sabahlara kadar elde silah nöbet bekler. Bütün bunlar da Geçici Hükümet zamanında.

Her geçen hafta yiyecek biraz daha azaldı. Günlük ekmek tayını yarım kilodan 250 grama, sonra 200'e ve daha sonra 100 grama düştü. En sonunda bir hafta hiç ekmek bulunmadı. Herkesin ayda bir kilo şeker hakkı vardı (ama alabilirse). Alanlar pek azdı. Bir çikolata ya da yarım kilo kötü şekerin fiyatı herhangi bir yerde yedi ile on ruble arasındaydı, yani, en aşağı bir dolar. Şehirdeki çocukların ancak yarısına yetecek kadar süt bulunuyordu; otellerle evlerin çoğuna aylardan beri süt gelmiyordu. Meyvenin bol olduğu mevsimde elma ve armudun tanesi sokak satıcılarında bir rublenin üstündeydi...

Süt, ekmek, şeker ve tütün almak isteyenin yağmur altında saatlerce kuyrukta beklemesi gerekiyordu. Bütün gece süren bir toplantıdan evime dönerken, güneş doğmadan önce başlamış bir kuyruğa rastladım. Çoğu kadındı. Birçoklarının kucaklarında çocukları vardı... Carlyle, *Fransız Devrimi* adlı kitabında kuyruk olma bakımından Fransız ulusunun öteki halklardan daha üstün bir yeteneği bulunduğunu söyler. Rusya ise bu kuyruk işine Kutlu Nikola zamanında, ta 1915'te başlamış, 1917'ye kadar hiç durmadan devam etmiştir; bundan sonra da artık bir gelenek olmuştur. Rus kışında, Petrograd'ın karla kaplı sokaklarında, üstünde başında doğru dürüst giyecek olmayan bir halkın bü-

tün gün kuyrukta beklediğini bir düşünün! Ekmek kuyruklarında Rus halkının zaman zaman, o benzersiz ağırbaşlılığını unutarak, çok acı ve sert sözler söylediğini işittim...

Elbette, tiyatrolar her gece oynuyordu, pazar günleri bile... Karsaniva, Marinski Tiyatrosu'nda yeni bir baleye çıkıyordu ve Rusya'nın bütün dansseverleri onu görmeye geliyordu. Şalyapin şarkı söylüyordu. Aleksandrinski Tiyatrosu'nda Meyerhold'un sahneye koyduğu Tolstoy'un *Korkunç İvan'ın Ölümü* yeniden oynatılıyordu. Bu oyun oynanırken, Saray Hizmetkârları Okulu'ndan, üstünden üniformasını daha çıkarmamış bir öğrencinin perde aralarında durup durup, arması kaldırılmış boş imparator locasına bakışını hiç unutmam... Krivoye Zerkalo, Schnitzler'in *Reigen* adlı oyununun zengin bir prodüksiyonunu sahneye koymuştu.

Ermitaj ve öteki resim galerileri boşaltılıp eserler Moskova'ya götürülmüştü, ama yine de her hafta resim sergileri açılıyordu. Yüzlerce aydın kadın sanat, edebiyat ve kolay felsefe üzerine verilen konferansları dinlemeye koşuyordu. Özellikle teozofistlerin çok çalıştıkları bir zamandı. Tarihte ilk defa olarak Rusya'ya kabul edilmiş olan Salvation Army (Selamet Ordusu) şehrin duvarlarını İncil toplantılarının ilanlarıyla doldurmuştu; bu toplantılar Rus dinleyicileri bir hayli eğlendiriyor ve şaşkına çeviriyordu...

Böyle zamanlarda hep olduğu gibi, şehrin günbegün yaşanan, ufak kaygılarla, umutlarla dolu hayatı devrimden olabildiği kadar habersizce sürüp gidiyordu. Şairler şiir yazıyor, ama devrim üzerine değil... Gerçekçi ressamlar, ortaçağ Rus tarihinden esinlenerek resim yapıyor, ama devrimden esinlenerek değil. Fransızca öğrenmek ve seslerini terbiye etmek üzere taşradan başkente genç bayanlar geliyor; genç, neşeli ve yakışıklı subaylar başlarında sırma kenarlı koyu *başliki*'leri ve bellerinde Çerkez kılıçlarıyla otel salonlarında dolaşıp duruyor. Yüksek bürokratların eşleri öğleden sonraları çay toplantıları yapıyor; bu toplantılara herkes manşonlarının içine küçük altın ya da gümüş mücevherlerden yapılma şeker kutularıyla ve yarım somun ekme-

ğiyle geliyor ve çarın geri dönmesi ya da Almanların gelmesi, ya da hizmetçi sorununu çözecek herhangi bir şeyin olması için dua ediliyor... Bir dostumun kızı bir akşam eve ağlaya ağlaya geldi: Tramvaydaki kadın biletçi kendisine "Yoldaş!" demiş.

Bütün bunların çevresinde büyük Rusya çalışıp didiniyor, yeni bir dünya yaratmaya uğraşıyordu. Hayvan muamelesi gören ve karşılığında hiçbir şey almayan uşaklar, hizmetçiler bağımsızlıklarına kavuşuyordu.

Bir çift ayakkabının fiyatı yüz rublenin üzerindeydi ve ücretler ortalama ayda otuz beş ruble olunca uşaklarla hizmetçiler artık kuyruklara girmez, ayakkabılarını eskitmez oldu. Dahası, yeni Rusya'da her kadın ve her erkeğe seçme hakkı tanındı; işçi sınıfının yeni ve çok garip şeyler söyleyen gazeteleri vardı; sovyetler vardı; sendikalar vardı. İzvoşçiki'nin (arabacılar) bir sendikası vardı ve Petrograd Sovyeti'nde temsil ediliyordu. Otel garsonları ve çalışanları da örgütlenmişti, bahşiş almıyorlardı. Lokantaların duvarlarında şöyle yazılar görülüyordu: "Burada bahşiş kabul edilmez" ya da, "Bir insanın bir masaya bakarak geçimini sağlaması, onu bahşiş vererek tahkir etmek için bir neden olamaz!"

Cephede askerlerle subaylar çatışıyor, askerler kendi örgütledikleri komitelerle kendilerini yönetmeyi öğreniyordu. Fabrikalarda, Ruslara özgü bir örgüt olan fabrika-atölye komiteleri tecrübe ve güç kazanıyor, eski düzenle savaştıkça kendi tarihsel görevini anlamaya başlıyordu. Bütün Rusya okuma yazma öğreniyor ve *okuyordu* (politika, ekonomi, tarih ne bulursa), çünkü *öğrenmek* istiyordu... Her şehirde, her kasabada, her cephede tüm politik eğilimlerin gazetesi vardı. Bazı yerlerde birden fazla gazete çıkardıkları bile oluyordu. Binlerce örgüt yüz binlerce broşür basıyor, bunları orduya, köylülere, fabrikalara, sokaklara kadar dağıtıyorlardı. Uzun yıllar eğitime susamış olan halkta devrimle birlikte delice bir okuma hastalığı başlamıştı. Yalnız Smolni Enstitüsü'nden ilk altı ay içinde her gün tonlarla, vagonlar dolusu, trenler dolusu basılmış kitap, dergi, gazete sevk edilip yurda dağıtılmıştı. Rusya her okunacak şeyi kızgın toprağın

suyu eminesi gibi emiyor, bir türlü doymuyordu. Dağıtılan bu şeyler masal, yalan yanlış tarih, halk için din ya da insanları dejenere eden ucuz cinsten romanlar değildi. Bunlar toplumsal, ekonomik kuramlar üzerine, felsefe üzerine yazılmış kitaplardı. Tolstoy'un, Gogol'ün ve Gorki'nin eserleriydi...

Sonra konuşma... Laf, bol bol laf... Carlyle'ın, "Fransız laf seli" dediği şey, bu konuşmaların yanında damla kalır. Konferanslar, tartışmalar, söylevler... Tiyatrolarda, sirklerde, okullarda, kulüplerde, sovyet toplantı salonlarında, sendika binalarında, garnizonlarda... cephelerdeki siperlerde, köy meydanlarında, fabrikalarda mitingler... Putilovski Zavod'un (Putilov Fabrikası) kırk bin işçisinin, Sosyal Demokratları, Sosyalist Devrimcileri, anarşistleri, anlatsınlar da ne anlatırlarsa anlatsınlar diye dinlemeye koştuklarını görmek müthiş bir şeydi! Petrograd'da olsun, bütün Rusya'da olsun, her sokak başı aylarca bir halk kürsüsü oldu. Trenlerde, tramvaylarda her zaman kendiliğinden bir tartışma ortaya çıkıveriyordu, her yerde...

Rusya'nın her yanından gelen delegelerle toplanan konferanslar ve kongreler iki kıtanın insanlarını birbirine yaklaştırıyor: Sovyetler, kooperatifler, zemstvolar, milliyetler, papazlar, köylüler, siyasal parti kongreleri; Demokratik Konferans, Moskova Konferansı, Rusya Cumhuriyeti Konseyi toplantısı... Petrograd'da her zaman için üç ya da dört kongre ya da konferans var... Toplantılarda sözcülerin konuşma süresini sınırlamak için verilen önergeler kabul edilmiyor ve herkes kafasından geçenleri istediği gibi söylüyor.

Riga'nın arkasında bir yerde mevzilenen 12. Ordu cephesine geldiğimizde siperlerde ayaklarında ayakkabı olmayan sıska insanlar gördük; bizi görünce ayağa kalktılar, yüzleri soluktu ve yırtık elbiselerinden soğuktan morarmış bedenleri görünüyordu. Üstümüze atılarak sordular: "*Okunacak* bir şey getirdiniz mi?"

Değişimin dışarıdan, gözle görülen birçok belirtisi vardı: Aleksandrinski Tiyatrosu önündeki Büyük Katerina heykelinin elinde küçük bir kızıl bayrak sallanıyordu; bütün devlet daireleri (renkleri biraz soluk olmakla beraber) kızıl bayrakla donan-

mıştı; imparatorluk armaları ve kartallar her yerden kaldırılmış ya da üstleri örtülmüştü; sert *Gorodovoye*'nin (Kent Polisi) yerini silahsız vatandaşlardan kurulu yumuşak bir milis kuvveti almıştı, milisler caddelerde devriye geziyordu... ve ortalıkta hâlâ birçok gariplikler...

Mesela, Büyük Petro'nun demir yumruğu ile Rusya'ya perçinlenmiş olan *Tabel o Rangov* (devlet rütbeleri) hâlâ geçerliydi. Okul öğrencisinden başlayarak hemen herkesin bir üniforması ve her üniformanın düğmesinde ya da omuzlarında imparator arması vardı. Akşamüstü saat beşe doğru üniformalı eski kibar baylar koltuklarında çantalarıyla yine caddeleri dolduruyor, kocaman devlet dairelerinden çıkıp evlerine giderlerken, hazine yardımcısı ya da özel müşavir olabilmek için kaç üstün ölmesi gerektiğini, ne kadar maaşla emekliye ayrılabileceklerini, üstüne bir de nişan alıp alamayacaklarını düşünüyorlardı...

Senatör Sokolov üzerine bir hikâye anlatılır: Devrimin en coşkun olduğu bir sırada Senatör Sokolov sivil elbiseleriyle Senato'ya gelir, fakat çarın memurlar için tayin ettiği elbiseyi giymediğinden kendisini Senato'dan içeri sokmazlar.

Rus halk yığınları işte bu ulusça çözülme ve mayalanma ortamında harekete geçti...

BÖLÜM II

FIRTINA GELİYOR

Eylülde General Kornilov Rusya'nın askerî diktatörü olmak amacıyla Petrograd üzerine yürüdü. Arkasında, devrimi ezmeye çalışan burjuvazinin sıkılmış yumruğu olduğu hemen ortaya çıktı. Sosyalist bakanlardan bazılarının işin içinde olduğu anlaşıldı; Kerenski'den bile şüphe ediliyordu (1). Sosyalist Devrimciler Partisi Merkez Komitesi'ni toplayarak açıklama yapmak isteyen Savinkov'u kimse dinlemedi ve Savinkov partisinden atıldı. Asker komiteleri Kornilov'u yakaladılar. Generaller atıldı, bakanlar görevlerinden alındı ve kabine düştü.

Kerenski, burjuvazinin partisi olan Kadet'i de içine alacak yeni bir hükümet kurmaya çalıştı. Sosyalist Devrimci Parti, yani kendi partisi, Kerenski'ye, kabineye Kadetleri almamasını emretti. Kerenski bu emri dinlemedi ve sosyalistler bu konuda dayattıkları takdirde çekileceğini söyledi. Öte yandan genel tepki bu konuda o kadar şiddetli oldu ki Kerenski daha fazla dayatamadı ve eski bakanlardan beşiyle birlikte geçici bir diktatörlük kurup başına geçti, böylece sorun bir sonuca bağlanıncaya kadar iktidarı eline geçirmiş oldu.

Kornilov olayı, bütün sosyalist grupları ("ılımlılar"dan devrimcilere kadar) ister istemez bir araya getirdi. Artık Kornilovlar olmamalıydı. Devrimi destekleyen unsurlara karşı sorumluluk taşıyacak yeni bir hükümet kurulmalıydı. *Çayika,* halk örgütlerinden, Eylülde Petrograd'da toplanacak olan demokratik bir konferansa delege göndermelerini istedi.

Çayika hemen üç parçaya ayrıldı. Bolşevikler Rusya çapındaki Sovyetler Kongresi'nin toplanıp iktidarı ele almasını talep etti. Çernov'un liderliğindeki "Merkez" Sosyalist Devrimcileri ise Kamkov ve Spiridonova'nın yönettiği Sol Sosyalist Devrimcilerle, Martov'un liderlik ettiği Menşevik Enternasyonalciler, Bogdanov ve Skobelyev'in temsil ettiği "Merkez" Menşevikleri ile birleşerek yalnızca sosyalistlerden oluşan bir hükümetin kurulmasını istiyordu. Sağ kanat Menşeviklerin başında bulunan Tseretelli, Dan ve Lieber ile, Avksentiyev ve Gotz'un liderlik ettiği Sağ Sosyalist Devrimciler mülk sahibi sınıfların da yeni hükümette temsil edilmelerinde diretiyordu.

Bolşevikler Petrograd Sovyeti'nde çarçabuk çoğunluğu kazanıverdi ve Moskova, Kiev, Odesa ve öteki şehirlerdeki sovyetler de Petrograd'ı izledi.

Çayika'yı elinde tutan Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler bu sonuçtan duydukları ürküntüyle bundan böyle Lenin'in Kornilov'dan daha büyük bir tehlike olduğu kararına vardılar. Demokratik Konferans'ta (2) temsiliyet sorununu yeniden gözden geçirerek kooperatiflerle öteki tutucu kurumların delegelerine konferansta daha çok yer ayırdılar. Bu küçük toplantıda bile ilk karar olarak *Kadet'siz koalisyona gidilmesinden yana oy verildi.* Ancak Kerenski'nin açık çekilme tehdidi, "ılımlı" sosyalistlerin "Cumhuriyet tehlikede!" diye bağırmaları üzerine Konferans, küçük bir çoğunlukla, prensip olarak burjuvazi ile koalisyona gidilmesinden yana olduğunu açıkladı ve Rus Cumhuriyeti Geçici Konseyi adı altında, yasama gücü olmayan, bir çeşit istişari parlamentonun kurulmasını kabul etti. Mülk sahipleri sınıfı yeni kabineyi fiilen denetliyor ve Rusya Cumhuriyeti Konseyi'nde orantısız sayıda koltuğa sahip bulunuyordu.

Çayika'nın artık sovyetlerin alt kademelerini temsil etmediği ve Eylülde toplanacak olan bütün Rusya çapındaki Sovyetler Kongresi'ni toplamamak için el altından çalıştığı bir gerçekti. Bu kongreyi toplamaya ya da toplanmasına izin vermeye hiç niyeti yoktu. Resmî organları olan *İzvestiya* (Haberler) gazetesinde, sovyetlerin görevinin hemen hemen bitmiş olduğu (3), çok kısa süre içinde dağıtılabileceği dolaylı olarak söyleniyordu... Bu sırada, yeni hükümet de, "sorumsuz örgütlerin", yani sovyetlerin dağıtılmasını, izleyeceği politikanın içine aldığını açıkladı.

Bolşevikler, hükümetin bu tutumuna, bütün Rusya'daki sovyetleri 2 Kasımda Petrograd'da toplantıya çağırarak ve sovyetlerden iktidarı devralmasını isteyerek karşı koydu. Öte yandan da, "Halka ihanet eden bir hükümete" katılamayacaklarını söyleyerek Rusya Cumhuriyeti Konseyi'nden çekildiler (4).

Bolşeviklerin çekilmesi talihsiz konseyi yine rahata kavuşturamadı. İktidarı ele geçirmiş olan mülk sahibi sınıflar küstahlaştılar. Kadetler, hükümetin Rusya'da cumhuriyet ilanına kanunen hakkı olmadığını söyledi. Asker ve bahriyeli komitelerini ortadan kaldırmak için orduda ve donanmada sert tedbirler alınmasını isteyip sovyetleri kötülediler. Oysa toplantı salonunun öte yanında olan Menşevik Enternasyonalcilerle Sol Sosyalist Devrimciler hemen barış yapılmasını, köylüye toprak verilmesini, işçilerin sanayide denetimi ele almasını istiyordu. Bu istekler Bolşevik programındakilerin hemen hemen aynıydı.

Martov'un Kadetlere söylediklerini dinledim. Sanki ölüm derecesinde hastaymış gibi kürsüde öne doğru eğilmişti. O kadar ağır bir tonla konuşuyordu ki sesi işitilmiyordu bile. Sağdaki koltuklara doğru parmağını sallıyordu:

"Siz bize bozguncu diyorsunuz, ama asıl bozguncular barış yapmak için daha elverişli zamanı bekleyenler, Rus ordusu diye bir şey kalmayıncaya, Rusya ayrı ayrı emperyalist gruplar arasında pazarlık konusu oluncaya kadar barışı ertelemeye çalışanlardır... Siz Rus halkına burjuvazinin çıkarına uygun bir politika kabul ettirmek istiyorsunuz. Barış sorunu zaman geçirmeden hemen ele alınmalıdır... O zaman, Alman casusu dediğiniz, bü-

tün ülkelerdeki demokratik halk yığınlarının bilincini uyandırmaya çalışan Zimmervalistlerin* boşuna çalışmadıklarını göreceksiniz..."

Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler bu iki grup arasında bocalıyor, halk yığınlarının artan hoşnutsuzluğu onları zorla sola itiyordu... Derin düşmanlıklar, Meclisi birbiriyle uzlaşmayan iki gruba ayırmıştı.

Paris'te toplanan Müttefikler Konferansı'nın uzun zamandan beri beklenen bildirisi dış politika sorununu birinci plana çıkardığı sırada durum böyleydi...

Kuramsal olarak Rusya'daki bütün sosyalist partiler en kısa zamanda demokratik şartlarla barış yapmak istiyordu. Ta 1917 Mayısında, o sıralarda Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin elinde bulunan Petrograd Sovyeti, herkesçe bilinen Rus barış şartlarını açıklamıştı. Müttefiklerden savaş amaçlarını tartışmak üzere bir konferans toplamaları isteniyordu. Konferansın Ağustosta toplanması kararlaştırıldı; sonra Eylüle ertelendi, sonra Ekime; şimdi de konferans günü 10 Kasım olarak tespit ediliyordu.

Geçici Hükümet iki temsilci ileri sürdü: Biri, gerici bir asker olan General Alekseyev, öteki Dışişleri Bakanı Teresçenko. Sovyetler Skobeliyev'i kendi sözcüleri olarak seçmiş ve bir bildiri hazırlamışlardı. Buna ünlü *nakaz* (talimat) (5) denir. Geçici Hükümet Skobeliyev'e ve *nakaz*'ına itiraz etti; müttefik elçileri protestolar yağdırdı ve sonunda Bonar Law, İngiliz Avam Kamarası'nda soğuk bir hava içinde şu sözleri söyledi: "Bildiğim kadarıyla Paris Konferansı savaşın amaçlarını değil, yalnızca savaşı yönetme yollarını tartışacaktır..."

Rus tutucu basını bu açıklamaya çok sevindi, Bolşevikler bunun üzerine bağırdı: "Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin uzlaştırıcı taktiklerinin onları nerelere götürdüğünü işte görüyorsunuz!"

---

* Avrupa'daki sosyalistlerin Devrimci Enternasyonalciler kanadına bağlı olanlar 1915'te İsviçre'nin Zimmervald kentinde toplanan uluslararası konferansa katıldıkları için onlara bu ad verilmiştir.

Çayika'nın artık sovyetlerin alt kademelerini temsil etmediği ve Eylülde toplanacak olan bütün Rusya çapındaki Sovyetler Kongresi'ni toplamamak için el altından çalıştığı bir gerçekti. Bu kongreyi toplamaya ya da toplanmasına izin vermeye hiç niyeti yoktu. Resmî organları olan *İzvestiya* (Haberler) gazetesinde, sovyetlerin görevinin hemen hemen bitmiş olduğu (3), çok kısa süre içinde dağıtılabileceği dolaylı olarak söyleniyordu... Bu sırada, yeni hükümet de, "sorumsuz örgütlerin", yani sovyetlerin dağıtılmasını, izleyeceği politikanın içine aldığını açıkladı.

Bolşevikler, hükümetin bu tutumuna, bütün Rusya'daki sovyetleri 2 Kasımda Petrograd'da toplantıya çağırarak ve sovyetlerden iktidarı devralmasını isteyerek karşı koydu. Öte yandan da, "Halka ihanet eden bir hükümete" katılamayacaklarını söyleyerek Rusya Cumhuriyeti Konseyi'nden çekildiler (4).

Bolşeviklerin çekilmesi talihsiz konseyi yine rahata kavuşturamadı. İktidarı ele geçirmiş olan mülk sahibi sınıflar küstahlaştılar. Kadetler, hükümetin Rusya'da cumhuriyet ilanına kanunen hakkı olmadığını söyledi. Asker ve bahriyeli komitelerini ortadan kaldırmak için orduda ve donanmada sert tedbirler alınmasını isteyip sovyetleri kötülediler. Oysa toplantı salonunun öte yanında olan Menşevik Enternasyonalcilerle Sol Sosyalist Devrimciler hemen barış yapılmasını, köylüye toprak verilmesini, işçilerin sanayide denetimi ele almasını istiyordu. Bu istekler Bolşevik programındakilerin hemen hemen aynıydı.

Martov'un Kadetlere söylediklerini dinledim. Sanki ölüm derecesinde hastaymış gibi kürsüde öne doğru eğilmişti. O kadar ağır bir tonla konuşuyordu ki sesi işitilmiyordu bile. Sağdaki koltuklara doğru parmağını sallıyordu:

"Siz bize bozguncu diyorsunuz, ama asıl bozguncular barış yapmak için daha elverişli zamanı bekleyenler, Rus ordusu diye bir şey kalmayıncaya, Rusya ayrı ayrı emperyalist gruplar arasında pazarlık konusu oluncaya kadar barışı ertelemeye çalışanlardır... Siz Rus halkına burjuvazinin çıkarına uygun bir politika kabul ettirmek istiyorsunuz. Barış sorunu zaman geçirmeden hemen ele alınmalıdır... O zaman, Alman casusu dediğiniz, bü-

tün ülkelerdeki demokratik halk yığınlarının bilincini uyandırmaya çalışan Zimmervalistlerin* boşuna çalışmadıklarını göreceksiniz..."

Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler bu iki grup arasında bocalıyor, halk yığınlarının artan hoşnutsuzluğu onları zorla sola itiyordu... Derin düşmanlıklar, Meclisi birbiriyle uzlaşmayan iki gruba ayırmıştı.

Paris'te toplanan Müttefikler Konferansı'nın uzun zamandan beri beklenen bildirisi dış politika sorununu birinci plana çıkardığı sırada durum böyleydi...

Kuramsal olarak Rusya'daki bütün sosyalist partiler en kısa zamanda demokratik şartlarla barış yapmak istiyordu. Ta 1917 Mayısında, o sıralarda Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin elinde bulunan Petrograd Sovyeti, herkesçe bilinen Rus barış şartlarını açıklamıştı. Müttefiklerden savaş amaçlarını tartışmak üzere bir konferans toplamaları isteniyordu. Konferansın Ağustosta toplanması kararlaştırıldı; sonra Eylüle ertelendi, sonra Ekime; şimdi de konferans günü 10 Kasım olarak tespit ediliyordu.

Geçici Hükümet iki temsilci ileri sürdü: Biri, gerici bir asker olan General Alekseyev, öteki Dışişleri Bakanı Teresçenko. Sovyetler Skobeliyev'i kendi sözcüleri olarak seçmiş ve bir bildiri hazırlamışlardı. Buna ünlü *nakaz* (talimat) (5) denir. Geçici Hükümet Skobeliyev'e ve *nakaz*'ına itiraz etti; müttefik elçileri protestolar yağdırdı ve sonunda Bonar Law, İngiliz Avam Kamarası'nda soğuk bir hava içinde şu sözleri söyledi: "Bildiğim kadarıyla Paris Konferansı savaşın amaçlarını değil, yalnızca savaşı yönetme yollarını tartışacaktır..."

Rus tutucu basını bu açıklamaya çok sevindi, Bolşevikler bunun üzerine bağırdı: "Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin uzlaştırıcı taktiklerinin onları nerelere götürdüğünü işte görüyorsunuz!"

---

* Avrupa'daki sosyalistlerin Devrimci Enternasyonalciler kanadına bağlı olanlar 1915'te İsviçre'nin Zimmervald kentinde toplanan uluslararası konferansa katıldıkları için onlara bu ad verilmiştir.

Binlerce kilometre uzayan cephe boyunca Rus ordusundaki milyonlarca asker deniz gibi dalgalanıyor, başkente heyet üstüne heyet gönderiyor, "Barış! Barış!" diye bağırıyordu.

Nehrin öte yanında bulunan Modern Sirk'e gittim. Şehrin her yanında her gece gittikçe artan büyük mitinglerden biri vardı. Çıplak, karanlık bir amfi, içinde bir telle tavana asılmış beş küçük ampul, tavana kadar dimdik yükselen sıralar tıklım tıklım insan dolu: askerler, bahriyeliler, işçiler, kadınlar... Hepsi de hayatları sanki söylenilen sözlere bağlıymış gibi dikkat kesilmiş, dinliyor. Bir asker konuşuyor, 548. Tümen'den. Nerede bu tümen, nasıl bir tümen bilinmiyor.

"Yoldaşlar!" diye bağırıyor. Gergin yüzünde ve halsiz hareketlerinde korkunç bir acılık var. "Yukardakiler bize durmadan, 'biraz daha fedakârlık, biraz daha,' deyip duruyorlar, ama ellerinde her şeyi tutanlara kimse dokunmuyor...

Almanya ile savaştayız, Almanları çağırıp bizim Genelkurmay'da çalıştırıyor muyuz? Öte yandan kapitalistlerle de savaştayız, ama onları hükümetimize çağırıyoruz...

Asker der ki: 'Ne için savaştığımızı bize gösterin. İstanbul'u almak için mi, yoksa özgür bir Rusya kurmak için mi? Demokrasi için mi, yoksa kapitalist soyguncular için mi?' Eğer devrimi koruduğumu bana ispat edebilirseniz idam cezası vermeseniz de yine gider dövüşürüm..."

Kışlalarda, fabrikalarda, köşe başlarında sonsuz sayıda asker konuşup duruyor, hepsi de savaşa bir son verilmesini istiyor, eğer hükümet barış için enerjik çıkışlar yapmayacak olursa ordunun siperleri bırakıp eve döneceğini haykıra haykıra söylüyordu.

8. Ordu sözcüsü:

"Eridik bittik, her bölükte birkaç kişi kaldık. Bize yiyecek, ayakkabı ve takviye gönderilmeli, yoksa yakında cephede yalnız boş siperler kalacak. Ya barış ya da teçhizat ve iaşe... Ya hükümet savaşa son verir ya da orduyu destekler. Başka çare yok..."

46. Sibirya Topçu Alayı adına konuşan:

"Subaylar bizim komitelerimizle birlikte çalışmayacak, onlar bizi düşmana satıyor, propagandacılarımıza ölüm cezası veriyor

ve devrim düşmanı hükümet onları destekliyor. Devrimin barış getireceğini sanmıştık. Oysa hükümet şimdi bu konuları konuşmayı bile yasak etti. Öte yandan bize yaşamamız için gerekli gıdayı ya da savaşmamız için gereken cephaneyi veremiyor..."

Avrupa'dan, Rusya'nın sırtına basılarak bir barış anlaşmasına varılacağına dair söylentiler geliyor...(6)

Fransa'daki Rus askerlerine yapılanlar üzerine gelen haberler hoşnutsuzluğu büsbütün arttırmıştı: 1. Tugay anavatandaki arkadaşlarının yaptığı gibi subayların yerine asker komitelerini geçirmek istemiş, Selanik'e gitme emrini dinlememiş, Rusya'ya dönmek istemiş. Bunun üzerine tugay sarılmış ve aç bırakılmış, sonra üzerlerine top ateşi açılmış, pek çok asker öldürülmüş... (7)

29 Ekim günü, barışa ve toprağa susamış bütün Rusların korkunç bir tutku ile bekledikleri açıklamayı dinlemek üzere Cumhuriyet Konseyi'nin bulunduğu Marinski Sarayı'nın beyaz mermer döşeli kırmızı salonundaydım. Teresçenko, hükümetin dış politikasını açıklayacak.

Tüysüz, çıkık elmacık kemikli, çok temiz giyinmiş uzun boylu bir genç, içinde yuvarlak lafların özel bir dikkatle seçilmiş olduğu bir söylevi okuyor...(8) Söylevde hiçbir şey yok... Yalnızca müttefiklerin yardımıyla Alman militarizminin yenileceği, Rusya'nın "devlet çıkarları", Skobeliyev *nakaz*'larının yarattığı "huzursuzluk"; hepsi bu kadar... Sözlerine şöyle son verdi:

"Rusya büyük bir devlettir; ne olursa olsun büyük bir devlet olarak kalacaktır. Hepimizin onu savunması gerekir. Büyük bir ülkünün savunucuları ve büyük bir devletin çocukları olduğumuzu ispat etmeliyiz."

Kimse memnun değildi. Gericiler "kuvvetli" bir emperyalist politika istiyordu, demokratik partiler hükümetin barış için baskı yapacağına dair teminat... Bolşevik Petrograd Sovyeti'nin organı olan *Raboçi i Soldat* (İşçi ve Asker) gazetesinin başyazısını alıyorum :

HÜKÜMETİN SİPERDEKİLERE VERDİĞİ CEVAP

Bakanlarımızın en sessizi olan Bay Teresçenko siperdekilere aşağıdaki sözleri söyledi:

1. Biz müttefiklerimize sıkı sıkıya bağlıyız. (Halklara değil, hükümetlere.)

2. Demokraside bir kış seferinin olanaksızlığı ya da olanaklılığı üzerinde tartışmanın bir yararı yoktur. Bu, müttefiklerimizin hükümetlerince kararlaştırılacaktır.

3. 1 Temmuz saldırısı çok iyi oldu ve çok mutlu bir olaydı. (Sonuçlarından söz yok.)

4. Müttefiklerimizin bizi düşünmedikleri doğru değil. Bakanımızın elinde çok önemli açıklamalar var. (Açıklamalar mı? Ya yapılan işler? İngiliz filosunun yaptığı işler? (9) Ya İngiliz kralının devrim düşmanı Gurko ile yaptığı konuşma? Bakan bunlara hiç değinmiyor.)

5. Skobeliyev'in *nakaz*'ı çok kötü, Müttefikler beğenmiyor. Rus diplomatları da beğenmiyor. Müttefikler Konferansı'nda "aynı dili kullanmalıyız".

Hepsi bu kadarcık mı? Evet hepsi bu kadar. Peki biz ne yapacağız? Bu işin çözümü şu: Müttefiklerimize ve Bay Teresçenko'ya inanacağız. Peki, barış ne zaman gelecek? Müttefiklerimiz ne zaman izin verirlerse!

İşte hükümet siperlerden gelen barış isteğine bu cevabı verdi.

Bu sırada Rus politikasında kötü bir kuvvetin belirtileri hafif hafif sezilmeye başlamıştı; bunlar Kazaklardı. Gorki'nin gazetesi *Novaya Jizn* (Yeni Hayat) Kazakların çalışmalarına dikkat çekti:

> Devrimin başlangıcında Kazaklar halkı öldürmek istemedi. Kornilov Petrograd'a yürüdüğü zaman onun arkasından gitmediler. Kazaklar şimdi devrime pasif olarak bağlı kalma durumundan devrime karşı aktif olarak çalışma durumuna geçmektedir. Devrimin arka planında dururken birdenbire ön plana geçtiler...

Don Kazaklarının atamanı olan Kaledin, Kornilov olayına adı karıştığı için Geçici Hükümet tarafından görevinden alınmıştı. Kaledin istifa etmeyi kabul etmedi, Novoçerkask'taki büyük Kazak ordularını çevresine topladı, komplolar kurdu, korkuttu.

Kaledin'in o kadar büyük kuvveti vardı ki hükümet onun itaatsizliğine göz yummak zorunda kaldı. Dahası var: Kazak Orduları Birliği Konseyi'ni resmen tanımak ve yeni kurulan Sovyetler Kazak Kolu'nu yasadışı ilan etmek durumuna kadar düştü.

Ekim başında bir Kazak heyeti Kerenski'yi ziyaret etti, Kaledin'e karşı yöneltilen suçlamalara bir son verilmesini Kerenskiden küstahça bir tavırla istedi ve sovyetlere yüz verdiği için Başbakan'ı azarladı. Kerenski, Kaledin'e dokunmamayı kabul etti. Sonra kendisinin şu sözleri söylediği anlaşılıyor: "Sovyet liderlerine göre ben bir despotum... Ama Geçici Hükümet sovyetlere dayanmadığı gibi, bunların varlığını kötü bir şey de saymaktadır."

Başka bir Kazak heyeti de aynı zamanda İngiliz elçisini ziyaret ediyordu. Heyet, elçi ile açıkça, "Özgür Kazak halkı"nın temsilcileri olarak konuşmuştu.

Don'da Kazak cumhuriyetine benzer bir örgüt kurulmuştu. Kuban kendisini bağımsız bir Kazak devleti ilan etmişti. Silahlı Kazaklar, Don üzerindeki Rostov ile Yekaterinburg sovyetlerini dağıtmış, Harkof'taki Kömür Madencileri Sendikası'na saldırılmıştı. Kazak hareketinin sosyalizme karşı ve militarizmden yana bulunduğu anlaşılıyordu. Liderleri, Kaledin, Kornilov, General Dutov, Karaulov ve Bardizhe gibi soylular ve büyük toprak sahipleriydi; kuvvetli tüccarlar ve Moskova bankerleri tarafından da destekleniyorlardı.

Eski Rusya hızla parçalanıyordu. Ukrayna'da, Finlandiya'da, Polonya'da, Beyaz Rusya'da milliyetçi hareketler güçleniyor ve gittikçe ortaya çıkıyordu. Mülk sahibi sınıfların elinde bulunan mahalli hükümetler bağımsızlıklarını ilan ediyor, Petrograd'dan gelen emirleri dinlemiyordu. Helsingfors'taki Fin Senatosu, Geçici Hükümet'in istediği krediyi vermedi, Finlandiya'nın bağımsızlığını ilan etti ve Rus askerlerinin Finlandiya'dan çekilmesini istedi. Kiev'deki burjuva Rada'sı Ukrayna'nın sınırlarını Güney Rusya'nın en zengin tarım topraklarını içine alacak biçimde Urallar'a kadar genişletti ve bir milli ordu kurmaya başladı. Başbakan Vinniçenko Almanlarla ayrı bir barış anlaşma-

sı yapmak istedi. Geçici Hükümet bütün bunlar karşısında hiçbir şey yapamıyordu. Sibirya, beri yandan Kafkasya ayrı Kurucu Meclis istedi. Bütün bu ülkelerde hükümet makamları ile mahalli sovyetler arasında sert bir savaş başlamak üzereydi...

Durum gün geçtikçe de karıştı. Yüz binlerce asker cepheden kaçıyor, geniş, başıboş dalgalar halinde ülkenin dört bir yanına yayılıyordu. Toprağın dağıtılınasını beklemekten bıkıp usanan ve hükümetin aldığı sert tedbirlere kızan Tambov ve Tver hükümetlerinde köylüler malikâneleri yakıyor, derebeyleri öldürüyordu. Moskova'da, Odesa'da ve Don kömür madenlerinde büyük grevler ve lokavtlar oluyordu. Ulaştırma araçları çalışamaz durumdaydı; ordu açtı ve büyük şehirlerde ekmek yoktu.

Hükümet demokratik eğilimlerle gerici eğilimler arasında kalmıştı, elinden hiçbir şey gelmiyordu; harekete geçmek zorunda kaldığı zaman mülk sahibi sınıfların çıkarlarını destekliyor, köylüler arasında düzeni sağlamak, grevlerin önüne geçmek için Kazakları gönderiyordu. Taşkent'te hükümet makamları sovyetleri kapatmıştı. Ülkenin bozulan ekonomik düzenini yeniden düzenlemek üzere Petrograd'da kurulan Ekonomik Konsey, birbirine düşman sermaye ile emek güçleri arasında çalışamaz duruma düşmüş ve sonunda Kerenski tarafından dağıtılmıştı. Kadetlerin desteklediği eski rejime bağlı yüksek subaylar, ordu ve donanınada disiplini yeniden kurmak için çok şiddetli tedbirlerin alınmasını istiyordu. İyi bir insan olan Donanma Bakanı Amiral Verderevski ile Savaş Bakanı General Verkovski, ordu ve donanınada disiplinin ancak asker ve bahriyeli komiteleriyle işbirliğine dayanan, yeni ve gönüllü demokratik bir disiplin anlayışıyla sağlanabileceğini söylüyor, ancak kimse anlamıyor, öğütlerine kimse kulak asmıyordu.

Gericiler halkı sanki kızdırmaya karar vermişti. Kornilov'un yargılanma günü yaklaşıyordu. Burjuva basını Kornilov'u gün geçtikçe daha açıkça savunuyor, kendisinden, "Büyük Rus vatanseveri" diye söz ediyordu. Burtzev'in gazetesi *Obşi Diyelo* (Ortak Dava) Kornilov, Kaledin ve Kerenski'nin kuracakları bir diktatörlük istiyordu.

Bir gün Cumhuriyet Konseyi'nin salonunda Burtzev'le konuştum. Ufak tefek, sırtı kamburlaşmış, yüzü buruşmuş bir adam. Kalın gözlükler arkasında miyop gözler. Ağarmış pis saçlar ve sakal.

"Sen benim sözlerime dikkat et delikanlı! Rusya'ya gerekli olan kuvvetli adam. Şimdi devrimi bir yana bırakıp Alman sorununu çözmeliyiz. Kornilov'u alaşağı etmek için herkes elinden geleni yapıyor; bunların arkasında Alman casusları var. Kornilov kazanmalıdır..."

Aşırı sağda, Monarşistlerin çıkardığı belli olan Purişkeviç'in *Narodni Tribun* (Halk Kürsüsü), *Novaya Rus* (Yeni Rusya) ve *Zivoye Slovo* (Yaşayan Söz) gazeteleri devrimci demokrasinin ortadan kaldırılmasını açıkça savunuyordu...

23 Ekimde Riga körfezinde Alman filosu ile bir deniz savaşma tutuşuldu. Geçici Hükümet Petrograd'ın tehlikede olduğunu ileri sürerek başkenti boşaltma hazırlıkları yapmaya başladı. Önce mühimmat fabrikaları nakledilecek, Rusya'nın her yanına dağıtılacaktı; sonra da hükümet Moskova'ya gidecekti. Bolşevikler birdenbire, "Hükümet devrimi güçten düşürmek için kızıl başkenti bırakmak istiyor!" diye feryada başladı. Riga Almanlara satılmıştı; şimdi de Petrograd'a ihanet edilecekti!

Burjuva basını seviniyordu. Kadetlerin çıkardığı *Riyeç* (Söylev) gazetesi, "Moskova'da" diyordu, "hükümet, işini daha sakin bir hava içinde, anarşistlerin müdahalelerinden uzak olarak, daha rahatça görebilir." Kadet Partisi'nin sağ kanat lideri Rodziyanko, *Utro Rossi* (Rusya Sabahı) gazetesinde Almanların Petrograd'ı almaları daha iyi olur, diyordu, çünkü Almanlar sovyetleri ortadan kaldırır ve devrimci Baltık Donanması'ndan da kurtuluruz:

> Petrograd tehlikede (diye yazıyordu). Kendi kendime diyorum ki, 'Petrograd'ı biz Tanrıya bırakalım,' Petrograd düşerse merkezi devrimci örgütlerin ortadan kaldırılacağından korkuyorlar. Buna şu cevabı veriyorum: Bu örgütlerin tümü ortadan kaldırılsa daha çok sevinirim; çünkü bunlar Rusya'ya felaketten başka bir şey getirecek değiller... Petrograd alınırsa Baltık Donanması da tahrip edi-

lecektir... Ama ne diye üzülelim? Gemilerin çoğunda moral diye bir şey kalmadı ki...

Genel hoşnutsuzluk karşısında başkentin boşaltılması fikrinden vazgeçildi.

Bu sırada Sovyetler Kongresi Rusya'nın üzerine kara bir bulut gibi çöktü ve dört bir yana şimşekler yağdırmaya başladı. Kongreye yalnız hükümet değil, bütün "ılımlı" sosyalistler de karşıydı. Ordu, donanma ve bazı sendikaların merkez komiteleri, köylü sovyetleri, ama en başta *Çayika* toplantıyı önlemek için elinden geleni yapıyordu. Petrograd Sovyeti'nin kurduğu, ama şimdi *Çayika*'nın ele geçirdiği *İzvestiya* ve *Golos Soldata* (Askerin Sesi) gazeteleri de, Sosyalist Devrimci Parti'nin yayımladığı *Diyelo Naroda* (Halkın Davası) ile *Volya Naroda* (Halkın İradesi) gazeteleri gibi, toplantıya karşı söylemediklerini bırakmıyorlardı.

Yurdun her yanma delegeler gönderiliyor, yerel sovyetleri ellerinde bulunduran komitelere, ordu komitelerine telgraflar çekiliyor, kongre seçimlerini durdurmaları ya da ertelemeleri isteniyordu: Kongreye karşı alınan ciddi genel kararlar; Kurucu Meclis'in toplanmasına bu kadar kısa zaman kaldığı bir sırada bu yoldan demokrasiye karşı gelinmek istendiğine dair bildiriler; cepheden, Zemstvolar Birliği'nden, Kazak Orduları Birliği'nden, Subaylar Birliği'nden, St. Jorj Şövalyeleri'nden, Ölüm Taburları'ndan gelen temsilcilerin yağdırdıkları protestolar... Rusya Cumhuriyeti Konseyi kongreye tümden karşıydı. Martta yapılan Rus devriminin kurduğu bütün makine Sovyetler Kongresi'ni önlemeye çalışıyordu...

Karşı yanda, proletaryanın, işçilerin, basit askerlerin ve yoksul köylülerin daha biçimlenmemiş istekleri vardı... Mahalli sovyetler halihazırda Bolşeviklerden yanaydı; bunun arkasından sanayi işçilerinin örgütleri, *Fabriçno-Zavodskiye Komitiyeti* (fabrika-atölye komiteleri) ile isyancı ordu ve donanma örgütleri geliyordu. Kimi yerlerde her zamanki sovyet delegelerini seçmekten alıkonulan halk, gizli toplantılar yapıyor, içlerinden birini Petrograd'a gitmek üzere seçiyordu. Başka yerlerde de sov-

yetler kongreye karşı olan komiteleri dağıtıyor, yenilerini kuruyordu. Toprağın altında kımıldayan isyan kabarıp şişiyor, aylardan beri sönmeye yüz tutan devrim ateşinin yavaş yavaş katılaşan kabuğu çatlamaya başlıyordu. Rusya çapındaki Sovyetler Kongresi'ni yalnızca halk yığınlarının kendisi başarabilecekti...

Bolşevik sözcüleri her gün kışlaları ve fabrikaları geziyor, "Bu iç savaş hükümeti"ni şiddetle suçluyordu.

Bir pazar günü, buharla işleyen, tepesine kadar insan dolu bir tramvayın üstünde, çamurlara girip çıkarak, çıplak fabrikalar ve kocaman kiliseler arasından geçerek, Şluselburg Prospekt'te, hükümete ait bir mühimmat fabrikası olan Obuhovski Zavod'a gittik.

Toplantı büyük bir yapının sıvasız tuğla duvarları arasında yapılıyordu. Kızıl bayrak sarılı bir kürsünün çevresinde siyah elbiseli on bin kadın ve erkek. Kereste ve tuğla yığınları üzerinde toplanmış, putrellerin üzerine tünemiş, dikkat kesilmiş, bağırıp çağırıyorlar. Hava kapalıydı ama ara sıra güneş çıkıyor, pencerelerden giren kızılımsı bir ışık bize dönük olan basit yüzlere vuruyordu.

Lunaçarski, zayıf, öğrenciye benzeyen bir adam. Duygulu bir sanatçı yüzü var. İktidarın neden sovyetlere geçmesi gerektiğini anlatıyor. Bile bile ülkeyi felakete götüren, orduyu yıkan, yeni Kornilov'lara fırsatlar hazırlayan devrim düşmanlarına karşı tek garanti bu...

Romanya cephesinden gelmiş bir asker. Zayıf, korkunç ve sert. Bağırıyor: "Yoldaşlar! Cephede açlıktan ölüyoruz, soğuktan donuyoruz. Boş yere ölüyoruz. Rusların ölünceye kadar devrimi koruyacaklarını Amerika'ya bildirmelerini Amerikalı yoldaşlardan rica ediyorum..."

Sonra Petrovski kürsüye çıktı. Zayıf, hafif sesli, rahatsız bir adam:

"Şimdi iş zamanındayız, laf zamanında değil. Ekonomik durum kötü, ama buna alışmalıyız. Bizi açlıktan ve soğuktan öldürmeye çalışıyorlar. Bizi kışkırtmak istiyorlar. Ama şunu bilsinler ki, istedikleri kadar ileri gidebilirler; ama proletarya örgütlerine

el sürmeye cesaret ederlerse onları bir pislik gibi dünyanın yüzünden süpürüp atarız!"

Bolşevik basını birdenbire gelişmişti. *Raboçi Put* (İşçinin Yolu) ve *Soldat* (Asker) adlı iki parti gazetesinden başka köylüler için de *Derevenskaya Biyetnota* (Köyün En Yoksulu) adlı bir gazete daha yayımlanmaya başlandı. Günde yarım milyon basılıyordu. 17 Ekimde *Raboçi i Soldat* (İşçi ve Asker) çıkmaya başladı. Başyazısında Bolşevik görüşü şöyle özetleniyordu:

> Seferberliğin dördüncü yılı ordunun ve ülkenin son yılı olacaktır... Petrograd'ın güvenliği tehlikededir... Devrim düşmanları halkın çektiği ıstırap karşısında memnunlar... Umutsuz durumda kalan köylüler açıkça ayaklandılar; derebeyler ve hükümet, köylülerin üzerine asker göndererek onları öldürtüyor; fabrikalar ve madenler kapanıyor, işçiler açlıkla karşı karşıya... Burjuvazi ile generalleri ordudaki gözü kapalı disiplini yeniden diriltmek istiyor... Burjuvazinin de desteklediği Kornilovcular Kurucu Meclis'in toplanmasını önlemeye hazırlanıyor...
>
> Kerenski hükümeti halka karşıdır. Ülkeyi yok edecekler... Bu gazete halk için ve halkla birliktir. Yoksul sınıflarla, işçilerle, askerlerle ve köylülerle birliktir.. Halk ancak devrimin tamamlanmasıyla kurtulabilir... ve bunun için de bütün iktidar sovyetlerin olmalıdır...

Gazete aşağıdaki amaçları savunuyordu:

> Bütün iktidar sovyetlere; hem başkentte hem de bütün Rusya'da.
>
> Bütün cephelerde hemen ateşkes anlaşması. Halklar arasında onurlu bir barış.
>
> Toprak sahiplerine ait mülkler (tazminat ödenmeden) köylülerindir.
>
> Sanayi üretimi işçilerin denetimindedir.
>
> Doğru ve adil bir seçimle Kurucu Meclis seçilecektir.

Bütün dünyada Alman casusları olarak tanınan Bolşeviklerin bu gazetesinden bir parçayı buraya almak ilginç olacaktır:

> Milyonlarca ölünün kanına bulanmış olan Alman Kayzer ordusu Petrograd üzerine yürümek istiyor. Barışı bizim kadar özleyen Alman işçilerini, askerlerini ve köylülerini bu haksız savaşa karşı direnmeye çağırıyoruz!

> Bunu ancak gerçekten Rus işçileri, askerleri ve köylüleri adına konuşacak, diplomatları bir yana atarak doğrudan doğruya Alman askerlerine seslenecek, Alman siperlerini Almanca yazılmış bildirilerle dolduracak devrimci bir hükümet başarabilir... Havacılarımız bu bildirileri bütün Almanya'ya atacaklardır...

Cumhuriyet Konseyi'nde meclisin iki kanadı arasındaki uçurum gün geçtikçe açılıyordu.

Sol Sosyalist Devrimciler adına konuşan Karelin şöyle bağırıyordu: "Mülk sahibi sınıflar, devletin devrimci makinesini Rusya'yı müttefiklerin arabasına bağlamak için kullanmak istiyor! Devrimci partiler bu politikaya kesin olarak karşıdır..."

Halkçı Sosyalistleri temsil eden eski politikacı Nikolas Çaykovski köylülere toprak dağıtılmasına karşıydı ve bu konuda Kadetleri tutuyordu.

"Önce orduda hemen kuvvetli bir disiplin kurmalıyız... Savaş varken sosyal ve ekonomik reformlar yapılmasını bir cinayet saydığımızı savaşın başlangıcından beri durmadan söyledim. Şimdi işte biz bu cinayeti işliyoruz. Ama ben bu reformlara karşı değilim, çünkü ben bir sosyalistim."

Soldan bağırmalar: "Sana inanmıyoruz!" Sağdan şiddetli alkışlar...

Kadetler adına konuşan Adzemov, orduya ne için dövüştüğünü söylemenin gereksiz olduğunu, çünkü her askerin ilk görevinin düşmanı Rus topraklarından atmak olduğunu bilmesi gerektiğini söyledi.

Kerenski de iki kere kürsüye çıktı. Heyecanlı sözler söyleyerek milli birlik istedi. Bir keresinde sözünü bitirirken ağlamaya başladı. Oturumda bulunanlar bu söylevleri, ara sıra alaylı sözlerle keserek, soğuk soğuk dinlediler.

Çayika ile Petrograd Sovyeti'nin karargâhı olan Smolni Enstitüsü şehirden kilometrelerce uzakta, geniş Neva nehrinin kenarındaydı. Büyük gürültüler çıkaran bir tramvaya bindim; kalabalık, taşlı ve çamurlu yollardan sümüklüböcek gibi dolana dolana oraya gittim. Tramvay yolunun sonunda Smolni manastırının mat altın yaldız kenarlı, duman mavisi güzel kubbeleri

görünüyordu. Smolni Enstitüsü'nün büyük bir kışlaya benzeyen yüzü bu manastırın yanındaydı. İki yüz metre uzunluğunda ve üç katlı bir bina. İmparatorluğun taşa işlenmiş kocaman arması giriş kapısının üstünde hâlâ duruyor.

Eski rejim zamanında, çariçenin himayesinde bulunan Rus soylularının kızları için kurulmuş ünlü bir rahibe okulu olan enstitüyü devrimci işçi ve asker örgütleri işgal etmişti. Enstitüde yüzden fazla büyük oda vardı. Hepsi beyaz ve çıplak odalar. Kapılarının üzerinde "4 Numaralı Hanımlar Sınıfı" ya da "Öğretmenler Odası" gibi yazılar hâlâ duruyordu, ama bunların üzerinde de yeni düzeni gösteren kabaca yazılmış şöyle yazılar vardı: "Petrograd Sovyeti Merkez Komitesi", "*Çayika*", "Dışişleri Bürosu", "Sosyalist Askerler Birliği", "Rusya Sendikalar Merkez Komitesi", "Fabrika-Atölye Komiteleri", "Merkez Ordu Komitesi" ve buna benzer daha birçok siyasi parti merkez büroları ve toplantı odaları...

Uzun kemerli koridorlar, seyrek elektrik lambaları, hızlı hızlı gidip gelen işçiler, askerler; bazılarının sırtında gazete, bildiri ve her çeşit propaganda malzemesi, kocaman ayakkabıları tahta döşemeler üstünde durmadan gürültü çıkarıyor... Her yanda yazılar: YOLDAŞLAR, SAĞLIĞINIZ İÇİN HER YANI TEMİZ TUTUNUZ! Her katın merdiven başlarında ve merdiven aralıklarında uzun masalar var, masaların üzerinde çeşitli siyasi partilerin sattıkları broşürler ve kitaplar...

Manastırın alt katındaki büyük, alçak tavanlı yemekhane, yemek salonu olarak kullanılıyordu. İki ruble vererek bir öğle yemeği kuponu aldım ve binlerce insanla birlikte ben de kuyruğa girdim. Kuyruğun başında uzun servis masaları vardı. Masaların başında yirmi erkek ve kadın büyük büyük kazanlardan lahana çorbası, et parçaları ve kaşa yığınları boşaltıyorlar ve incecik ekmek dilimleri veriyorlardı. Teneke bir maşrapa içinde verilen çay için beş kopek ödeniyordu. Bir sepetten yağlı kaşıklar alınıyordu... Tahta masaların yanındaki sıralar aç proleterlerle doluydu; yemeklerini aç kurtlar gibi yiyor, konuşuyor ve oraya buraya laf atarak kaba şakalar yapıyorlardı.

Yukarı katlardan birinde başka bir yemek salonu daha vardı. Bu salon *Çayika*'ya ayrılmıştı, ama herkes yine de oraya gidiyordu. Burada, üstüne kalın tereyağı sürülmüş ekmek bulunabiliyor ve istenildiği kadar çay içilebiliyordu.

İkinci katın güney cephesinde büyük toplantı salonu vardı. Eskiden burası enstitünün balo salonuymuş. Yüksek tavanlı bir salon. Tavanda parlak, beyaz avizeler asılı. Yüksek, üzerinde yüzlerce süslü elektrik ampulü. İki sıra masif sütunla bölünmüş. Salonun sonunda bir platform. Çevresinde çok kollu uzun avizeler, arkada altın bir çerçeve; içinden imparatorun portresi çıkarılmış. Burası, bayramlarda pırıl pırıl asker ve papaz üniformaları ile dolarmış. Grandüşesler için doyulmaz bir manzara...

ТОВАРИЩИ,

ДЛЯ ВАШЕГО-ЖЕ ЗДОРОВЬЯ,
СОБЛЮДАЙТЕ ЧИСТОТУ.

YOLDAŞLAR, SAĞLIĞINIZ İÇİN
HER YANI TEMİZ TUTUNUZ!

Salonun tam karşısında Sovyetler Kongresi Hazırlık Komitesi çalışıyor. Orada durdum ve yeni gelen delegelere baktım. Kaba, iriyarı sakallı askerler; siyah gömlekli işçiler; birkaç da uzun saçlı köylü. Görevli kız –Plehanov'un Yedinstvo grubundan– onlara hor bakarak gülümsüyor. "İlk Kongreye gelen insanlardan çok farklı insanlar bunlar," diyor. "Ne kadar kaba ve cahil görünüşleri var! Cahil halk..." Doğruydu söylediği; Rusya'nın en alt katmanları kımıldamıştı ve şimdi su üstüne çıkanlar diptekilerdi. Eski *Çayika* tarafından görevlendirilmiş bulunan Hazırlık Komitesi her gelen delegeyi kanunsuz olarak seçildiği iddiasıyla geri çe-

viriyordu. Bolşevik Merkez Komitesi üyelerinden Karahan, "Aldırmayın," diyordu, "vakti geldiği zaman sizi yerlerinize biz oturtacağız..."

Soldati i Raboçi şunları yazıyordu:

> Örgütleme Komitesi içindeki bazı üyelerin kongrenin yapılmayacağını ileri sürerek delegeleri Petrograd'dan geldikleri yerlere göndermeye çalıştıklarına Rusya Kongresine gelen delegelerin dikkatini çekeriz... Bu yalanlara kulak asmayın... Büyük günler yaklaşıyor...

Delegelerin 2 Kasımdan önce bir araya gelemeyecekleri anlaşılıyordu. Bu yüzden kongrenin açılışı ayın 7'sine bırakıldı Bunun üzerine bütün ülke bağırıp çağırmaya başladı; sonunda yenildiklerini anlayan Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler birdenbire taktik değiştirdiler ve olabildiği kadar "ılımlı" sosyalist delege göndermeleri için taşra örgütlerine telgraf üzerine telgraf yağdırmaya başladılar. Aynı zamanda Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi 13 Aralıkta bir köylü kongresi çağrısı yayımladı ve işçilerle askerlerin davranışlarını dikkate almadı.

Bolşevikler ne yapacaklardı? Silahlı bir "hareket", bir *vistuplenni*, bir "kalkışma" yapılacağı hakkında şehirde birtakım söylentiler dolaşmaya başlamıştı. Burjuva ve gerici basın yakında bir ayaklanma olacağından söz ediyor ve hükümeti Petrograd Sovyeti'ni tutuklamaya ya da hiç olmazsa Kongreyi önlemeye çağırıyordu. *Novaya Rus* gibi bazı küçük gazeteler de Bolşeviklerin toptan öldürülmesini istiyorlardı.

Gorki'nin gazetesi *Novaya Jizn*, devrimi yıkmaya çalışan gericilere, eğer gerekirse, silahla karşı konulması gerektiği hususunda Bolşeviklerle aynı fikirdeydi; fakat devrimci demokrasiye inanan bütün partilerin birleşik bir cephede toplanmaları gerektiğini söylüyordu.

> ... Demokrasi belli başlı güçlerini örgütlemedikçe, etkisine karşı direnç hâlâ gücünü sürdürdükçe, saldırıya geçmenin bir yararı yoktur. Ama düşman unsurlar güç kullanmaya kalkışırlarsa, o zaman devrimci demokrasi iktidar savaşına girer ve bunu halkın en alt kesimleri de destekler...

Gorki hem gericilerin hem de hükümet gazetelerinin Bolşevikleri tahrik ettiğini söylüyordu. Ancak, yeni bir ayaklanma yeni bir Kornilov'a yol açabilirdi. Gorki Bolşevikleri söylentileri yadsımaya zorluyordu. Menşevik gazetesi *Diyen* (Gün) yazarlarından Potessov heyecanlı bir haber ile birlikte bir harita yayımladı. Gizli Bolşevik planının yakında açıklanacağını bildiriyordu.

Sanki sihirli bir el bütün duvarlara "ılımlı" ve tutucu partilerin merkez komiteleriyle *Çayika*'nın yayımladığı açıklamaları, bildirileri, çağrıları yapıştırıvermişti (10). Bu yazılarda herhangi bir "kalkışma" doğru bulunmuyor, işçilerden ve askerlerden kışkırtıcıları dinlememeleri isteniyordu. İşte bir örnek; Sosyalist Devrimci Parti'nin Askerî Bölümü'nün yayımladığı bildiriden:

> Yeni bir kalkışma söylentileri yeniden şehre yayılmaya başladı. Bu söylentilerin kaynağı neresi? Ayaklanma propagandası yapan bu kışkırtıcılara bu yetkiyi veren hangi örgüt? *Çayika*'da bu soruyu kendilerine sorduğumuz Bolşevikler böyle şeylerle ilgileri olmadığını söylediler... Ama bu söylentiler büyük bir tehlike yaratıyor. İşçilerin, askerlerin ve köylülerin içinde bulunduğu moral durumları hesaba katmayan bu gözleri dönmüş insanlar bir kısım işçileri ve askerleri caddelerde arkalarından sürükleyebilirler ve onları bir ayaklanmaya götürebilirler... Devrimci Rusya'nın içinde bulunduğu bu korkulu zamanda herhangi bir ayaklanma kolayca iç savaşa dönebilir ve bunun sonucunda proletaryanın büyük bir çaba ile kurmuş olduğu örgütlerin hepsi yok olabilir... Karşıdevrimci komplocular böyle bir ayaklanmadan yararlanarak devrimi yıkmayı, Wilhelm'e cepheyi açmayı ve Kurucu Meclis'i parçalamayı düşünmektedirler... Yerlerinizde sımsıkı durunuz!.. Dışarı çıkmayınız!

28 Ekimde Smolni koridorlarında Kamenev'le görüştüm. Kırmızıya çalan sivri sakallı bir adam. Yeterince delegenin geleceğine inanmıyor. "Eğer Kongre toplanırsa," diyor, "bu kongre halkın ezici çoğunluğunun düşüncelerini temsil edecektir. Eğer çoğunluk benim düşündüğüm gibi Bolşevik olursa iktidarın sovyetlere verilmesini ve Geçici Hükümet'in çekilmesini isteyeceğiz."

Uzun boylu, gözlüklü, soluk yüzlü ve sert görünüşlü bir genç olan Volodarski daha kesin konuşuyor: "Lieber ve Dan gibileriyle öteki uzlaşma yanlıları sabote ediyorlar. Eğer kongrenin toplanmasını önleyecek olurlarsa... o zaman biz buna uymayacak kadar gerçekçi olduğumuzu göstereceğiz!"

29 Ekim günü not defterime o günkü gazetelerden topladığım şu haberleri yazdım:

> Moghilev (Genelkurmay Karargâhı). Hükümete bağlı Muhafız Alayları, Vahşi Tümen, Kazaklar ve Ölüm Taburları burada toplanıyor.
>
> Hükümet, Pavlovsk ve Çarskoye Selo Peterhof Subay Okullarının *yunker*'lerine Petrograd'a gelmeye hazırlanmalarını emrediyor. Oranienbaum *yunker*'leri şehre varıyorlar.
>
> Petrograd garnizonuna bağlı Zırhlı Mekanize Tümeni'nin bir kısmı Kışlık Saray'a yerleşti.
>
> Troçki'nin emriyle, bir kamu kuruluşu olan Sestroretzk silah fabrikası, Petrograd işçi delegelerine binlerce silah dağıttı.
>
> Aşağı Liteini Mahallesi Şehir Milisinin yaptığı bir toplantıda, iktidarın sovyetlere verilmesini isteyen bir önerge kabul edildi.

Bunlar o heyecanlı günlerin karışık olaylarından sadece birkaç örnek. Herkes bir şeyler olacağını biliyor ama ne olacağını kimse bilmiyor.

30 Ekim gecesi Smolni'deki Petrograd Sovyeti'nde yapılan bir toplantıda, Troçki, burjuva basınının, "Gericilerin Sovyetler Kongresi'ni gözden düşürmek ve dağıtmak için yaptıkları çalışmalara karşı," sovyetin silahlı bir ayaklanmayı düşünmekte olduğu iddialarını reddetti. "... Petrograd Sovyeti," dedi, "herhangi bir ayaklanma emretmiş değildir. Eğer gerekirse onu da yaparız ve Petrograd garnizonu da bizi destekler... Onlar (hükümet) karşıdevrime hazırlanıyor; biz bunu merhametsiz ve kesin bir saldırı ile karşılayacağız."

Petrograd Sovyeti'nin bir kalkışma emri vermediği doğruydu ama Bolşevik Partisi Merkez Komitesi ayaklanma sorununu ele almış bulunuyordu. 23 Ekim gecesi sabaha kadar toplantı halindeydiler. Bütün Parti aydınları, liderleri ile Petrograd işçi ve

garnizon delegeleri toplantıda hazırdı. Aydınların içinde yalnız Lenin'le Troçki ayaklanmadan yanaydı. Askerler bile ayaklanmaya karşıydı. Oylamaya geçildi. Ayaklanma önergesi yenilgiye uğradı!

Bunun üzerine yüzü gerilmiş kaba bir işçi ayağa kalktı. "Petrograd proletaryası adına konuşuyorum," dedi, sert sert. "Biz ayaklanmadan yanayız. Ne yaparsanız yapın, bilmem, ama size şunu söylüyorum ki, eğer sovyetlerin ortadan kaldırılmasına göz yumacak olursanız *sizinle ilişkimizi keseriz!*" Kimi askerler de bu işçiye katıldılar... Bundan sonra yeniden oylama yapıldı, ayaklanma kazandı...

Başlarında Riyazanov, Kamenev ve Zinovyev'in bulunduğu sağ kanat Bolşevikler silahlı bir ayaklanmaya karşı çıkmaya devam ettiler. 31 Ekim sabahı *Raboçi Put* gazetesinde Lenin'in yazdığı "Yoldaşlara Mektuplar"ın ilki çıktı. Dünya siyasi propaganda edebiyatının en cesur yazılarından biriydi. Lenin bu yazısında, Kamenev ile Riyazanov'un itirazlarını kullanarak ayaklanmadan yana olan fikirleri ele alıyor ve büyük bir ciddiyetle inceliyordu.

"Ya bütün iktidarın sovyetlere verilmesi sloganımızdan vazgeçeceğiz," diyordu, "ya da bir ayaklanmaya gideceğiz. Ortası yok..."

Aynı gün öğleden sonra Kadetlerin lideri olan Pol Milyukov Cumhuriyet Konseyi'nde güzel ve acıklı bir söylev verdi (11). Skobeliyev *nakaz*'ının Almanların işine yaradığını, "devrimci demokrasinin" Rusya'yı mahvettiğini söyledi, Teresçenko ile alay etti ve Alman diplomasisini Ruslara tercih ettiğini açıkladı... Sol sıralardan gürültüler koptu...

Öte yandan hükümet Bolşevik propagandasının kazandığı başarıya göz yumamazdı. Ayın 29'unda hükümetle Cumhuriyet Konseyi üyelerinden kurulu bir ortak komisyon acele iki yasa çıkardı: Biri köylülere geçici olarak toprak verilmesi, öteki dış politikada enerjik bir barış politikası izlenmesi üzerine. Ertesi gün Kerenski orduda ölüm cezalarının uygulanmasını durdurdu. Aynı gün öğleden sonra yeni kurulan "Cumhuriyet Rejimini Kuvvetlendirme ve Anarşi ile Devrim Düşmanlığına Karşı

Savaşma Komisyonu"nun ilk toplantısını törenle açtı. Bu komisyon tarihte en küçük bir iz bile bırakmadan dağılıp gitmiştir... Ertesi gün iki gazeteci arkadaşla birlikte Kerenski ile görüştük (12). Bu konuşma Kerenski'nin gazetecilerle son konuşması oldu.

Kerenski acı acı şunları söyledi: "Rus halkı ekonomik bitkinlikten, Müttefiklere karşı duyduğu hayal kırıklığından muzdarip! Dünya Rus devriminin bittiğini sanıyor. Yanılmayın. Rus devrimi daha yeni başlıyor." Bu sözler belki de kendisinin bile bilmediği kadar peygamberceydi.

30 Ekim gecesi Petrograd Sovyeti'nin sabaha kadar yaptığı gürültülü toplantıda ben de vardım. "Ilımlı" Sosyalist aydınlar, subaylar, ordu komiteleri üyeleri ve *Çayika* toplantıya hâkimdi. İşçiler, köylüler ve askerler onlara karşıydılar.

Bir köylü Tver'de toprak komitelerinin tutuklanmasıyla başlayan karışıklıkları anlattı. "Bu Kerenski denen herif," diye bağırdı, "*pomeşçik*'lerin (derebey) arkasına saklandığı bir perdeden başka bir şey değil. Kurucu Meclis'in, ne yaparlarsa yapsınlar, topraklarını ellerinden alacağını biliyorlar; onun için Kurucu Meclis'i önlemek için ellerinden geleni yapıyorlar!"

Putilov fabrikasından gelen bir usta, üstlerinin yakıt ve hammadde yokluğunu öne sürerek bölümleri birer ikişer nasıl kapadıklarını anlattı. "Fabrika-atölye komitesi," dedi, "gizlenmiş, büyük malzeme depoları buldu."

"Bu bir provokasyondur" dedi, "bizi aç bırakmak ya da, şiddete başvurmamız için girişilen bir tahrik!"

Askerler arasından biri şöyle söze başladı: "Yoldaşlar! İnsanların kendi mezarlarını kazdıkları ve bunlara siper adını verdikleri yerlerden sizlere selamlar getirdim!"

Sonra uzun boylu, zayıf, genç bir asker ayağa kalktı. Gözleri ışıl ışıl. Herkes tezahüratlar eşliğinde alkışladı askeri. Adı Çudnovski. Temmuz çarpışmasında öldüğü söylenmiş, şimdi sanki mezardan çıkıp gelmişti.

"Neferler artık subaylarına güvenmemektedirler. Sovyetimizi toplantıya çağırmak istemeyen ordu komiteleri de bize ihanet et-

tiler... Neferler Kurucu Meclis'in tam kararlaştırılan günde toplanmasını istiyorlar; bu toplantının geri bırakılınasını isteyenler lânetleneceklerdir... Bu lânetler sözde kalmayacak, çünkü ordunun elinde silahı var..."

Beşinci Ordu'da yürütülmekte olan Kurucu Meclis propagandasını anlattı. "Subaylar, özellikle Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler Bolşeviklerin çalışmalarını bile bile önlemeye çalışıyorlar. Gazetelerimiz siperlere kadar gönderilmiyor. Sözcülerimiz tutuklanıyor..."

"Neden ekmek yokluğunu anlatmıyorsun?" diye bağırdı başka bir asker.

"İnsanlar yalnız ekmekle yaşamaz," diye cevap verdi Çudnovski, sert sert...

Vitebsk sovyetlerinden bir *oboronets* Menşevik subay delege söz aldı: "İktidar sorunu o kadar önemli değil. Dava hükümet değil, savaş... ve herhangi bir değişiklik olmadan önce savaşı kazanmamız gerek..." Bu sözler gürültüler ve alaylarla karşılandı. "Bu Bolşevik kışkırtıcılarının hepsi de demagog!" Salon kahkahalarla çınladı. "Bir an sınıf savaşını unutalım..." Ama daha çok devam edemedi. Biri bağırdı: "Sen merak etme!"

Petrograd'ın o günlerde garip bir görünüşü vardı. Fabrikalarda Komite odaları tüfeklerle doluydu; haberciler gelip gidiyordu; Kızıl Muhafızlar talim yapıyorlardı... Bütün kışlalarda her gece toplantılar oluyor, bütün gün bitmez tükenmez ateşli tartışmalar yapılıyordu. Caddelerde akşama doğru kalabalık artıyor, bu kalabalık Nevski'de bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, herkes gazetelere saldırıyordu... Silahlı soygunculuk olayları o kadar artmıştı ki, ara sokaklara sapmak tehlikeliydi... Bir gün ikindi üzeri Sadovaya'da yüzlerce insanın hırsızlığa yeltenen bir askeri öldürünceye kadar dövdüklerini gördüm... Uzun kuyruklarda saatlerce titreyerek ekmek ve süt bekleyen kadınların çevrelerinde garip kıyafetli adamlar dolaşıyor, Yahudilerin yiyecek maddelerini sakladıklarını, halk açlıktan ölürken sovyet üyelerinin lüks içinde yaşadıklarını kadınların kulaklarına fısıldıyordu.

Smolni'nin iç ve dış kapılarında sıkı tedbirler alınmıştı, herkesten izin kâğıdı soruluyordu. Komite odaları bütün gün ve gece vızır vızır işliyor, yüzlerce asker ve kadın işçi buldukları yerlere kıvrılıp yatıyorlardı. Yukarıdaki büyük salonda Petrograd Sovyeti'nin gürültülü toplantılarına binlerce insan katılıyordu.

Kumarhaneler akşamdan sabaha kadar dolup taşıyor, şampanyalar su gibi akıyor, yirmi bin rubleye oyun açılıyor. Şehrin merkezinde, geceleyin, pahalı kürkler giymiş, mücevherler takmış orospular aşağı yukarı gezinip duruyorlar ve kahveleri dolduruyorlar...

Monarşistler komplo hazırlıyorlar, Almanlar casusluk yapıyorlar, kaçakçılar planlar kuruyorlar...

Ve yağmurun, acı soğuğun altında kımıldayan büyük şehir, gri bulutlarıyla birlikte hızla, durmadan gidiyor gidiyor... Ama nereye?

BÖLÜM III

ARİFE

Güçsüz bir hükümetle başkaldırmış bir halk arasındaki ilişkilerde öyle bir zaman gelir ki artık hükümetin herhangi bir hareketi halkı kızdırır, aldığı her tedbir halkın heyecanını arttırır, ne yapsa halka yaranamaz...

Petrograd'ı bırakıp gitme tasarısı fırtına koparmıştı; Kerenski böyle bir karar almış olduğunu inkâr edince halk onu büsbütün alaya aldı.

> (Raboçi Put şöyle bağırıyordu) İhtilâlin baskısıyla köşeye sıkışmış olan burjuva "Geçici" Hükümet, Petrograd'ı bırakmayı hiçbir zaman düşünmediğine ve başkenti teslim etmek niyetinde olmadığına dair yalanlar yayarak hareketlerinde serbest kalacağını sanıyor...

Harkof'ta otuz bin maden işçisi örgütlenerek İ.W.W. tüzüğünde bulunan şu maddeyi kabul etmişti: "İşçi sınıfıyla işveren sınıfının hiçbir ortak yanı yoktur." Kazaklar bu işçileri dağıttılar, kimilerini maden sahipleri işten attı, geri kalanlar da genel grev ilan etti. Ticaret ve Sanayi Bakanı Konovalov, yardımcısı Orlov'a geniş yetki vererek kendisini bu anlaşmazlığı önlemekle görevlendirdi. Madenciler Orlov'u istemediler. Ama *Çayika* Orlov'un tayinini hem destekledi, hem de Don bölgesinden Kazakların getirtilmesini kabul etmedi...

Bu olayı Kaluga'daki sovyetin dağıtılması izledi. Sovyette çoğunluğu kazanmış olan Bolşevikler kimi siyasi mahpusları serbest bıraktılar. Mahalli Duma Meclisi hükümet komiserinin izniyle Minsk'ten askerî kıtalar getirtti; Sovyet karargâhı top ateşine tutuldu. Bolşevikler teslim oldular, fakat binadan çıkarken Kazaklar üstlerine saldırdı. "Öteki sovyetlere de aynı şeyi yapacağız, Moskova'dakilere de, Petrograd'dakilere de!" Bu olay bütün Rusya'da panikle karışık müthiş bir kızgınlık yarattı...

Petrograd'da Kuzey Sovyetleri Bölgesel Kongresi artık kapanıyordu. Başkan Bolşevik Krilenko'ydu. Kongre ezici bir çoğunlukla iktidarın bütün Rusya'yı temsil edecek olan Sovyetler Kongresi'nce devralınmasını kararlaştırdı. Bölgesel Kongre hapishanelerdeki bütün Bolşeviklere selam gönderdi ve kurtuluşlarının yakın olduğunu haber verdi. Aynı zamanda Rusya çapındaki Fabrika-Atölye Komiteleri Konferansı da (1) sovyetlerden yana olduğunu bildirmiş ve şöyle devam etmişti:

> İşçi sınıfı, kendisini politik bakımdan çarlığın elinden kurtardıktan sonra demokratik rejimin üretim alanında da zafere ulaşmasını istiyor. Bu da ancak işçilerin sanayiyi denetlemesiyle olabilir. Bu, hâkim sınıfların izlediği öldürücü politikanın yarattığı ekonomik çözülüş havasının ortaya çıkardığı zorunlu bir durumdur...

Demiryolları Sendikası, Ulaştırma Bakanı Liverovski'nin çekilmesini istiyordu...

Skobeliyev *nakaz*'ın Müttefikler Konferansı'na götürülmesini *Çayika* adına istiyor ve Teresçenko'nun Paris'e gönderilmesini usulen protesto ediyordu. Teresçenko istifasını verdi...

Orduda yeniden örgütlemeyi başaramayan General Verkovski kabine toplantılarına çok seyrek katılıyordu...

3 Kasım günü Burtzev'in gazetesi *Obşçi Diyelo* büyük manşetlerle çıktı:

> Vatandaşlar! Anayurdunuzu kurtarın!
> Dün Milli Savunma Komisyonu'nun bir toplantısında Kornilov'un düşmesinden sorumlu olan başlıca kişilerden Savaş Bakanı General Verkovski'nin Müttefiklerden bağımsız,

ayrı bir barış antlaşması imzalanmasını teklif ettiğini öğrenmiş bulunuyorum.
Bu, Rusya'ya ihanettir!
Teresçenko Geçici Hükümet'in Verkovski önergesini daha incelemediğini söyledi.
"Kendimizi bir tımarhanede sayabiliriz," diyor Teresçenko.
Komisyon üyeleri General'in sözlerine şaştılar.
General Alekseyev ağladı.
Hayır! Delilik değil bu! Daha ötesi. Düpedüz Rusya'ya ihanet!
Kerenski, Teresçenko ve Nekrassov hemen bize Verkovski'nin sözlerini açıklamalıdırlar.
Vatandaşlar, kalkın!
Rusya satılıyor!
Onu kurtarın!

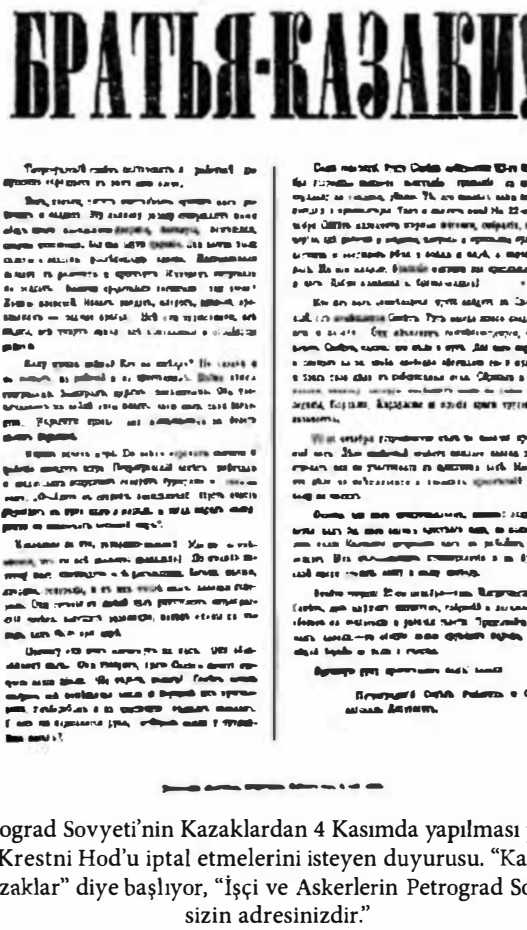
Verkovski'nin gerçekten söylemek istediği şeyse Rus ordusunun artık dövüşemeyeceğini öne sürerek Müttefikleri barışa zorlamaktı...

Gerek Rusya'da ve gerekse dışarıda heyecan son derecede artmıştı. Verkovski'ye "sağlık durumu dolayısıyla süresiz izin" verildi ve General kabineden ayrıldı. *Obşçi Diyelo* kapatıldı...

4 Kasım Pazar günü, Petrograd Sovyeti'nin günü olarak tespit edilmişti. Görünüşte amaç, örgüt ve yayın için para toplamaktı. Şehrin her yanında mitingler düzenlenmişti. Gerçekte ise bu bir gövde gösterisiydi. Birdenbire aynı günde Kazakların da 1612 yılının İkon'u şerefine bir *Krestni Hod* (Haçlı Yürüyüş) yapacakları söylendi. Bu İkon'un mucizesiyle Napolyon'un bile Moskova'dan atıldığı söylenirdi. Hava çok elektrikliydi; iç savaş her an patlayabilirdi. Petrograd Sovyeti bir duyuru yayımladı. Duyuru "Kardeşler - Kazaklar!" diye başlıyordu.

> Siz Kazaklar bize, işçi ve askerlere karşı kışkırtılıyorsunuz. Bu Habil Kabil planını bizim ortak düşmanlarımız olan sömürücüler, imtiyazlı sınıflar –generaller, bankerler, derebeyler, eski memurlar, çarın eski uşakları– hazırlıyorlar... Bütün dalavereciler, zenginler, prensler, soylular, generaller bizden nefret ediyorlar. Aralarında sizin Kazak generalleriniz de var. Herhangi bir anda Petrograd Sovyeti'ni yok etmeye ve devrimi ezmeye hazırlar...

4 Kasımda birileri, dinsel bir Kazak gösterisi düzenliyor. Herhangi bir kimsenin bu gösteriye katılıp katılmaması kendi bileceği bir iştir. Biz buna karışmayız ve kimseyi de bundan alıkoymayız... Ama Kazaklar, size ihtar ediyoruz! *Krestni Hod* adı altında Kaledin'leriniz sizi sakın işçilere karşı kışkırtmak istemesinler...

БРАТЬЯ-КАЗАКИ!

Petrograd Sovyeti'nin Kazaklardan 4 Kasımda yapılması planlanan Krestni Hod'u iptal etmelerini isteyen duyurusu. "Kardeşler, Kazaklar" diye başlıyor, "İşçi ve Askerlerin Petrograd Sovyeti sizin adresinizdir."

Gösteriden birdenbire vazgeçildi...

Şehrin kışlalarında ve işçi mahallelerinde Bolşevikler boyuna, "İktidar Sovyetlere!" diye bağırıp duruyorlar; ve gerici güçler de halka, Yahudileri, dükkân sahiplerini, sosyalist liderleri öldürme çağrısı yapıyorlar...

Bir yanda kanlı baskı tedbirleri isteyen monarşist basın, öte yanda Lenin'in yükselen sesi: "Devrim!.. Artık bekleyemeyiz!"

Burjuva basını bile tedirgindi(2). *Birjevya Viyedomosti* (Borsa Gazetesi) Bolşevik propagandasını, "Toplumun en temel prensiplerine -kişisel güvenlik ve özel mülkiyete saygıya- karşı girişilmiş bir saldırı" olarak niteliyordu.

Fakat Bolşeviklerin tutumuna en çok karşı olanlar "ılımlı" sosyalist gazetelerdi (3). *Diyelo Naroda* Bolşeviklerin, "devrimin en büyük düşmanı" olduğunu ilan etti. Menşevik *Diyen*, "hükümet hem kendisini hem de bizi korumalıdır," diyordu. Plehanov'un gazetesi *Yedinstvo* (Birlik) (4) Petrograd işçilerinin silahlandırılması olayına hükümetin dikkatini çekiyor ve Bolşeviklere karşı şiddetli tedbirler alınmasını istiyordu.

Hükümetin şaşkınlığı sanki gün geçtikçe artıyordu. Belediye işleri bile yürümüyordu. Sabah gazetelerinin sütunları korkunç hırsızlık ve cinayet olaylarıyla doluydu ve katiller kovuşturulamıyordu.

Bir yandan da silahlı işçiler sokaklarda devriye geziyor, saldırganlarla savaşıyor ve silahları topluyorlardı.

1 Kasımda Petrograd Askerî Komutanı Albay Polkovnikov bir açıklama yayımladı:

> Ülkenin geçirmekte olduğu zor günlere rağmen Petrograd çevrelerinde silahlı gösteriler ve kıyımlar yapılması için sorumsuz çağrılarda bulunulmakta ve hırsızlık ve düzensizlik olayları günden güne artmaktadır.
>
> Bu durum vatandaşları rahatsız etmekte, hükümetin ve belediyenin sistemli çalışmasını bozmaktadır.
>
> Ülkeme karşı sorumluluğumu ve görevimi bilerek şunları emrediyorum:
>
> 1. Her askerî birlik, özel yönetmeliklerine uyarak, bulunduğu garnizon çevresindeki hükümet kurumlarının korunması için

belediye kuvvetlerine, komiserlere, milis kuvvetlerine her türlü yardımı yapacaktır.
2. Mahalli Komutan ve Şehir Milisi'nin temsilcileri ile işbirliği yapılarak karakollar düzenlenecek, katilleri ve asker kaçaklarını yakalamak için gereken tedbirler alınacaktır.
3. Kışlalara giren ve askerleri silahlı gösterilere ve kıyımlara kışkırtan bütün şahıslar yakalanacak ve şehrin ikinci komutanının karargâhına teslim edilecektir.
4. Herhangi bir silahlı gösteri ya da ayaklanma elde bulunan bütün silahlı kuvvetlerle, daha başlangıçta bastırılacaktır.
5. Komiserlerin arama kâğıdı olmadan evleri aramalarına ve tutuklamalarına karşı konulması halinde komiserlere yardım edilecektir.
6. Petrograd askerî bölgesi içinde geçen bütün olaylar hemen rapor edilecektir.
Bütün ordu komitelerini ve örgütlerini komutanlarının görevlerini yapmasına yardımcı olmaya çağırıyorum...

Kerenski, Cumhuriyet Konseyi'nde, hükümetin Bolşeviklerin hazırlıklarını çok iyi bildiğini, herhangi bir gösteriyi önleyecek güçte olduğunu söyledi. Hem *Novaya Rus* ve hem de *Raboçi Put* gazetelerini aynı zararlı işi yapmakla suçladı. "Ama basın özgürlüğü olduğundan hükümet basındaki yalanlarla savaşacak durumda değildir..."* Bunların aynı propagandanın iki ayrı yüzü olduğunu, geçici güçlerin şiddetle arzuladığı karşıdevrimin işine yaradığını söyledi ve sözlerine şöyle devam etti:

"Ben zaten talihsiz bir adamım. Bana ne olursa olsun, ziyanı yok. Ama sorunun asıl önemli yanı, Bolşeviklerin şehirde yarattıkları havanın inanılmaz derecede yüksek bir kışkırtma havası olduğudur. Bunu söyleyecek kadar cesaretim var!"

2 Kasımda Sovyetler Kongresi için yalnızca on beş delege gelmişti. Ertesi gün yüz, daha ertesi günün sabahı yüz yetmiş beş delege geldi. Bu son gelenlerden yüz üçü Bolşevikti... Toplantı için dört yüz delege gerekti ve kongre bu yüzden yalnızca üç gün geri kaldı...

---

* Pek doğru bir ifade değil. Geçici Hükümet Temmuzda Bolşevik gazetelerini kapatmıştı ve şimdi de kapatmayı düşünüyordu.

Zamanımın çoğunu Smolni'de geçiriyordum. İçeri girmek eskisi kadar kolay değildi. Dış kapıda iki sıra nöbetçi vardı. İç kapının önünde içeri girmek için sıra bekleyen uzun bir kuyruk. Herkes dörder dörder içeri alınıyor, kimliği ve yaptığı iş soruluyor. İzin kâğıtları veriliyor ve izin kâğıdı verilme sistemi iki saatte bir değiştiriliyor; çünkü içeri durmadan casuslar sızıyor...

Bir gün dış kapıya geldiğimde Troçki ile karısının önümde durduğunu gördüm. Bir asker onları durdurmuştu. Troçki ceplerini araştırdı, ama izin kâğıdını bulamadı.

"Aldırma," dedi sonunda. "Beni tanıyorsun. Adım Troçki."

"İzin kâğıdın yok," diye asker sertçe cevap verdi. "İçeri giremezsin. Senin adın bana bir şey demez."

"Ama ben Petrograd Sovyeti'nin başkanıyım."

"Peki," diye cevap verdi asker, "eğer o kadar önemli bir adam olsaydın hiç değilse küçücük bir kâğıdın olurdu."

Troçki çok sabırlıydı. "Bırak da komutanı göreyim," dedi. Asker duraksadı, her gelen insan için komutanı rahatsız etmenin doğru olmadığını anlatan birkaç söz mırıldandı. Sonunda komutana işaret etti. Troçki durumu komutana anlattı. "Benim adım Troçki," diye tekrarladı.

"Troçki mi?" Asker başını kaşıdı. "Böyle bir ad işittim," dedi sonunda. "Tamamdır herhalde. İçeri girebilirsiniz. Yoldaş..."

Koridorda Bolşevik Merkez Komitesi üyelerinden Karahan'a rastladım. Yeni hükümetin nasıl olacağını anlattı bana.

"Gevşek bir örgüt. Sovyetlerin istediği biçimde, halkın isteklerine karşı saygılı, mahalli kuvvetlere özgürlük tanıyan bir örgüt. Bugün Geçici Hükümet de tıpkı çarlık hükümeti gibi mahalli demokratik isteklerin ifade edilmesini ve harekete geçmesini önlüyor. Yeni toplum için gereken inisiyatif aşağıdan gelecek... Hükümet Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin programında çizilmiş olan biçime göre kurulacaktır. Rusya çapındaki Sovyetler Kongresi'nin sık sık toplanmasından sorumlu olan yeni *Çayika*, parlamentonun kendisi olacaktır; çeşitli bakanlıkların başına, bakan yerine *collegia* –komiteler– getirilecektir ve bunlar, doğrudan doğruya sovyetlere karşı sorumlu olacaklardır..."

30 Ekimde, randevu alarak, Troçki ile konuşmak üzere Smolni'nin çatı katındaki çıplak, küçük odasına çıktım. Odanın ortasında çıplak bir masa, arkasında basit bir sandalye ve Troçki. Benim birkaç soru sormam gerekiyordu; Troçki hızlı hızlı ve durmadan bir saatten çok konuştu. Konuşmasının özünü, kendi kullandığı kelimelerle olduğu gibi veriyorum:

"Geçici Hükümet büsbütün güçsüz. Denetim burjuvazinin elinde, ama bu denetimi *oborontsi* partileriyle yapılan hayali bir koalisyon örtüyor. Şimdi, bu devrim boyunca, kendilerine toprak vaat edilen köylülerin artık vaatlerden bıktıklarını ve başkaldırdıklarını görüyoruz. Ülkenin her yanında bütün emekçi yığınlarında aynı kızgınlık var... Kornilov yöntemi burjuvazinin deneyebileceği tek yol. Ama burjuvazinin elinde olmayan şey de kuvvet... Ordu bizimle birlik. Uzlaşma yanlıları ile pasifistler, Sosyalist Devrimciler, Menşevikler bütün otoritelerini yitirdiler... Çünkü köylülerle derebeyler, işçilerle işverenler, askerlerle subaylar arasındaki savaş acı ve daha uzlaşmaz bir duruma geldi. Yalnız halk yığınlarının birlikte yapacakları bir hareket devrimi başarıya götürebilir ve halkı kurtarabilir...

Sovyetler halkın en etkin temsilcileridir... Devrimci tecrübe, fikir ve amaç bakımından da etkindirler. Bir yandan siperlerdeki askerlere, öte yandan fabrikalardaki işçilere ve bir yandan da tarlalardaki köylülere dayandıkları için devrimin belkemiğidirler.

Sovyetlerin dışında bir iktidar yaratılmaya çalışıldı. Ama bu çaba yalnızca iktidarsızlıkla sonuçlandı. Rus Cumhuriyeti Konseyi'nin koridorlarında çeşit çeşit karşıdevrimci planlar hazırlanıyor. Kadet Partisi aktif karşıdevrimi; sovyetler ise halkın davasını temsil etmektedir. Bu iki kamp arasında kalan gruplar ciddi bir önem taşımıyor... Bu *lutte finale*'dir (son kapışma). Burjuva karşıdevrim, bütün güçlerini örgütlemiş, bize saldıracağı anı bekliyor. Bizim kararımız kesin olacaktır. Mart ayında pek az başlanılmış ve Kornilov olayında biraz ilerlemiş olan işi tamamlayacağız..."

Yeni hükümetin dış politikasını da anlatmaya başladı:

"Bizim ilk hareketimiz bütün cephelerde hemen bir ateşkes anlaşması yapmak ve bütün halkları demokratik barış şartlarını tartışmak üzere bir konferansa çağırmak olacaktır. Barış antlaşmasıyla sağlayacağımız demokrasi, Avrupa'dan alacağımız devrimci cevaba bağlı. Eğer biz burada bir sovyet hükümeti yaratırsak, bu Avrupa'da hemen barışı getirecek olan güçlü bir etken olacak; çünkü yeni hükümet, aradaki hükümetleri atlayarak bütün halkları doğrudan doğruya ateşkes anlaşmasına çağıracaktır. Barış anlaşması sırasında Rus devrimi 'ilhaksız, tazminatsız, her ulusun kendi kaderini kendisinin tâyin ettiği' bir barış ve *Avrupa Federatif Cumhuriyetinin* kurulması için baskı yapacaktır...

"Bu savaşın sonunda yeniden yaratılmış bir Avrupa görüyorum; ama diplomatlar tarafından değil, işçiler tarafından kurulan. Avrupa Federatif Cumhuriyeti –Avrupa Birleşik Devletleri– olmalı bu. Ulusal özerklik artık yeterli değil. Ekonomik gelişim ulusal sınırların kaldırılmasını talep ediyor. Eğer Avrupa yeniden ulusal gruplara parçalanacak olursa, o zaman emperyalizm yeniden başlayacaktır. Yalnız Avrupa Federatif Cumhuriyeti dünyaya barış getirebilir." Gülümsedi. Bilinen, güzel, hafif alaycı gülümseyişi. "Ama Avrupa halk yığınlarının hareketi olmadan, bu amaçlar gerçekleşemez – şimdilik..."

Herkes Bolşeviklerin bir sabah caddelere çıkıp bütün efendi insanları öldüreceklerini sanırken gerçek ihtilal kendi yolunu doğal ve açık olarak buluyordu.

Geçici Hükümet Petrograd garnizonunu cepheye göndermeyi düşünüyordu.

Petrograd garnizonunda yaklaşık olarak altmış bin asker vardı, Bunlar devrimde önemli rol oynamış askerlerdi. Mart ayındaki büyük günlerde devrimin alın yazısını çizen, asker delegeleri sovyetlerini yaratan ve Kornilov'u Petrograd kapılarından çeviren bu askerlerdi.

Şimdi çoğu Bolşevik olmuştu. Geçici Hükümet şehrin boşaltılmasından söz ettiği sırada buna cevap veren Petrograd garnizonu oldu: "Eğer başkenti savunamayacaksanız barış yapınız; barış yapamıyorsanız çekilin ve yerlerinizi her ikisini de yapacak olan halk hükümetine bırakın."

Herhangi bir ayaklanma hareketinin Petrograd garnizonunun tutumuna bağlı olduğu belliydi. Hükümet, garnizondaki kıtaların yerine "güvenilir" askerler getirmek istiyordu. Bunlar Kazaklar ve Ölüm Taburları olacaktı. Ordu komiteleri, "ılımlı" sosyalistler ve *Çayika*, hükümeti destekledi. Cephede ve Petrograd'da geniş çaplı bir ajitasyon başlatıldı; sekiz aydan beri Petrograd garnizonu askerleri başkent kışlalarında yan gelmiş yatıyorlardı. Oysa öteki silah arkadaşları siperlerde açlıktan ölüyorlardı.

Garnizondaki kıtaların oldukça rahat durumlarını bırakıp kış ortası savaş zorluklarının içine atılmak istemedikleri bir bakıma doğruydu. Ama gitmeyi reddetmelerinin başka sebepleri de vardı. Petrograd Sovyeti, hükümetin niyetinden kuşkulanıyordu; bir yandan da neferlerin seçtiği yüzlerce delege cepheden gelip şöyle haykırıyordu: "Takviyeye ihtiyacımız olduğu doğru ama ondan da önemlisi, Petrograd'ın ve devrimin gereğince korunmakta olduğunu biliyor olmamız... Siz cephe gerisini tutun yoldaşlar, cepheyi bize bırakın."

25 Ekim günü, kapalı kapılar ardında, Petrograd Sovyeti Merkez Komitesi, meseleyi baştan sona kararlaştırmak için özel bir askerî komite kurulmasını görüştü. Ertesi gün Petrograd Sovyeti'nin Askerî Bölümü bir komite seçti; komite hemen burjuva gazetelerine karşı boykot ilân etti ve *Çayika*'yı Sovyetler Kongresi'ne karşı gelmekle suçladı. Ayın 29'unda, Petrograd Sovyeti'nin açık bir oturumunda Troçki, sovyetin resmen Askerî Devrimci Komite'yi desteklemesini teklif etti. "Kendi savaş örgütlerimizi yaratmalı ve gerekirse ölmeliyiz..." dedi. Cepheye iki heyet gönderilmesine karar verildi; bu heyetlerden biri sovyetlerden, öteki garnizondan olacaktı. Heyetler asker komiteleri ve Genelkurmay'la konuşacaktı.

Pskov'da Sovyet delegelerini Kuzey Cephesi Komutanı General Çeremissov karşıladı. Petrograd garnizonunun cepheye gelmesini emrettiğini ve bundan başka yapılacak bir şey olmadığını kendilerine söyledi. Garnizon komitesinin Petrograd'dan çıkmasına izin verilmedi...

Petrograd Sovyeti'nin askerî bölümünden bir heyet, temsil-

cilerinden birinin Petrograd bölgesi kurmayına kabul edilmesini istedi. Bu istek reddedildi. Petrograd Sovyeti, askerî bölümünün izni olmadan hiçbir emir çıkarılmamasını istedi. Bu istek de reddedildi. Delegelere yalnız kabaca, "Biz sadece *Çayika*'yı tanıyoruz. Sizi tanımıyoruz. Eğer kanunları çiğneyecek olursanız sizi tutuklarız," denildi.

Ayın otuzunda Petrograd'daki bütün alayların temsilcilerinin katıldığı bir toplantıda şu karar alındı: "*Petrograd garnizonu artık Geçici Hükümet'i tanımamaktadır. Bizim hükümetimiz Petrograd Sovyeti'dir. Askerî Devrimci Komite aracılığıyla, Petrograd Sovyeti'nden gelen emirlerden başkasına itaat etmeyeceğiz.*" Mahalli askerî birliklere Petrograd Sovyeti askerî bölümünün vereceği talimatı beklemeleri bildirildi. Ertesi gün *Çayika* kendi toplantısını yaptı. Toplantıda çoklukla subaylar vardı. Genelkurmay'la işbirliği yapmak üzere bir komite kuruldu, şehrin bütün mahallelerine komiserler gönderildi.

Ayın 3'ünde Smolni'de yapılan büyük bir askerî toplantıda şu karara varıldı:

> Askerî Devrimci Komite'nin kurulmasını selamlayan Petrograd garnizonu, komitenin cephe ile cephe gerisinin devrim çıkarına daha sıkı olarak birleştirilmesi için girişeceği bütün hareketleri bütünüyle desteklemeye söz verir.
>
> Bundan başka garnizon, devrimci proletarya ile birlikte Petrograd'da devrimci düzeni korumayı temin eder. Kornilovcular ya da burjuvazinin yapacağı herhangi bir kışkırtıcı teşebbüs merhametsiz bir direnişle karşılanacaktır.

Gücünün bilincine şimdi varan Askerî Devrimci Komite denetimin derhal kendisine bırakılmasını Petrograd Kurmayından istedi. Hiçbir basımevinin, komitenin izni olmadan, hiçbir çağrı ya da bildiri basmaması emrini verdi. Silahlı komiserler Kronversk bölgesini gezdiler ve geniş çapta silah ve cephane ele geçirdiler. Kaledin'in karargâhı olan Novoçerkask'a gönderilecek on bin süngünün sevkini durdurdular...

Birdenbire tehlikeyi anlayan hükümet, komite dağıldığı takdirde kendilerine dokunulmayacağını söyledi. Ama

çok geç kalmıştı. 5 Kasım gece yarısı, Petrograd Sovyeti'nin Genelkurmay'da temsil edilmesini Malevski'ye, Kerenski'nin bizzat kendisi önerdi. Askerî Devrimci Komite bu öneriyi kabul etti. Bir saat sonra Savaş Bakanı General Manikovski önerinin geri çekildiğini açıkladı...

6 Kasım Çarşamba sabahı şehirde, "İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetine bağlı Askerî Devrimci Komite" imzasını taşıyan afişler ortaya çıkınca herkesi bir heyecan sardı:

> Petrograd Halkına. Yurttaşlar!
> Karşıdevrim kanlı kafasını kaldırmış bulunuyor. Kornilovcular, Rusya Sovyetler Kongresi'ni ezmek ve Kurucu Meclis'i önlemek amacıyla, güçlerini seferber etmekteler. Bu arada, kıyımcılar kargaşalık çıkarmak ve kan akıtmak için Petrograd halkına çağrıda bulunabilirler, Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti, karşıdevrim ve kıyım teşebbüslerine karşıdevrimci düzeni korumak görevini üzerine almıştır.
> Petrograd garnizonu herhangi bir şiddet ya da düzensizlik hareketine izin vermeyecektir. Halkı, serseri ve gerici kışkırtıcıları yakalamaya ve bunları en yakın kışladaki sovyet komiserine teslim etmeye çağırırız. Gerici güçlerin Petrograd caddelerinde yağmacılık olsun, kavga olsun, herhangi bir karışıklık çıkarmaya girişmeleri halinde vücutları hemen ortadan kaldırılacaktır!
> Yurttaşlar! Sizlerden tam bir sükûnet ve güven içinde yaşamanızı istiyoruz. Düzen ve devrim davası güçlü ellerdedir.
> Askerî Devrimci Komite komiserlerinin bulundukları alayların listesi...

Ayın 3'ünde Bolşevik Partisi liderleri kapalı kapılar ardında yeni bir toplantı yapmışlardı. Zalkind'in uyarısına boyun eğerek kapının dışında bekledim; Volodarski dışarı çıktığı zaman olup bitenleri bana anlattı:

Lenin demiş ki: "6 Kasım çok erken. Ayaklanmak için bütün Rusya'nın desteği gerek; 6 Kasımda kongre delegeleri daha gelmemiş olacak... Öte yandan 8 Kasım da çok geç. Bu sırada kongre örgütlenmiş olur; bu örgütlenmiş büyük kuruluştan hızlı, kesin kararlar çıkarmak güçtür. Kongrenin toplanacağı gün olan 7

Kasımda harekete geçmeli ve kongreye 'İşte iktidar! Buyurun, ne yapacaksanız yapın!' diyebilmeliyiz."

Yukarı katlardaki odaların birinde, bir zamanlar çar ordularında subayken sonradan devrimci olmuş ve bu yüzden sürgüne gönderilmiş, Antonov diye bilinen, zayıf, uzun saçlı Avsonko adındaki matematikçi ve satranç oyuncusu, başkentin nasıl alınacağı üzerine ince planlarla uğraşıyor...

Hükümet de kendi bakımından hazırlanıyor. Bağlılıklarından kuşkulanılmayan, ayrı ayrı tümenlere dağılmış alayların Petrograd'a gelmeleri emredilmişti. Kışlık Saray'a *yunker* topçuları yerleştirilmişti. Temmuz günlerinden beri ilk olarak caddelerde Kazak devriyeleri görüldü. Polkovnikov emir üstüne emir çıkarıyor, bütün itaatsizlik hareketlerini "azami enerji" ile bastıracağını söylüyordu. Kabinenin en sevilmeyen üyesi Eğitim Bakanı Kişkin, Petrograd'da düzeni korumakla görevli özel komiser olarak atanmıştı; yanma kendisi kadar sevilmeyen iki kişiyi yardımcı olarak aldı: Rutenburg ve Palçinski. Petrograd'da, Kronştad ve Finlandiya'da sıkıyönetim ilan edildi. Bu karar üzerine burjuva gazetesi *Novaya Vremya* (Yeni Zamanlar) alay ederek şunları yazdı:

> Neden sıkıyönetim ilan edildi? Hükümet artık bir iktidar değil de ondan. Hükümetin hiçbir moral otoritesi yok ve iktidarını kullanmak için gereken araçlardan yoksun. Gücü yetse yetse, onunla konuşmaya razı olanlarla müzakereye yeter. Otoritesi bundan ileri gidemez...

Ayın 5'inde, Pazartesi günü, Rusya Cumhuriyeti Konseyi'nde olup bitenleri görmek için Marinski Sarayı'na damladım, Teresçenko'nun dış politikası üzerine acı tartışmalar yapılıyordu. Burtzev-Verkovski olayının yankıları. Bütün diplomatlar orada. Yalnız İtalyan Elçisi yok. Elçinin Carso felaketinde öldüğü söyleniyor...

İçeri girdiğimde Sol Sosyalist Devrimcilerden Karelin Londra'da çıkan *Times* gazetesinin bir yazısını yüksek sesle okuyordu. Yazıda şöyle deniyordu: "Bolşevizmin çaresi kurşun-

dur!" Kadetlere dönerek bağırdı: "Siz de öyle düşünüyorsunuz, değil mi?"

Sağdan sesler: "Evet! Evet!"

Karelin hiddetle, "Evet, biliyorum, siz de öyle düşünüyorsunuz," diye cevap verdi. "Ama bunu yapacak cesaret yok sizde!"

Bunun üzerine yumuşak kumral sakalı, sarı saçlarıyla bir tiyatro kahramanına benzeyen Skobeliyev, daha çok özür diler gibi, sovyet *nakaz*'ını savundu. Son sıralardan kopan "İstifa! İstifa!" bağırışları arasında Teresçenko kürsüye geldi. Paris'e gidecek hükümet ve *Çayika* delegelerinin ortak bir görüşü bulunmasında direndi. Bu görüş kendi görüşü olmalıydı. Orduda disiplinin yeniden kurulması, savaşın zaferle sonuçlanması üzerine birkaç söz daha... Gürültü, patırtı ve solun sert eleştirilerinden sonra Cumhuriyet Konseyi her günkü gündemine geçti.

Bolşeviklerin sandalyeleri orada, konseyi bıraktıkları günden beri boş duruyor; konseyin canını alıp götürmüşler gibi. Merdivenlerden inerken sert tartışmalara rağmen hiçbir gerçek sesin dışarıdan bu yüksek ve soğuk salona giremeyeceğini, bu yüzden Geçici Hükümet'in de eski Milyukov hükümetinin çarptığı aynı kayalara çarptığını düşünüyordum... Vestiyer, paltomu tutarken şöyle mırıldanıyordu: "Zavallı Rusya'ya ne oldu bilmiyorum, Menşevikler, Bolşevikler, Trudovikler... İşte Ukrayna, işte Finlandiya, işte Alman emperyalistleri ve işte İngiliz emperyalistleri... Ben kırk beş yaşındayım ve bütün ömrümce buradaki kadar çok laf edildiğini hiçbir yerde görmedim..."

Koridorda Profesör Şatski'ye rastladım. Temiz bir frak giymiş, esmer yüzlü bir adam. Kadet Partisi'nin toplantılarında çok etkili. Herkesin dilinde olan Bolşevik kalkışması üzerine ne düşündüğünü sordum. Gülümseyerek omuzlarını silkti.

"Davar onlar... *canaille*!" diye cevap verdi. "Cesaret edemeyecekler. Eğer cesaret edecek olurlarsa ortadan silinirler. Bir bakıma da iyi olur. Çünkü böylelikle kendi kendilerini yok etmiş olurlar ve Kurucu Meclis'te de bir kuvvetleri olmaz...

"Fakat, dostum, Kurucu Meclis'e sunacağım hükümet biçimi üzerindeki planımın ana çizgisini, izin verirseniz, size an-

latayım. Bu konseyin, Geçici Hükümet'le birlikte çalışarak kurucu bir proje hazırlamak üzere seçtiği komisyonun başkanıyım... Amerika'da olduğu gibi bizde de iki yasama meclisi olacak. Alt mecliste mahalli temsilciler bulunacak; yukarı mecliste serbest meslek sahipleri, *zemstvo*'lar, kooperatifler olacak... Sendikalar da..."

Dışarıda, batıdan sert ve nemli bir rüzgâr esiyor. Soğuk çamur ayakkabının içine kadar işlemiş. İki *yunker* bölüğü kollarını sallaya sallaya Morskaya'ya doğru yürüyor. Uzun kaputlarının altından çıkan ayaklarını yerlere sert sert vuruyorlar; çarlık zamanından kalma eski bir asker türküsü tutturmuşlar... İlk köşe başında Şehir Milisinin silahlandırılmış olduğunu, ellerinde yeni tabancalar bulunduğunu gördüm; küçük bir grup durmuş onlara bakıyor. Nevski'nin köşesinde Lenin tarafından yazılmış bir broşür satın aldım: "Bolşevikler İktidarda Kalabilecekler mi?" Bozukluk yerine kullanılan pullardan verdim. Her zamanki tramvaylar geçiyor, yurttaşlar ve askerler asılmışlar üzerine, salkım salkım... Yol boyunca, üzerlerinde asker elbiseleri birtakım erler, sigara ve ayçekirdeği satıyorlar...

Çiğ bir alaca karanlık. Nevski'ye doğru öbek öbek insanlar gazete almak için birbirleriyle itişip kakışıyorlar; nerede bir düz yer bulunursa oraya yapıştırılmış çeşit çeşit çağrıların (5) ve bildirilerin içinden çıkmaya çalışıyorlar: *Çayika*'nın, köylü sovyetlerinin, "ılımlı" sosyalist partilerin, ordu komitelerinin çıkarttığı, korkutan, küfreden, işçilerin ve askerlerin dışarı çıkmamalarını, hükümeti desteklemelerini isteyen bir sürü çağrı ve bildiri...

Zırhlı bir otomobil, canavar düdüğünü öttürerek aşağı yukarı yavaşça gidip geliyor. Her köşebaşında, her boş arsada, sımsıkı birikmiş gruplar; öğrenciler ve askerler aralarında tartışıyorlar. Karanlık birdenbire çöküyor. Seyrek sokak lambaları yanıyor, insan selleri durmadan gidip geliyor... Petrograd'da, her karışıklıktan önce, her zaman böyle olur...

Şehir gergin. Herhangi bir keskin sese karşı uyanık. Ama Bolşeviklerden daha ses yok; askerler kışlalarında, işçiler de fab-

rikalarda... Kazan Katedrali'nin yakınlarındaki bir sinemaya gittik. Kötü bir İtalyan aşk ve entrika filmi. Sinemanın önünde birtakım bahriyeliler ve askerler. Çocuklar gibi şaşkın şaşkın bakıyorlar perdeye. Neden bu kadar hızlı hareketler yapıldığını, neden bu kadar çok insanın canına kıyıldığını anlamıyorlar...

Oradan çıkınca hemen Smolni'ye gittim. Üst kattaki 10 numaralı odada Askerî Devrimci Komite devamlı toplantı halindeydi. Toplantıya on sekiz yaşında, seyrek saçlı, Lazimir adında bir delikanlı başkanlık ediyordu. Yanından geçerken durdu ve oldukça çekingen bir şekilde elimi sıktı. Sevinçle gülerek, "Peter-Paul kalesi de şimdi bize katıldı," dedi. "Hükümetin Petrograd'a gelmesini emrettiği bir alaydan bir dakika önce haber aldık. Askerler durumdan kuşkulanmışlar, Gaçina'da treni durdurmuşlar ve bize bir heyet göndermişler. 'Ne oluyor?' diye bize sordular. 'Söyleyecekleri bir şey var mı? Biz kararımızı verdik: İktidar Sovyetlere...!' Askerî Devrimci Komite askerlere şu sözleri bildirmelerini istedi: 'Kardeşler! Devrim adına sizi selamlarız. Yeni bir emre kadar bulunduğunuz yerde kalın!'"

Bütün telefonların kesik olduğunu, ancak fabrika ve kışlalarla kurulan bir telefonograf sayesinde bağlantı sağlandığını söyledi...

Kuryeler ve komiserler durmadan girip çıkıyorlar. Kapının dışında şehrin en uzak mahallelerine kadar haber ulaştırmaya hazır çok sayıda gönüllü var. Üzerinde teğmen üniforması bulunan çingeneye benzer biri Fransızca olarak bana, "Her şey hazır, bir düğmeye basmak kaldı..." dedi.

Sakallı, zayıf bir sivil geçiyor: Podvoyski, ayaklanma stratejisinden anlayan adam; Antonov, tıraş olmamış, yakası kirli, gözleri uykusuzluktan şiş şiş; Krilenko, kısa boylu, geniş yüzlü, hareketleri sert ve hızlı hızlı konuşan, her zaman gülümseyen bir asker; Dibenko, kocaman sakallı, ciddi bakışlı bir bahriyeli. Günün adamları bunlar... Gelecek günlerin de adamları bunlar olacak...

Aşağıda, fabrika-atölye komiteleri bürosunda Seratov oturmuş hükümet depolarına gönderilecek silah teslimat emirlerini imzalıyor: Her fabrikaya yüz elli tüfek verilecek... Delegeler sıra olmuşlar, bekliyorlar. Kırk kişi kadarlar.

Holde, ikinci derecedeki bazı Bolşevik liderleriyle konuştum. Biri bana tabancasını gösterdi. "Oyun başlıyor," dedi. Yüzü solgundu. "Biz bir çıkış yapsak da yapmasak da, ötekiler, ya bizi yok edeceklerini ya da kendilerinin yok olacağını biliyorlar..."

Petrograd Sovyeti gece gündüz toplantı halinde. Büyük salona girdiğim zaman Troçki sözlerini bitirmek üzereydi.

"Bir silahlı harekete kalkışmak niyetinde olup olmadığımız soruluyor," dedi. "Bu soruya açık bir cevap verebilirim: Petrograd Sovyeti sonunda iktidarın sovyetlere geçeceği anın yaklaştığını anlıyor. Bu hükümet dönüşümünü Rusya Sovyetler Kongresi yapacaktır. Silahlı bir gösteri yapılıp yapılmayacağı... Rusya Sovyetler Kongresi'ne el koyacak olanların bileceği iş...

"Geçici Hükümet'in eline teslim edilmiş olan iktidarın zavallı, beceriksiz bir iktidar olduğunu; yerini gerçek bir halk hükümetine bırakmak için tarihin kendisini silip süpüreceği günü beklediğini görüyoruz. Ama, bugün bile, bir çatışmadan kaçınıyoruz. Rusya Kongresi'nin halkın örgütlenmiş özgürlüğüne dayanan iktidarını ve otoritesini eline alacağını umuyoruz. Ama hükümet, yaşayabileceği yirmi dört saatlik, kırk sekiz saatlik ya da iki saatlik kısa zamanı bize saldırmakla geçirmek istiyorsa, o zaman biz de onların karşısına karşı-saldırı ile çıkacağız; o vurursa biz de vuracağız, demire çelikle karşı koyacağız!"

"Yaşasın" sesleri arasında Troçki Sol Sosyalist Devrimcilerin Askerî Devrimci Komite'ye temsilci göndermeye razı olduklarını bildirdi...

Sabahın saat üçünde Smolni'den çıkarken kapının her iki yanına da iki makineli tüfeğin yerleştirilmiş olduğunu ve kuvvetli nöbetçi müfrezelerinin kapıları ve sokakları gözetlediklerini gördüm. Bill Şatov* basamakları atlaya atlaya çıktı. "Eh," diye bağırdı, "tamam! Kerenski *yunker*'leri gönderdi, *Soldat* ve *Raboçi Put* gazetelerini kapattı. Ama bizim askerler geldiler; hükümetin mührünü söküp attılar. Şimdi de burjuva gazete idarehanelerini kapatmak üzere askerleri gönderiyoruz!" Sevinçle omzuma vurdu ve içeri koştu...

---

* Amerikan işçi hareketinde tanınmış bir kimse.

Ayın 6'ıncı sabahı Dışişleri Bakanlığı'nda bulunan Sansür Bürosu'nda bir işim vardı, Bütün duvarlarda halkı "sakin" olmaya çağıran isterik çağrılar... Polkovnikov *prikaz* üzerine *prikaz* yayımlıyordu:

> Bölge askeri kurmayından yeni emirler gelinceye kadar askeri birliklerin kışlalarında kalmalarını emrediyorum... Üstlerinden emir almadan kendi başlarına hareket eden bütün subaylar isyan suçundan askeri mahkemelere verileceklerdir. Askerlerin başka örgütlerden gelecek emirleri yerine getirmelerini kesin olarak yasaklıyorum...

Sabah gazetesi hükümetin *Novaya Rus*, *Zivoye Slove*, *Raboçi Put* ve *Soldat* gazetelerini kapattığını ve Petrograd Sovyeti liderleriyle Askerî Devrimci Komite önderlerinin tutuklanmasını emrettiğini yazıyordu...

Saray meydanını geçerken birkaç *yunker* topçu bataryasının Kızıl Kemer'in altından doğru çekildiğini, sarayın önüne yerleştirildiğini gördüm. Genelkurmay'ın büyük kırmızı binasında görülmemiş bir hareket var; kapının önünde birkaç zırhlı otomobil duruyor. İçleri subay dolu otomobiller durmadan gidip geliyorlar... Sansür, sirk oyunları seyreden bir çocuk gibi tedirgin. Kerenski'nin, istifasını vermek üzere şimdi Cumhuriyet Konseyi'ne gittiğini söylediler, Marinski sarayına koştum. Kerenski'nin, daha çok kendini savunduğu ve düşmanlarını acı bir dille suçladığı heyecanlı ve biraz da tutarsız söylevinin sonuna yetiştim.

"Burada size *Raboçi Put*'da Ulyanov Lenin tarafından yazılmış bir makale serisinden birkaç parça okuyacağım. Ulyanov Lenin bir devlet suçlusudur. Şimdi saklanmaktadır. Biz kendisini bulmaya çalışıyoruz... Bu devlet suçlusu proletaryayı ve Petrograd garnizonunu 16-18 Temmuz deneyini tekrarlamaya çağırıyor ve hemen silahlı bir ayaklanmanın zorunluluğu üzerinde duruyor... Bundan başka, öteki Bolşevik liderler de birçok toplantılara hâkim olmakta ve hemen ihtilal yapılmasından yana çağrılarda bulunmaktadırlar. Özellikle Petrograd Sovyeti'nin bugünkü başkanı olan Bronştayn-Troçki'nin çalışmaları üzerinde dikkatle durulmalıdır...

"Dikkatinize şunu sunmak zorundayım ki... *Raboçi Put* ve *Soldat* gazetelerindeki bütün yazıların ifadesi ve biçimi tastamam *Novaya Rus*'unkine benzemektedir... Şu ya da bu parti hareketi; amacı, bir kısım halkın siyasal cehaleti ve adam öldürme duyusunu sömürerek, bedeli ne olursa olsun, Rusya'yı kışkırtmak olan bir çeşit örgüt, bir yağma ve imha hareketi üzerinde o kadar çok duracak değiliz. Halk yığınlarının bugünkü moral durumunda Petrograd'da başlayacak bir hareketi korkunç kıyımlar izleyecektir; bu da özgür Rusya için ebedi bir leke olarak kalacaktır...

"... Ulyanov Lenin'in bizzat belirttiği gibi, aşırı sol Sosyal Demokratlar Rusya'da çok elverişli duruma girdiler." (Burada Kerenski Lenin'in yazısından aşağıdaki parçayı okudu):

> Bir kere düşünün... Alman yoldaşlarımızın yalnızca bir Liebknecht'i var; gazeteleri yok, toplanma özgürlükleri yok, sovyetleri yok... Toplumun bütün sınıfları onlara karşı inanılmaz bir düşmanlık besliyor. Bütün bunlara rağmen Alman yoldaşlar harekete geçmeye çalışıyorlar; oysa bizim bir sürü gazetemiz var, toplanma özgürlüğümüz var, sovyetlerin çoğu bizden yana. Yine de, bütün dünyadaki proleterler içinde en iyi durumda olan bizler, Alman devrimci örgütlerini desteklemek istemiyoruz...

Sonra Kerenski devam etti:

"Ayaklanmayı örgütleyenler böylelikle, bir yandan, Rusya'da Geçici Hükümet yönetiminde siyasi bir partinin özgür olarak çalışması için en elverişli koşulların bulunduğunu kabul ederken, öte yandan bu hükümetin başında bulunan Başbakan Kerenski'ye bir yağmacı, burjuvaziye satılmış bir adam gözüyle bakıyorlar...

"... İsyanı örgütleyenler Alman proletaryasının yardımına değil, Alman yönetici sınıflarının yardımına koşuyorlar ve Rus sınırlarını Wilhelm ile dostlarının demir yumruklarına açmış oluyorlar. Bu insanların amaçları Geçici Hükümet'i çok az ilgilendirir, bu hareketlere bilinçli ya da bilinçsiz olarak girişmelerine aldırmaz; ama ne olursa olsun, sorumluluğunun bütün bilinciyle,

şu kürsüden, bir Rus partisinin bu gibi hareketlerini Rusya'ya yapılan bir ihanet olarak nitelerim!...

Sağın görüşüne katılarak hemen bir soruşturma yapılmasını ve gerekli tutuklamalara başlanmasını teklif ediyorum." Soldan gürültüler. Kerenski, bütün gücüyle: "Dinleyin beni! Bilinçli ya da bilinçsiz bir ihanet yüzünden içine girmiş olduğumuz bugünkü tehlikeli durumda Geçici Hükümet'le ve başkalarıyla birlikte kendim de, Rusya'nın hayatına, şerefine ve bağımsızlığına ihanet etmektense öldürülmeyi tercih ederim..."

Bu sırada Kerenski'ye bir kâğıt uzatıldı.

"Şimdi onların alaylara dağıtmakta oldukları beyannameyi almış bulunuyorum. Şöyle diyor." Okur:

> Petrograd İşçi ve Asker Sovyeti tehlikededir. Alaylara hemen savaş durumuna geçmelerini ve yeni emirleri beklemelerini emrediyoruz. Bu emrin geciktirilmesi ya da yapılmaması devrime karşı bir ihanet sayılacaktır. Askerî Devrimci Komite. Başkan adına, Podvoyski. Sekreter, Antonov.

"Bu, aslında, basit halkı bugünkü düzene karşı gelmeye zorlamak, Kurucu Meclis'i parçalamak ve cepheyi Wilhelm'in demir yumruğuna açmak için yapılmış bir teşebbüstür...

" 'Basit halk' deyimini bile bile kullandım. Çünkü bilinçli demokrasi ve onun *Çayika*'sı, bütün ordu örgütleri, özgür Rusya'nın yücelttiği her şey, sağduyu, büyük Rus demokrasisinin şerefi ve vicdanı, bu gibi hareketlere karşıdır...

"Buraya dua ederek gelmedim; şu anda özgürlüğümüzü savunan Geçici Hükümet'i, parlak geleceği olan yeni Rus devletini, doğruyu görme cesaretini göstermemiş olanların dışında herkesin destekleyeceği inancıyla geldim.

"... Geçici Hükümet devletin yurttaşlara tanıdığı siyasi hakları kullanma özgürlüğünü hiçbir zaman bozmamıştır... Ama şimdi Geçici Hükümet... şunu ilan ediyor: Şu anda Rus halkının özgür iradesine karşı başkaldıran, aynı zamanda Almanlara cepheyi açmak isteyen Rus ulusunun bu unsurları, bu gruplar ve partiler kesin olarak ortadan kaldırılmalıdırlar!..

"Petrograd halkı bu adamların karşısında sağlam bir kuvvet bulunduğunu böylece görsün ve belki de son anda sağduyu, vicdan ve şeref, bunlara sahip olan insanların yüreklerinde muzaffer olsun..."

Bütün bu söylev sırasında salonda korkunç bir gürültü vardı. Başbakan solmuş ve ter içinde kalmış yüzüyle kürsüden inip memurların arasından geçerken sol ve merkezden birçok sözcü hiddetle bağırarak sağa saldırdı. Sosyalist Devrimcilerden Gotz bile şunları söyledi:

"Bolşeviklerin politikası halkın hoşnutsuzluğunu sömürme bakımından demagogca ve canice. Ama öte yandan halkın bugüne kadar yerine getirilmemiş birçok isteği olduğunu da unutmayalım. Barış, toprak ve ordunun demokratlaştırılması sorunları o biçimde ele alınmalıdır ki, hiçbir askerin, köylünün ya da işçinin hükümetimizin bu sorunları çözmek için bütün gücüyle ve şaşmadan çalıştığına en ufak bir kuşkusu olmasın...

"Biz Menşevikler bir kabine buhranı yaratmak istemiyoruz. Geçici Hükümet'i bütün enerjimizle, kanımızın son damlasına kadar savunmaya hazırız. Ama Geçici Hükümet de bütün bu hayati sorunlara halkın sabırsızlıkla beklediği açık ve kesin cevapları vermelidir..."

Sonra Martov, kızarak şunları söyledi:

"Başbakan, 'Basit Halk' deyimini kullandı. Oysa şu anda sorun –yanlış yola götürülmüş olsalar bile– proletarya ve ordudaki önemli bölümlerin sorunudur. Bu biçim bir konuşma yapmak iç savaşı kışkırtmak demektir."

Solun teklif ettiği gündem oya konuldu. Bu oylama aşağı yukarı bir güvensizlik oylaması oldu.

1. Bir hükümet darbesini amaçlayan ve son günlerde hazırlanmakta olan silahlı gösteri iç savaşı kışkırtmak ve kıyınlara ve karşıdevrime elverişli koşulları yaratmak, Kara Yüzler gibi devrim düşmanı kuvvetleri seferber etmek tehlikesini gösteriyor. Bu durum ister istemez Kurucu Meclis'in toplanmasını olanaksızlaştıracak, askerî bir felakete, devrimin ölümüne,

yurttaki ekonomik hayatın felce uğramasına ve Rusya'nın ortadan kalkmasına yol açacaktır.

2. Acil önlemler alınmasındaki gecikmeler kadar savaş ve genel düzensizliğin de meydana getirdiği nesnel koşullar bu kışkırtmalar için elverişli havayı yaratmış bulunuyor. Her şeyden önce ve derhal toprağı köylü toprak komitelerine intikal ettirmek için bir kararname çıkarmalı ve dışarıda Müttefiklerden barış şartlarını bildirmelerini ve barış görüşmelerine başlamalarını isteyen enerjik bir politika izlenmelidir.

3. Monarşist gösterilerle ve kıyımcı hareketlerle savaşmak için bu hareketleri bastıracak önlemler hemen alınmalı ve bu amaçla Petrograd'da, Geçici Hükümet'le birlikte çalışan belediye ve devrimci demokrasi organlarından oluşan bir Kamu Güvenliği Komitesi kurulmalıdır...

Bütün Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin bu karara katılmış olmaları çok ilginçtir. Kerenski bu kararı görünce durumu anlatmak üzere Avksentiyev'i Kışlık Saray'a çağırdı. Bu karar Geçici Hükümet'e karşı yöneltilmiş bir güvensizlik oyu niteliğinde ise Avksentiyev yeni kabineyi kurabilirdi. Uzlaşıcıların liderleri, Dan, Gotz, ve Avksentiyev son uzlaşmalarını da yaptılar... Bu kararın hükümeti eleştirme anlamına gelmediğini Kerenski'ye söylediler!

Morskaya ile Nevski'nin birleştiği köşede süngü takmış askerler bütün özel otomobilleri durduruyorlar, içlerinde oturanları dışarı çıkardıktan sonra otomobilleri Kışlık Saray'a gönderiyorlardı. Halktan bir sürü insan toplanmış onları seyrediyordu. Askerlerin Geçici Hükümet'e mi yoksa Askerî Devrimci Komite'ye mi bağlı olduklarını kimse bilmiyordu. Kazan Katedrali'nin çevresinde de aynı şeyler oluyor, otomobiller Nevski'ye doğru geri çevriliyordu. Silahlı beş ya da altı bahriyeli sinirli sinirli gülerek geldiler ve askerlerden ikisiyle bir şeyler konuştular. Bahriyelilerin kollarındaki bantların üstünde *Avrora* ve *Zarya Svobodi* yazılıydı. Bunlar Baltık donanmasında Bolşeviklerden yana olan iki kruvazörün adıydı. İçlerinden biri "Kronştad geliyor," dedi. Sanki 1792'de Paris sokaklarındayız ve sanki biri, "Marsilyalılar geliyor," diyor. Çünkü Kronştad'da

Bolşevizme inanmış ve bu yolda ölümü göze almış yirmi beş bin bahriyeli vardı...

Raboçi i Soldat yeni çıkmıştı. Birinci sayfayı boydan boya kaplayan beyanname:

ASKERLER! İŞÇİLER! YURTTAŞLAR!

Halk düşmanları dün gece saldırıya geçtiler. Genelkurmay'daki Kornilovcular çevredeki *yunker*'leri getirtmeye ve gönüllü taburları kurmaya çalışıyorlar. Oranienbaum *yunker*'leri ve Çarskoye Selo gönüllüleri emirleri dinlemediler. Petrograd Sovyeti'ne karşı büyük bir ihanet düzenlenmektedir... Karşıdevrimciler Rusya Sovyetler Kongresi'nin arifesinde kongreye karşı, Kurucu Meclis'e karşı, halka karşı bir kampanya açmaya niyetlenmektedir. Petrograd Sovyeti, devrimi korumaktadır. Askerî Devrimci Komite komplocuların saldırılarını püskürtecektir. Bütün Petrograd garnizonu ve proletaryası halk düşmanlarına öldürücü yumruğu vurmaya hazırdır.

Askerî Devrimci Komite şunları emreder:

1. Bütün alay, tümen ve savaş gemileri komiteleri ile sovyet komiserleri ve bütün devrimci örgütler sürekli olarak toplantı durumunda bulunacaklar ve komplocuların planları üzerine bilgiler toplayacaklardır.
2. Hiçbir asker komitenin izni olmadan birliğinden ayrılmayacaktır.
3. Her askerî birlikten iki, her muhafız sovyetinden beş delege derhal Smolni'ye gönderilecektir.
4. Petrograd sovyetlerinin bütün üyeleriyle Rusya Sovyetler Kongresi delegelerinin olağanüstü bir toplantı için hemen Smolni'ye gelmeleri rica olunur.

Karşıdevrim kanlı başını kaldırmış bulunuyor.

Askerlerin ve işçilerin bugüne kadar başardığı bütün işler ve umutları büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Ama devrim kuvvetleri düşmanlarınkinden çok fazladır.

Halkın davası kuvvetli ellerdedir. Komplocular ezilecektir.

Ne duraksayın ne de kuşkulanın! Sağlam, disiplinli ve kararlı olun!

Askerî Devrimci Komite

Petrograd Sovyeti Smolni'de sürekli olarak toplanıyordu. Fırtınanın göbeği orası. Delegeler yerlere kıvrılıp yatıyorlar, sonra yine kalkıp tartışmalara katılıyorlar. Troçki, Kamenev, Volodarski günde altı, sekiz, bazen on saat konuşuyorlar.

Birinci katta 18 numaralı odaya indim. Bolşevik delegeler burada toplanmışlar. Kaba bir ses durmadan konuşuyor. Kimin konuştuğu belli değil; kalabalığın içinde kaybolmuş, görülmüyor: "Uzlaşıcılar bizim tecrit edildiğimizi söylüyorlar. Kulak asmayın onlara. Bir kere başlasın, onlar da bize katılırlar, yoksa yandaşlarını kaybederler..."

Bir kâğıt parçası uzattı: "Nitekim onları sürüklüyoruz da! Şimdi Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerden bir mesaj geldi. Hareketimizi iyi karşılamıyorlar ama hükümet bize saldırırsa proletaryanın davasına karşı gelmeyeceklerini söylüyorlar!" Sevinçli bağrışmalar...

Gece, karanlık bastığı zaman, büyük hol askerler ve işçilerle doldu. Boz renkli, büyük bir insan kalabalığı. Mavi dumanlar arasında durmadan konuşuluyor. Eski *Çayika* bu sefer kongreye gelen yeni delegeleri tanımaya karar vermişti. Kongre *Çayika*'nın ölümü, belki de kurduğu devrimci düzenin yıkılışı olacaktı. Ama bu toplantıda yalnız *Çayika* üyeleri oy verebileceklerdi.

Gotz Başkanlığa geçip de Dan konuşmaya başladığında, vakit gece yarısını geçiyordu. Bana oldukça korkutucu gelen derin bir sessizlik vardı ortada.

"Çok korkunç saatler yaşıyoruz," dedi Dan. "Düşman Petrograd kapılarında. Demokrasi kuvvetleri bu tehlikeye karşı koymak için örgütlenmeye çalışıyor. Oysa biz başkentin caddelerinde ne zaman kan akacağını bekliyoruz, ve kıtlık yalnız bizim türdeş hükümetimizi değil, devrimin kendisini de tehdit ediyor... Halk yığınları bıkkın ve yorgun. Devrimde hiçbir çıkarları yok. Eğer Bolşevikler bir şeye kalkışacak olurlarsa bu devrimin sonu olur..." (Bağırmalar: "Yalan!") "Karşıdevrimciler başkaldırmak, genel kıyıma başlamak için Bolşevikleri bekliyorlar. Herhangi bir kalkışma ***(vystuplennie)*** olursa Kurucu Meclis toplanamaz..." ("Yalan! Utan!" diye bağırmalar.)

"Petrograd garnizonunun, askerî harekât bölgesinde Genelkurmay'ın emrini dinlememesi doğru değil... Genelkurmay'ın ve seçtiğiniz *Çayika*'nın emirlerini dinlemelisiniz. Bütün iktidarın sovyetlerin eline geçmesi... Bu ölüm demektir. Haydutlar ve hırsızlar yağmaya geçmek için fırsat kolluyorlar... Şu sloganları ortaya atacağınız zamanı bekliyorlar: 'Evlere girin, burjuvazinin ayakkabılarını ve elbiselerini alın...'" (Gürültüler, bağırmalar: "Böyle bir slogan yok! Yalan! Yalan!") "Eh, belki başka türlü başlar ama böyle biter!

"*Çayika*'nın elinde harekete geçmek için yeterince kuvvet var. Onun emirlerine itaat edilmelidir... Biz süngülerden korkmayız... *Çayika* devrimi bedeniyle savunacaktır..." (Bağırmalar: "Onun bedeni ortadan kalkalı çok oluyor!")

Büyük ve sürekli gürültüler. Dan masaya vururken sesi artık bir çığlık gibi çıkıyor: "Bu işi kışkırtanlar bir cinayet işlemektedirler!"

Bir ses: "Sen o cinayeti çoktan işledin, iktidarı ele geçirip burjuvaziye verdiğin zaman!"

Başkan Gotz zilini çalıyor: "Susun, yoksa dışarı atarım!"

Ses: "Dene de görelim!" (Bravolar, ıslıklar.)

"Şimdi barış politikamıza gelince," (gülüşmeler) "ne yazık ki, Rusya artık savaşın devamını destekleyemez. Bir barışa varılacak ama bu sürekli bir barış olmayacak —demokratik bir barış olmayacak... Bugün, Cumhuriyet Konseyi'nde, kan akıtılmasını önlemek üzere günlük bir emir sunduk. Toprağın toprak komitelerine bırakılmasını ve hemen barış görüşmelerine başlanmasını istedik..." (Gülüşmeler ve bağırmalar: "Çok geç!")

Sonra Bolşevikler adına Troçki bir fırtına gibi coşan alkışlar arasında kürsüye çıktı. Zayıf, sivri yüzü hınzırca bir ifade aldığı zaman sanki bir şeytandı.

"Dan'ın taktikleri doğruluyor ki, halk yığınları –büyük, durgun ve umursamayan yığınlar– kendisiyle birliktir!" (Büyük sevinç gösterileri.) Troçki dramatik bir tavırla Başkana döndü: "Biz toprakların köylüye verilmesini istediğimiz zaman siz buna karşıydınız. Biz de köylülere şunu söyledik: 'Eğer toprağı size ver-

miyorlarsa siz kendiniz alın!' Ve köylüler bizim sözümüzü dinlediler. Ve şimdi siz gelmiş altı ay önce bizim yaptığımız işi savunuyorsunuz...

"Kerenskinin orduda idam cezalarının ertelenmesi konusunda verdiği emrin, kendi insanî ilkelerinden ileri geldiğini sanmıyorum. Ona itaat etmeyen Petrograd garnizonunun onu bu karara götürdüğünü sanıyorum...

"Bugün Dan, Cumhuriyet Konseyi'nde yaptığı bir konuşma nedeniyle, gizli bir Bolşevik ajanı olmakla suçlanıyor... Dan'ın 16 ve 18 Temmuz ayaklanmasına katıldığını söyleyeceği günler de gelecektir... Bugün Dan'ın Cumhuriyet Konseyi'ne sunduğu önergede, orduda disiplinin sağlanmasına hiç değinilmedi; oysa, kendi partisinin propagandasında bu konu üzerinde çok durulmuştu.

Hayır. Son yedi aylık tarih halk yığınlarının Menşeviklerden yüz çevirdiklerini gösteriyor. Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler Kadetleri tuttular, ve sonra, iktidara geçince de iktidarı Kadetlere verdiler..."

Sonra, uzun yüzlü, sert konuşan Lieber, homurtular ve gülüşmeler arasında kürsüye çıktı:

"Marx ve Engels proletaryanın, iktidarı almaya hazır olmadığı sürece iktidara geçmeye hakkı olmadığını söylemiştir. Böyle bir burjuva devriminde... halk yığınlarının iktidarı ele alması devrimin kötü bir sonu olur... Sosyal demokrat bir kuramcı olan Troçki'nin kendisi de şimdi savunduğu düşünceye karşıydı..." (Bağırmalar; "Yeter! İndirin şunu aşağıya!")

Martov sık sık kesilen sözleri arasında şunları söyledi: "Enternasyonalciler iktidarın demokrasiye geçmesine karşı değiller ama Bolşeviklerin yöntemlerini onaylamıyorlar. Bugün iktidara geçecek zaman değildir.."

Dan yeniden kürsüye çıktı, Askerî Devrimci Komite'nin *İzvestiya* gazetesine bir komiser gönderip gazeteye sansür koymasını protesto etti. Büyük bir gürültü koptu, Martov konuşmaya çalıştı, ama söyledikleri işitilmedi. Ordudan ve Baltık donanmasından gelen delegeler bütün salonda ayağa kalkarak *kendi* hükümetlerinin Sovyetler olduğunu haykırdılar.

Büyük kargaşalık arasında Ehrlih, işçileri ve askerleri sakin olmaya ve gösteri kışkırtmalarına cevap verinemeye çağıran, toprağın köylülere geçmesine ve barış görüşmelerinin başlamasına karar verecek bir komitenin kurulmasını isteyen bir karar taslağı sundu.

Военно-Революціонный
Комитетъ
при
ПЕТР. С. Р. и С. Д.
Комиссіонный отдѣлъ.
16 ноября 1917 г.
№ 195
Смольный институтъ.

Пропускъ.
Дано сіе
Корнет. Отдѣл. воен. Комис.
сроком до
на право свободнаго входа въ Смольный Институтъ.
Комиссаръ
Делопроизводитель

Askerî Devrimci Komite'nin bana verdiği
Smolni Enstitüsü'ne giriş kartı. 16 Kasım 1917, No: 195

Bunun üzerine Volodarski ayağa fırladı ve *Çayika*'nın, kongre arifesinde, kongrenin yapacağı işleri yapmaya hakkı olmadığını bağırarak söyledi. *Çayika* pratikte ölmüştür, dedi, bu karar sureti yalnızca yitirilmiş bir gücü desteklemek için yapılan bir düzenbazlıktan başka bir şey değildir...

"Biz, Bolşevikler olarak, bu önergeden yana oy kullanmayacağız!" Bunun üzerine Bolşevikler salondan çıktılar ve önerge kabul edildi.

Sabahın saat dördüne doğru dış salonda Zorin'e rastladım. Omzunda bir tüfek vardı.

Sakin, ama sevinçli, "Harekete geçtik," dedi. (6) "Adalet Bakanı yardımcısıyla Din İşleri Bakanını yakaladık. Şimdi aşağıda, bodrumda hapisteler. Alayın biri telefon santralini, başkası

telgrafhaneyi, bir başkası da Merkez Bankası'nı işgal etmeye gidiyor. Kızıl Muhafızlar ortaya çıktı..."

Smolni'nin basamaklarında, puslu bir karanlık içinde, Kızıl Muhafızları ilk olarak gördük: omuzlarında süngülü tüfekler, işçi elbiseli birtakım delikanlılar, aralarında konuşuyorlar, sinirli sinirli...

Batıda, uzakta, sessiz duran damlardan tek tük silah sesleri geliyor; *yunker*'ler Neva üzerindeki köprüleri açarak Viborg mahallesindeki fabrika işçileriyle askerlerin şehrin merkezinde bulunan sovyet kuvvetlerine katılmalarını önlemeye çalışıyorlar; Krontştad bahriyelileri de köprüleri yeniden kapıyorlar...

Arkamızda büyük Smolni; pırıl pırıl; dev bir arı kovanı sanki, durmadan çalışıyor.

BÖLÜM IV

GEÇİCİ HÜKÜMET'İN DÜŞÜŞÜ

7 Kasım Çarşamba sabahı çok geç kalktım. Nevski'den aşağı doğru inerken Peter-Paul'den atılan öğlen toplarını işittim. Islak, puslu bir havaydı. Merkez Bankası'nın kapalı kapılarının önünde süngülü askerler duruyordu.

"Hangi yandansınız?" diye sordum. "Hükümetten mi?"

"Artık hükümet kalmadı," diye içlerinden biri gülümseyerek cevap verdi. "*Hvala Bogu!* Tanrıya şükür!" Bütün öğrendiğim bu kadardı...

Tramvaylar Nevski'de bir aşağı bir yukarı gidip geliyorlar. Erkekler, kadınlar ve küçük çocuklar tramvayların her yanına asılmışlar. Dükkânlar açık; caddedeki kalabalıklar bir önceki günden daha az tedirgin. Geceleyin köylülere, cephedeki askerlere, Petrograd işçilerine seslenen ayaklanmaya karşı çeşit çeşit çağrılar asılmış her yana. Bir tanesi şöyle:

PETROGRAD MAHALLİ DUMASI'NDAN

Duma'nın 6 Kasım günü yaptığı olağanüstü bir toplantıda bir Halk Güvenlik Komitesi'nin kurulduğu, bu komitenin merkez ve kısım dumaları üyeleriyle birlikte aşağıdaki demokratik devrimci örgütlerden oluştuğu yurttaşlara bildirilir: Çayika, Köylü Delegeleri Rusya Yürütme Komitesi, Ordu örgütleri, *centroflot*, Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti(!). Sendikalar Konseyi vb.

Halk Güvenlik Komitesi üyeleri Mahalli Duma Meclisi'nde görevli bulunacaktır. Telefon numaraları: 15 - 40, 223 - 7, 136 - 30.

7 Kasım 1917

O zaman anlamamıştım, ama sonradan bunun Duma'nın Bolşeviklere karşı savaş açması demek olduğunu anladım.

Bir *Raboçi Put* gazetesi aldım. Satılan başka gazete de yok gibiydi. Az sonra da beş asker kopek'i vererek bir *Diyen* aldım. Bolşevik gazetesi el konulan *Ruskaya Voliya* basımevinde, büyük boyda basılmıştı. Gazetede büyük manşetlerle şunlar yazılıydı: "BÜTÜN İKTİDAR İŞÇİ, ASKER VE KÖYLÜ SOVYETLERİ'NE! BARIŞ! EKMEK! TOPRAK!" Gizlenmiş olan Lenin'in arkadaşı Zinovyev'in başyazıda imzası vardı, yazı şöyle başlıyordu:

> Her asker, her işçi, her gerçek sosyalist, her namuslu demokrat bugünkü durum karşısında yalnızca iki yol bulunduğunu anlıyor:
>
> Ya iktidar burjuva-derebey ekibinin elinde kalacaktır; bu, işçilere, askerlere ve köylülere karşı yapılan çeşitli baskıların ve aynı zamanda savaşın sürdürülmesi ve sonunda açlık ve ölüm demektir.
>
> Ya da iktidar devrimci işçi, asker ve köylülerin eline geçecektir ve derhal adil bir barış teklif edilecektir. O zaman köylülere toprak, işçilere sanayi denetimi sağlanacak, o zaman, açlara da ekmek bulunacak ve bu saçma savaş bitecektir!..

Diyen'de o geceki olaylar parça parça anlatılıyordu. Bolşevikler telefon santralini, Baltık istasyonunu, telgrafhaneyi ele geçirmişlerdi; Peterhof *yunker*'leri Petrograd'a gelememişlerdi; Kazaklar kararsızdılar; bazı bakanlar tutuklanmıştı; Şehir Milisi'nin başı Meyer vurulmuştu; tutuklamalar, karşı-tutuklamalar, nöbetçi askerlerle *yunker*'ler ve Kızıl Muhafızlar arasında çatışmalar... (1).

Morskaya'nın köşesine gelince Menşeviklerin Askerî Bölüm

Sekreteri Yüzbaşı Komberg'e koştum. Gerçekten ayaklanma olup olmadığını sorduğum zaman yorgun argın omuzlarını silkti ve şöyle cevap verdi: "*Çort Zinayet!* Şeytanın bileceği iş! Evet, Bolşevikler iktidarı ele alabilirler, ama üç günden çok ellerinde tutamazlar. Hükümet yönetecek adamları yok. Belki onları bu işi denemeye bırakmak daha iyi; bu onların sonu olacaktır..."

St. İsak meydanı köşesinde bulunan askerî otelin önünde silahlı bahriyeliler nöbet tutuyorlardı. Girişteki holde temiz giyimli çok sayıda subay dolaşıp duruyor, ya da birbirleriyle konuşuyorlar. Bahriyeliler dışarı çıkmalarına izin vermiyor...

Birdenbire dışarıdan bir silah sesi işitildi. Bu sesi birçok dağınık silah sesi izledi. Dışarı fırladım. Rusya Cumhuriyeti Konseyi'nin bulunduğu, Marinski sarayında olağanüstü bir şeyler oluyordu. Geniş meydan boyunca bahriyeliler çaprazlama bir hat tutmuşlardı. Silahları hazır durumda, binanın damına bakıyorlar.

"*Provokatziya*! Üstümüze ateş edecekler!" diye bağırdı içlerinden biri. Başka biri de kapıya doğru koştu.

Sarayın batı köşesinde büyük bir zırhlı otomobil duruyordu, üzerinde kızıl bir bayrak. Bayrağın üstünde kırmızı harflerle şunları yazılı: S.R.S.D. (*Sovyet Raboçi Soldatski Deputatov*). Bütün silahlar St. İsak'a doğrultulmuştu. Novaya Ulitza'nın ağzında bir barikat kurulmuştu: sandıklar, fıçılar, eski somyalar, arabalar... Bir kereste yığını Moyka rıhtımının sonunu kapatmıştı. Yakınlardaki bir odun deposundan getirtilen odunlarla binanın önünde bir yığınak yapılmaya çalışılıyordu...

"Çatışma olacak mı?" diye sordum.

Bir asker sinirli sinirli, "Az sonra," diye cevap verdi. "Buradan uzaklaş yoldaş, vurulursun. Şu yandan gelecekler." Amirallik binasını gösteriyordu.

"Kim gelecek?"

"Söylemem kardeş," diye cevap verdi ve yere tükürdü.

Saray kapısının önünde bir asker ve bahriyeli kalabalığı vardı. Bir bahriyeli Rusya Cumhuriyet Konseyi'nin artık kalmadığını söylüyordu: "İçeri girdik," dedi, "ve bütün kapıların önüne yol-

daşları dizdik. Karşıdevrimci Kornilovcuya çıktım. Başkan sandalyesinde oturuyordu. 'Konsey kalmadı,' dedim, 'hemen koş git evine!' dedim."

Güldüler. Elimde gazeteleri sallaya sallaya basın galerisinin kapısına kadar gidebildim. Güler yüzlü, iriyarı bir bahriyeli beni durdurdu. İzin kâğıdını gösterdiğim zaman yalnızca şunu söyledi: "Tanrı olsan, yoldaş, yine de buradan geçemezsin!" Kapının penceresinden bir Fransız gazetecisinin şaşkın yüzünü ve hareketlerini görüyordum; gazeteciyi içeri kilitlemişlerdi...

Ön taraflara doğru, birtakım askerlerin ortasında, kısa boylu, general üniformalı kır saçlı biri duruyordu. Yüzü kıpkırmızıydı.

"Ben General Alekseyev'im!" diye bağırıyordu. "Bir üstünüz ve bir Cumhuriyet Konseyi üyesi olarak geçmeme izin vermenizi istiyorum!" Muhafız başını kaşıdı, göz ucuyla tedirgin tedirgin baktı; yaklaşan bir subaya işaret etti. Subay generalin kim olduğunu anlayınca şaşırdı ve ne yaptığını bilmeden önünde selam durdu.

"*Vaşe Vuysokoprevoskhoditelstvo* – Sayın Generalim," dedi, ellerini eski rejim zamanında olduğu gibi iki yanına sertçe yapıştırdı. "Saraya girmek kesin olarak yasaklanmıştır. Ben izin veremem..."

Bir otomobil geldi. İçinde Gotz'u gördüm. Büyük bir memnunlukla gülüyordu. Az sonra başka bir otomobil geldi. Önde askerler oturuyorlardı. Arkası Geçici Hükümet'in tutuklanmış üyeleriyle doluydu. Askerî Devrimci Komite'nin Litvanyalı üyesi, Peters, meydanı geçerek koşa koşa geldi.

"Galiba bu bayları dün gece topladınız?" dedim.

Hayal kırıklığına uğramış bir okul öğrencisi haliyle, "Eh, öyle," diye cevap verdi. "Aptallar, biz daha bir karara varmadan çoğunu salıverdiler..."

Voskresenski Prospekt'e doğru bahriyeliler dizilmişti. Arkalarında askerler... Göz alabildiğine uzayan bir sıra asker...

Amirallik binası yolundan Kışlık Saray'a gittik. Kışlık Saray'a girilecek bütün yerleri nöbetçiler kapamışlardı. Sarayın batıya bakan yüzü boydan boya asker kordonu altında. Çevrede birçok

meraklı yurttaş. Uzakta, Saray avlusundan odun çıkarıp ana kapının önüne yığan askerler. Başka bir hareket yok.

Nöbetçilerin hükümetten yana mı Sovyet'ten yana mı olduklarını anlamadık. Smolni'den aldığımız kâğıtlar geçmiyordu artık, ama biz yine önemli bir adam tavrı takınarak kordonun başka bir yanına yanaştık, Amerikan pasaportlarımızı göstererek, "Resmî bir işimiz var!" dedik ve aralarından geçtik. Sarayın kapısında, kırmızı ve sırma yakalıklı, parlak düğmeli, mavi üniformasını giymiş tanıdık bir *şvetzari* paltolarımızı aldı. Biz yukarı kata çıktık. Hah döşeli, karanlık loş koridorlarda birkaç hademe dolaşıp duruyordu; Kerenski'nin kapısında genç bir subay bıyıklarını çiğneyerek yukarı aşağı gidip geliyordu. Başbakan'la konuşup konuşamayacağımızı sorduk. Eğilerek selam verdi ve topuklarını birbirine vurdu.

Fransızca, "Hayır, maalesef!" dedi. "Aleksandr Feodoroviç şu anda çok meşgul bulunuyorlar..." Bir an bize baktı. "Aslında kendileri burada yok..."

"Nerede?"

"Cepheye gittiler (2). Ve biliyor musunuz, otomobilinde yeterince benzin bile yoktu. İngiliz Hastanesi'ne bir adam gönderip bir miktar ödünç benzin almak zorunda kaldık."

"Bakanlar buradalar mı?"

"Odaların birinde toplantı halindeler... Ama hangi odada bilmiyorum."

"Bolşevikler geliyorlar mı?"

"Elbette. Elbette geliyorlar. Onların gelmekte olduklarını bildiren telefonu her an bekliyorum. Ama biz de hazırız. Sarayın önünde *yunker*'ler duruyorlar. Şu kapının ötesindeler."

"İçeri girebilir miyiz?"

"Hayır. Katiyen. İzin yok." Birden hepimizin elini sıktı ve uzaklaştı. Yasaklanan kapıya döndük. Holün ortasına geçici bir bölme yapılmış, kapısı dışarıdan kilitlenmişti. Bölmenin arkasından birtakım sesler geliyordu ve biri gülüyordu. Sarayın bu büyük holü dışında, her yer bir mezar sessizliği içindeydi. Eski *şvetzar*'lardan biri koşa koşa geldi. "Hayır, oraya giremezsiniz."

"Kapı neden kilitli?"

"Askerleri içeride tutmak için," diye cevap verdi adam. Birkaç dakika sonra, bir bardak çay içmek istediğini söyleyerek yeniden holün baş taraflarına doğru gitti. Kilitli kapıyı açtık.

İçeride birkaç asker nöbet tutuyordu. Bir şey söylemediler bize. Koridor'un sonunda, büyük, süslü bir kapı ve kapının kenarlarında altın işlemeli kornişler ve büyük kristal avizeler. Bu avizelerin arkasında koyu renk birkaç avize daha. Bir parke döşemenin her iki yanına pis örtüler ve battaniyeler yayılmış. Askerler oraya buraya serilip yatmışlar. Her yan sigara izmaritleri, ekmek parçaları, bezler, pahalı Fransız içki şişeleriyle dolu. Omuzlarında *yunker* okullarının kırmızı apoletleri bulunan birtakım askerler, sigara dumanı ve yıkanmamış insan kokularının boğucu havası içinde, oraya buraya gidip geliyorlar. Bir tanesinin elinde, saray mahzenlerinden çıkarıldığı belli olan beyaz bir Fransız şarabı. Biz aralarından geçerken hayretle baktılar. Odadan odaya geçtik. Sonunda büyük hükümet salonuna geldik. Salonun uzun ve pis pencereleri meydana bakıyordu. Duvarlarda kalın yaldızlı çerçeveler içinde eski savaş sahnelerini gösteren tablolar: "12 Ekim 1812", "6 Kasım 1812" ve "16-18 Ağustos 1813"... Tablolardan birinin üst sağ köşesi yırtılmış.

Burası artık büyük bir kışlaydı. Yerle duvarların görünüşünden haftalardan beri böyle olduğu anlaşılıyordu. Pencere kenarlarına makineli tüfekler yerleştirilmişti. Döşeklerin arasında tüfekler çatılmıştı.

Biz tablolara bakarken sol kulağımdan doğru bir alkol kokusu geldi burnuma; bir ses akıcı bir Fransızcayla şunları söylüyordu: "Resimlere hayranlıkla baktığınıza göre yabancı olmalısınız." Kısa boylu, şişman bir adamdı. Şapkasını çıkardığı zaman çıplak kafasını da gördük.

"Amerikalı, ha? Memnun oldum. Ben Kıdemli Yüzbaşı Vladimir Artzibaşev. Emredin." Biri kadın olan dört yabancının, saldırı bekleyen bir ordunun savunma düzeni içinde gezmesi ona çok garip gelmişe benziyordu. Rusya'nın durumundan yakınmaya başladı:

"İş yalnız bu Bolşeviklerle bitmiyor," dedi. "Rus ordusunun güzel gelenekleri de yıkıldı. Çevrenize bakınız. Bütün bunlar subay okullarından gelme. Hiçbir efendilik izi görüyor musunuz onlarda? Kerenski subay okullarını herkese açtı. Her asker, sınavını verirse subay olabiliyor. Elbette ki birçoklarını devrim zehirlemiştir bunların..."

Bir sonuca varmadan konuyu değiştirdi: "Rusya'dan kaçmak istiyorum. Amerikan ordusuna girmeye karar verdim. Lütfen konsolosluğunuza gidip benim için gerekli hazırlıkları yapabilir misiniz? Size adresimi vereyim." Bizim karşı koymamıza rağmen bir kâğıdın üzerine adresini yazdı ve kendisini birden daha rahat hisseder gibi oldu. Adres hâlâ yanımda: "*Oranienbaumskaya Shkola Praporshtchikov Q, Staraya Peterhof.*"

Bize odaları gezdirirken her şeyi anlatıyordu: "Bu sabah erkenden bir geçit resmi yaptık," dedi. "Kadın kıtaları hükümete bağlı kalmaya karar verdiler."

"Kadın askerler sarayda mı?"

"Evet, arka odalarda. Bir karışıklık çıkarsa onlara bir şey olmasın diye oraya yerleştirdik." İçini çekti: "Doğrusu büyük bir sorumluluk," dedi.

Bir süre pencerede durduk. Sarayın önündeki meydana baktık. Uzun kaputlu üç *yunker* bölüğü duruyordu. Uzun boylu enerjik bir subay onlara bir şey söylüyordu. Tanıdım kendisini: Geçici Hükümet'in Baş Askeri Komiseri Stankieviç. Birkaç dakika sonra bölüklerden ikisi sert bir sesle silahlarını omuzlarına astı, üç kere kesik kesik bağırdı. Sallana sallana meydanı geçtiler, Kızıl Kemer'in altından geçerek sessiz şehrin içinde kayboldular.

"Telefon santralini almaya gidiyorlar," dedi biri. Yanımızda üç askerî okul öğrencisi duruyordu. Onlarla konuşmaya başladık. Bize halktan çektiklerini anlattılar ve adlarını verdiler: Robert Olev, Aleksi Vasilyenko ile Erni Sachs adında bir Estonyalı. Ama şimdi artık subay olmak istemiyorlarmış, çünkü artık halk subayları sevmiyormuş. Gerçekten ne yapacaklarını bilmeyen bir halleri vardı. Mutlu olmadıkları açıktı.

Ama az sonra övünmeye başladılar: "Eğer Bolşevikler gelecek olurlarsa onlara nasıl dövüşüleceğini göstereceğiz. Onlar savaşmaya cesaret edemezler, korkaktırlar. Ama, olur ya, bizden üstün çıkarlarsa hepimiz son kurşunu kendimize sıkacağız.."

Tam bu sırada pek uzaktan gelmediği anlaşılan silah sesleri işitildi. Meydanda bulunan halk kaçışmaya başladı, yüzükoyun yerlere yatıyorlardı. Köşe başlarını tutmuş olan *izvoşçik*'ler dörtnala koşturdular. Sarayda bir gürültüdür koptu. Askerler oraya buraya koşuşuyor, silahlarını, fişekliklerini alıyorlar ve bağırıyorlardı: "Geliyorlar! Geliyorlar!" Ama az sonra ortalık yeniden sessizleşti. *İzvoşçik*'ler geri döndüler, yerlere yatmış olanlar ayağa kalktılar. Kızıl Kemer'in altından *yunker*'ler göründü: önde birinin koluna arkadaşları girmiş, getiriyorlardı.

Saraydan çıktığımızda vakit oldukça ilerlemişti. Meydandaki nöbetçiler çekilmişlerdi. Hükümet binalarının önü sanki boşalmıştı. Akşam yemeği için Hotel France'a gittik. Tam biz çorbamızı içerken garson geldi. Yüzü sapsarı... Binanın arkasındaki büyük yemek salonuna geçmemizi istedi. Öndeki lokantanın ışıklarını söndüreceklermiş. "Çok silah atılacak," dedi.

Yeniden Morskaya'ya çıktığımızda ortalık kararmıştı. Yalnız Nevski'nin köşesinde bir sokak lambası pırıldayıp duruyordu. Altında büyük bir zırhlı otomobil. Motoru çalışıyor, arkasından dumanlar çıkıyordu. Küçük bir çocuk otomobilin üstüne çıktı ve bir makineli tüfeğin namlusuna baktı. Çevrede askerler ve bahriyeliler dolaşıyorlar, anlaşılan bir şeyler bekliyorlardı. Biz de Kızıl Kemer'e kadar gittik. Burada toplu halde duran birtakım askerler, ışıkları pırıl pırıl yanan Kışlık Saray'a bakıyorlar, yüksek sesle bir şeyler konuşuyorlardı.

"Hayır, Yoldaşlar," diyordu biri. "Onlara ateş edemeyiz. Kadın kıtaları var orada. Rus kadınlarına ateş ettiğimizi söylerler sonra."

Yeniden Nevski'ye geldiğimiz zaman köşeden başka bir zırhlı otomobil çıktı. Üstündeki mazgaldan biri başını çıkardı.

"Haydi!" diye bağırdı. "Gidelim. Hücuma geçelim!"

Öteki arabanın şoförü yaklaştı ve sesini işittirmek için bağırdı: "Komite bize bekleyin dedi. Odunların arkasında toplar varmış..."

Burada tramvaylar işlemiyordu. Sokaktan geçen pek az insan vardı. Işık yoktu. Ama birkaç sokak ileride tramvayların işlediğini, insanların geçtiğini, dükkânların ışıklar içinde olduğunu ve sinemaların elektrikli yazılarının yandığını görüyorduk. Hayat orada eskisi gibi sürüp gidiyordu. Marinski Tiyatrosu'nda baleye gitmek için önceden bilet almıştık. Bütün tiyatrolar açıktı. Ama tiyatroların dışında durum oldukça heyecanlıydı...

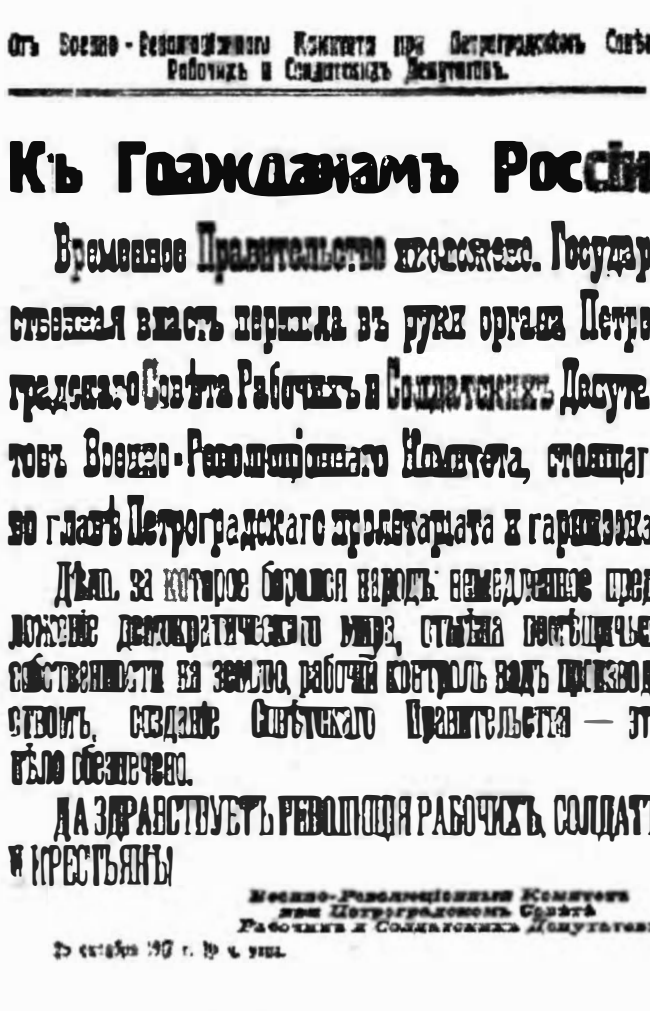
Polis Köprüsü'nü kapatan odun yığınlarının üzerinden karanlıkta geçtik ve Strogonov Sarayının önünde bazı askerlerin üç inçlik bir sahra topunu mevziye sokmaya çalıştıklarını gördük. Çeşitli üniformalar giymiş birtakım insanlar gelişigüzel gelip gidiyorlar, bir şeyler konuşuyorlardı.

Sanki bütün şehir Nevski'de dolaşmaya çıkmıştı. Her köşede bir kalabalık toplanıyor, ateşli tartışmalar yapılıyordu. Bir düzine süngülü inzibat askeri sokak başlarında dolanıyor, pahalı kürkler giyinmiş, kırmızı yüzlü ihtiyarlar onlara yumruklarını sallıyorlar, temiz giyinmiş kadınlar çığlıklar atıyorlar... Askerler pek az tartışıyor; daha çok heyecanlı heyecanlı gülümsüyorlar... Cadde boyunca zırhlı arabalar gidip geliyor, üzerlerinde eski çarların adları yazılı: Oleg, Rurik, Sviyetoslav. Yine üzerlerinde kocaman harflerle R.S.D.R.P. (*Rossiskaya Sotsiyal - Demokratiçeskaya Raboçaya Partiya.** Bir adam, koltuğunun altında bir sürü gazeteyle ortaya çıktı ve halk hemen üzerine saldırdı. Birbirlerini ite kaka bir ruble, beş ruble, on ruble vererek gazete aldılar. *Raboçi Soldat* gazetesiydi. Proleter devrimin başarısını, hapiste yatan Bolşeviklerin kurtulduklarını yazıyor ve cephedeki ordu ile cephe gerisinde bulunanları devrimi desteklemeye çağırıyordu... Dört sayfalık heyecanlı bir gazete; büyük harflerle basılmış; içinde başka bir haber yok...

Sadovaya'nın köşesinde, aşağı yukarı iki bin kişi toplanmıştı. Uzun bir binanın damına bakıyorlardı. Damda ufak bir kıvılcım yanıp sönüyordu.

Uzun boylu bir köylü, yıldızı göstererek, "Görüyor musunuz?" dedi. "Bir provokatör işi. Halkın üzerine ateş açacaklar..." Kimse gidip de durumu incelemeyi düşünmedi.

* Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi.

От Военно-Революционнаго Комитета при Петроградскомъ Совѣтѣ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ.

Къ Гражданамъ Россіи.

Временное Правительство низложено. Государственная власть перешла въ руки органа Петроградскаго Совѣта Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ Военно-Революціоннаго Комитета, стоящаго во главѣ Петроградскаго пролетаріата и гарнизона.

Дѣло, за которое боролся народъ: немедленное предложеніе демократическаго мира, отмѣна помѣщичьей собственности на землю, рабочій контроль надъ производствомъ, созданіе Совѣтскаго Правительства — это дѣло обезпечено.

ДА ЗДРАВСТВУЕТЪ РЕВОЛЮЦІЯ РАБОЧИХЪ, СОЛДАТЪ И КРЕСТЬЯНЪ!

Военно-Революціонный Комитетъ
при Петроградскомъ Совѣтѣ
Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ.

25 октября 1917 г. № 4 утра.

Kışlık Saray'ın teslimininden hemen sonra bir kamyondan dağıtılmasına yardım ettiğimiz, Askerî Devrimci Komite tarafından yayımlanan ve Geçici Hükümet'in düştüğünü ilan eden bildiri.

Biz Smolni'ye yaklaşırken binanın koskocaman yüzü ışıklar içinde, pırıl pırıldı. Binaya giden her caddede hızlı hızlı yürüyen belli belirsiz insan biçimleri... Otomobiller, motosikletler gelip gidiyor; kocaman bir file benzeyen zırhlı bir otomobil, mazgalında iki kızıl bayrak asılı, canavar düdüğünü öttüre öttüre, ağır ağır yürüyor. Hava soğuk; Kızıl Muhafızlar dış kapıda ısınmak için ateş yakmışlar. İç kapıda da başka bir ateş yanıyor. Nöbetçiler bu ateşin ışığında bizim izin kâğıtlarımızı sökmeye çalıştılar ve bizi yukarıdan aşağı incelediler. Kapının iki yanında duran makineli tüfeklerin örtüleri çıkarılmıştı, mermi kuşakları yılanlar gibi sarkıyordu. Avludaki ağaçların altında koyu renkli birçok zırhlı araba. Motorları çalışıyor. Uzun, çıplak, az ışıklı salonlarda, ayak seslerinin çıkardığı gürültü, bağrışmalar çağrışmalar... Bir pervasızlık havası var her yanda... Yukarı kattan bir kalabalık aşağıya döküldü: Siyah gömlekli, siyah kalpaklı işçiler; çoğunun omzunda tüfek, üstlerinde kaba, pis renkte kaputları, başlarında gri kürkten yapılma *şapki*'larıyla askerler... Bir lider ya da bir başkası –Lunaçarski, Kamenev– şaşkın şaşkın, kollarında dosyalarla, hep bir ağızdan konuşulan bir grubun ortasına dalıyorlar. Petrograd Sovyeti'nin olağanüstü toplantısı bitmiş. Kamenev'i durdurdum. Kamenev kıpır kıpır bir adam. Geniş, canlı yüzü omuzlarına gömülmüş. Hiçbir giriş yapmadan, hemen o sırada alınmış olan kararın bir kopyasını Fransızca olarak bize hızlı hızlı okudu:

> Petrograd proletaryasının ve garnizonunun muzaffer devrimini selamlayan Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti, bu ayaklanmada yığınların gösterdiği birliği, örgütü, disiplini ve tam işbirliğini önemle belirtir; çok az ayaklanmada bu kadar az kan akmış ve pek az isyan böylesine başarılı olmuştur.
>
> Sovyet, devrimin, sovyetlerin hükümeti olarak işçi ve köylü hükümetini yaratacağı ve bu hükümetin sanayi proletaryasına tekmil yoksul köylülerin desteğini sağlayacağı, böylelikle yurdu savaşın yarattığı büyük felaketten kurtaracak tek yol olan sosyalizme sağlam adımlarla götüreceği konusundaki inancını belirtir.

Yeni işçi ve köylü hükümeti savaşan ülkelere hemen adil ve demokratik bir barış teklif edecektir.
Hükümet büyük toprak mülkiyetini hemen kaldıracak ve toprağı köylülere verecektir. Hükümet ürünlerin üretimi ve dağılımı üzerinde işçi denetimini sağlayacak ve bir devlet tekeli haline gelecek olan bankalar üzerinde genel denetim kuracaktır.
Petrograd İşçi ve Asker Sovyeti Rusya'nın bütün işçilerini ve köylülerini bütün güçleri ve bağlılıklarıyla proleter devrimini desteklemeye çağırır. Sovyet, yoksul köylülerle müttefikleri olan şehir işçilerinin sosyalizm için gerekli olan tam devrimci düzeni sağlayacaklarına emindir...

"O halde davayı kazanılmış mı sayıyorsunuz?"

Omuzlarını kaldırdı: "Yapılacak çok iş var. Korkunç derecede çok. Daha yeni başlıyor..."

Merdiven başında Sendikalar Başkan Yardımcısı Riyazanov'a rastladım. Karanlık bir yüzü var. Kır bıyığını ısırıyor: "Çılgınlık" diye bağırıyor. "Avrupa işçi sınıfı hiçbir şey yapmayacak! Bütün Rusya..." Birine işaret etmek için elini salladı ve uzaklaştı. Riyazanov da Kamenev de ayaklanmaya girişmekten yana değillerdi ve bu yüzden Lenin'in o korkunç dilinden çekmedikleri kalmamıştı...

Önemli bir toplantı yapılmıştı. Troçki Askerî Devrimci Komite adına Geçici Hükümet'in artık varolmadığını ilan etmişti.

"Burjuva hükümetlerinin karakteri," demişti, "halkı aldatmaktır. Biz, İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'yse tarihte şimdiye kadar görülmemiş bir şeyi denemeye çalışıyoruz; biz neferlerin, işçilerin ve köylülerin ihtiyaçlarını karşılamaktan başka bir amaç gütmeyen bir iktidar kuracağız."

Lenin ortaya çıkmış, büyük bir sevinçle karşılanmış, dünya sosyal devrimini müjdelemişti... Ve Zinovyev şöyle bağırmıştı: "Uluslararası proletaryaya olan borcumuzu bugün ödüyoruz ve savaşa, emperyalistlere ve özellikle katil Wilhelm'e korkunç öldürücü darbeyi vurduk..."

Sonra Troçki kalkışmanın başarıya ulaştığına dair telgrafların cepheye gönderildiğini, ama cepheden henüz cevap alınmadı-

ğını bildirmişti. Birliklerin Petrograd'a doğru yürüdükleri söyleniyordu... Askerlere doğruyu anlatacak bir heyetin gönderilmesi gerekti.

Bağrışmalar: "Rusya Sovyetleri Kongresi'nin yetkisine tecavüz ediyorsunuz." Troçki soğuk soğuk cevap veriyor: "Evet, Petrograd işçi ve erlerinin ayaklanması Rusya Sovyetleri Kongresi'nin yönünü şimdiden çizmiştir!"

İşte biz bu sırada, kapıda bağırıp çağıran kalabalığı yardık ve büyük toplantı salonuna girdik. Beyaz şamdanların altında, sıraların üzerinde, aralıklarda ve duvar köşelerinde, her pencerenin kenarında, dahası kürsünün yanında bile, Rusya'nın her tarafından gelen işçi ve asker delegeleri oturmuşlar, başkanın zilini büyük bir sessizlik ve ara sıra da korkunç bağırmalar arasında bekliyorlar. Salonda soba yoktu; yalnız yıkanmamış vücutlardan çıkan o boğucu sıcaklık ısıtıyordu salonu. Salondakilerin üzerinde pis bir sigara dumanı yükseliyor, duman ağır havada asılıp kalıyordu. Zaman zaman önemli biri kürsüye çıkıyor ve yoldaşlardan sigara içmemelerini rica ediyor; o zaman herkes, sigara içenler bile, bağırışlara uyarak; "Sigara içmeyiniz, Yoldaşlar!" diyor ve yine sigara içmeye devam ediyordu. Obukov fabrikasından gelen bir anarşist delege, Petrovski, yanında bana yer açtı. Tıraş olmamıştı ve pisti. Askerî Devrimci Komite'de üç geceden beri uyku uyumadan çalışmıştı.

Platformda eski *Çayika* liderleri oturuyordu. İlk gününden beri yönettikleri sovyetleri son olarak yöneteceklerdi; çünkü şimdi sovyetler onlara başkaldırmıştı. Bu adamların titizlikle kılavuzluk etmeye çalıştıkları Rus devriminin ilk dönemi artık kapanıyordu... İçlerindeki en önemli üç kişi ortada yoktu: Kerenski, ayaklanmaya katılmamış olan kasabalardan geçerek cepheye gidiyordu; ihtiyar kartal Çeidze küsmüş, kendi Gürcistan dağlarına çekilmiş orada veremden ölmek üzereydi; ince ruhlu Tseretelli'nin de olup bitenlerden canı sıkkındı ama yeniden dönecek ve kaybedilmiş bir dava için güzel sözler döktürecektir. Gotz, Dan, Lieber, Bogdanov, Broido, Fillipovski buradalar. Hepsinin yüzleri bembeyaz, gözleri çökmüş ve hepsi de

küskün. Önlerinde Rus sovyetlerinin ikinci *siyezd*'i kıpır kıpır kaynıyor. Tepelerinde Askerî Devrimci Komite durmadan çalışıyor, ayaklanmanın iplerini elinde tutuyor ve ikide bir kolunu uzatarak vuruyor... Saat gecenin 10: 40'ı...

Yumuşak yüzlü, çıplak kafalı Dan çıngırağı çalıyor. Üstünde biçimi kalmamış askerî cerrah üniforması var. Birden her yanı bir sessizlik kaplıyor. Boğuk bir sessizlik. Bu sessizliği yalnız kapıdakilerin itişip kakışmaları ve tartışmaları bozuyor.

"İktidar elimize geçmişti," diye üzüntüyle söze başladı. Bir an durdu, sonra hafif bir sesle devam etti: "Yoldaşlar! Sovyetler Kongresi çok olağanüstü şartlar altında ve çok olağanüstü bir anda toplanmaktadır. Bu durumda *Çayika*'nın size neden politik bir söylev vermeyi gereksiz saydığını herhalde anlarsınız. Eğer benim de bir *Çayika* üyesi olduğumu ve şu anda partideki yoldaşlarımın Kışlık Saray'da, bombardıman altında, *Çayika*'nın kendilerine verdiği görevleri yapmak için kendilerini feda etmekte olduklarını hatırlayacak olursanız durumu daha iyi anlamış olursunuz." (Karışık gürültüler).

"İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri İkinci Kongresi'nin birinci toplantısı açılmıştır, ilan ediyorum!"

Başkanlık Divanı seçimi, gürültü ve kargaşa içinde yapıldı. Avanessov, Bolşeviklerle, Sol Sosyalist Devrimciler ve Menşevik Enternasyonalciler arasında varılan anlaşmada Başkanlık Divanı'nın orantıya dayanmasına karar verildiğini açıkladı. Birkaç Menşevik protesto etmek üzere ayağa kalktı. Sakallı bir asker onlara bağırdı: "Azınlıkta olduğumuz sırada, biz Bolşeviklere yaptıklarınızı unutmayın!" Sonuç: Başkanlık Divanına 14 Bolşevik, 7 Sosyalist Devrimci, 3 Menşevik ve 1 Enternasyonalci –Gorki'nin Grubu– seçildi. Sağ ve Merkez Sosyalist Devrimciler adına konuşan Hendelman Başkanlık Divanı'nda görev almayı reddettiklerini söyledi; Menşevikler adına Hinçuk da aynı şeyi açıkladı. Bazı durumlar aydınlanıncaya kadar Menşevik Enternasyonalciler de Başkanlık Divanı'na katılmayacaklardı. Dağınık alkışlar ve yuhalar... Bir ses: "Dönekler, bir de kendinize sosyalist diyorsunuz!" Ukrayna delegelerinin bir temsilcisi

yer istedi ve aldı. Sonra eski *Çayika* üyeleri yerlerinden kalkarak aşağıya indiler, yerlerine Troçki, Kamenev, Lunaçarski, Madam Kollantay, Nogin geçti... Salon alkıştan inliyordu. Daha dört ay önceye kadar herkesin kötü gözle baktığı ve hükümetin yakalayıp hapse attığı Bolşevikler, şimdi isyanın en ateşli zamanında, bu yüksek yere çıkmayı başarabilmişlerdi!

Günün görevi, dedi Kamenev, önce iktidarın örgütlenmesi, sonra, savaş ve barış sorunu, üçüncü olarak da Kurucu Meclis. Lozovski ayağa kalkarak açıkladı: Bütün partileri temsil eden komisyonun vardığı anlaşma gereğince, önce Petrograd Sovyeti'nin raporu dinlenecek ve tartışılacak, sonra söz *Çayika* ve çeşitli partilerin üyelerine bırakılacak ve gündeme geçilecekti.

Ama tam bu sırada toplantıda bulunanların gürültüsünü bastıran, tedirgin edici, sürekli bir ses işitildi: Top sesleri. Toplantıdakiler buğulu pencerelere kuşkuyla baktılar ve hepsini bir ateştir bastı. Söz isteyen Martov kaba kaba bağırdı: "İç savaş başlıyor, yoldaşlar! İlk iş bu buhranın barış yoluyla çözülmesi olmalıdır. Prensip olarak ve siyasal açıdan, hemen iç savaşı önleme çarelerini konuşmalıyız. Caddelerde kardeşlerimiz vurulup ölüyorlar. İktidar sorunu şu anda, Sovyetler Kongresi'nin açılışından önce, devrimci partilerden birinin örgütlediği bir askerî komployla çözülmüş bulunuyor..." Bir an sesi gürültülere karıştı, işitilmedi. "Bütün devrimci partiler gerçeği görmelidirler! Kongrenin karşılaştığı ilk sorun iktidar sorunudur ve bu sorun silah gücüyle caddelerde zaten çözülmüş bulunuyor!.. Bütün demokratik kuvvetlerin tanıyacağı bir iktidar kurmalıyız. Eğer kongre devrimci demokrasinin sesi olmak istiyorsa gelişen iç savaşın karşısında eli kolu bağlı duramaz. Bunun sonucu karşıdevrimin tehlikeli bir surette ortaya çıkması olur... Barışçı sonuçlara ancak birleşik demokratik bir otoriteyle varılabilir... Öteki sosyalist partilerle ve örgütlerle konuşmak üzere bir heyet seçmeliyiz..."

Pencerelerden boğuk boğuk top sesleri geliyor ve delegeler birbirlerine bağırıyorlardı. Yeni Rusya, böylece, karanlıklarda patlayan toplar, kinler, korkular ve her şeyi göze almış insanların arasından doğuyordu.

Sol Sosyalist Devrimcilerle Birleşik Sosyal Demokratlar Martov'un önergesini desteklediler. Kabul edildi. Bir asker, Rusya Köylü Sovyetleri'nin kongreye delege göndermeyi reddettiğini söyledi, resmî bir çağrı ile birlikte bir komitenin gönderilmesini teklif etti. "Bazı delegeler yok," dedi. "Onlara da oy hakkı verilmesini teklif ediyorum." Teklif kabul edildi.

Üzerinde yüzbaşı üniforması bulunan Haraş, heyecanla kürsüye çıktı: "Bu kongreyi yönetenler politika dolandırıcılarıdır!" diye bağırdı. "Bize iktidar sorununu çözeceğimizi söylediler... Oysa bu sorun bizim arkamızdan, kongrenin açılmasından önce çözülmüş bulunuyor! Kışlık Saray ateş altında. İndirilen bu darbelerle böyle bir serüveni göze alan politik partinin tabutuna çiviler çakılmış oluyor!" Bağırmalar. Onun arkasından Garra: "Biz burada barışı düşünürken caddelerde kan gövdeyi götürüyor... Sosyalist Devrimcilerle Menşevikler olaylara karışmak istemiyorlar ve bütün kamu kuvvetlerini, iktidarı ele geçirmek için girişilen bu teşebbüse karşı koymaya çağırıyorlar..." 12. Ordu'dan gelen ve *Trudovikler*'in temsilcisi olan Kuçin: "Ben buraya yalnızca bilgi edinmek üzere gönderildim ve hemen cepheye dönüyorum. Cephedeki bütün ordu komiteleri, Kurucu Meclis'ten hemen üç hafta önce, iktidarı sovyetlerin ele geçirmesini orduya saplanmış bir hançer, halka karşı bir cinayet saymaktadırlar...!" Bağrışmalar. "Yalan! Yalancı!" Söylediği sözler yeniden işitilmeye başladığı zaman şunlar duyuldu: "Petrograd'daki bu serüvene bir son verelim! Ülkeyi ve devrimi kurtarmak için bütün delegeleri, bu salonu terk etmeye çağırıyorum!" Korkunç gürültüler arasında kürsüden inerken, delegeler üzerine yürüdüler, korkuttular... Sonra, uzun, kumral keçi sakallı bir subay, sakin ve inandırıcı bir sesle şunları söyledi: "Cepheden gelen delegeler adına konuşuyorum. Ordu bu kongrede iyice temsil edilmemiştir. Bundan başka, ordu Kurucu Meclis'in açılışına üç hafta kala Sovyetler Kongresi'nin toplanmasını gerekli bulmamaktadır..." Gittikçe artan bağırmalar ve sıralara vurmalar... "Ordu, Sovyetler Kongresi'nin gereken yetkiye sahip bulunmadığı..." Salondaki bütün askerler ayağa kalktılar.

"Kimin adına konuşuyorsun? Kimi temsil ediyorsun?" diye bağırdılar.

"5. Ordu Sovyeti Merkez Yürütme Komitesi'ni. 2. F... Alayını, 1. N... Alayını, 3. S... Piyade..."

"Ne zaman seçildin? Sen subayları temsil ediyorsun, askerleri değil! Askerler ne diyor biliyor musun?" Islıklar ve yuhalar.

"Biz, cephe grubu olarak, olup bitenlerden ve olmakta olanlardan hiçbir surette sorumlu olmadığımızı ilan ediyor ve devrimin kurtuluşu için bütün kendini bilen devrimci kuvvetlerin seferber edilmesini zorunlu sayıyoruz! Cephe grubu kongreden çekilecektir... Dövüşülecek yer burası değil, sokaklardır!"

Kıyamet koptu. "Sen Genelkurmay adına konuşuyorsun, ordu adına değil!"

"Bütün aklı başında askerleri bu kongreyi terke davet ediyorum!"

"Kornilovcu! Karşıdevrimci! Provokatör!" diye bağıran bağırana.

Bunun üzerine Menşevikler adına konuşan Hinçuk, tek barışçı yolun Geçici Hükümet'le yeni bir kabine kurulması konusunda konuşmalara başlamak olduğunu söyledi. Bu hareketi toplumun bütün sınıfları destekleyeceklerdi. Birkaç dakikadan fazla konuşamadı. Sesini yükselterek ve bağıra bağıra Menşeviklerin kararını okudu:

"Bolşevikler başka hiziplere ve partilere danışmadan Petrograd Sovyeti'nin yardımıyla askerî bir komplo yapmış oldukları için kongrede kalmayı imkânsız buluyor ve dolayısıyla çekiliyoruz ve başka grupları da, bizi izlemeye ve durumu değerlendirmek üzere toplanmaya çağırıyoruz!"

"Kaçaklar!" Sürekli gürültüler arasında Sosyalist Devrimciler adına konuşan Hendelman'ın Kışlık Saray'daki bombardımanı protesto ettiği işitiliyordu... "Biz bu çeşit anarşiye karşıyız..." O kürsüden inerken zayıf yüzlü, keskin bakışlı genç bir asker platforma fırladı ve dramatik bir şekilde elini kaldırdı:

"Yoldaşlar!" diye bağırdı. Herkes sustu. "Benim soyadım Peterson. 2. Litvanya Piyade Alayı adına konuşuyorum. Ordu

komitelerinden gelen iki delegenin söylediklerini işittiniz; bu sözleri söyleyenler *ordunun temsilcileri olsalardı sözlerinin değeri olurdu...*" Alkışlar. "*Ama onlar askerleri temsil etmiyorlar!*" Yumruğunu salladı. "12. Ordu uzun bir süredir büyük sovyetin ve Ordu komitesinin yeniden seçilmesini istiyor, ama tıpkı sizin *Çayika*'nız gibi bizim komitemiz de Eylül sonuna kadar yığınların temsilcilerini hiçbir toplantıya çağırmadı. Böylelikle gericiler de bu kongreye istedikleri delegeleri gönderdiler. Size şunu hatırlatmak isterim: Litvanya askerleri boyuna şunları söyleyip duruyorlar: 'Kararlara karnımız tok! Lafa karnımız tok! Biz iş istiyoruz... İktidar bizim elimize geçmelidir!' Bırakın bu uydurma delegeler kongreyi terk etsinler! Merak etmeyin, ordu onlarla birlik değil!"

Salon alkıştan inledi. Olayların hızından şaşkına dönen ve top seslerinden ürken delegeler toplantının başlarında duraksamışlardı. Ama bir saat içinde kürsüden birbiri arkasına inen darbeler onları birbirlerine perçinlemiş ve öte yandan da düşündürmüştü: Yalnız başlarına dayanabilecekler miydi? Rusya onlara karşı ayaklanıyor muydu? Ordunun Petrograd'a yürüdüğü doğru muydu? Sonra bu keskin bakışlı genç asker konuşmuş ve o zaman her şeyi anlamışlardı... Erlerin sesiydi bu... Harekete geçen milyonlarca üniformasız işçi ve köylü de onlar gibiydi. Düşünceleri ve duyguları da aynıydı...

Yeni yeni askerler çıktı kürsüye... Gzelşah, cepheden gelen delegeler adına konuşarak ötekilerin kongreyi yalnızca küçük bir çoğunlukla terk etmeye karar verdiklerini, Bolşevik üyelerin ise gruplara göre değil, siyasi partilere göre bölünüşten yana oldukları için *oylamaya bile katılmadıklarını* söylüyor. "Cepheden gelen yüzlerce delege," diyor, "askerlerin katılımı olmaksızın seçilmiş bulunuyor, çünkü ordu komiteleri artık alt kademelerin gerçek temsilcileri değillerdir..." Lukiyanov, Haraş ve Hinçuk gibi subayların kongrede orduyu değil yüksek komuta heyetini temsil edebileceklerini söylüyor. "Siperlerdeki gerçek askerler bütün kalpleriyle iktidarın sovyetlere geçmesini istiyorlar ve bunu özlüyorlar!.." Terazinin kefesi ağır basmaya başlıyordu.

Sonra Musevi sosyal demokratların örgütü olan *Bund*'dan Abramoviç söz aldı. Gözlerini kalın gözlüklerinin arkasında kırpıştırıp duruyor, hiddetten tir tir titriyordu.

"Bugün Petrograd'da olup bitenler büyük bir felaketten başka bir şey değildir! *Bund* grubu Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin beyannamesine katılıyor ve kongreyi terk ediyor!" Sesini yükseltti ve elini kaldırdı. "Rus proletaryası karşısındaki sorumluluğumuz bizim burada kalmamıza ve bu cinayetlerden sorumlu olmamıza izin vermiyor. Kışlık Saray'a açılan ateş kesilmediği için Belediye Duması, Menşevikler, Sosyal Devrimciler ve Köylü Sovyeti Yürütme Komitesi Geçici Hükümet'le birlikte yok olmaya karar vermişlerdir. Biz de onlara katılıyoruz! Elimizde silah olmadığı için tedhişçilerin makineli tüfeklerine göğsümüzle karşı koyacağız... Bu kongreye gelen bütün delegeleri..." Sözlerinin geri kalan kısmını yuhalar, tehditler ve küfürler kesti. Elli delege kalkıp dışarı çıkmak için kendilerine yol açmaya çalışırken gürültü patırtı son haddini bulmuştu...

Kamenev hem zili çalıyor, hem de bağırıyordu "Yerinize oturun! Biz kendi işimize bakalım!" Ve Troçki solgun, sert yüzüyle ayakta duruyor, gür sesini soğukkanlılıkla ve tiksintiyle çıkarıyor: "Bütün bu sosyalist uzlaşıcılar, bu korkak Menşevikler, Sosyalist Devrimciler, *Bund*'cular... bırakın hepsi gitsinler! Onlar ancak tarihin çöplüğüne atılacak süprüntülerdir!"

Bolşevikler adına konuşan Riyazanov, Şehir Duması'nın isteğiyle, Askerî Devrimci Komite'nin, Kışlık Saray'a bir müzakere heyeti gönderdiğini açıkladı. "Böylelikle kan akıtılmasını önlemek için elimizden geleni yapmış bulunuyoruz..."

Hemen oradan dışarıya fırladık. Bir an Askerî Devrimci Komite'nin toplandığı odada durduk. Komite delice bir hızla çalışıyordu. Haberciler soluk soluğa içeri girip çıkıyorlar. Her şeyi yapma yetkisini alan komiserler şehrin dört köşesine dağılıyorlar, telefonograflar durmadan çalışıyor. Kapı açılınca dışarıya sigara dumanıyla karışık berbat bir hava çıkıyor. Abajurlu bir elektrik lambasının hafif ışığı altında, saçları darmadağın birtakım insanların bir harita üzerine eğilmiş oldukları görülüyor...

Yoldaş Yosepov Dukvinski açık sarı saçlı, güler yüzlü bir genç. Bizim dışarı çıkmamıza izin veriyor.

Serin geceye çıktığımızda Smolni'nin önünün büyük bir otomobil parkı haline geldiğini görüyoruz: Otomobiller durmadan gelip gidiyor, çıkardıkları gürültülere, uzaktan gelen top sesleri karışıyor. Motor gürültüsüyle birlikte sarsılıp duran büyük bir kamyon duruyor orada. Birtakım insanlar paketler atıyorlar ve kamyondakiler de onları alıp kamyona koyuyorlar... Silahları var.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye bağırdım.

"Şehre... her yana... dört bir yana..!" diye cevap verdi ufak tefek bir işçi. Büyük işler yapan bir insan gibiydi.

İzin kâğıtlarını gösterdik. "Gelin öyleyse!" diye bizi çağırdı. "Ama belki de ateş açarlar..." Kamyona tırmandık. Motor sarsıla sarsıla vitese geçti. Kamyon birden ileri fırladı. Arkaya, kamyona çıkmak isteyenlerin üzerlerine yuvarlandık. Kapıdaki büyük ateşi geçtik. Sonra dış kapının yanındaki büyük ateşi de geçtik. Silahlarıyla çevresinde diz çökmüş duran işçilerin yüzlerinde parlıyor ateş. Sağa sola direksiyon kırarak son hızla Suvorovski Prospekte doğru iniyoruz... Kamyondakilerden biri bir kâğıt paketini yırttı, bildirileri havaya doğru fırlatmaya başladı. Biz de aynı şeyi yaptık. Arkamızda yüzen ve dönen beyaz bir kuyruk bıraka bıraka karanlık sokak boyunca gittik, durduk. Gecenin geç yolcuları eğilip kâğıtları yerlerden alıyorlar; köşe başlarında ateş yakmış nöbetçiler kollarını kaldırıp bildirileri havada yakalamaya çalışıyorlar. Bazen silahlı kimseler önümüze çıkıyor. *"Stoy!"* diye bağırıyor ve silahlarını kaldırıyorlar. Ama şoförümüz anlaşılmaz bir şey bağırıyor ve biz gürültüyle geçip gidiyoruz...

Bildirilerden birini aldım ve caddenin durmadan geçen ışıkları altında şunları okudum:

RUSYA YURTTAŞLARINA!

Geçici Hükümet yerinden atılmıştır. İktidar Petrograd proletaryasının ve garnizonunun başında bulunan Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti ile Askerî Devrimci Komite'nin eline geçmiştir. Halkın uğrunda çarpıştığı dava şudur: Derhal bir demokratik barı-

şın teklif edilmesi, toprak üzerindeki derebey mülkiyetinin kaldırılması, üretimin işçilerin denetimine geçmesi, bir sovyet hükümetinin kurulması... Bu son dava kesin olarak gerçekleşmiştir.
Askerî Devrimci Komite
Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti

Yanımda oturan, Kafkas keçi derisinden kürklü, çekik gözlü Moğol tipinde biri birden bağırdı: "Dikkat! Provokatörler hep pencerelerden ateş ederler!" Znamenski meydanına döndük. Her yer karanlık ve hemen hemen kimse yok ortalıkta. Meydan, Trubetskoy'un kaba heykeline doğru yükseliyor ve geniş Nevski'ye doğru iniyor. Üç adam, ellerinde silah, ateşe hazır durumdalar, pencereleri gözetliyorlar. Arkamızda cadde, koşan ve eğilen insanlarıyla hareketli. Artık top sesleri işitmiyoruz. Kışlık Saray'a doğru yaklaştıkça caddeler sessizleşiyor ve boşalıyor. Şehir Duması aydınlık içinde. Arkasında birçok karanlık insan biçimleri. Bir sıra bahriye askeri bizi durdurmak için delicesine bağırdılar. Motorumuz yavaşladı ve kamyondan atladık.

Çok garip bir sahne: Yekaterina kanalının tam köşesinde, bir ark ışığı altında, Nevski'ye doğru silahlı bir bahriye kordonu. Dörder kişilik gruplar halinde duran kalabalığın yolunu kesmişler. Üç yüz, dört yüz kişi var; frak giymiş erkekler, süslü kadınlar, subaylar... her çeşitten ve durumdan insan. Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin kongre liderlerini tanıdık aralarında: Avksentiyev, Köylü Sovyetleri'nin zayıf, kırmızı sakallı başkanı; Sarokin, Kerenski'nin sözcüsü; Hinçuk, Abromoviç; önde beyaz sakallı ihtiyar Şrayder, Petrograd Belediye Başkanı; o sabah tutuklanarak serbest bırakılan Geçici Hükümet İaşe Bakanı Prokopoviç. *Russian Daily News* muhabiri Malkin de aralarında. "Kışlık Saray'a ölmeye mi gidiyorsunuz?" diye gülerek bağırdı. Topluluk yerinden kıpırdamıyor; ama önlerde yüksek sesli bir tartışma oluyor. Şrayder ile Prokopoviç askerlere komuta eden iriyarı bir bahriyeliye avazları çıktığı kadar bağırıyorlar:

"Geçmek istiyoruz! Bak bu yoldaşlar Sovyetler Kongresi'nden geliyorlar! Kartlarına bak istersen! Biz Kışlık Saray'a gidiyoruz!"

Bahriyeli çok şaşırmıştı. Kocaman eliyle başını kaşıdı, kaşlarını çattı. "Komiteden emir aldım. Kimseyi Kışlık Saray'a bırakmayacağım," diye homurdandı. "Ama bir yoldaş göndereyim, Smolni'ye telefon etsin..."

"Muhakkak geçeceğiz! Üzerlerimizde silah yok bizim! İzin verin vermeyin, yürüyeceğiz!" diye bağırdı ihtiyar Şrayder. Çok heyecanlıydı.

"Emir var..." diye tekrarladı bahriyeli, durgun durgun.

"İsterseniz bizi vurun! Geçeceğiz! İleri!" sesleri her yandan yükseldi. "Ölmeye hazırız. Eğer Rusların ve yoldaşların üzerine ateş edecek yüreğiniz varsa edin! İşte göğüslerimizi açıyoruz silahlarınıza karşı!"

"Hayır," dedi bahriyeli. Çok ciddiydi. "Geçmenize izin vermiyorum."

"Peki geçersek ne yaparsınız? Ateş eder misiniz?"

"Hayır. Silahsız insanlara ateş etmem Silahsız Ruslara, Rus halkına ateş etmeyiz biz..."

"Yürüyeceğiz! Ne yapacaksınız bakalım?"

"Eh biz de bir şey yaparız elbette!" diye cevap verdi bahriyeli. Biraz canı sıkıldığı belliydi. "Geçmenize izin vermeyiz. Bir şey yaparız elbette."

"Ne yaparsınız? Ne yaparsınız?"

Başka bir bahriyeli atıldı. Çok kızmıştı. "Götünüze bir tekme atarız!" diye bağırdı. "Eğer gerekirse ateş de ederiz. Haydi bakalım, hemen evinize gidin ve bizi rahat bırakın!"

Bu söz üzerine büyük bir gürültü ve patırtı koptu. Prokopoviç bir sandık buldu, üstüne çıktı ve şemsiyesini sallayarak söyleve başladı.

"Yoldaşlar ve yurttaşlar!" dedi "Bize karşı zor kullanılıyor! Masum kanımızı bu cahil insanların elinde akıtamayız! Burada, caddelerde bu kamçılı adamların elinde ölmek bize yakışmaz..." ("Kamçılı adam" sözüyle ne demek istediğini bir türlü anlayamadım.) "Duma'ya dönelim, yurdu ve devrimi kurtarmanın yollarını arayalım!"

Bunun üzerine topluluk saygılı bir sessizlik içinde geriye döndü ve yeniden Nevski'ye doğru, yine dörderli gruplar halinde yürümeye başladı. Biz de bu değişiklikten yararlanarak nöbetçilerin arasından geçtik, Kışlık Saray'a doğru yürümeye başladık.

Bulunduğumuz yer kapkaranlıktı. Sert davranışlı askerlerden ve Kızıl Muhafız nöbetçilerinden başka kimseler yoktu ortalıkta. Kazan Katedrali'nin önünde, caddenin ortasında, üç inçlik bir sahra topu duruyordu. Damların üstüne doğru açtığı ateşten sonra biraz yana dönmüştü. Her kapıda askerler duruyor, yüksek sesle konuşuyorlar ve Polis Köprüsü'nü gözetliyorlardı. Bir sesin şu sözleri söylediğini işitiyorum: "Belki de yanlış yaptık..." Köşe başlarında nöbetçiler her geleni durduruyorlar... Bu üç kişilik nöbetçiler çok ilginç; muvazzaf askerlerin başında muhakkak bir Kızıl Muhafız var... Ateş kesilmişti.

Morskaya'ya geldiğimizde birinin bağırdığını işittik: "*Yunker*'ler haber gönderdiler, gelsinler de bizi dışarı çıkarsınlar bakalım diyorlar!" Birtakım sesler komut vermeye başladı ve koyu karanlıkta kara kara insan biçimlerinin ileri doğru yürüdüklerini gördük. Hiç ses çıkarmadan yürüyorlardı. Ayaklarının yere vuruşunu ve kollarının hareketlerini işitiyorduk yalnızca. İlk sıraya biz de katıldık.

Kara bir nehir gibi, caddeyi doldura doldura, şarkı söylemeden ya da bağırmadan, Kızıl Kemer'in altından akıp giderken tam önümdeki adam alçak sesle, "Dikkat, yoldaşlar!" dedi. "Sakın güvenmeyin heriflere, ateş ederler!" Açığa çıkar çıkmaz eğilerek ve birbirimize sokularak koşmaya başladık, Aleksandr sütununun arkasında birdenbire toplandık.

"Kaçınızı öldürdüler?" diye sordum.

"Bilmiyorum. Belki on kişi..."

Birkaç dakika sonra orada yüz kişi kadar toplandığı zaman askerler yeniden özgüvenlerini kazanır gibi oldular ve hiç emir almadan birdenbire ileri doğru akmaya başladılar. Bu sırada, Kışlık Saray'ın pencerelerinden çıkan ışıkların altında, ilk iki ya da üç yüz kişinin Kızıl Muhafızlar olduklarını, aralarında birkaç dağınık askerin bulunduğunu gördüm. Odundan bari-

katın üzerinde sürüne sürüne yürüdük ve içeri atladık. Oradaki *yunker*'lerin bırakıp kaçtıkları silah yığınlarının üzerinde yürürken zafer çığlıkları yükseldi. Ana kapının her iki yanı ardına kadar açıktı. İçeriden ışıklar gözüküyordu ve kocaman yığından bir tek ses çıkmıyordu.

İnsan dalgalarına kapılarak sağ giriş kapısına sürüklendik. Kapı büyük, çıplak, kemerli bir odaya açılıyordu. Doğu yanının mahzeni. Mahzenden birçok koridor ve merdiven çıkıyordu. Çevrede büyük sandıklar duruyor, Kızıl Muhafızlar bunların üzerine delice saldırıyorlar, tüfeklerinin dipçikleriyle vuruyorlar, içindeki halıları, perdeleri, kumaşları porselenleri, tabakları, cam eşyayı çıkarıyorlardı... Biri omzuna koyduğu bronz bir saatle kabara kabara dolaşıyor. Başka biri bulduğu deve kuşu tüyünü şapkasına takmış. Yağma tam başlamıştı ki, biri bağırdı: "Yoldaşlar! Hiçbir şey almayacaksınız. Bunlar ulusun malıdır!" Yirmi ses birden yükseldi: "Durun! Aldığınız şeyleri yerlerine koyun! Hiçbir şey almayacaksınız! Ulusun malı onlar." Birçok el yağma edilen eşyayı çekip ellerinden aldı. Örtüler ve halılar koltuk altlarından çıkarıldı; iki adam bronz saati alıp yerine koydu. Eşyalar kabaca ve acele olarak sandıklara kondu, başlarında nöbetçiler bırakıldı. Bunlar kendiliğinden olanlardı. Koridorlardan ve yukarıdaki merdivenlerden uzaklaştıkça hafifleyen bağrışmalar işitiliyordu: "Devrim disiplini! Ulusun malları..."

Batı yanındaki son kapıya döndük. Burada da düzenin korunmasına çalışılıyordu. İç kapıdan başını uzatan bir Kızıl Muhafız, "Çıkın saraydan!" diye bağırdı. "Yoldaşlar! Hırsız ve eşkıya olmadığımızı herkese gösterelim. Komiserlerden başka herkes dışarı! Nöbetçiler dikilinceye kadar dışarıda bekleyin!"

İki Kızıl Muhafızla bir asker ve bir subay, elde tabanca ayakta duruyorlardı. Başka bir asker arkalarındaki masaya oturmuş, önünde kâğıt ve kalem... Uzaktan yakından, "Herkese dışarı! Herkes dışarı!" seslerini işittik ve ordu itişe kakışa, bağıra çağıra kapıdan çıkmaya başladı. Kapıdan birer birer çıkanları oracıkta hemen kurulan komite yakalıyor, askerlerin ceplerini, kaputları-

nın altlarını arıyordu. Kendisine ait olmadığı anlaşılan eşya askerin elinden alınıyor, masada oturan adam alınan eşyayı kâğıda yazıyor, eşya küçük bir odaya götürülüyordu. Böylece toplanan eşya arasında garip olan şunlardı: küçük heykeller, mürekkep hokkaları, üzerine çar arması işlenmiş yatak örtüleri, şamdanlar, küçük bir yağlıboya tablo, kurutma kâğıdı tamponları, altın kabzalı kılıçlar, sabunlar, her çeşit kumaş, battaniyeler... Bir Kızıl Muhafızda üç tüfek vardı, ikisini *yunker*'lerden almıştı. Başka birinde yazılı belgelerle dolu dört dosya... Suçlular ya hemen teslim oluyorlar ya da çocuklar gibi yalvarmaya başlıyorlardı. Hepsi bir ağızdan konuşuyordu. Üstlerinde eşya bulunanlardan bazılarının sonradan geri dönüp öteki arkadaşlarını arayanlara yardım ettikleri görülüyordu (3).

Yunker'ler üçerli ya da dörderli gruplar halinde gizlendikleri yerlerden ortaya çıkıyorlardı. Komite bunları büyük bir dikkatle yakalıyor, üzerlerini ararken onlara şunları söylüyordu: "Ah, provokatörler, Kornilovcular! Karşıdevrimciler! Halk Katilleri!" *Yunker*'ler o kadar korktukları halde kendilerine herhangi bir zorbaca hareket yapılmıyordu. Onların da cepleri yağma edilmiş ufak tefek eşyalarla doluydu. Yazıcı bunları da dikkatle kâğıda yazıyor, alınan eşyalar küçük odaya götürülüyordu... *Yunker*'lerin ellerinden silahları alındı. "Halka karşı bir daha silah kullanacak mısınız? Söyleyin bakalım!" diye soruluyordu onlara.

Onlar da teker teker, "Hayır," diye cevap veriyorlardı. Bu söz üzerine serbest bırakılıyorlardı.

İçeri girip giremeyeceğimizi sorduk. Komite bir karar veremedi ama Kızıl Muhafızların en büyüğü yasak olduğunu söyledi. "Kimsiniz siz?" diye sordu. "Sizin hepinizin Kerenski'ci olmadığınızı ben nereden bileyim." (İkisi kadın, beş kişiydik.)

"*Pajalst, tavariçi!* Yol verin, yoldaşlar!" Kapıda bir Kızıl Muhafız göründü. Kalabalıkta yol açmaya çalışıyordu. Süngülü Muhafızlar da kalabalığı yarmaya çalışıyorlardı. Arkalarında tek sıra halinde sivil elbiseli yedi sekiz kişi geliyordu. Geçici Hükümet üyeleriydi bunlar. Baştaki Kişkin, suratı asık ve morarmış; arkasında Rutenberg, başını önüne eğmiş, yere bakıyor;

sonra Teresçenko, sert sert çevresine bakınıyor; bize de bir süre soğuk soğuk baktı... Hiç ses çıkarmadan geçtiler; zafer kazanmış isyancılar onları görmek için toplanıyorlardı; ama kızgın mırıldanışlar pek az işitiliyor. Sonradan öğrendik ki, caddede halk onları linç etmek istemiş, bunu önlemek üzere halkın üzerine ateş açılmış, sonunda bahriyeliler onları sağ salim Peter-Paul hapishanesine götürmüşler...

Bu arada biz de sorgusuz sualsiz sarayın içlerine daldık. Hâlâ durmadan gelip gidenler vardı. Büyük yeni daireler bulunuyor, *yunker*'lerin gizli garnizonları aranıyordu. Aslında *Yunker* diye bir şey kalmamıştı artık. Yukarı katlara çıktık, odaları dolaştık. Sarayın bu bölümüne Neva'ya bakan öteki dairelerden girilmişti. Büyük devlet dairelerine ait resimler, heykeller, halılar bozulmamış, olduğu gibi duruyor; bürolarda ise masalar ve dolaplar aranmış, kâğıtlar yerlere dökülmüş, yatak odalarında yatak örtüleri alınmış, gardroplar açık bırakılmış. Yağmaya uğrayan daha çok kumaşlardı. Çünkü çalışan halkın en çok muhtaç olduğu madde kumaştı. Möblelerin yıkılmış olduğu bir odada iki askerin lüks İspanyol derilerini kesmekte olduklarını gördük. Bu derilerle ayakkabı yapacaklarmış...

Eski saray hademeleri mavi, kırmızı ve sırmalı üniformalarıyla ortalıkta sinirli sinirli dolaşıyorlar, hâlâ eski alışkanlıklarıyla, "Oraya giremezsiniz, *barin*! yasaktır..." diyorlardı. Sonunda kırmızı perdeli altın ve yakut odasına girdik. Bakanlar gece gündüz burada toplanıyorlardı. *Şvetzari* onları burada Kızıl Muhafızlara teslim etmişti. Yeşil çuhalı uzun masa, bakanların tutuklanmaları sırasında nasılsa öyle duruyordu. Her boş koltuğun önünde kalem, mürekkep ve kâğıt; kâğıtlarda hareket planlarının hazırlıkları, ilan ve beyanname müsveddeleri... Çoğu yırtılmış, çoğunun bir işe yaramayacağı anlaşılmış... Öteki kâğıtlarda gelişigüzel çizilmiş birçok geometrik biçimler... Her bakan, hayali bir plan ortaya atarken kâtipler tarafından umutsuzca yapılmış olacak. Üzerinde Konovalov'un el yazıları bulunan kâğıtlardan birini aldım. Şöyle başlıyor: "Geçici Hükümet, bütün sınıfları, hükümeti desteklemeye çağırır..."

Şurasını bilmeli ki Kışlık Saray sarılı olduğu sırada hükümet cephe ve vilayetlerle muhabere halindeydi. Bolşevikler Savaş Bakanlığı'nı sabahleyin ele geçirmişlerdi, ama ne tavan arasında bir askerî telgraf bürosu olduğunu, ne de Bakanlığı Kışlık Saray'a bağlayan özel bir telefon hattının bulunduğunu biliyorlardı. Tavan arasında genç bir subay buradan bütün yurda çağrılar ve açıklamalar gönderiyordu; sonunda Kışlık Saray'ın düştüğünü işitince başına şapkasını giydi ve hiç ses çıkarmadan binadan çıkıp gitti...

İlginç olan başka bir nokta: Çevremizdeki askerlerin ve Kızıl Muhafızların davranışlarında uzun bir süre hiçbir değişiklik görmedik. Odadan odaya gezerken küçük bir grup bizi izliyordu sadece, o kadar. Ama sonunda, bir gün önce *yunker*'lerle birlikte bulunduğumuz resim galerisine girdiğimizde yüz kadar insan üzerimize yürüdü. Dev gibi bir asker önümüzde durdu. Kararmış yüzüyle kuşkulu kuşkulu bize bakıyordu.

"Kimsiniz?" diye homurdandı. "Burada işiniz ne?" Ötekiler de çevremizde toplandılar, bize bakıyorlar ve mırıldanıyorlar. "*Provokatori!*" İçlerinden birinin "Yağmacılar!" dediğini işittim. Askerî Devrimci Komite'nin verdiği izin kâğıtlarını gösterdim. Asker kâğıtları elimden çekip aldı, evire çevire baktı, bir şey anlamadı. Herhalde okuyup yazma bilmiyordu. Kâğıtları bana geri verdi ve yere tükürdü: "*Bumagi!* Kâğıtlar!" dedi, yüzünü buruşturarak. Çevremizde bulunanlar, ineklerin nalbantın çevresinde toplanmaları gibi birbirlerine yaklaşmaya başladılar. Arkalarında bir subay gördüm, çaresizlik içinde ona bağırdım. Omzuyla yol açа açа bize doğru geldi.

"Ben komiserim," dedi bana. "Siz kimsiniz? Nedir o?" Ötekiler geri çekildiler, beklediler. Kâğıtları uzattım.

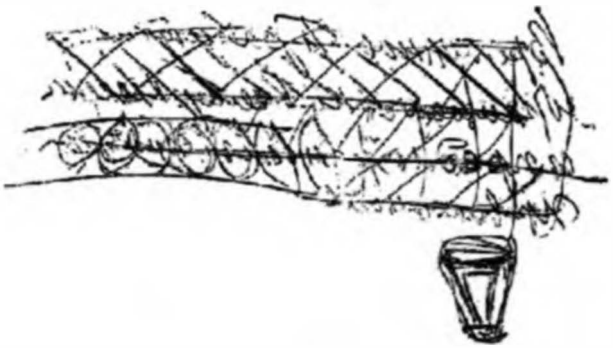
Fransızca, "Siz yabancı mısınız?" diye sordu. "Çok tehlikeli..." Sonra kâğıtları alarak kalabalığa döndü. "Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Bunlar yabancı yoldaşlar... Amerika'dan gelmişler. Proleter ordusunun devrimci disiplinini kendi yurttaşlarına anlatabilmek için buralara kadar gelmişler!"

"Nereden biliyorsun?" diye cevap verdi iriyarı bir asker. "Bence bunlar tahrikçi. Proleter ordusunun devrimci disiplinini görmeye geldiklerini söylüyorlar ama sarayın içinde istedikleri gibi dolaşıp duruyorlar. Ceplerinde yağma edilmiş eşya olmadığı nerden belli?"

Ötekiler dişlerini gıcırdatarak ve daha sokularak, "*Pravilno!*" dediler.

Subay, "Yoldaşlar! Yoldaşlar!" dedi. Alnında ter damlaları birikmişti. "Ben Askerî Devrimci Komite'nin komiseriyim. Bana güvenmiyor musunuz? Peki öyleyse, bakın bu izin kâğıtlarını imzalayanlar benim de kâğıtlarımı imzalayanlardır!"

Bizi sarayın alt katma indirdi ve Neva nehrine bakan bir kapıdan dışarı çıkardı. Burada da bir komite dışarı çıkanların ceplerini arıyordu... "İyi kurtuldunuz!" dedi subay. Yüzündeki terleri siliyordu.

Geçici Hükümet'in Ticaret ve Sanayi Bakanı A.İ.Konolov'un kaleminden çıkan bir bildirinin başlangıcı ve takip eden karalamaların görüntüsü, durumun giderek daha da ümitsiz bir hal aldığını gösteriyor. Muhtemelen alttaki geometrik figür, sonun gelmesini bekleyen bakanlarca vakit öldürmek için çizilmişti.

"Kadınlar Taburu ne oldu?" diye sorduk.

"Ha... Kadınlar mı?" Güldü. "Hepsi arkadaki bir odada top-

lanmışlardı. Bunları ne yapalım diye uzun uzun düşündük: Birçoğu histeri krizleri geçiriyordu. Sonunda hepsini Finlandiya garına götürdük. Levaşovo'ya giden bir trene bindirdik. Orada kampları var..." (4)

Soğuk ve gergin gecenin içine daldık. Gece, hareket halinde bulunan karanlık orduların mırıltılarıyla dolu, nöbetçilerle elektrikliydi. Nehrin karşısındaki Peter-Paul tarafından kaba bağırışlar işitiliyor... Kaldırımda sarayın saçaklarından kopup gelmiş kocaman bir parça. *Avrora*'nın toplarından biri saçağa rastlamış: bombardıman sırasında olan tek hasar...

Saat sabahın üçünü geçiyor; Nevski'de bütün sokak lambaları yeniden yanmaya başlamış, toplar, gitmiş. Savaştan kalan tek iz yanan ateşlerin çevresinde toplanan Kızıl Muhafızlarla askerler... Şehir sessiz... Tarihte hiçbir zaman bu kadar sessiz olmamıştır bu şehir; o gece ne bir tecavüz, ne bir hırsızlık vakası oldu.

Öte yandan Şehir Duması binası aydınlık içinde. Altın yaldızlı, kırmızı kurdelalı imparator portrelerinin asılı olduğu Aleksandr salonuna çıktık. Yüz kadar insan bir platformun çevresinde toplanmış. Platformda Skobeliyev konuşuyor. Kamu Güvenliği Komitesi'nin genişletilmesini, böylece Bolşeviklere karşı olan bütün unsurları birleştirecek büyük bir örgütün kurulmasını, bu örgüte Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi adı verilmesini istiyor. Biz onlara bakarken Kurtuluş Komitesi kuruluverdi. Bu komite ileride Bolşeviklerin en güçlü düşmanı olacak ve gelecek hafta içinde, bazen kendi partizan adıyla, bazen de partizan olmayan Kamu Güvenliği Komitesi adıyla ortaya çıkacaktı.

Hepsi oradaydılar: Dan, Gotz, Avksentiyev, başkaldıran sovyet delegelerinden bazıları, Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi üyeleri, İhtiyar Prokopoviç, hatta Cumhuriyet Konseyi Üyeleri; aralarında Vinaver ve öteki Kadetler de var. Lieber Sovyetler Kongresi'nin resmî bir kongre olmadığını, eski *Çayika*'nın hâlâ iş başında bulunduğunu haykıra haykıra söyledi. Yurt çapında yapılacak bir çağrının müsveddesi hazırlandı.

Bir taksi durdurduk. "Nereye?" "Smolni'ye" dediğimiz zaman *izvoşçik* başını salladı. "*Niyet!*" dedi. "Şeytanlar var yolda..." Ancak uzun uzun yürüdükten sonra bizi oraya götürecek bir şoför bulabildik... Otuz ruble istedi ve iki sokak ileride durdu.

Smolni'nin pencereleri hâlâ ışıklar içinde. Otomobiller gelip gidiyor ve hâlâ yanan ateşlerin çevrelerinde nöbetçiler birbirlerine sokulmuşlar, her gelen geçene son haberleri soruyorlar. Koridorlar, gözleri çukura kaçmış, üstü başı kir içinde, oraya buraya koşuşan insanlarla dolu... Komite odalarının bazılarında insanlar yerlere uzanmış yatıyorlar, yanlarında silahları. Delegelerden bir kısmı Smolni'den ayrıldığı halde toplantı salonları denizler gibi kükreyen insanlarla tıklım tıklım dolu. İçeriye girdiğimizde Kamenev tutuklanan bakanların listesini okuyordu. Teresçenko adı büyük bir alkış kopardı, sevinçli bağrışmalar ve gülüşmeler oldu; Rutenberg'in adı pek o kadar heyecan yaratmadı; Palçinski'nin adı geçince yuhalar, hiddetli bağırmalar, yaşa sesleri salonu sarstı... Çudnovski'nin Kışlık Saray Komiseri olarak atandığı açıklandı.

Birden dramatik bir sessizlik oldu. Hiddetten sakalı titreyen iriyarı bir köylü platforma çıktı ve başkanlık masasına yumruğuyla vurdu.

"Biz Sosyalist Devrimciler Kışlık Saray'da tutuklanan Sosyalist bakanların hemen serbest bırakılınasını istiyoruz. Yoldaşlar! Çarlık baskısına karşı hayatlarını ve özgürlüklerini tehlikeye atmış olan dört yoldaşın Peter-Paul zindanına atıldıklarını biliyor musunuz? O zindan ki tarihte özgürlüğün mezarı olmuştur her zaman." Gürültüler ve bağrışmalar arasında yumruğunu vurdu ve bağırdı. Başka bir delege yanma geldi ve Başkanlık Divanı'nı işaret etti.

"Bolşeviklerin *Ohrana*'sı devrimci halkın liderlerine işkence yaparken halkın buradaki temsilcileri nasıl bu kadar rahat oturabiliyorlar?"

Troçki eliyle susulmasını işaret ediyordu. "Adı geçen 'Yoldaşlar' Kerenski ile birlikte sovyetleri ortadan kaldırmak için

planlar hazırlarlarken yakalanmışlardır... Onlara neden yumuşak davranmamız gerekiyor? Onlar 16 ve 18 Temmuzdan sonra bize karşı yumuşak davrandılar mı?" Sesine bir zafer çığlığı havasını vererek bağırdı: *"Oborontsi'ler* ve yufka yürekliler artık aramızdan ayrılmış bulunuyorlar. Devrimi savunma ve kurtarma işi yalnız bizim omuzlarımıza yüklenmiştir. Onun için, şimdi gerekli olan şey çalışmak, çalışmak... yine çalışmak! Teslim olmaktansa ölmeye karar verdik!"

Arkasından Çarskoye Selo'dan gelen bir komiser kürsüye çıktı. Soluyordu. Çamurlar, daha üzerinde. "Çarskoye Selo garnizonu Petrograd kapılarında nöbet bekliyor, sovyetleri ve Askerî Devrimci Komite'yi korumaya hazır!" Yaşa sesleri göklere çıkıyor. "Cepheden gönderilen taşıt birlikleri Çarskoye'ye varmışlardır; askerler şimdi bizimle birlik; Sovyet iktidarını tanıyorlar, toprağın köylülere hemen verilmesi ve sanayinin işçiler tarafından denetlenmesi gerektiğine inanıyorlar. Çarskoye'de bulunan 5. Bisiklet Taburu bizdendir..."'

Arkasından 3. Taşıt Taburu'nun delegesi platforma çıktı. Büyük sevgi gösterileri arasında *üç gün önce* araç birliklerine nasıl Güney-Batı Cephesi'nden hareket ederek "Petrograd'ı savunma" emri verildiğini anlattı. Askerler emirden kuşkulanmışlardı; Peredolsk istasyonunda Çarskoye'den gelen 5. Tabur temsilcileri ile karşılaşmışlardı; ortak bir toplantı yapılmış, "Araç Birlikleri içinde hiç kimsenin babalarının kanını akıtmak ya da burjuva ve derebey hükümetini desteklemek istemediği" anlaşılmıştı.

Menşevik Enternasyonalciler adına konuşan Kapelinski, iç savaşa barışçı bir çözüm yolu bulacak özel bir komitenin seçilmesini önerdi. "Barışçı çözüm yolu yok," diye bağırdı kalabalık. "Tek çözüm yolu: zafer!" Oylar ezici bir çoğunlukla verilen önergeye karşıydı ve Menşevik Enternasyonalciler de, alaylar ve küfürler arasında kongreyi terk ettiler. Artık korku denen şeyden hiçbir iz kalmamıştı. Kamenev platformdan bağırdı: "Menşevik Enternasyonalciler, 'barışçı çözüm' konusunun öne alınmasını istediler ama kongreyi terk etmek isteyen partilerden yana çıktılar ve günlük açıklamanın ertelenmesinden yana oy kullandılar.

Açıkça görülüyor ki," diye sözünü bitirdi Kamenev, "bu dönekle-rin kongreyi terk etmeleri çok önceden kararlaştırılmıştır!"

Toplantıdakiler hiziplerin çekilmesini önemsememeye karar verdiler. Bütün Rus işçilerine, asker ve köylülere yapılacak çağrıya geçildi:

İŞÇİLERE, ASKERLERE VE KÖYLÜLERE

Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti İkinci Kongresi açılmıştır. Kongre sovyetlerin çoğunluğunu temsil etmektedir: Kongrede çok sayıda köylü delegeleri de vardır. Kongre; işçi, asker ve köylülerin büyük çoğunluğunun ve muzaffer Petrograd işçileriyle askerlerin isteklerine uyarak iktidarı ele almıştır.

Geçiçi Hükümet devrilmiştir. Geçici Hükümet üyelerinden çoğu tutuklanmıştır.

Sovyet iktidarı bütün uluslara hemen demokratik bir barış ve cephelerde hemen ateşin kesilmesini teklif edecektir. Sovyet hükümeti derebeylere, çarlığa ve kiliseye ait olan toprakların bedelsiz olarak toprak komitelerine devredilmesini, asker haklarının korunmasını, ordunun tam olarak demokratikleşmesini, üretimde işçi denetiminin sağlanmasını, uygun bir tarihte Kurucu Meclis'in toplanmasını, şehirlere ekmek, köylülere en gerekli maddelerin verilmesini ve Rusya'da yaşayan bütün milletlere gerçek bir bağımsızlık hakkı tanınmasını garanti eder.

Kongre, bütün mahalli iktidarın İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne geçmesini ve sovyetlerin devrimci düzeni sağlamasını karar altına almıştır.

Kongre, siperlerde bulunan askerleri uyanık ve azimli olmaya çağırır. Sovyetler Kongresi, yeni hükümetin bütün uluslara doğrudan doğruya teklif edeceği demokratik barış sonuçlanıncaya kadar, devrimci ordunun, devrimi emperyalizmin bütün saldırılarına karşı savunacağından emindir. Yeni hükümet devrimci ordunun ihtiyacı olan her şeyi, zengin sınıflara karşı izleyeceği sağlam vergi politikası ile sağlayacak ve aynı zamanda asker ailelerinin durumunu düzeltecektir.

Kornilovcular, Kerenski ve başkaları, askerleri Petrograd üzerine sevk etmeye çalışıyorlar. Kerenski'nin aldattığı birkaç alay, halktan yana geçmiştir.

Askerler! Kornilovculara, Kerenskicilere aktif olarak karşı koyun! Uyanık olun! Demiryolcular! Kerenski'nin Petrograd'a gönderdiği asker trenlerinin hepsini durdurun! Askerler, işçiler, memurlar! Devrimin ve demokratik barışın kaderi sizin ellerinizdedir!

Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Kongresi ve Köylü Sovyetleri Delegeleri

Krilenko yorgunluktan iki yana sallana sallana elinde bir telgrafla kürsüye çıktığı sırada, saat sabahleyin tam 5'i 17 dakika geçiyordu.

"Yoldaşlar! Kuzey Cephesi'nden geliyor. 12. Ordu, Sovyetler Kongresi'ne selamlarını gönderiyor ve bir Askerî Devrimci Komite'nin kurulduğunu, bu komitenin Kuzey Cephesi komutasını ele aldığını bildiriyor!" Kıyamet koptu. Ağlayanlar, birbirlerine sarılanlar. "General Çermissov Komiteyi tanımış... Geçici Hükümet Komiseri Voytinski çekilmiş!.."

İşte hepsi bu kadar! Lenin ile Petrograd işçileri ayaklanmaya karar verdiler; Petrograd Sovyeti Geçici Hükümet'i devirdi ve "darbe-i hükümet" sorumluluğunu Sovyetler Kongresi'ne yükledi. Şimdi artık uçsuz bucaksız Rusya'yı kazanmak kalıyordu; sonra da dünyayı. Acaba Rusya bu devrimin arkasından gidecek ve ayaklanacak mıydı? Peki ya dünya? Halklar bu çağrıya cevap verip kızıl dalgayı tüm dünyaya yaymak üzere ayağa kalkacak mıydı?

Sabahın saat altısı, ama gece hâlâ ağır ve soğuk. Sessiz caddelerde yalnız hafif bir solgunluk, sönen nöbetçi ateşleri ve Rusya'nın üzerinde doğan korkunç bir günün gölgesi...

BÖLÜM V

İLERİ ATILIŞ

8 Kasım Perşembe... Coşkunun ve kargaşanın doruğuna çıkmış bir şehrin üstünde güneş doğdu. Bütün ulus fırtınanın uzun soluklarını alıp veriyor. Yüzeyde her şey durgun; yüz binlerce insan alıştıkları saatlerde yatmışlar, sabahleyin erkenden kalkıp işlerine gitmişlerdi. Petrograd'da tramvaylar işliyor, dükkânlar ve lokantalar açık, tiyatrolar dolu, bir resim sergisinin ilanları her yanda asılı... Her günkü yaşamın o karışık ritmi –savaş zamanlarında bile görülen hareket– eskisi gibi sürüp gidiyor... Şu toplumsal organizmanın canlılığı kadar şaşırtıcı bir şey yok dünyada... En büyük felaketlerin karşısında bile nasıl dayanıyor, kendini besliyor; giydiriyor, eğlendiriyor...

Her yandan Kerenski üzerine söylentiler: Cepheyi ayağa kaldırmışmış, büyük bir orduyla başkent üzerine yürüyormuş. *Volya Naroda*da Kerenski'nin bir *prikaz*'ı çıktı:

> Bolşeviklerin çılgınca girişiminin yarattığı düzensizlikler yurdu uçurumun kenarına getirmiştir. Anayurdun içinde bulunduğu korkunç durumdan kurtulabilmesi için bütün irademizle çaba göstermemiz, cesur olmamız ve bu yurda teker teker bağlı kalmamız gerekmektedir.

Yeni hükümet açıklanıncaya kadar, eğer böyle bir hükümet kurulacaksa herkes yerinde kalmalı ve kan ağlayan Rusya'nın karşısında kendine düşen görevi yapmalıdır. Bugünkü ordu örgütlerinde yapılacak en ufak bir kışkırtmanın, cephenin düşmana açılması gibi tamir edilmez felaketlere yol açacağı unutulmamalıdır. Bu bakımdan orduda tam bir düzen sağlanarak ordunun yeni sarsıntılardan korunması ve subaylarla astları arasında tam bir güvenin sürdürülmesi ve böylece asker moralinin her ne pahasına olursa olsun yüksek tutulması zorunludur. Yurdun güvenliği adına bütün şeflere ve komiserlere yerlerinde kalmalarını emrediyor ve ben de Geçici Hükümet iradesini açıklayıncaya kadar yüksek komuta mevkiinde kalıyorum...

Bu yazıya duvarlara yapıştırılan şu bildiri ile cevap verildi:

RUSYA SOVYETLER KONGRESİ'NDEN

Eski Bakanlardan Konovalov, Kişkin, Teresçenko, Maliyantoviç, Nikitin ve başkaları Askerî Devrimci Komite tarafından tutuklanmışlardır: Kerenski kaçmıştır. Bütün ordu örgütlerine Kerenski'nin hemen yakalanması ve Petrograd'a gönderilmesi için gereken her önlemi almaları emredilir. Kerenski'ye yapılacak her yardım, devlete karşı işlenmiş bir suç olarak cezalandırılacaktır.

Frenlerinden kurtulan Askerî Devrimci Komite kıvılcımlar çıkarır gibi durmadan kararname, çağrı, bildiri çıkarıyordu(1)... Kornilov'un Petrograd'a getirilmesi emredildi. Geçici Hükümet'in hapse attığı köylü toprak komiteleri üyeleri serbest bırakıldı. Orduda ölüm cezası kaldırıldı. Hükümet memurlarına işlerine devam etmeleri emredildi, çalışmazlarsa şiddetli cezalara çarptırılacakları bildirildi. Her çeşit yağma, gasp ve spekülasyon hareketi yasaklandı. Bu suçların cezası ölümdü. Çeşitli bakanlıklara, geçici komiserler atandı: Dışişleri'ne Uritski ve Troçki; İçişleri ve Adalet'e Rikov; Çalışma'ya Şliyapnikov; Maliye'ye Menjinski; Halk Sağlığı'na Madam Kollantay; Ticaret'e, Yollar ve Ulaştırma'ya Riyazanov; Donanma'ya bahriyeli Korbir; Posta ve Telgraf'a Spiro; Tiyatrolar'a Muraviov; Devlet Basımevi Dairesi'ne Gerbiçev; Petrograd şehrine Teğmen Nesterov; Kuzey Cephesine Pozern...

Ordu, Askerî Devrimci Komiteler kurmaya çağrıldı. Demiryolu işçilerinden düzeni sürdürmeleri ve özellikle şehirlere ve cepheye yapılan yiyecek sevkiyatını geciktirmemeleri istendi... Bu hizmetlerine karşılık Yollar ve Ulaştırma Bakanlığı'nda temsil edileceklerdi.

(Bildirilerden biri) Kazak kardeşler! Petrograd'a gönderiliyorsunuz. Sizi başkentin devrimci işçi ve askerleriyle savaşa zorlamak istiyorlar. Ortak düşmanımız olan derebeylerle kapitalistlerin söyledikleri bir tek kelimeye bile inanmayın.

Sovyetlerin, Kazakların topraklarını ellerinden alacağını söylüyorlar. Bu yalandır. Devrim ancak büyük Kazak derebeylerinin topraklarını halka vermek için ellerinden alacaktır.

Kazak delegeleri sovyetlerini örgütleyiniz! İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne katılınız!

Halka ihanet etmeyeceğinizi ve bütün devrimci Rusya'nın lanetine uğramayacağınızı gericilere gösteriniz!

Kazak Kardeşler! Halk düşmanlarının hiçbir emrini yerine getirmeyin. Temsilcilerinizi bizimle konuşmak üzere Petrograd'a gönderin... Petrograd garnizonunun Kazakları, verdikleri söze bağlı kalarak, halk düşmanlarının umutlarını boşa çıkarmıştır...

Kazak Kardeşler! Rusya Sovyetler Kongresi size kardeş elini uzatıyor. Yaşasın Kazakların Rus askerleri, işçileri ve köylüleri ile kardeşliği!

Öte yandan yüzlerce, çeşit çeşit bildiri duvarlara yapıştırılıyor, dağıtılıyordu. Hepsinde, gazetelerde bile... bağırılıyor çağrılıyor, küfrediliyor, işlerin kötüye gittiği anlatılıyor. Baskı makinelerinin savaşı başlamıştı, artık... çünkü bütün öteki araçlar Bolşeviklerin elindeydi.

Önce Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi'nin, bütün Rusya'ya ve Avrupa'ya yöneltilen çağrısı:

RUSYA CUMHURİYETİ YURTTAŞLARINA

Petrograd Bolşevikleri devrimci halk yığınlarının iradesine karşı gelerek 7 Kasımda Geçici Hükümet üyelerinin bir kısmını canice tutuklamışlar, Cumhuriyet Konseyi'ni dağıtmışlar ve kanunsuz bir iktidar ilan etmişlerdir. Dış tehlikenin büyük olduğu bir sırada devrimci Rusya'nın hükümetine karşı girişilen bu zorbalık hareketi anayurda karşı işlenmiş anlatılmaz derecede büyük bir cinayettir.

Bolşevik ayaklanması milli savunma davasına öldürücü bir darbe indirmiş ve herkesin beklediği barış günlerini sonsuzca ertelemiştir.

Bolşeviklerin başlattığı iç savaş, yurdu anarşi felaketlerine, karşıdevrimciliğe götürecek ve Kurucu Meclis'i başarısızlığa uğratacaktır. Oysa Kurucu Meclis cumhuriyet rejimini sağlamlaştıracak ve halka sonsuza değin toprağa sahip olma hakkını verecekti.

7 Kasım gecesi kurulan Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi; hükümet gücünü sürdüren tek meşru organ olarak, yeni bir geçici hükümet kurma girişimini ele almıştır. Demokratik güçlere dayanacak olan bu yeni geçici hükümet yurdu Kurucu Meclis'e götürecek ve onu anarşi ve karşıdevrimden kurtaracaktır. Kurtuluş Komitesi yurttaşları zorbalık iktidarını tanımamaya çağırır. Onların verecekleri emirlere boyun eğmeyiniz!

Yurdun ve devrimin savunulması için harekete geçin!

Kurtuluş Komitesi'ni destekleyin!

İmzalar: Rusya Cumhuriyeti Konseyi, Petrograd Belediye Duması, Çayika (ilk kongrede seçilen), Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi, Kongreden ayrılan Cephe Grubu, Sosyalist Devrimciler, Menşevikler, Popülist Sosyalistler, Birleşik Sosyal Demokratlar ve "Yedinstvo" grubu...

Sonra Sosyalist Devrimci Parti'nin, Menşevik *oborontsi*'lerin, Köylü Sovyetleri'nin ayrı ayrı bildirileri: Merkez Komitesi'nden, *Centroflot*'dan...

Kıtlık Petrograd'ı mahvedecek! (diye bağırıyorlardı). Alman orduları özgürlüğümüzün üzerine basa basa geçecekler. Kara Yüzler'in kıyımları bütün Rusya'ya yayılacak, eğer biz, bilinçli işçiler, askerler, yurttaşlar birleşmeyecek olursak...

Bolşeviklerin vaatlerine kapılmayın! Barışın hemen kurulacağı vaadi yalandır! Ekmek vaadi... gülünç! Toprak vaadi... peri masalı!

Hepsi bunun gibiydi.

Yoldaşlar! Zalimce ve çok kötü şekilde aldatılmış bulunuyorsunuz! İktidarı yalnız Bolşevikler ele geçirmişlerdir... Sovyetleri oluşturan öteki sosyalist partilerden planlarını gizlemişlerdir...
Size toprak ve özgürlük vaat ediliyor; ama Bolşeviklerin yarattığı anarşiden devrim düşmanı güçler yararlanacaklar ve sizleri topraklarınızdan ve özgürlüğünüzden edeceklerdir...

Gazeteler de aynı şekilde ateş püskürüyor.

Bizim görevimiz (diyordu *Diyelo Naroda*) bu hainlerin maskelerini işçi sınıfı karşısında aşağıya almaktır. Bizim görevimiz kendi güçlerimizi seferber etmek ve devrim davasını korumaktır!

Son defa *Çayika* adına konuşan *İzvestiya* korkunç bir tehdit savuruyor:

Sovyetler Kongresi'ne gelince, böyle bir kongre yoktur diyoruz! Bunu yalnızca Bolşevik hizbinin özel bir konferansı olarak kabul ediyoruz! Ve bu takdirde Çayika'nın yetkilerini almaya hakları yoktur...

Novaya Jizn bir yandan bütün sosyalist partileri birleştirecek yeni bir hükümetin kurulmasını isterken, öte yandan, Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin kongreden ayrılmalarını eleştiriyor ve Bolşevik ayaklanmasının bir şeyi açıkça gösterdiğini söylüyor: Burjuvazi ile bir anlaşmaya varma umudunun artık boş bir hayal olduğu anlaşılmış bulunmaktadır...

Raboçi Put'un yerine Lenin'in Temmuzda yasaklanan *Pravda*'sı yeniden çıkıyordu. Gazete şöyle bağırıyor:

İşçiler, askerler, köylüler! Mart ayında soylular kliğinin zulmünü ortadan kaldırdınız. Dün de burjuva haydutlarının zulmünü yok ettiniz...
İlk görev Petrograd'ı korumaktır;
İkinci görev Petrograd'daki devrim düşmanı unsurların ellerinden silahlarını almaktır;

Üçüncüsü, devrimci iktidarı kesin olarak örgütlemek ve onun halkçı programının gerçekleşmesini sağlamaktır...

Birkaç Kadet organı da ortaya çıkmıştı. Burjuvazi genellikle işlere karışmayan bir tutum almıştı; duruma biraz yukarıdan bakıyor ve her şeyi alaya alıyordu. Öteki partilere, "Ben size söylemedim mi?" der gibiydi. Bununla beraber Belediye Dumasında ve Kurtuluş Komitesi'ne yakın çevrelerde yine de nüfuzlu Kadetler ortalıkta dolaşıyordu. Aslında burjuvazi sinmiş, saatini bekliyordu... Bu saat de pek uzakta değildi. Hiç kimse Bolşeviklerin, iktidarda üç günden çok dayanabileceklerini ummuyordu. Buna yalnız Lenin'le Troçki, Petrograd işçileriyle basit erler inanıyorlardı.

O gün öğleden sonra, Nikolay salonunun bütün muhalefet gruplarını toplayan yüksek amfisinde Duma'nın fırtınalı bir toplantısını gördüm. Beyaz saç ve sakalıyla şahane görünüşlü ihtiyar Belediye Başkanı Şrayder, Belediye adına olayları protesto etmek amacıyla bir gece önce Smolni'ye yaptığı ziyareti anlatıyor: "Eşit, doğrudan doğruya ve gizli oyla seçilmiş olan ve şehrin tek meşru hükümeti sayılan Duma yeni iktidarı tanımayacaktır," demiş Troçki'ye. Troçki de şöyle cevap vermiş "Bunun da meşru bir çaresi bulunur. Duma, dağıtılabilir, yeniden seçime gidilir..." Bu rapor korkunç gürültüler yarattı.

Duma'ya seslenen ihtiyar adam: "Eğer süngü zoruyla bir hükümeti tanımamız gerekiyorsa tanıyalım; ama ben bir azınlığın zoruyla değil, yalnız halkın çoğunluğunun seçtiği bir hükümeti meşru sayarım!" Bolşevik sıralarının dışında, bütün sıralardan alkışlar yükseldi. Şrayder, yeniden başlayan gürültüler arasında, Bolşeviklerin birçok bölgeye komiserler atamak yoluyla belediye özerkliğini ihlal ettiklerini söyledi.

Bolşeviklerin sözcüsü bağırıyor, sesini işittirmeye çalışıyor, Sovyetler Kongresi'nin aldığı kararı, Bolşevikler'in hareketini bütün Rusya'nın desteklediğini anlatmaya uğraşıyordu.

"Siz!" diye bağırıyordu. "Sizler Petrograd halkının gerçek temsilcileri değilsiniz!" Çığlıklar. "Hakaret! Hakaret!" İhtiyar

Belediye Başkanı büyük bir ciddiyetle, Duma'nın olabildiği kadar serbest oyla seçilmiş olduğunu konuşmacıya hatırlattı. "Evet," diye cevap verdi Bolşevik üye, "ama bu çok önceydi... *Çayika* gibi, Ordu Komitesi gibi..."

"Sovyetlerin yeni bir Kongresi yoktur, olmadı," diye bağırdılar.

"Bolşevik Partisi, bu devrim düşmanları yuvasında daha çok kalamaz..." Gürültüler. "... ve biz Duma'nın yeniden seçilmesini istiyoruz..." Bundan sonra Bolşevikler, "Alman casusları! Kahrolsun hainler!" bağırışları arasında salondan çıktılar.

Kadetlerden Şingariyov Askerî Devrimci Komite komiserlerine boyun eğen belediye memurlarının işlerinden atılmalarını, mahkemeye verilmelerini istedi. Şrayder ayağa kalkarak Duma'nın Bolşeviklerin Duma'yı dağıtma tehditlerini protesto etmesini ve halkın yasal temsilcileri olarak yerlerinden ayrılmayı reddettiklerini bildirmesini istedi.

Dışarıda Aleksandr Salonu'nda bütün Kurtuluş Komitesi üyeleri toplanmıştı. Skobeliyev konuşuyordu: "Hiçbir zaman devrimin kaderi bu kadar kritikleşmemiş, Rus devletinin varlığı sorunu hiçbir zaman bu kadar kuşku uyandırmamış, tarih hiçbir zaman bu sorunu bu kadar sert ve kesin olarak ortaya koymamıştır: Rusya ya ölecek ya yaşayacaktır! Devrimin büyük kurtuluş saati gelmiştir ve bunun bilincine varan bizler, canlı devrimci demokratik güçlerin birbirlerine yaklaştıklarını, bu güçlerin örgütleyeceği iradeyle yurdun ve devrimin kurtuluşu için gereken bir merkezin yaratıldığını görüyoruz..." Ve buna benzer daha birçok sözler, "Yerimizi teslim edeceğimize ölmeyi tercih ediyoruz!"

Demiryolu İşçileri Sendikası'nın Kurtuluş Komitesi'ne katıldığı alkışlar arasında bildirildi. Bir dakika sonra posta ve telgraf memurlarının da katıldıkları anlaşıldı; sonra bazı Menşevik Enternasyonalciler alkışlar arasında salona girdiler. Demiryolcular Bolşevikleri tanımadıklarını ve bütün demiryolu şebekesini ellerine aldıklarını, demiryollarını hiçbir yağmacı gücünün eline bırakmayacaklarını söylediler. Telgrafçıların delegesi, Bolşevik Komiser dairede bulunduğu sürece operatörlerin ça-

lışmayı açıkça reddettiklerini bildirdi. Postacılar Smolni'ye mektup götürmeyecekler ve Smolni'den mektup kabul etmeyeceklerdi... Smolni'nin bütün telefonları kesilmişti. Uritzki'nin gizli anlaşmaları almak için nasıl Dışişleri Bakanlığına gittiği ve Neratov'un nasıl onu kapı dışarı ettiği gürültüler arasında bildirildi. Hükümet memurlarının hepsi işleri durdurmuşlardı...

Bu bir savaştı... Düşüne taşına planlanmış, Rus yönteminde bir savaş. Grev ve sabotaj savaşı. Biz orada otururken Başkan birtakım adlar ve atamalar okudu: Filan filan kişiler bakanlıkları dolaşacaklardı; başka biri bankaları ziyaret edecekti; on-on iki kişi kışlalara gidecek, askerlerin tarafsız kalmalarına çalışacaktı; "Rus askerleri, kardeş kanı akıtmayınız!" diyeceklerdi; bir komite Kerenski ile konuşmaya gidecekti; daha başkaları vilayetlere gönderilecek, oralarda Kurtuluş Komitesi'nin kollarını kuracak, Bolşevik düşmanı unsurları birleştirecekti.

Kalabalığın morali yüksekti: "Bolşevikler aydınlara istediklerini yaptırabilecekler mi? Görürüz!" Hiçbir aykırılık, bu toplantıyla Sovyetler Kongresi arasındaki aykırılık kadar açık olamazdı. Ötede, üstü başı yırtık askerler, pis işçiler, köylüler... korkunç yaşama savaşı içinde yoğrulmuş, belleri bükülmüş ve sinmiş yoksullar; burada, Menşevik ve Sosyalist Devrimci liderler: Avksentiyev'ler, Dan'lar, Lieberler, eski sosyalist bakanlardan Skobeliyev'ler, Çernov'lar; şişman Şatski ve temiz giyinmiş Vinaver gibi Kadetlerle yan yanalar, aralarında gazeteciler, öğrenciler, aydınlar. Buradakilerin hepsi iyi beslenmiş, üstleri başları tertemiz kişilerdi. Proleter olanlar aralarında üç kişiyi geçmiyordu.

Haberler geldi: Kornilov'un, kendisine doğrudan bağlı *Tekinsti* (Vahşi Tümeni) denen birliği Bikhov'da nöbetçileri öldürmüş, Kornilov kaçmıştı. Kaledin kuzeye yürüyordu... Moskova Sovyeti bir Askerî Devrimci Komite kurmuş, askerî depoyu ele geçirmek ve işçilere silah dağıtmak üzere şehrin komutanı ile müzakereye girişmişti.

Bu olaylara, akla gelmeyen söylentiler, uydurmalar ve açık yalanlar karıştırılıyordu. Örneğin; eskiden Milyukov'un, sonra-

dan Teresçenko'nun özel sekreteri olan akıllı, genç bir Kadet bizi bir köşeye çekerek Kışlık Saray'ın nasıl ele geçirildiğini anlattı. "Bolşevikleri Alman ve Avusturyalı subaylar yönetiyordu," dedi.

Biz kibarca, "Ya, öyle mi?" dedik. "Nasıl öğrendiniz?"

"Arkadaşlarımdan biri oradaymış; görmüş."

"Alman subayları olduklarını nereden anlamış?"

"Üstlerinde Alman üniformaları varmış!"

Daha böyle yüzlerce saçma, ipe sapa gelmez masal! Bu masallar yalnız Bolşevik düşmanı basın tarafından yayımlanmakla kalmıyorlar, aynı zamanda aklı başında insanlar da inanıyorlardı bunlara; gerçeklere bağlılıklarıyla tanınan Sosyalist Devrimcilerle Menşevikler bile...

Ama en önemlileri, Bolşeviklerin yaptığı zorbalık ve terör üzerine uydurulan hikayelerdi. İşte bir örnek: Kızıl Muhafızlar Kışlık Saray'ı yağma etmekle kalmamışlar, *yunker*'lerin ellerinden silahlarını aldıktan sonra onları öldürmüşler de. Bakanlardan bazılarını gözlerini kırpmadan kurşuna dizmişler; kadın askerlerin ırzına geçmişler. Kadınlardan birçoğu yapılan işkencelere dayanamayıp intihar etmiş... Duma'daki kalabalık bütün bu hikayelere inanıyordu. Ama daha kötüsü, öğrencilerin anaları babaları bu korkunç hikayeleri bütün ayrıntılarıyla (çoğunlukla adları da yazılıyordu) okumuşlardı. Akşama doğru Duma'nın çevresini heyecanlı vatandaşlar doldurmuştu...

Tipik bir olay: Birçok gazete Prens Tumanov'un cesedinin Moyka kanalında bulunduğunu yazmıştı. Birkaç saat sonra Prens bunu yalanladı, tutuklu olduğunu bildirdi. Sonra basın, cesedin General Denissov'a ait olduğunu yazdı. Yaptığımız araştırmalarda o generalin de hayatta olduğunu ve hiçbir cesedin kanalda bulunmadığını anladık...

Biz Duma'dan çıkarken, iki izci kapının önünde, Nevski'ye giden yolu tıkamış olan büyük bir kalabalığa bildiri dağıtıyordu (2). Kalabalıktakiler, hemen hemen hep iş adamları, dükkân sahipleri, *çinovniki*, memurlar... Bildirilerden biri şöyle:

BELEDİYE DUMASI'NDAN

Belediye Duması 8 Kasım günü yaptığı toplantıda, günün olaylarını göz önünde tutarak, aşağıdaki kararlara varmıştır: Özel konut dokunulmazlığı bozulamaz; ev komiteleri, Petrograd şehri halkını, kendi savunmalarını sağlamak üzere, özel apartmanlara girmek için yapılacak bütün girişimleri silah karşısında bile yılmadan geri püskürtmeye çağırır.

Liteyni'nin köşesine doğru beş altı Kızıl Muhafız ve birkaç bahriyeli, gazete satan bir dükkânı çevirmişler, Menşeviklerin yayımladığı *Raboçaya Gazeta* (İşçi Gazetesi) sayılarını teslim etmesini gazeteciden istiyorlardı. Gazeteci yumruklarını sıkarak hiddetle bağırırken bahriyelilerden biri gazeteleri raftan indiriyordu. Çevreye toplanan halk kötü kötü bakıyor; askerlere kızıyor. Ufak tefek bir işçi durumu halka ve gazeteciye soğukkanlılıkla tekrar tekrar anlatmaya çalışıyor: "Gazetede Kerenski'nin bildirisi var. Bildiri bizim Rus halkını öldürdüğümüzü söylüyor. Bu yazı kan akıtılmasına neden olacak..."

Smolni'de hava yine gergin. Karanlık koridorlarda koşuşan aynı insanlar, silahlı işçi müfrezeleri, kollarında dosyalarıyla oraya buraya koşarken çevrelerindeki arkadaşlarıyla, adamlarıyla konuşan, onlara olayları açıklayan, emirler veren liderler... İnsanlar, kelimenin tam anlamıyla kendilerinden geçmişler; uykusuzluktan, çalışmaktan birtakım garip yaratıklar olmuşlar; tıraşları uzamış, kirlenmişler; gözlerini amaçlarına dikmişler, son hızla o amaca doğru gidiyorlar. Çok, pek çok şey vardı yapacakları! Hükümeti teslim almak; şehri örgütlemek, garnizonu kendilerine bağlı tutmak, Duma ve Kurtuluş Komitesi'yle savaşmak, Almanları yurda sokmamak, Kerenski'yle yapılacak savaşa hazırlanmak, olup bitenleri vilayetlere haber vermek, Arkanjel'den Vladivostok'a kadar propaganda yürütmek... Hükümet ve belediye memurları boyun eğmek istemiyorlardı; Posta ve Telgraf İdaresi haberleri ulaştırmıyordu; Demiryolları vagon ve katar isteklerini karşılamıyordu; Kerenski geri geliyordu; garnizondakilerin hepsine güvenilmezdi; Kazaklar ortaya

çıkmak için fırsat kolluyorlardı... Yalnız örgütlenmiş burjuvazi değil, bütün öteki sosyalist partiler de onlara düşmandı. Sadece Sol Sosyalist Devrimcilerle birkaç Menşevik Enternasyonalci ve Sosyal Demokrat Enternasyonalci onlarla birlikti, ama onlar da ne yapacaklarını pek bilmiyorlardı. Gerçi işçiler ve askerler –ve bilinmeyen sayıda köylüler– onlardan yanaydı ama Bolşevikler de eninde sonunda, ellerinde yetişmiş ve eğitilmiş yeterli eleman bulunmayan bir siyasi hizipti.

Riyazanov ön merdivenlerden çıkarken Ticaret Komiseri'nin kendi işinden haberi olmadığını alay ederek anlatıyor. Yukarıdaki kahvede bir adam köşeye çekilmiş, kendi kendine oturuyor; başında keçi derisi bir kalpak ve üstünde bir elbise; günlerdir içinde "uyuduğu elbise" diyecektim, eğer uyumuş olsaydı. Yüzünde üç günlük sakal. Pis bir zarfın üzerine hesap yapıyor, arada kalemini ısırıyor. Bu adam Maliye Komiseri Menjinski idi. Bütün bilgisi bir Fransız bankasında çalışırken öğrendiklerinden ibaret... Ve Askerî Devrimci Komite'nin odasından çıkarak hemen hemen koşarcasına aşağıya inen ve inerken de ellerindeki küçük kâğıt parçalarına bir şeyler yazan dört kişi... Bunlar Rusya'nın dört bir yanına haber götürecekler, tartışacak ve savaşacaklardı... Hangi silahlarla? Ne bulurlarsa onlarla...

Kongre saat birde toplanacaktı. Büyük toplantı salonu çok önceden dolmuştu. Saat yediye geldiği halde Başkanlık Divanı hâlâ ortalarda yok... Bolşevik ve Sol Sosyalist Devrimci partiler kendi odalarında toplantı halindeler. Lenin'le Troçki bütün öğleden sonra uzlaşıcı eğilimlerle savaşmışlardı. Bolşeviklerin büyük bir kısmı, bütün sosyalistleri bir araya toplayan bir ortak hükümet kurulmazsa bu işten vazgeçmek niyetindeydiler: "Dayanamayız!" diye bağırıyorlardı. "Karşımızdakiler çok. Adamımız az. Yalnız kalacağız ve bütün işler altüst olacak." Kamenev, Riyazanov ve başkaları bu tezi tutuyorlardı.

Ama Lenin ile onu destekleyen Troçki, birer kaya gibi sağlamdı.* "Uzlaşıcılar programımızı kabul ederlerse buyursun-

* Lenin, sovyetlere karşı sorumlu olmak ve asgari Bolşevik programını kabul etmek şartıyla, bir ortak sosyalist hükümetin kurulmasına karşı değildi.

lar gelsinler: Biz bir santim geri gitmeyiz. Bizim giriştiğimiz işi yürütecek cesareti ve iradesi olmayan yoldaşlar varsa, onlar da öteki korkaklar ve uzlaşıcılar gibi çıkıp gidebilirler! Biz, bizi destekleyen işçiler ve askerlerle işimizi yürütürüz."

Yediyi beş geçe Sol Sosyalist Devrimcilerin Askerî Devrimci Komite'de kalmaya karar verdikleri anlaşıldı.

"Görüyor musunuz," dedi Lenin, "arkamızdan geliyorlar."

Az sonra biz büyük holdeki basın masasına otururken burjuva gazetelerine yazı yazan bir anarşist bana, "Dışarı çıkıp Başkanlık Divanı ne oldu, bakalım," dedi. Ne *Çayika* bürosunda ne de Petrograd Sovyeti bürosunda kimseler vardı. Koskoca Smolni içinde bütün odaları dolaştık. Kongreyi yönetenlerin nerede olduklarını kimse bilmiyordu. Biz dolaşırken arkadaşım bana eski devrimci hareketleri, Fransa'da nasıl uzun, tatlı bir sürgün hayatı geçirdiğini anlatıyordu. Bolşeviklerin estetik duygulardan yoksun, basit, kaba, cahil insanlar olduklarını bana gizlice söyledi. Kendisi gerçek bir Rus aydını örneğiymiş... Sonunda Askerî Devrimci Komite'nin bulunduğu 17 no'lu odaya geldik. İçeri hızlı hızlı girip çıkanların arasında durduk. Kapı açıldı. Dışarıya, rütbe işareti olmayan bir subay elbisesi giymiş, tıknaz, ablak yüzlü bir adam çıktı. Gülümsüyor gibiydi. İnsan az sonra bu gülümsemenin büyük bir yorgunluk sonunda yüzüne mıhlanmış olduğunu anlıyordu. Bu adam Krilenko'ydu.

Yanımdaki arkadaş temiz giyinmiş, medeni görünüşlü bir gençti; Krilenko'yu görünce büyük bir sevinçle bağırdı, ileri doğru bir adım attı.

"Nikolayi Vasiliyeviç!" dedi elini uzatarak. "Beni hatırlamadın mı, yoldaş? Hapiste beraberdik."

Krilenko baktı, uğraştı, hatırlamaya çalıştı. Sonunda, "Ha, evet," dedi. Dostça bir bakışla, bizim arkadaşı yukarıdan aşağıya süzdü: "Sen S... değil misin? *Zdra'stvuitye!*" Öpüştüler. "Ne arıyorsun burada?" Kolunu arkadaşının omzuna atmıştı.

"Eh, şöyle bir bakıyorum etrafa... Çok başarılı görünüyorsun."

"Evet," diye cevap verdi Krilenko, bir çeşit sabırla, "Proleter devrimi büyük bir başarı oldu." Güldü. "Belki... belki de yine hapishanede buluşuruz."

Koridora çıktığımızda bizim arkadaş anlatmaya devam etti: "Biliyor musun, ben Kropotkin'den yanayım. Bizim için devrim büyük bir başarısızlıktır; halk yığınlarının yurtseverliğini uyandırmadı devrim. Bu da elbette halkın ona hazır olmadığını gösteriyor..."

Salonda kopan gürültüden Başkanlık Divanı'nın, aralarında Lenin olmak üzere salona girdiği anlaşıldığı sırada saat tam 8.40 idi! Lenin kısa boylu, sağlam yapılı bir adam. Çıplak ve çıkıntılı bir kafası var. Gözleri küçük, burnu kalkık, ağzı ince, çenesi geniş; o sırada sakalsızdı. Eski sakalı daha yeni belirmeye başlamıştı. Üzerinde eski bir elbise vardı. Pantolonu boyuna göre uzundu. Halkın tapamayacağı, etkisiz bir adam. Ama halkın sevdiği garip bir lider... Yalnızca zekasından ötürü sevilen bir lider; renksiz, esprisiz, uzlaşma nedir bilmeyen, kendisini herkesten ayıran, gösterişsiz bir lider... Derin görüşleri basit biçimde anlatmak, somut bir durumu çözümlemek gücü çok üstün, hem kurnaz, hem cesur...

Kamenev Askerî Devrimci Komite'nin faaliyet raporunu okuyor... Orduda, idam cezası kaldırılmıştı; serbest propaganda hakkı yeniden verilmişti; politik suçlardan tutuklanan subay ve erler serbest bırakılmıştı; Kerenski'nin tutuklanması ve özel depolarda saklanmış olan besin maddelerine el konulması için emir verilmişti... Alkışlar.

Bund'un temsilcisi yeniden ortaya çıktı. Bolşeviklerin takındıkları uzlaşmaz davranış yüzünden devrim mahvolacaktı; bu yüzden *Bund* delegeleri kongrede artık kalamayacaklardı. Dinleyicilerin bağırmaları: "Biz sizi dün gene gitti sanmıştık! Kaç kere gideceksiniz?"

Sonra Menşevik Enternasyonalcilerin temsilcisi ortaya çıktı. Gürültüler: "Ne! Siz hâlâ burada mısınız?" Konuşmacı, yal-

nız Menşevik Enternasyonalcilerden bir kısmının kongreyi terk ettiğini, geri kalanların gitmek niyetinde olmadıklarını söyledi.

"İktidarın sovyetlere geçmesini devrim için tehlikeli ve belki de, dahası, öldürücü buluyoruz." –Laf atmalar– "Ama Kongrede kalmayı ve burada da oyumuzu iktidarın sovyetlere geçmesine karşı kullanmayı bir görev sayıyoruz!"

Başka konuşmacılar da düzensizce inip çıktılar. Don havzasındaki madencilerden gelen bir delege Kaledin'e karşı önlem alınmasını, Kaledin'in başkente yapılan kömür ve besin maddeleri sevkiyatını kesebileceğini söyledi. Cepheden gelmiş birkaç asker de alaylarının sevgilerini ve tebriklerini sundular... Şimdi Lenin kürsünün kenarına yapışmış beklerken kalabalığın üzerinde dolaşan gözlerini kırpıştırıp duruyor. Uzun alkışlara boş veren bir hali var. Alkış birkaç dakika sürdü. Bittiği zaman yalnızca şunları söyledi: "Şimdi artık Sosyalist düzeni kurmaya başlıyoruz..." Yeniden kulakları patlatan bir gürültü... "İlk iş barışı gerçekleştirecek pratik tedbirleri almaktır... Bütün savaşan ülkelerin halklarına Sovyet şartlarına göre barış yapmalarını teklif edeceğiz... İlhak yok, tazminat yok. Her ülke kendi kaderini kendi tayin edecek. Aynı zamanda vaatlerimizi tutarak bütün gizli anlaşmaları açıklayacağız ve reddedeceğiz. Savaş ve barış sorunu o kadar açıktır ki, herhangi bir giriş yapmayı gereksiz bularak size bütün savaşan ülke halklarına hitaben yayınlayacağımız bildirinin taslağını hemen okuyabilirim..."

Gülümser gibi görünen geniş ağzı konuşurken daha da genişliyordu; sesi kabaydı ama kötü de denemezdi, sanki yıllarca konuşmaktan kalınlaşmış gibiydi... Etkisi hiçbir zaman geçmeyecek tekdüze bir sesle devam etti... Sözlerini güçlendirmek için bir parça öne eğildi. Hiç jest yapmıyordu. Bine yakın yüz, içten bir hayranlıkla ona bakıyordu.

BÜTÜN SAVAŞAN ULUSLARIN HALKLARINA VE HÜKÜMETLERİNE BİLDİRİ

İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne dayanan 6 ve 7 Kasım Devrimi'nin kurduğu işçi ve köylü hükümeti, bütün savaşan halk-

lara ve bu halkların hükümetlerine adil ve demokratik bir barış için hemen müzakereye başlamayı teklif eder.

Savaşlardan bıkmış ve yorulmuş olan işçi ve emekçi sınıfların çoğunluğunun istediği ve Rus işçileriyle köylülerin çarlık monarşisini yıktıktan sonra kategorik olarak durmadan ileri sürdükleri adil demokratik bir barış, hükümetimiz için, ilhaksız (yani, hiç yabancı toprak alınmayacak, başka milletler katılmaya zorlanamayacaklar) tazminatsız acil bir barışın gerçekleşmesi anlamına gelir.

Rus hükümeti, bütün ülkeler ve uluslar halklarının yetkili meclislerince barışın bütün şartlarının onaylanmasını beklemeden, en ufak bir gecikmeye meydan vermemek için, barışı amaçlayan kesin adımları atmak istediğini göstermek niyetiyle bu barışı hemen gerçekleştirmeyi bütün savaşan halklara teklif eder.

Yabancı toprakların ilhakı ya da alınması deyimi, hükümet için genellikle demokratik haklar kavramına ve özellikle işçi sınıfı haklarına uyarak, şu anlama gelir: küçük ya da zayıf bir ulusun, açıkça kesin ve kendiliğinden rızası ve isteği olmaksızın büyük ve kuvvetli bir devletle birleştirilmesi... Zorla yapılacak böyle bir ilhakın zamanı, kuvvet zoruyla katılan ya da bir devletin sınırları dışında tutulan ulusun uygarlık derecesi, bu ulus Avrupa'da olsun denizaşırı ülkelerde bulunsun, ilhakı hiçbir suretle haklı göstermez.

Herhangi bir ulus başka bir devletin sınırları içinde zorla kalırsa, bir ulusa kendi isteğine rağmen (bu isteğin basınla, hak mitingleriyle, siyasi parti kararlarıyla, baskıya karşı çıkarılan kargaşalıklar ve isyanlarla anlatımını bulması çok az önemlidir) o ulusu ilhak eden ya da etmek isteyen ya da ulustan daha kuvvetli olan ulusun silahlı kuvvetlerinin büsbütün çekilmesinden sonra, en ufak bir baskı olmadan yapılacak serbest seçimle milli ve siyasi örgüt biçimi konusunda karar verme hakkı tanınmazsa, böyle bir birleşme bir ilhak –yani– istila ve zor hareketi sayılır.

Kuvvetli ve zengin ulusların zayıf ve istila altındaki ulusları aralarında bölüşmek için savaşı sürdürmelerini hükümetimiz insanlığa karşı işlenmiş en büyük suç sayar, ve hükümet, ayrımsız bütün uluslara eşit olarak uygun gelecek yukarıdaki şartlarla, bu savaşa bir son verecek olan barış antlaşmasını imzalamaya kesin olarak kararlı olduğunu ilan eder.

Hükümet gizli diplomasiyi kaldırmıştır. Hükümet bütün konuşmaları açıkça halkın gözü önünde yürütmek ve Marttan 7 Kasım 1917'ye kadar süren derebeyi ve kapitalist hükümetinin onayladığı ya da imzaladığı bütün gizli anlaşmaları, derhal olduğu gibi yayımlamak konusunda kesinlikle kararlı olduğunu bütün ülkeler karşısında ilan eder. Gizli anlaşmaların, birçokları Rus emperyalistlerine çıkar ve imtiyaz sağlamak amacıyla konulmuş olan maddelerini hükümet hemen ve tartışmaksızın reddeder.

Bütün hükümetlere ve halklara barış için genel müzakerelere başlanmasını teklif eden hükümet bu müzakereleri telgrafla, postayla ya da çeşitli ülkeler arasında resmî olmayan konuşmalarla ya da onların temsilcileriyle yapılacak bir konferansta yürütmeye hazır olduğunu bildirir. Hükümet hazırlık müzakerelerini kolaylaştırmak için tarafsız ülkelere yetkili temsilcilerini gönderecektir.

Hükümet savaşan ülkelerin bütün hükümetlerine ve bütün halklarına hemen ateş kesmeyi teklif eder ve aynı zamanda, bu ateşkesin üç ay sürmesini, bu süre içinde, savaşa girmiş ya da savaşa girmeye zorlanmış ayrımsız bütün ulusların temsilcileri arasında gerekli konuşmaların yapılabileceğini ve aynı zamanda, bütün ülkeler halkları yetkili meclislerinin barış şartlarının kesin kabulü için toplanabileceğini bildirir.

Rusya İşçi ve Köylü Geçici Hükümeti bütün savaşan ülkelerin hükümetlerine ve halklarına bu barış teklifini sunmakla, bugünkü savaşta yer alan uluslar arasında insanlığa en çok bağlı bulunan ve bu ulusların en önemlileri olan İngiltere, Fransa ve Almanya'nın bilinçli işçilerine de eşit olarak ve özellikle seslenmiş olmaktadır. Bu ülkelerdeki işçilerin ilerleme ve sosyalizm davasına büyük hizmetleri dokunmuştur: İngiltere'deki Çartist hareketi, Fransız proletaryasının yapmış olduğu dünya çapında tarihsel önemde birçok devrim ve en son olarak, Almanya'da, bütün dünya işçilerine sürekli ve sağlam bir hareket örneği veren Alman proleterlerinin etkin örgütünün yaratılmasıyla sonuçlanan Olağanüstü Yasalar'a karşı tarihi savaş... İşte bu tarih anıları, bu ülkeler işçilerinin savaş felaketlerinden ve savaşın sonuçlarından insanlığı kurtarmak için kendilerine düşen görevi anlayacaklarının ve bu işçilerin kesin, enerjik ve sürekli hareketleriyle barış davasının başarılı bir sonuca varmasında bize yardım edeceklerinin en kesin garantisidir...

Büyük alkış tufanı kesildiği zaman Lenin yeniden söze başladı:

"Bildirinin onaylanmasını Kongreye teklif ediyoruz. Bizim çağrımız hem hükümetlere hem de halklaradır; çünkü savaşan ülkelerin yalnızca halklarına yapılacak bir çağrı, barışın gerçekleşmesini geciktirebilir. Ateşkes sırasında hazırlanacak barış şartları Kurucu Meclis tarafından onaylanacaktır. Ateşkes için üç aylık bir süre tespit etmekle bir kanlı savaştan sonra halklara olabildiği kadar uzun bir dinlenme ve temsilcilerini seçme zamanı bırakmak istiyoruz. Emperyalist hükümetler bu barış teklifine karşı koyacaklardır... Bu konuda kendimizi aldatmayalım...

"6 ve 7 Kasım Devrimi," diye sözlerini bitirdi, "toplumsal devrim çağını açmış bulunuyor... Barış ve sosyalizm adına girişilen işçi hareketi kazanacak ve kendi alın yazısının gereğini yerine getirecektir..."

Önerge üzerine yalnız siyasi parti temsilcilerinin konuşması ve konuşmaların on beş dakikayla sınırlanması hemen orada kararlaştırıldı.

Önce Sol Sosyalistler adına Karelin söz aldı: "Bizim partimizin bildiri metni üzerinde herhangi bir değişiklik teklif etmesine imkân yoktur. Bu Bolşeviklerin özel bir belgesidir. Ama oyumuzu bildiriden yana kullanacağız, çünkü bu bildirinin ruhuyla beraberiz..."

Sosyal Demokrat Enternasyonalciler adına konuşan uzun boylu, kamburu çıkmış, miyop Kramarov –muhalefetin soytarısı diye ileride ün kazanacak adam– yalnız sosyalist partilerden oluşan bir hükümet, dedi, böyle önemli bir harekete girişecek yetkiye sahiptir. Sosyalist bir koalisyon kurulursa kendi partisi bütün programı destekleyecekti; eğer bu olmazsa yalnızca programın bir kısmını destekleyecekti. Bildiriye gelince, Enternasyonalciler ana noktalarıyla birlikti...

Artan sevinç gösterileri arasında sözcüler art arda kürsüye çıktılar; Ukrayna Sosyal Demokratları destekliediler; Litvanya Sosyal Demokratları destekliediler; Popülist Sosyalistler destekliediler; Polonya Sosyal Demokratları destekliediler; Polonya

Sosyalistleri desteklediler ama sosyalist koalisyonu tercih ederlerdi; Letonya Sosyal Demokrasisi destekledi... İçlerinden biri "Öncüsü olduğumuz dünya devrimi"nden söz etti; başka biri "bütün halkların büyük bir aile olacağı yeni kardeşlik çağı"nı anlattı; bir üye platforma çıkmak istedi. "Bir çelişme var," dedi. "Önce ilhaksız ve tazminatsız bir barış teklif ediyorsunuz, sonra da bütün barış tekliflerini inceleyeceğinizi söylüyorsunuz. İncelemek kabul etmek anlamına gelir..."

Lenin ayağa kalktı. "Biz adil bir barış istiyoruz, ama devrimci bir savaştan da korkmuyoruz... Belki de emperyalist hükümetler çağrımıza cevap vermeyecekler, ama biz ültimatom vermeyeceğiz, çünkü ültimatoma hayır demesi kolaydır...

"Bütün barış şartlarını incelemeye razı oluyoruz, ama bu, şartların hepsini kabul edeceğimiz anlamına gelmez... Bazı şartlarımız için sonuna kadar savaşacağız; ama öteki şartlar için savaşa devam etmeyi imkânsız bulacağız... Her şeyden önce savaşı bitirmek istiyoruz..."

Kamenev bildiriden yana olanların kartlarını göstermelerini istediği sırada saat tam 10.35'ti. Bir delege karşı oy kullanmaya cesaret etti, ama çevresindekiler atılıp hemen oturttular... Oybirliğiyle kabul...

Birdenbire, ortak bir itilimle, kendimizi ayakta bulduk. Hep bir ağızdan *Enternasyonal* söylenmeye başlandı. Saçları ağarmış ihtiyar bir asker bir çocuk gibi soluyordu. Aleksandra Kollantay durmadan gözyaşlarını siliyordu. Bu büyük ses salonun içinde döndü dolaştı, pencereleri ve kapıları sarstı ve sessiz göğe yükseldi. "Savaş bitti! Savaş bitti!" dedi yanımda oturan genç bir işçi. Gözleri parlıyordu. Ve gürültüler yatışınca, herkes korkulu bir sessizlik içinde ayaktayken, birden salonun arkalarından biri bağırdı: "Yoldaşlar! Özgürlük için canlarını verenleri unutmayalım?" Cenaze marşını söylemeye başladık. Bu marş, ağır, melankolik; ama yine de bir zafer havası taşıyan, çok Rus ve çok içli bir marştı. *Enternasyonal* ne de olsa yabancı idi. Cenaze marşı, salonda bulunan ve şimdilik belirsiz görüşlerinden yeni bir Rusya

ve belki de daha fazlasını kurmakta olan bu geniş halk yığınının ruhuna daha uygun düşüyordu.

Öldünüz bu kaçınılmaz savaşta
Özgürlüğü için, onuru için halkın.
Canınızı, canınızdan çok sevdiklerinizi verdiniz:
Çok çektiniz korkunç zindanlarda,
Zincirlere bağlanarak gittiniz sürgünlere.

Taşırken zincirleri, sızlanmadınız, unutmadınız acı çeken
kardeşlerinizi;
Adalet daha güçlüdür kılıçtan çünkü.
Çektiklerinizin hesabı sorulacak bir gün.
Vakti geliyor, istibdat yıkılacak, ayaklanacak halk, büyük
ve özgür.

Hoşçakalın kardeşler, soylu bir yol seçtiniz,
Söz veriyoruz mezarlarınızın başında dövüşmeye; çalışmaya.
mutluluğu için halkın.

Mars'taki soğuk Kardeşlik Mezarlığında yatan Mart Devrimi'nin şehitleri bugün için ölmüşlerdi; binlerce ve binlerce insan hapishanelerde, sürgünlerde, Sibirya madenlerinde bugün için ölmüştü. Beklenen o gün, ne onların düşündükleri ne de aydınların arzuladığı gibi gelmişti; ama gelmişti... Kabaydı, güçlüydü, formüllerden, duygusallıktan uzaktı, ama *gerçekti*...

Lenin Toprak Kararnamesi'ni okuyor:

(1) Toprak üzerindeki özel mülkiyet tazminat ödenmeksizin derhal kaldırılmıştır.

(2) Bütün derebey malikâneleriyle Hanedana, manastıra, kiliselere ait olan bütün topraklar, canlı hayvanları, kayıtlı mülkleri, binaları ve müştemilatıyla birlikte, Kurucu Meclis toplanıncaya kadar, toprak komitelerine ve bölge köylü delegeleri sovyetlerine intikal etmiştir.

(3) El konulmuş ve bu andan itibaren bütünü halka ait olan bu

mallara verilecek herhangi bir zarar, ağır bir suç sayılacak ve devrimci mahkemelerce cezalandırılacaktır. Köylü Delegeleri Bölge Sovyeti, derebey malikânelerinin devralınması sırasında, müsadereye konu olan toprakların boyutlarını tayin etmek, müsadere edilen bütün malların dökümünü yapmak ve halkın eline geçecek olan toprak üzerindeki çiftlik mallarının, binaların, araçların, canlı hayvanların ve ürünün en sıkı şekilde korunmasını sağlamak üzere gerekli bütün tedbirleri alacaktır.

(4) Kurucu Meclis'in alacağı son karara kadar yapılacak toprak reformlarında uygulanacak yöntemler konusunda 'Rusya Köylü Delegeleri Sovyeti İzvestia'sı' yazı kurulu tarafından 242 mahalli köylü *nakaz*'ı esas alınarak hazırlanan ve adı geçen İzvestia gazetesi 88'inci sayısında yayımlanmış (29 Ağustos 1917, sayı 88, Petrograd) olan aşağıdaki *nakaz*'a bakılacaktır. (3)

Orduda görevli bulunan köylülerle Kazakların topraklarına el konulmayacaktır.

"Bu," dedi Lenin, "bir 'çerçeve çizmek'ten söz eden ve reformları yukarıdan aşağı gerçekleştirmeye çalışan eski bakan Çernov'un projesi değildir. Bizim projemiz aşağıdan yukarıya doğru gerçekleşecektir. Toprak bölünmesi sorunları yerinde kararlaştırılacaktır. Her köylünün eline geçecek toprak miktarı yerine göre değişecektir...

"Geçici Hükümet zamanında *pomeşçik*'ler, 'toprak komitelerinin emirlerini yerine getirmek istemedi. Bu toprak komitelerini Lvov teklif etmiş, Şingarov kurmuş ve Kerenski yönetmişti!"

Tartışmaya geçmeden önce bir adam, kalabalığı hızla yararak geldi ve platformun üzerine çıktı. Bu adam Köylü Sosyalistleri Yürütme Komitesinin üyesi Piyanih'di. Üstü başı tertemiz bir adamdı.

"Rusya Köylü Delegeleri Sovyetleri Yürütme Komitesi, bakan yoldaşlarımız Salazkin ile Mazlov'un tutuklanmasını protesto eder!" Kalabalıkta yüzler sert sert baktı. "Bu arkadaşların hemen serbest bırakılmalarını istiyoruz! Şimdi onlar Peter-Paul kalesinde bulunuyorlar... Hemen harekete geçilmesini istiyoruz! Kaybedecek bir dakikamız bile yok!"

Karmakarışık sakallı, gözleri alev alev yanan bir asker onu izledi. "Burada bir yandan köylülere toprak verilmesini konuşuyor, öte yandan köylülerin seçilmiş delegelerine karşı zalimlerin ve yağmacıların yaptıklarını yapıyorsunuz! Bakın size söylüyorum," yumruğunu kaldırdı, "eğer onların kıllarına dokunacak olursanız tepenizde bir devrimin patlayacağını bilin!" Kalabalık sinirli sinirli karıştı.

Sonra Troçki ayağa kalktı; soğukkanlı ve zehir gibi. Gücünün bilincinde bir insan: Alkışlar. "Askerî Devrimci Komite, Sosyalist Devrimci ve Menşevik bakanlardan Mazlov, Salazkin, Gvozdov ve Maliyantoviç'i serbest bırakmayı dün prensip olarak kabul etmiştir. Eğer onlar hâlâ Peter-Paul'de iseler bu, yapılacak çok işimiz olmasındandır... Bu bakanların Kornilov olayında Kerenski'nin yaptığı haince işlere ne kadar karışmış oldukları incelenineeye kadar kendi evlerinde tutuklu kalmaları kararlaştırılmıştır!"

Piyanih, "Hiçbir devrimde böyle şeyler olmamıştır!" diye bağırdı.

"Yanılıyorsunuz," diye cevap verdi Troçki, "böyle şeyler bu devrimde de oluyor. Temmuz günlerinde yüzlerce yoldaşımız tutuklandı. Kollantay Yoldaş doktor raporuyla hapishaneden çıkarıldığı zaman Avksentiyev, kapısına çar gizli polisine mensup iki ajan dikmiş!" Köylüler alaylı yuhalar arasında mırıldanarak sustular.

Sol Sosyalist Devrimcilerin temsilcisi Toprak Kararnamesi üzerine konuştu. Prensip bakımından Kararname ile birlik olmakla beraber tartışmalar tamamlanmadan oylarını kullanmayacaklardı. Köylü sovyetlerine danışılmalıydı...

Menşevik Enternasyonalciler de bir parti toplantısı üzerinde dayattılar.

Sonra köylülerin anarşist bir kanadı olan Maksimalistlerin lideri ayağa kalktı: "Böyle bir yasayı daha ilk gün, hiç uzatmadan uygulayan politik bir partiyi alkışlamalıyız!"

Kürsüde tipik bir köylü vardı: Uzun saçlı, kocaman kaloşlu ve koyun postundan kürklü. Salonun dört bir yanına selam veriyordu. "Hepinize iyilikler dilerim, yoldaşlarım, yurttaşlarım!" dedi; "Kadetler dışarıda ellerini kollarını sallayarak geziyorlar, oysa siz

bizim sosyalist köylülerimizi tutukladınız... Ötekileri neden tutuklamıyorsunuz?"

Bu konuşma sinirli köylüler arasında bir tartışma yarattı. Tıpkı bir gece önce askerler arasında geçen tartışmalar gibi... Toprağın gerçek proleterleriydi bunlar...

"Bizim yürütme komitemizde Avksentiyev'le ötekiler var ya, biz onları, köylülerin koruyucuları sanırdık... Oysa onlar aynı zamanda birer Kadet'miş! Tutuklayın onları! Tutuklayın!"

Başka biri: "Bu Piyanih'ler, Avksentiyev'ler de kim oluyor? Bu adamlar köylü değiller. Yalnız kuyruk sallayıcılar!"

Sol Sosyalist Devrimciler yarım saatlik bir ara teklif ettiler. Delegeler dışarıya fırlarken Lenin olduğu yerden ayağa kalktı.

"Zaman kaybetmeyelim, Yoldaşlar. Rusya'ya ait birçok önemli haber yarın sabah gazetelerde çıkacak. Geciktirmeyelim işleri!"

Ve ateşli tartışmalar; çatışmalar, ayak sesleri arasında Askerî Devrimci Komite'den gelen bir habercinin sesi yükseldi: "17 numaralı odadan on beş propagandacı isteniyor! Cepheye gideceksiniz!"

Delegeler ancak iki buçuk saat kadar sonra sallana sallana yerlerine gelebildiler. Başkanlık Divanı platforma çıktı ve alaylardan gelen telgrafların okunmasıyla oturum açıldı. Alaylar, Askerî Devrimci Komite'ye bağlılıklarını bildiriyorlardı.

Toplantı gevşek bir hava içinde gücünü topluyordu. Makedonya cephesindeki Rus birliklerinden gelen bir delege durumlarının kötülüğünü anlattı. "Biz düşmandan çok müttefiklerimizin dostluklarından çekiyoruz," dedi. Kongreye son süratle yetişebilmiş olan 10 ve 12. Ordu delegeleri şunu bildirdiler: "Bütün gücümüzle sizi destekliyoruz!" Bir köylü asker, "Mazlov ve Salazkin gibi hain sosyalistler"in serbest bırakılmasını protesto etti; Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi'ne gelince, onların hepsini birden içeri tıkmalıydı! İran'daki Rus ordusundan gelen bir delege, bütün iktidarın sovyetlere verilmesini talep etmek üzere kendisine talimat verildiğini söyledi... Yerli diliyle konuşan bir Ukraynalı subay: "Bu buhranda milliyetçiliğin yeri yok... *Da zdravstvuyet,* bütün ülkelerde proletarya diktatör-

lüğü!" Yüksek ve ateşli düşünceler öyle birbiri ardınca akıyordu ki, Rusya artık bu düşüncelere kulağını tıkayamazdı!

Kamenev, Bolşevik düşmanı güçlerin her yerde kargaşalık çıkarmaya çalıştıklarını söyledi ve kongrenin bütün Rusya'daki sovyetlere yapacağı bir çağrıyı okudu:

> Bazı köylü delegelerin de katılmasıyla toplanan Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Kongresi; mahalli sovyetleri, devrim düşmanı, Yahudi aleyhtarı ve her çeşit kıyımlara karşı durmak için acilen gerekli enerjik önlemleri almaya çağırır. İşçi, köylü ve asker devriminin şerefi hiçbir kıyıma yer verilmemesini gerektirir.
>
> Petrograd'daki Kızıl Muhafızlar, devrimci garnizon ve bahriyeliler başkentte tam bir düzen sağlamışlardır.
>
> İşçiler, askerler ve köylüler; her yerde Petrograd işçi ve askerlerini örnek alınız.
>
> Yoldaş askerler ve Kazaklar; gerçek devrimci düzeni sağlamak görevi bize düşmektedir.
>
> Bütün devrimci Rusya'nın ve dünyanın gözleri üzerimizdedir...

Saat ikide Toprak Kararnamesi oya konuldu. Bir tek karşı oy vardı. Bütün köylü delegeler sevinçli...

İşte böylece Bolşevikler duraksayanları ve muhalifleri aşarak ileri fırladılar. Rusya'da açık bir programı olan tek parti onlar; ötekiler sekiz ay boyunca sadece konuşmuşlardı.

Zayıf, üstü başı yırtık, ama iyi konuşan bir asker ayağa kalktı, *nakaz*'ın askerlikten kaçanların köylerdeki toprak dağıtımından yararlanamayacağını öngören maddesini protesto etti. Önce sözleri bağırma ve ıslıklarla karşılandı, ama sonra basit ve akıcı konuşması herkesi susturdu: "Asker istemeye istemeye zorla siperlere adam öldürmeye gönderilmiştir," diye bağırdı. "Siz, kendi barış bildirinizde bu savaşa 'anlamı olmayan korkunç bir savaş' diyorsunuz. Asker devrime, barış ve özgürlük gelecek diye sarıldı. Nerede barış? Kerenski onu yine insan öldürmeye ve öldürülmeye Galiçya'lara gönderdi. Barış isteklerine Teresçenko yalnızca güldü... Hangi özgürlük? Kerenski zamanında, askerin komiteleri kapatıldı, gazeteleri çıkartılmadı, partisinin sözcüle-

ri hapislere atıldı... Köyündeyse derebeyler toprak komitelerine meydan okuyorlar, arkadaşlarını hapse atıyorlardı... Petrograd'da Almanlarla el ele veren burjuvazi orduya gönderilen yiyecek ve cephaneyi sabote ediyordu... Ne ayağında postal, ne üzerinde elbise vardı... Onu askerden kaçmaya zorlayan kimdir? Sizin devirdiğiniz Kerenski hükümeti!" Konuşmanın sonunda alkışlar.

Ama başka bir asker bu sözleri şiddetle reddetti: "Kerenski hükümeti, askerden kaçmak gibi çirkin bir davranışı örtmek için bir perde olamaz: Asker kaçakları, evlerine koşan ve arkadaşlarını ölümle baş başa bırakan alçaklardır! Her asker kaçağı bir vatan hainidir ve bu yüzden cezalandırılmalıdır..." Bağırmalar, gürültüler, *"Do volno! Tüş!"* sesleri. Kamenev hemen sorunun çözülmesinin hükümete bırakılmasını teklif etti.(4)

Sabahın saat 2.30'unda gergin bir *sessizlik* çökmüştü ortalığa. Kamenev iktidarın anayasasını okuyordu:

> Kurucu Meclis'in toplanmasına kadar bir Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti kurulmuştur. Adı Halk Komiserleri Konseyi'dir. (5)
> Çeşitli kollarda devlet işlerinin yürütülmesi komisyonlara bırakılmıştır. Bu komisyonların kuruluşu, Kongre programının uygulanmasını; işçilerin, çalışan kadınların, bahriyelilerin, askerlerin, köylülerin ve memurların örgütleri ile birlikte çalışmasını sağlayacak biçimde olacaktır. Devlet iktidarını bu komisyonların başkanlarından oluşan bir kolegyum, yani Halk Komiserleri Konseyi temsil edecektir.
> Halk Komiserlerinin çalışmalarını denetleme ve yerlerine başkalarını geçirme hakkı Rusya İşçi, Köylü ve Asker Delegeleri Kongresi ile Merkez Komitesi'ne ait olacaktır.

Hâlâ sessizlik devam ediyor, Kamenev komiserler listesindeki, adları okudukça alkışlar kopuyordu. Hele Lenin ve Troçki'nin adları geçince ortalık sanki yıkıldı.

Konsey Başkanı : Vladimir Ulyanov (Lenin).
İçişleri: A. İ. Rikov.
Tarım: A. P. Miliutin.
Çalışma : A. G. Şliyapnikov.

Askerlik ve Donanma İşleri: V. A. Avsinko (Antonov), N. V. Krilenko ve F. *M.* Dibenko'dan kurulu bir komite.

Ticaret ve Sanayi: V. P. Nogin.

Halk Eğitimi: A. V. Lunaçarski.

Maliye: İ. Skvortsov (Stepanov).

Dışişleri: L. D. Bronştayn (Troçki)

Adalet: G. E. Oppokov (Lomov).

Levazım: E. A, Teodoroviç.

Posta Telgraf: N. P. Avilov (Gliyebov).

Milliyetler Başkanı: İ.V.Çugaşvili (Stalin).

Demiryolları: İleride atanacak.

Salonun kenarlarında süngüler görülüyordu, delegeler arasında da süngülüler vardı. Askerî Devrimci Komite herkesi silahlandırıyordu; Bolşevizm Kerenski ile yapacağı kesin savaş için silahlanıyordu; Güney doğudan esen rüzgâr Kerenski kuvvetlerinin borazan seslerini getiriyordu. Bu sırada kimse evine dönmedi; tersine, yeni gelen yüzlerce delege Kongreye katıldı. Saatlerce yorulmadan ayakta duran ve konuşulanları dikkatle dinleyen sert bakışlı askerler ve işçiler büyük salonu doldurup durdular. Hava, sigara dumanlarıyla insan soluğundan ve kaba elbiselerden çıkan ter kokularıyla ağırlaşmıştı. *Novaya Jizn* gazetesi yazarlarından Avilov, Sosyal Demokrat Enternasyonalcilerle kongrede kalan Menşevik Enternasyonalciler adına konuşuyordu. Zeki bakışlı genç Avilov üzerindeki temiz frakıyla yadırganıyordu orada.

"Nereye gittiğimizi kendi kendimize sormalıyız... Koalisyon hükümetinin devrilmesi sol kanat demokrasisinin gücüyle değil, hükümetin halka barış ve ekmek verme konusundaki başarısızlığıyla açıklanabilir. Ve sol kanat bu sorunları çözümlemeden iktidarda kalamaz...

Bu iktidar halka ekmek sağlayabilecek mi? Buğday kıt. Köylünün çoğunluğu sizinle birlik olmayacak, çünkü siz köylüye ihtiyacı olan makineyi veremeyeceksiniz. Yakıt ve öteki temel ihtiyaçları sağlamak hemen hemen imkânsız...

Barışa gelince, bunun sağlanması daha da zor olacak. Müttefikler Skobeliyev'le konuşmayı reddettiler. Sizin tarafınız-

dan yapılacak bir barış konferansı teklifini kabul etmeyeceklerdir... Ne Londra, ne Paris ve ne de Berlin sizi tanıyacaktır...

Müttefik ülkelerdeki proletaryanın etkili bir yardımına güvenemezsiniz, çünkü bu ülkelerin çoğu devrimci savaştan daha çok uzaktadır. Unutmayın ki, Müttefik ülkelerin demokrasisi Stokholm Konferansı'nı bile toplayamadı. Alman Sosyal Demokratlarına gelince, bu konuda Stokholm'a gönderdiğimiz delegelerden Goldenberg Yoldaş'la konuştum; aşırı solun temsilcileri Almanya'da savaş sırasında bir devrimin imkânsız olduğunu söylemişler..." Burada sözleri sık sık kesildi, ama Avilov devam etti.

"Rusya'nın tecriti ya Rus Ordusunun Almanlar tarafından yenilgiye uğratılması, Avusturya-Almanya grubuyla Fransız-İngiliz grubu arasında Rusya'nın zararına bir barış imzalanması ya da Almanya ile ayrı bir barış yapılması biçiminde sonuçlanacaktır.

"Müttefik elçilerinin Rusya'yı terk etmeye hazırlandıklarını, Yurt ve Devrim Komiteleri'nin bütün Rus şehirlerinde kurulmakta olduğunu şimdi öğrenmiş bulunuyorum...

"Hiçbir parti bu kadar büyük zorlukların içinden çıkamaz. Yalnız sosyalist bir koalisyon hükümetini destekleyecek olan halk çoğunluğu devrimi başarıya ulaştırabilir..."

Bundan sonra iki partinin ortaklaşa aldıkları kararı okudu:

> Kongre, devrimin başarılarını korumak için İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyeti'ne dayanan bir hükümetin derhal kurulması zorunluluğunu, ve ayrıca, böyle bir hükümete düşecek görevin olabildiği kadar kısa bir zaman içinde barışı sağlamak, toprağı toprak komitelerine intikal ettirmek, sanayi üretimi üzerinde denetimi örgütlemek ve Kurucu Meclis'i kararlaştırılan tarihte toplamak olduğunu kabul ederek, kongreye katılan demokrasi gruplarıyla anlaştıktan sonra, böyle bir hükümetin kurulması için bir yürütme komitesi tayin etmelidir.

Zafere ulaşmış kalabalığın devrimci coşkusuna rağmen Avilov'un soğukkanlı, hoşgörülü düşünce tarzı onları sarsmıştı. Sözlerinin sonuna doğru bağırmalar, ıslıklar azaldı ve sözlerini bitirdiğinde bazıları alkışladılar bile.

Arkasından Karelin kürsüye çıktı. O da gençti, korkusuzdu. İçtenliğinden kimse kuşkulanamazdı. Devrimci köylüleri temsil eden ve Bolşevikleri izleyen tek parti olan Maria Spiridonova'nın Sol Sosyalist Devrimcileri adına konuştu.

"Partimiz Halk Komiserleri Konseyi'ne girmeyi reddetmiştir. Çünkü devrimci ordunun kongreyi terk etmiş olan kısmından kendimizi sonuna kadar ayırmak istemiyoruz. Bu ayrılık Bolşeviklerle öteki demokrasi grupları arasında aracılık etme olanağımızı büsbütün ortadan kaldıracaktır... Şu an da başlıca görevimiz budur. Biz bir sosyalist koalisyon hükümetinden başka hiçbir hükümeti destekleyemeyiz...

Bundan başka, Bolşeviklerin zorbaca davranışlarını protesto ederiz. Bizim komiserlerimiz görevlerinden atılmışlardır. Tek organımız olan *Znamiya Truda*'nın (İşçi Bayrağı) basılması dün yasaklanmıştır...

Merkez Duması sizinle savaşmak için kuvvetli bir Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi kuruyor. Siz daha şimdiden tecrit edilmiş bulunuyorsunuz ve öteki demokratik gruplardan hiçbiri hükümetinizi desteklemiyor.."

Ve bunun üzerine Troçki kürsüye çıktı. Kendine güvenli ve kongreye hâkim. Ağzının kenarında yine o alaycı gülümseme ama daha çok bir küçümseme. Çınlayan bir sesle konuşuyor ve büyük kalabalık onu dikkatle dinliyor.

"Partimizin tecrit edilme tehlikesi üzerine söylenen bu sözler yeni değil. İhtilalin arifesinde de yenilmeniz mukadder denildi. Herkes bize karşıydı; yalnız Sol Sosyalist Devrimcilerin bir kısmı Askerî Devrimci Komite'de bizimle birlik oldu. Peki; nasıl oldu da hükümeti hemen hemen hiç kan akıtmaksızın devirebildik?.. Bu olay bizim *tecrit edilmemiş* olduğumuzun en açık bir kanıtıydı. Aslında tecrit edilmiş olan Geçici Hükümet'ti, bize karşı duran demokratik partilerdi ve bugün de tecrit edilmiş olan onlardır, sonuna kadar da proletaryadan kopmuş olarak kalacaklardır!

Koalisyonun zorunluluğundan söz ediyorlar. Bir tek koalisyon olabilir: İşçilerle askerlerin ve en yoksul köylülerin koalisyonu! Bu koalisyonu gerçekleştirmek şerefi de bizim par-

timize aittir... Avilov ne çeşit bir koalisyon istiyor? Halka ihanet etmiş olan bir hükümeti destekleyenlerle mi koalisyon yapacağız? Koalisyon her zaman güç arttırmaz. Mesela, Dan'ları ve Avksentiyev'leri aramıza alsaydık ayaklanmayı örgütleyebilir miydik?" Kahkahalar...

"Avksentiyev iş göremedi. *Oborontsi'ler*le yapılacak bir koalisyon daha mı çok iş çıkaracak? Toprak komitelerini tutuklayan Avksentiyev ile köylülerden biri arasında seçim gerektiği zaman biz köylüleri seçtik. Devrimimiz tarihin klasik devrimi olarak kalacaktır.

"Bizi öteki demokratik partilerle uzlaşmayı reddetmekle suçluyorlar. Bunun suçu bizde mi? Ya da suçu, Karelin'in dediği gibi, 'yanlış anlamaya' mı yükleyeceğiz? Hayır Yoldaşlar, bir parti devrimin en ateşli zamanında, daha barut kokuları ortadan kalkmadan gelir de, 'İşte barut, alın kullanın' dediği zaman kendilerine barut sunulanlar düşmandan yana geçerlerse, bu bir yanlış anlama olamaz... Bu, karşısındakine merhametsizce savaş açmak demektir. Ve üstelik savaşı ilan eden de biz değiliz...

"Avilov bizi barış çabalarınız başarısızlığa uğrayacak diye korkutuyor; eğer 'tecrit edilmiş' kalırsak. Tekrar ediyorum, Skobeliyev ya da Teresçenko'yla yapılacak bir koalisyon bizim barışı sağlamamıza nasıl yardım eder, anlamıyorum: Ve şöyle de cevap veriyorum: Nasıl olursa olsun, eğer Avrupa, emperyalist burjuvazi tarafından yönetilmeye devam edecek olursa, devrimci Rusya ister istemez davayı kaybeder..."

"Yalnızca iki olasılık var: Ya Rus devrimi Avrupa'da devrimci bir hız yaratacak ya da Avrupa devletleri Rus devrimini yok edecekler!"

... Ve Bolşeviklerden yana olanlar içinde de birtakım çatışmalar biçimleniyordu. Kamenev Demiryolları İşçileri Sendikası'ndan gelen sert bakışlı, tıknaz ve düşman tavırlı birine söz verdi. Adam bombasını hemen savurdu: "Rusya'nın en güçlü örgütü adına konuşma hakkı istiyor ve sizlere şunu söylüyorum: *Vikjel* beni Sendikanın iktidar anayasasına ait kararını açıklamakla görevlendirmiş bulunuyor. Merkez Komitesi,

Bolşeviklerin Rusya'daki bütün demokratik kuvvetlerden kendilerini tecrit etmek için yaptıkları çabaları desteklemeyi kesinlikle reddeder!" Salonun her yanında korkunç bir gürültü.

"1905'te, Kornilov günlerinde, demiryolları işçileri devrimin en iyi koruyucuları olmuşlardır. Ama siz bizi kongrenize çağırmadınız..." Bağrışmalar: "Eski *Çayika* sizi çağırmadı!" Sözcü aldırmadı. "Bu kongreyi yasaya uygun görmüyoruz; Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin ayrılmasından sonra bu toplantının resmî hiçbir niteliği kalmamıştır... Sendika eski *Çayika*'yı destekliyor ve kongrenin yeni bir komite seçme hakkı olmadığını ilan ediyor...

İktidar, bütün devrimci demokrasinin yetkili organlarına karşı sorumlu, sosyalist ve devrimci bir iktidar olmalıdır. Böyle bir iktidar kuruluncaya kadar, devrim düşmanı askerî birliklerin Petrograd'a gönderilmesini reddeden Demiryolları Sendikası, aynı zamanda, *Vikjel*'in rızası olmayan bir emri yerine getirmeyi yasak etmiştir. *Vikjel*, Rusya demiryollarının bütün yönetimini de eline almış bulunuyor."

Sona doğru yağdırılan küfürler arasında sesi işitilmez oldu. Ama gerçekten çok sert bir vuruştu bu... Durumun kötülüğü Başkanlık Divanı'nda oturanların yüzünden anlaşılıyordu. Kamenev sadece kongrenin yasaya uygunluğu konusunda herhangi bir kuşkuya yer olmadığını, dahası, üye sayısının *Çayika*'nın tespit ettiği yetersayıyı da –Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin ayrılmalarına rağmen– geçtiğini söyledi.

Sonra iktidar anayasasının oylanmasına geçildi. Oylama sonunda Halk Komiserleri Konseyi ezici bir çoğunlukla seçildi.

Rusya Cumhuriyeti'nin yeni parlamentosu olan yeni *Çayika*'nın seçimi yalnızca on beş dakika sürdü. Troçki seçim sonucunu ilan etti: Seçilmiş olan 100 üyeden 70'i Bolşevikti... Köylüler ve ayrılan partiler için yedek yerler bırakılmıştı. "Programımızı kabul edecek bütün partiler ve grupların hükümete katılmasını memnunlukla karşılayacağız," diye sözlerine son verdi Troçki.

Ve bunun üzerine İkinci Rusya Sovyetler Kongresi dağıldı. Artık delegeler Rusya'nın dört bir köşesine gidebilir ve geçen büyük olayları anlatabilirlerdi...

Şehir Tramvay Sendikası'nın, sovyet delegelerini evlerine götürmek için Smolni kapısında her zaman beklettiği tramvayda uyuyan vatmanı uyandırdığımızda saat hemen hemen sabahın yedisiydi. Kalabalık tramvayda bir gece önceki neşe yoktu gibi geldi bana. Birçokları kuşkuluydu. Belki de kendi kendilerine şöyle diyorlardı: "Şimdi efendi biziz: Bakalım istediklerimizi nasıl yaptıracağız?"

Apartınana girdiğimizde birtakım silahlı yurttaşlar tarafından durdurulduk ve sorguya çekildik. Duma'nın emirlerini yerine getiriyorlardı...

Apartman sahibi kadın geldi ve pembe ipek bir sabahlığın içinde sallandı.

"Ev Komitesi sizin de öteki kiracılar gibi nöbet tutmanızı istiyor," dedi.

"Ne diye nöbet tutacakmışız?"

"Evi, kadınları ve çocukları korumak için."

"Kimden?"

"Hırsızlardan ve katillerden."

"Peki ya Askerî Devrimci Komite'den gelip silah aramak isterlerse?"

"İşte zaten onlar için tutuyoruz nöbeti... Ha onlar, ha ötekiler..."

Ben kendisine, Amerikan Konsolosunun bütün Amerikan yurttaşlarına silah taşımayı –özellikle Rıs aydın sınıfının bulunduğu yerlerde– yasak etmiş olduğunu büyük bir ciddiyetle söyledim.

BÖLÜM VI

KURTULUŞ KOMİTESİ

9 Kasım, Cuma...

Novoçerkask, 8 Kasım.

Bolşevik isyanını ve Bolşeviklerin Geçici Hükümet'i devirdiklerini ve Petrograd'da iktidarı ele aldıklarını göz önünde tutan... Kazak hükümeti bu hareketleri canice saydığını ve kesinlikle kabul edilmez bulduğunu ilan eder. Bundan ötürü, Kazaklar bir koalisyon hükümeti olan Geçici Hükümete her türlü yardımı yapacaklardır. Bu durum karşısında ve Geçici Hükümet iktidara dönünceye kadar, 7 Kasımdan itibaren, Don bölgesinde iktidarı kendi elime alıyorum.

İmza: Ataman Kaledin
Kazak Askerleri Hükümeti Başkanı

Başbakan Kerenski'nin prikaz'ı... Gaçina'dan gönderilmiş:

Geçici Hükümet'in başkanı ve bütün Rus silahlı kuvvetlerinin en yüksek komutanı olan ben, halen anayurda bağlı bulunan cephedeki alayların başında bulunduğumu ilan ederim.
Yurda ve devrime ihanet edenlerin çağrısına yanlışlıkla ya da kız-

gınlıkla uymuş olan Petrograd askerî bölgesi birliklerinin gecikmeden görevleri başına dönmelerini emrediyorum.
Bu emir bütün alaylara, taburlara ve bölüklere okunacaktır.

İmza : Geçici Hükümet Başkanı ve Yüksek Komutan
A. F. KERENSKİ

Kuzey Cephesine komuta eden generale Kerenski'den gelen bir telgraf:

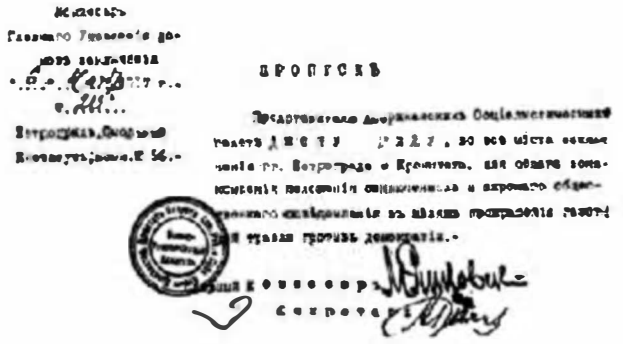
> Gaçina şehri hükümete bağlı alaylar tarafından kan akıtılmaksızın alınmıştır. Kronştad bahriyelilerinin, Semiyonovski ve İsmailovski Alaylarının müfrezeleri karşı koymaksızın silahlarını teslim ettiler ve hükümet kuvvetlerine katıldılar.
> Tespit edilmiş olan birliklerin olabildiği kadar süratle ilerlemelerini emrediyorum: Askerî Devrimci Komite kendi askerlerine çekilme emri vermiştir...

Güney batıda otuz kilometre kadar uzakta bulunan Gaçina, geceleyin düşmüştü. Yukarıdaki telgrafta adı geçen iki alay müfrezesi –aralarında bahriyeliler yok– başlarında yüzbaşıları olmadan şehir dolaylarında gezerlerken Kazaklar tarafından sarılmışlar ve silahlarını teslim etmişlerdi; ancak, hükümet kuvvetlerine katıldıkları doğru değildi. Bunların çoğu şu anda korkmuş ve utanmış bir durumda Smolni'ye kadar gelmişler, durumu anlatıyorlardı. Kazakların o kadar yakında olduklarını bilmiyorlarmış... Kazaklarla konuşmaya çalışmışlar...

Devrimci cephede büyük bir karışıklık görülüyordu. Güneye giden bütün kasabalarda garnizonlar uzlaşmaz ve kesin bir biçimde ikiye ya da üçe bölünmüşlerdi; Yüksek Komutanlık, daha güçlüsü olmadığı için, Kerenski'yi tutuyordu; aşağı kademelerin çoğunluğu sovyetlerden yanaydı. Bunların dışında kalanlarsa oradan oraya geçip duruyorlardı.

Askerî Devrimci Komite Petrograd'ın savunmasını acele olarak Muraviyov'un komutasına bıraktı; yaz aylarında Ölüm Taburları'nı örgütlemiş, muvazzaf, hırslı bir subay olan Muraviyov'un o sıralarda, Bolşeviklere yumuşak davranıldığını, bunların ortadan kaldırılması gerektiğini Geçici Hükümet'e

öğütlediği söyleniyordu. Muraviyov kuvvete ve cesarete içtenlikle hayran bir asker olabilirdi...

ПРОПУСКЪ

Komiser
Cezaevleri Merkez Bürosu
6 Kasım 1917, No 213
Petrograd, Smolni Enstitüsü
56 No.lu oda
İZİN BELGESİ

Sosyalist Amerikan basınının temsilcisi JOHN REED'e, Petrograd ve Kronştat şehirlerindeki bütün hapishaneleri serbestçe ziyaret edebilmesi için, cezaevlerindeki koşulların genel olarak araştırılması ve toplumsal bilgilendirme yoluyla, demokrasi karşıtı yalanların gazetelerce yayılmasını önlemek maksadıyla verilmiştir.

Başkomiser
Sekreter

Sabahleyin aşağıya indiğimde kapının yanındaki duvara Askeri Devrimci Komite'nin iki emrinin yapıştırılmış olduğunu gördüm: Bütün dükkânlar her zaman olduğu gibi açılacaktı, bütün boş odalar ve apartmanlar komitenin emrine verilecekti...

Otuz altı saattir Bolşevikler Rus vilayetlerinden ve dış dünyadan kopmuş bulunuyorlardı. Demiryolcular ve telgrafçılar Bolşeviklerin gönderdikleri haberleri ulaştırmıyor, postacılar mektuplarını getirmiyorlardı. Yalnız Çarskoye Selo'da hükümet telsizi her yarım saatte bir bültenler ve bildiriler yayımlıyordu;

Smolni'nin komiserleri ile Şehir Duması'nın komiserleri trenlerde yarış ediyorlardı; propaganda broşürleri ile dolu iki uçak cepheye yollanmıştı.

Ama ayaklanmanın dalgaları bütün Rusya'da kendiliğinden, bir insanın yapacağından daha hızlı olarak yayılıyordu. Helsingfors, sovyeti destekleme kararı almıştı; Kiev Bolşevikleri Askerî Depo'yu ve Telgrafhane'yi ele geçirmiş, o sırada Kiev'de toplanmakta olan Kazak Kongresi delegeleri Bolşevikleri aldıkları yerlerden dışarı atmışlar; Kazan'da bir Askerî Devrimci Komite yerli garnizon yöneticilerini ve Geçici Hükümet Komiserini tutuklamıştı; Sibirya'da Krasnoyarsk'dan, sovyetlerin mahalli kurumların denetimini ele aldıklarını bildiren haberler geliyordu; Moskova'da bir yandan deri işçilerinin yaptıkları büyük grev, öte yandan büyük bir lokavt korkutması, durumu büsbütün kötüleştirmişti. Sovyetler büyük bir çoğunlukla Petrograd'daki Bolşevikleri desteklemeye karar vermişlerdi... Bir Askerî Devrimci Komite harekete geçmişti.

Her yerde aynı şey oldu: Basit erler ve sanayi işçileri büyük bir çoğunlukla sovyetleri desteklediler; subaylar, *yunker*'ler ve orta sınıf genellikle hükümetten yanaydı. Burjuva Kadetlerle "ılımlı" sosyalistler de hükümeti tutuyorlardı. Bütün bu şehirlerde Yurt ve Devrim Kurtuluş Komiteleri kuruldu, iç savaş için silahlanılmaya başlandı...

Geniş Rusya bir çözüm çağı yaşıyordu. Bu çözüm ta 1905'te başlamış; Mart Devrimi başlangıcı hızlandırmış, bir çeşit yeni düzene gebe bırakmış ve bu akış eski rejimin çöken yapısını sürdürme çabasıyla kapanmıştı. Oysa Bolşevikler bir gece içinde rejimin kalıntılarını darmadağın etmişlerdi.

Petrograd'da on altı bakanlığın memurları grev yapmıştı. Grevi Çalışma ve Levazım Bakanlıkları yönetiyordu. Bu iki bakanlığı sosyalistlerin hükümeti Ağustosta kurmuştu.

Eğer insanlar tek başlarına ayakta durabilselerdi, o gri soğuk sabahta da "bir avuç Bolşevik" çevrelerinde esen bir sürü fırtınanın ortasında tek başlarına ayakta kalabilirlerdi (1). Köşeye

sıkıştırılan Askerî Devrimci Komite birden ileri sıçradı... varlığını kurtarmak için... *"De l'audace, encore de l'audace, et toujours l'audace...* (cesaret, yine cesaret ve her zaman cesaret)." Sabahleyin saat beşte Kızıl Muhafızlar Şehir Basımevi'ne girdiler, Duma'nın bildiri ve protestolarından binlercesini topladılar ve şehrin resmî organı olan *Viyestnik Gorodskovo Samupravleniya*'yı (Özerk Belediye Yönetim Bülteni) kapattılar. Bütün burjuva basını durduruldu, eski *Çayika*'nın gazetesi *Golos Soldata* bile... Ama gazete hemen adını değiştirerek *Soldatski Golos* yaptı, yüz bin adet bastı; bağıra bağıra meydan okuyordu.

> Geceleyin ihanetlerinin bir örneğini daha veren, gazeteleri kapatan adamlar ülkeyi daha uzun bir süre karanlık içinde bırakamayacaklardır. Ülke doğruyu bilecektir! O zaman sizlere haddinizi bildirecektir Sayın Bolşevik Baylar! Göreceğiz..!

Öğleden sonra Nevski'den aşağı doğru inerken Duma binasının önündeki caddenin halkla dolu olduğunu gördük. Orada burada süngülü Kızıl Muhafızlar ve bahriyeliler... Çevrelerini yüzlerce kadın ve erkek sarmış; memurlar, öğrenciler, dükkân sahipleri, *çinovnikler*... Hepsi de yumruklarını sallıyorlar, küfürler, tehditler savuruyorlar. Merdivenlerde izciler ve memurlar duruyor, *Soldatski Golos* dağıtıyorlar. Kızıl pazubentli bir işçi, elinde tabanca, basamakların başında, düşman bir kalabalık ortasında duruyor, hiddetten ve sinirden tir tir titriyor, gazetelerin teslimini istiyor... Tarihte, sanıyorum ki böyle bir şey olmamıştır. Bir yanda başarıya ulaşmış bir devrimi temsil eden oldukça sefil durumda, bir avuç silahlı işçi ve basit er; öte yanda New York'un kibar caddelerinde gezen halka benzer sinirli bir kalabalık, bağırıyor, küfrediyor: "Hainler! Provokatörler! *Opriçnikler!*"*

Kapılarda öğrenciler ve subaylar duruyor. Kollarındaki beyaz bantların üzerine kırmızıyla "Kamu Güvenliği Komitesi Milisi" yazılı. Birçok izci içeri girip çıkıyor. Merdivenin yukarısında kargaşalık var. Yüzbaşı Gomberg basamaklardan iniyor: "Duma'yı dağıtacaklar," diyor. "Bolşevik komiser şimdi Belediye

* 17. yüzyılda yaşayan Korkunç İvan'ın vahşi muhafızları.

Başkanı'nın yanında." Yukarı çıktığımız zaman Riyazanov hızla dışarı çıktı. Duma'nın Halk Komiserleri Konseyi'ni tanımasını istemiş, Belediye Başkanı da bu teklifi kesin olarak reddetmiş.

Bürolarda kaynaşan büyük bir kalabalık öteye beriye koşuşuyor, bağırıyor, bir şeyler yapıyor... Hükümet memurları, aydınlar, gazeteciler, yabancı gazete muhabirleri, Fransız ve İngiliz subayları... Şehir Mühendisi sevine sevine onları gösteriyor: "İşte bakın," diyor, "elçilikler bugün için tek iktidar olarak Duma'yı tanıyor, Bolşevik katil ve hırsızlar için iktidar artık bir saat sorunu. Bütün Rusya bize katılıyor..."

Aleksandr salonunda Kurtuluş Komitesi'nin büyük bir toplantısı var. Filipovski Başkan. Skobeliyev kürsüde, büyük alkışlar arasında, komiteye yeni katılanların listesini okuyor: Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi, eski *Çayika,* Merkez Ordusu Komitesi, *Centroflot,* Menşevikler, Sovyetler Kongresi'ne gelen Sosyalist Devrimciler ve cephe delegeleri, Menşeviklerin Merkez Komitesi, Sosyalist Devrimci, Halkçı Sosyalist partiler, *"Yedinstvo"* grubu, Köylüler Birliği, Kooperatifler, *Zemstvo*lar, Belediyeler, Posta Telgraf Sendikaları, *Vikjel,* Rusya Cumhuriyet Konseyi, Sendikalar Birliği, Tüccar ve İmalatçılar Birliği...

"... Sovyetler iktidarı demokratik bir iktidar değil, bir diktatörlüktür... Hem de proletarya diktatörlüğü değil proletaryaya karşı bir diktatörlüktür. Devrimci coşkuyu duyanlar ya da nasıl duyulacağını bilenler bugün devrimin korunması için bize katılmalıdırlar...

"Günün sorunu yalnız sorumsuz demagogları etkisiz hale getirmek değil, devrim düşmanlığıyla da savaşmaktır... Eğer taşradaki kimi generallerin olaylardan yararlanarak Petrograd üzerine başka niyetlerle yürümeye kalkıştıkları söylentileri doğruysa, bu durum bizim demokratik bir hükümetin temelini atmamız gereğini bir kere daha doğrular... Yoksa soldan gelen kargaşalıkları sağdan gelen karışıklıklar izleyecektir...

"Yurttaşların *Golos Soldata* gazetesini satın alırlarken ve gazeteci çocukların da *Raboçiya Gazeta* satarlarken caddelerde tutuklandıkları bir sırada Petrograd garnizonu tarafsız kalamaz...

"Karar alma vakti geçmiştir... Devrime inançlarını yitirenler

çekilsin... Birleşik bir iktidar kurmak için her şeyden önce devrimin itibarını kurtarmak zorundayız...

"Yemin edelim ki ya devrim kurtulacak... ya da biz yok olacağız!"

Salondakiler ateşli bakışlarla bağıra bağıra ayağa kalktılar. Ortalıkta hiçbir proleter yoktu.

Sonra Vaynştayn şunları söyledi:

"Sakin olmalı ve kamuoyu Kurtuluş Komitesi'ni sağlam olarak desteklemedikçe harekete geçmemeliyiz... Ancak ondan sonra savunmayı bırakıp harekete geçebiliriz!"

Vikjel temsilcisi, örgütünün, yeni bir hükümet kurulması konusunda teşebbüsü eline aldığını, delegelerinin Smolni'de bu konuyu tartıştıklarını açıkladı... Bu açıklamayı şiddetli bir tartışma izledi; Bolşevikler yeni hükümete alınacaklar mıydı? Martov alınmasından yanaydı; eninde sonunda, diyordu, onlar da önemli bir siyasi partidir. Bu konuda düşünceler çok bölünmüştü; sağ kanat Menşevikleriyle Sosyalist Devrimciler, aynı zamanda, Halkçı Sosyalistler, kooperatifler ve burjuva unsurları Bolşeviklerin yeni hükümete alınmalarına karşıydılar.

Bir konuşmacı, "Onlar Rusya'ya ihanet ettiler," dedi, "iç savaşa başladılar ve cepheyi Almanlara açtılar. Bolşevikler merhametsizce ezilmelidir..."

Skobeliyev hem Bolşeviklerin hem de Kadetlerin hükümet dışı bırakılmalarını istedi.

Biz genç bir Sosyalist Devrimciyle konuşmaya dalmıştık. Bu genç, Tseretelli ile "uzlaşıcılar", Rus demokrasisine koalisyonu zorla kabul ettirdikleri gece Bolşeviklerle birlikte Demokratik Konferans'ı terk etmişti.

"Siz burada mısınız?" diye sordum.

Gözleri parladı. "Evet!" diye bağırdı. "Perşembe gecesi partimle birlikte kongreyi terk ettim. Ben yirmi yıldır hayatımı, şimdi cahil halkın zulmüne baş eğmek için tehlikeye atmadım. Onların yönetimlerine katlanılamaz. Ama köylüleri hesaba katmıyorlar... Köylüler harekete geçtiklerinde yok edilmeleri bir dakika işidir."

"Ama köylüler... Bakalım harekete geçecekler mi? Toprak

Kararnamesi köylüleri memnun etmeyecek mi? Bundan başka ne isteyebilir köylü?"

"Ha; Toprak Kararnamesi! Bu kararname aslında bizimdir... Sosyalist Devrimci programının ta kendisi! Bu politikayı benim partim, köylülerin isteklerini yakından ve dikkatle inceleyerek hazırladı. Hakkımızı yediler.."

"Peki, bu mademki sizin politikanız, neden karşı koyuyorsunuz? Eğer köylülerin isteğine uygunsa halk neden buna karşı gelsin?"

"Anlamıyorsunuz! Köylüler bunun bir hile olduğunu... bu hırsızların Sosyalist Devrimci programı çaldıklarını anlamayacaklar mı sanıyorsunuz?"

Kaledin'in Kuzeye doğru yürüyüşe geçtiğinin doğru olup olmadığını sordum.

Başıyla doğruladı ve acı bir sevinçle ellerini ovuşturdu: "Evet, Bolşeviklerin başımıza ne işler açtığını işte görüyorsunuz, karşıdevrimi bize karşı ayaklandırdılar. Devrim kaybedildi. Devrim mahvoldu."

"Ama siz devrimi savunmayacak mısınız?"

"Elbette savunacağız... Kanımızın son damlasına kadar. Ama ne olursa olsun Bolşeviklerle işbirliği yapmayacağız..."

"Ama Kaledin Petrograd'a gelirse, Bolşevikler de şehri savunurlarsa onlara katılmayacak mısınız?"

"Elbette katılmayacağız! Biz de kendi cephemizden şehri savunacağız, ama Bolşevikleri desteklemeyeceğiz. Kaledin devrimin düşmanıdır, ama Bolşeviklerin de ondan aşağı kalır yanı yoktur."

"Siz hangisini tercih edersiniz?.. Kaledin'i mi, Bolşevikleri mi?"

"Tartışılacak bir konu değil bu!" diyerek hemen sözümü kesti. "Size devrim mahvoldu diyorum. Ve bu suç da Bolşeviklerindir. Ama bana bakın... Peki ama bunları neden konuşuyoruz? Kerenski geliyor... Yarından sonra saldırıya geçeceğiz... Smolni daha şimdiden bize delegeler göndermiş, bizi yeni hükümet kurmaya çağırıyor. Ama şimdi artık onlar elimize düştüler. Tastamam güçsüz onlar... İşbirliği yapmayacağız onlarla..."

Dışarıda bir silah patladı. Pencerelere koşuştuk. Kalabalığın

hakaretlerine sonunda kızan bir Kızıl Muhafız ateş etmiş ve bir genç kızı kolundan yaralamıştı. Hiddetle bağırıp çağıran kalabalığın arasından kızın bir arabaya konulduğunu gördük. Halkın bağırıp çağırmaları bize kadar geliyordu. Olup bitenleri seyrederken Mihailovski'nin köşesinden bir zırhlı otomobil göründü. Namluları sağa sola dönüyordu: Birden halk; Petrogradlıların her zaman yaptıkları gibi, yere yata kalka, hendeklerde toplanarak ve telefon direklerinin arkalarına saklanarak kaçmaya başladı. Zırhlı otomobil geldi ve Duma'nın merdivenlerine dayandı, mazgaldan başını çıkaran bir adam *Soldatski Golos* gazetelerinin teslimini istedi. İzciler şaşırdılar ve içeri kaçtılar. Az sonra otomobil kararsızca çevrede dolaştı ve Nevski'ye doğru uzaklaştı. Bu sırada yüzlerce kadın ve erkek ayağa kalkıp elbiselerinin tozunu silkmeye başladı...

Binanın içinde birçok insan kollarının altında *Soldatski Golos* gazeteleriyle oraya buraya koşuyor, gazeteleri saklayacak yer arıyordu...

Bir gazeteci elinde bir kâğıtla odaya girdi.

"Krasnov'un bildirisi!" diye bağırdı. Herkes çevresini sardı. "Basalım... Basalım ve çarçabuk kışlalara dağıtalım."

> Yüksek Komutan'ın emriyle, Petrograd'da toplanmış olan askerî birliklerin komutanlığına atanmış bulunuyorum.
>
> Yurttaşlar, askerler, Don'un, Kuban'ın, Transbaykal'ın, Amur'un, Yenisey'in değerli Kazakları; yeminlerine bağlı kalan herkese Kazak yeminine dokundurmamaya kararlı olan sizlere sesleniyorum... Sizleri Petrograd'ı anarşiden, kıtlıktan, zorbalıktan kurtarmaya ve bir avuç insanın Wilhelm'in altınlarına dayanarak Rusya'nın alnına sürdüğü lekeyi silmeye çağırıyorum.
>
> Mart ayının önemli günlerinde bağlılık yemini ettiğiniz Geçici Hükümet devrilmiş değildir, yalnızca toplantılarını yaptığı binadan zor kuvvetiyle atılmıştır. Ama, hükümet görevlerine bağlı olanların ve cephedeki orduların yardımıyla, bütün Kazakları komutasında toplayan ve moralleri çok yüksek olan ve üstelik Rus halkının iradesine uygun olarak hareket eden Kazaklar Konseyi, 1612'de İsveçliler, Polonyalılar ve Litvanyalıların Moskova'yı teh-

dit ettikleri günlerde cetleri Don Kazaklarının Moskova'yı kurtardıkları gibi, bugün de yurtlarına hizmet etmeye yemin etmiştir. Hükümetimiz hâlâ mevcuttur...

Faal ordu bu canileri korkunç saymakta ve onlardan tiksinmektedir. Barbarca hareketleri, yağmacılıkları, işledikleri cinayetler, Rusya'ya sokmak istedikleri Alman zihniyeti –yenilmiş ama daha teslim olmamış bulunan bu zihniyet– onları bütün halka karşı yabancı kılmıştır.

Yurttaşlar, askerler, Petrograd garnizonunun Kazakları! Bana delegelerinizi gönderiniz, böylece kimlerin yurda ihanet ettiğini, kimlerin etmediğini anlayayım, boş yere masum kanı akıtmayalım.

Her gruptan, hemen hemen aynı anda, binanın Kızıl Muhafızlar tarafından sarılmış olduğu haberi geldi. Kolunda kırmızı bant bulunan bir subay içeri girdi ve Belediye Başkanını sordu. Birkaç dakika sonra da çıkıp gitti. İhtiyar Şrayder kıpkırmızı ve zaman zaman sararak, odasından çıktı.

"Duma'yı özel bir toplantıya çağırıyorum!" diye bağırdı. "Hemen!"

Büyük salonda herkes durdu. "Bütün üyeler özel toplantıya!"

"Ne var, ne oluyor?"

"Bilmiyorum... bizi mi yakalayacaklar... Duma'yı mı dağıtacaklar... kapıda duran üyeleri mi tutuklayacaklar?", diye herkes sorup duruyordu.

Nikolay salonunda ayakta duracak yer yoktu. Belediye Başkanı, askerlerin kapıları tuttuğunu, bütün giriş çıkışları yasakladığını, bir komiserin Belediye Duması'nı tutuklayıp dağıtma tehdidinde bulunduğunu bildirdi. Üyeler acele acele konuşmaya başladılar; sözlerine galerilerden bile cevap verildi. Serbest oyla seçilmiş Şehir Meclisi'ni hiçbir kuvvet dağıtamazdı; Belediye Başkanı'nın ve bütün üyelerin dokunulmazlığı vardı; zorbalar, provokatörler, Alman casusları hiçbir zaman tanınmayacaktı; bizi dağıtma tehdidine gelince, bırakın istediklerini yapsınlar... Ancak cesetlerimizin üzerlerine basarak bu meclisi ele geçirebilirlerdi, eski çağlarda Roma senatörleri de Gotların gelişini böyle büyük bir gururla beklememişler miydi?..

Karar: bütün Rusya'daki dumalar ve *zemstvo*'lar telgraf-

la durumdan haberdar edilecek. Karar: Belediye Başkanı ya da Duma Başkanı Askerî Devrimci Komite ya da Halk Komiserleri Konseyi denen heyetin temsilcileriyle herhangi bir ilişki kurmayacak. Karar: Kendi seçilmiş meclisini korumak üzere Petrograd halkına yeni bir çağrıda bulunulacak. Karar: Devamlı olarak toplantı halinde olunacak...

Bu sırada bir üye geldi, Smolni'ye telefon ettiğini, Askerî Devrimci Komite'nin Duma'yı sarmak için bir emir vermediğini bildirdiğini, askerlerin çekileceklerini söyledi...

Biz aşağı kata inerken Riyazanov ön kapıdan hızla girdi. Heyecanlıydı.

"Duma'yı dağıtacak mısınız?" diye sordum.

"Yok canım, kim söyledi?" diye cevap verdi. "Bir yanlışlık olmuş. Duma'ya dokunulmayacağını bu sabah Belediye Başkanı'na söyledim..."

Basmakta olan karanlığın içinde, Nevski'ye doğru iki sıra bisikletlinin yaklaştığını gördük. Omuzlarında silahlar asılıydı. Durdular, kalabalık çevrelerini sardı. Birçok sorgular...

"Siz kimlersiniz? Nereden geliyorsunuz?" diye sordu, ağzından puro sarkan bir ihtiyar.

"12. Ordu'dan. Cepheden geliyoruz. Sovyetleri namussuz burjuvalara karşı desteklemek için geldik!"

"Ya!" diye bağırdı kalabalık. "Bolşevik jandarmaları! Bolşevik Kazakları!"

Deri ceketli ufak tefek bir subay basamaklardan indi. "Garnizon dönüyor!" diye kulağına fısıldadı. "Bolşeviklerin sonu geliyor. Nasıl döndüğünü görmek ister misiniz? Gelin öyleyse benimle!" Mihailovski'ye doğru hızlı hızlı yürümeye başladı. Biz de onu izledik.

"Hangi alay?"

"*Bronnevikler*..." Gerçekten durum önemliydi. *Bronnevikler* zırhlı mekanize birlikleriydi. Duruma hâkim olan birlikler bunlardı. *Bronnevikler*'i elinde tutanlar şehri de ellerinde tutarlardı. "Kurtuluş Komitesi Komiserleri ve Duma onlarla konuşacak. Onlar bir karara varmak için toplantı yapıyorlar..."

"Neye karar verecekler? Hangi taraftan dövüşeceklerine mi?"

"Yo! Böyle olmaz o. Onlar hiçbir zaman Bolşeviklere karşı dövüşmezler. Tarafsız kalıp kalmamaya karar verecekler... ve sonra *yunker*'lerle Kazaklar..."

Büyük Mihailovski Süvari Okulu'nun karanlık kapısı ardına kadar açılmıştı. İki nöbetçi bizi durdurmak istedi, ama biz hiç aldırmadan hızla yürüdük, bağırıp çağırmalarına kulak asmadık. İçeride, büyük salonun tepesine doğru yalnız bir tek ark lambası sönük sönük yanıyor. Salonun kırk sütunu ve pencereleri karanlıkta kaybolmuş. Çevrede, loş insan biçimleri arasında kocaman zırhlı otomobiller var. Bir otomobil, ortada, ışığın altında, çevresinde iki bin kadar yanık yüzlü asker toplanmış; koskocaman binanın içinde kaybolmuşlar gibi. Birtakım adamlar, subaylar, asker komiteleri başkanları, konuşmacılar, otomobilin üstüne çıkmışlar. Ortada mazgalın üstünde bir asker konuşuyor. Bu Hanjunov. Yaz aylarında yapılan Rusya *Bronneviki* Kongresi'nde başkandı. Hareketli, yakışıklı bir adam. Üzerinde deri bir ceket, omzunda teğmen apoleti, ayakta durmuş, tarafsızlığı hararetle savunuyor.

"Ruslar için kendi kardeşlerini öldürmek," diyor, "korkunç bir şeydir. Çarlığa karşı omuz omuza çarpışmış ve tarihe geçecek büyük savaşlar vererek düşmanı yenmiş olan askerler arasında iç savaş olmamalıdır! Partiler arasındaki didişmelerden, bize, askerlere ne? Geçici Hükümet'in demokratik bir hükümet olduğunu sizlere söyleyecek değilim; biz burjuvazi ile koalisyon yapmak istemiyoruz, hayır. Biz birleşik bir demokrasi hükümeti istiyoruz, yoksa Rusya mahvolur! Böyle bir hükümet başa geçecek olursa iç savaş çıkmaz ve kardeş kardeşi öldürmez!"

Bu sözler herkese akıllıca göründü. Büyük salonda alkışlar ve gürültüler yükseldi.

Bir asker zırhlı otomobilin üstüne atladı. Yüzü beyaz ve gergindi. "Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Ben Romanya cephesinden geliyorum. Sizlere hemen şunu söylemek için geldim: Barış artık gelmeli! Hemen barış yapılmalı! Bize kim barışı getirirse... Bolşevikler mi olur, başka bir hükümet mi, bilmiyorum... Ama kim getirirse onun arkasından gideceğiz. Barış! Biz cephedekiler

artık savaşacak durumda değiliz. Ne Almanlarla ne de Ruslarla..." Yere atladı, dalgalanan insan yığınlarından bir çeşit kederli ses yükseldi; bir Menşevik *oborentz* otomobilin üstüne çıkıp savaşın Müttefiklerce kazanılıncaya kadar devam etmesi gerektiğini söylediği sırada bu ses bir kızgınlık haline geldi.

"Kerenski gibi konuşuyorsun!" diye bağırdı biri.

Bir Duma delegesi tarafsızlığı savundu. Sinirli sinirli mırıldanarak onu da dinlediler. Adamın kendilerinden olmadığını anlıyorlardı. İnsanların anlamaya, bir karara varmaya bu kadar çalıştıklarını o zamana kadar hiç görmemiştim. Hiç kıpırdamıyorlar. Ayakta durmuşlar, korkunç bir dikkatle dinliyorlar konuşmacıyı. Kaşlarını çatmışlar düşünceli düşünceli, ter damlıyor alınlarından; gözleri, aydınlık çocuk gözleri; yüzleri, masallardaki kahraman yüzleri; iri yarı, dev adamlar...

Şimdi bir Bolşevik konuşuyor... İçlerinden biri; öfkeli, kızgın. Onu da ötekilerden çok sevmiyorlar. O da içinde bulundukları ruh durumunu yansıtmıyor. Şu anda onlar basit düşüncelerin üstüne çıkmışlar, sanki devrimin yaşayıp yaşamaması onlara bağlıymış gibi Rusya'yı, sosyalizmi, dünyayı düşünüyorlar...

Konuşmacı konuşmacıyı izledi. Gergin bir sessizlik. Bazen onay, bazen öfke havası içinde tartışmalar yapıldı: Katılacak mıyız, katılmayacak mıyız? Hanjunov arkasını bırakmıyor; sempatik adam... Barıştan çok söz ediyor ama o da bir subay, bir *oborentz* değil mi? Onun arkasından Vasili Ostrov'dan bir işçi çıktı. Ona da, "Sen bize barış getirecek misin, işçi? Onu söyle!" diye bağırdılar. Bulunduğum yere yakın bir yerde, çoğu subay birtakım adamlar tarafsızlıktan yana olanları alkışlamak için bir çeşit grup oluşturmuşlar. "Hanjunov! Hanjunov!" diye bağırıp duruyorlar. Bolşevikler konuşmaya başlayınca ıslık çalıyorlar.

Birdenbire otomobilin üstündeki komite mensupları ve subaylar büyük bir şaşkınlıkla ve birtakım hareketlerle tartışmaya başladılar. Dinleyiciler bağırıyorlar, ne olduğunu soruyorlar; büyük insan yığını tüm tedirgin. Bir asker kendini zorla subayların elinden kurtardı ve elini havaya kaldırdı.

"Yoldaşlar!" diye bağırdı, "Krilenko Yoldaş burada, bize söz söylemek istiyor!" Bağırmalar, ıslıklar, *"Prosim! Prosim! Doloy!* Başlasın! Konuşsun. İn aşağı!" sesleri arasında Askerî İşler Halk Komiseri, önden ve arkadan yardım eden eller, alttan ve üstten itip kakmalar arasında, otomobilin kenarına tırmandı. Bir an durdu ve radyatöre doğru yürüdü. Ellerini kalçalarına dayadı, çevreye gülerek baktı... Tıknaz, kısa bacaklı bir adam. Başında saç yok. Üniforması da işaretsiz.

Bana yakın olan grup korkunç bir şekilde bağırmaya başladı: "Hanjunov! Hanjunov'u istiyoruz. İn aşağıya! Sus! Kahrolsun hainler!" Her yan birbirine karıştı ve gürledi. Sonra bir sel gibi üzerimize gelmeye başladılar. Yanık yüzlü kocaman insanlar istediklerini yaptıracaklardı. "Kim o toplantımızı bozanlar?" diye bağırdılar. "Kim orada ıslık çalanlar?" Grup hemen dağılıverdi, yok oldular... Ve bir daha da ortaya çıkmadılar.

"Asker Yoldaşlar," diye söze başladı Krilenko. Sesi kaba kaba çıkıyordu yorgunluktan. "Sizlerle istediğiniz gibi konuşamayacağım. Kusura bakmayın. Çünkü dört gecedir uyku uyumadım...

"Asker olduğumu söylemek gerekmez. Barış istediğimizi de... Kanlı burjuvazi iktidarını bir daha geri gelmemek üzere ortadan kaldıran sizlerin ve bütün kahraman yoldaşların yardımıyla işçi ve köylü devrimini başarıya ulaştıran Bolşevik Partisi bütün dünya halklarına barış teklif etmiş ve bunu bugün yapmıştır!" Çılgınca alkışlar.

"Tarafsız kalınanız isteniyor... Hiçbir zaman tarafsız kalmamış olan *yunker*'ler ve Ölüm Taburları bizi caddelerde vururken, Kerenski... ya da kim bilir hangi haydut Petrograd'a getirilmeye çalışılırken tarafsız kalmak... Kaledin Don'dan buraya doğru yola çıktı. Kerenski cepheden geliyor. Kornilov Ağustostaki teşebbüsünü yenilemek için Tekintsi'leri ayaklandırıyor. Şimdi sizi savaşı önlemeye çağıran bütün bu Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler, iktidarlarını iç savaşsız yürütebildiler mi? Temmuzdan beri göz yumulan bu iç savaşta onlar şimdi olduğu gibi o zaman da yine burjuvaların yanında yer almadılar mı?

Eğer kararınızı vermişseniz ben sizi nasıl caydırabilirim? Sorun açıkça ortada: Bir yanda Kerenski, Kaledin, Kornilov, Menşevikler, Sosyalist Devrimciler, Kadetler, dumalar, subaylar... Hepsi de amaçlarının iyi olduğunu söylüyorlar... Öte yanda işçiler, askerler, bahriyeliler, en yoksul köylüler. Hükümet sizin ellerinizde. Efendi sizsiniz. Büyük Rusya sizindir. Onu bir daha geri verecek misiniz?"

Konuşurken zorla ayakta durduğu belliydi; konuştukça, yorgun sesinden, söylediği kelimelerin ardındaki içten heyecan dışarı vuruyordu. Sonunda sallandı, neredeyse düşecekti; onu tutmak için yüzlerce el uzandı, salonun karanlık köşelerinden çarpıp dönen sesler geldi...

Hanjunov yeniden konuşmaya çalıştı. Ama "Oylamaya geçilsin! Oylamaya geçilsin! Oy!" diye bağırdılar. Sonunda karar sureti okundu: *Bronnevikler* temsilcilerini Askerî Devrimci Komite'den çekilecekler ve içinde bulundukları iç savaş durumunda tarafsızlıklarını ilan edecekler. Önergeden yana olanlar sağa, önergeye karşı olanlar sola. Bir an bir duraksama oldu. Sessiz bir bekleyiş ve sonra kalabalık hızla; birbirinin omzundan atlayarak sola akmaya başladı... Yüzlerce iri yarı asker sönük ışık altında, bir tek yığın gibi, pistin üstünde koşuşuyor... Çevremizde duran elli kadar insan şaşırıp kaldılar; bunlar önergeden yana olmakta inat ediyorlardı. Yüksek tavan zafer çığlıklarıyla inlerken onlar arkalarını döndüler ve çıkıp gittiler... İçlerinden kimileri de devrimin arkasını büsbütün bıraktı...

Smolni'de yeni halk komiserleri boş durmuyordu. İlk kararname basına verilmiş, o gece şehrin bütün sokaklarına binlercesi dağıtılmış, güneye ve doğuya giden her trene konularak balyalarla gönderilmişti.

> Köylü delegelerin katılmasıyla toplanan Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Kongresinin seçmiş olduğu Rusya Cumhuriyeti Hükümeti adına hareket eden Halk Komiserleri Konseyi aşağıdaki kararları almıştır:
>
> 1. Kurucu Meclis seçimleri kararlaştırılan günde, yani 12 Kasımda yapılacaktır.

2. Bütün seçim kurulları, belediyeler, İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri ve cephedeki asker örgütleri tespit edilen günde serbest ve düzenli seçim yapılması için gereken her çabayı göstereceklerdir. Rusya Cumhuriyeti Hükümeti adına

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
VLADİMİR ULYANOV LENİN

Belediye binasında Duma bütün hızıyla çalışıyordu. Biz içeriye girdiğimizde Cumhuriyet Konseyi'nin bir üyesi konuşuyordu. Konsey, diyordu, kendisini dağılmış saymamaktadır; toplanacak yeni bir yer buluncaya kadar çalışmalarına devam edemiyor, o kadar. Bu arada konseyin İhtiyarlar Komitesi *hep birlikte* Kurtuluş Komitesi'ne girmeyi kararlaştırmıştır... Parantez içinde söyleyeyim, bu toplantı tarihin Rusya Cumhuriyeti'nden son kez söz edişi oldu.

Sonra bakanlıklardan, *Vikjel*'den, Posta Telgraf Sendikası'ndan gelen birçok delege belki yüzüncü kere Bolşevik yağmacılar için çalışmamak kararında olduklarını bildirdiler. Kışlık Saray'da bulunmuş olan bir *yunker* kendisinin ve arkadaşlarının ne kadar kahramanca çarpıştıklarını, Kızıl Muhafızlarınsa ne kadar kötü davrandıklarını çok renkli bir biçimde anlattı. Bütün anlatılanlara sorgusuz inanıldı. Biri, Sosyalist Devrimci gazete *Narod*'da çıkan bir yazıyı yüksek sesle okudu. Yazıda Kışlık Saray'da beş yüz milyar rublelik zarar ziyan olduğu söyleniyor ve yapılan yağma ve hasar bütün ayrıntılarıyla anlatılıyordu.

Kuryeler zaman zaman telefonla alınan haberleri getiriyorlar. Dört sosyalist bakan hapisten çıkarılmış. Krilenko Peter-Paul hapishanesine gitmiş, Amiral Verderevski'ye Donanma Bakanı'nın kaçtığını anlatmış, Halk Komiserleri emrinde görev almasını Rusya adına kendisinden rica etmiş ve ihtiyar denizci bu teklifi kabul etmiş... Kerenski Gaçina'dan kuzeye doğru ilerliyor, karşısındaki Bolşevik garnizonları birer birer düşüyormuş. Smolni yeni bir kararname çıkarmış, Şehir Duması'nın yiyecek dağıtımı üzerindeki yetkisini genişletmiş.

Bu son onur kırıcı davranış büyük bir öfke yarattı. O Lenin ki despottur, yağmacıdır; o Lenin'in komiserleri ki Belediye ga-

rajını zaptetmişlerdir, Belediye depolarına girmişlerdir; şimdi de kalkmış İaşe Komitelerinin işlerine, besin maddeleri dağıtımına burnunu sokmaya kalkıyor! Üyelerden biri, yumruklarını sallayarak, eğer Bolşevikler iaşe işlerine burunlarını sokarlarsa şehrin yiyeceği kesilmelidir, dedi... Özel İaşe Komitesi'nin temsilcisi olan başka biri, yiyecek durumunun çok ciddi olduğunu açıkladı ve gıda maddesi getiren trenlerin bir an önce yola çıkarılması için adamlar gönderilmesini istedi.

Diyodonenko dramatik bir sesle garnizonun tereddüt ettiğini söyledi. Semiyonovski alayı Sosyalist Devrimci Parti'nin emirlerini yerine getirmeye karar vermişti; Neva'da bulunan torpil gemisindeki tayfalar kararsızdılar. Altı üye hemen propagandaya devam görevine atandı.

Bundan sonra ihtiyar Belediye Başkanı kürsüye çıktı: "Yoldaşlar ve yurttaşlar! Peter-Paul'daki mahpusların tehlikede olduklarını şimdi öğrenmiş bulunuyorum. Bolşevik Muhafızlar on dört Pavlovsk Okulu *yunker*'inin üzerlerinden elbiselerini almışlar ve onlara işkence yapmışlar. Biri delirmiş. Söylendiğine göre bakanları da linç edeceklermiş!" Salonda bir korku ve tiksinti havası esti. Gri elbiseli, tıknaz, ufak tefek bir kadın kürsüye çıkmak istedi, o zaman hava büsbütün elektriklendi. Kadın keskin ve madeni sesini yükseltti: Eski tüfeklerden ve Duma'nın Bolşevik üyelerinden Vera Slutskaya...

Bağırmalara aldırmadan, "Bu bir yalan ve bir provokasyondur!" dedi. "İdam cezasını kaldıran işçi ve köylü hükümeti bu çeşit işlere izin vermez. Bu masalın hemen incelenmesini istiyoruz. Eğer bu anlatılanlarda doğru bir yan varsa hükümet enerjik tedbirler alacaktır!"

Hemen bütün parti üyelerinden oluşan bir komisyon kuruldu ve başlarında Belediye Başkanı olmak üzere Peter-Paul'daki durumun incelenmesine gidildi. Biz de onlarla birlikte dışarı çıkarken Duma'da Kerenski'ye gönderilecek başka bir komisyon kuruluyordu... Başkente girdiği zaman kan akıtılmamaya çalışılması ve bundan kaçınılması gerekiyordu.

Kalenin kapılarındaki nöbetçilere kafa tutup içeri girdiğimizde gece yarısıydı. Seyrek elektrik lambalarının sönük ışıkları al-

tında, çarların yattıkları kilisenin yanından, aylarca her öğle zamanı *Boje Çarina Hrani** çalan çanların ve kubbelerin altından geçtik... Ortalıkta kimseler yok. Karanlıkta yalpa vura vura yürüyen şişman birine çarptık. O da herkes gibi, *"Ya niyeznayu,"* diye bizi sorguya çekti.

Solda Trubetsko zindanının karanlık silueti görülüyor. Bu zindanda çarlık zamanında birçok hürriyet kurbanı can vermiş ya da aklını kaçırmıştı. Geçici Hükümet çarlık nazırlarını buraya kapatmıştı. Şimdi de Bolşevikler Geçici Hükümet'in bakanlarını buraya kapatıyorlardı.

Dostça davranan bir bahriyeli bizi Darphane'nin yakınında küçük bir evde bulunan komutanlık bürosuna götürdü. Beş altı Kızıl Muhafız, bahriyeli ve asker sigara dumanından göz gözü görmeyen sıcak bir odada çepeçevre dizilmişler. Ortada bir semaver kaynıyor. Bizi büyük bir içtenlikle buyur ettiler, çay verdiler. Komutan yoktu; Şehir Duması'ndan gelen ve *yunker*'lerin hepsinin öldürüldüğünü iddia eden bir *sabotajniki* (sabotajcı) komisyonuna eşlik ediyormuş. Bu olay pek hoşlarına gitmiş gibi. Odanın bir köşesinde çıplak kafalı; yorgun bakışlı ufak tefek bir adam oturuyor. Üzerinde bir frak ve pahalı bir kürk var. Bıyıklarını ısırıyor, köşeye kıstırılmış bir fare gibi çevresine korkuyla bakıp duruyor. Daha yeni tutuklanmış. Askerlerden biri bir ara adama şöyle bir göz attı, "Bakan filan mı?" dedi... Ufak tefek adam bu sözü işitmezlikten geldi; çok korktuğu belliydi. Oysa odadakiler bir düşmanlık göstermiyorlardı ona.

Adama yaklaştım ve kendisine Fransızca adını sordum. Başını eğerek, "Kont Tolstoy" dedi. "Neden beni tutukladıklarını anlamıyorum. Troitski köprüsünü geçip evime gidiyordum. Bunlardan... Bu şahıslardan biri beni yakaladı; Ben Geçici Hükümet'in Genelkurmay'a bağlı bir komiseriydim. Hükümet üyesi sayılmam..."

"Bırakın gitsin," dedi bir bahriyeli. "Zararsız bir adam..."

Tutukluyu getiren asker, "Olmaz!" diye cevap verdi. "Komutana soralım."

---

* Tanrı çarı korusun!

"Komutan, ha?" diye alay etti bahriyelilerden biri, "Peki ne diye devrim yaptık öyleyse, subaylara boyun eğmek için mi?"

Pavlovski alayından bir *praporşçik* ayaklanmanın nasıl başladığını anlatıyor:

"6 Kasım gecesi polk (alay), Genelkurmay'da görevli. Ben de kimi arkadaşlarla birlikte nöbet tutuyorum; İvan Pavloviç ile başkaları da var. Şimdi adları aklımda değil: Kurmay heyetinin toplandığı odadaki perdelerin arkasına gizlendiler ve birçok şeyler öğrendiler: Mesela, Gaçina'daki *yunker*'lerin geceleyin Petrograd'a getirileceğini ve sabahleyin yürüyüş için Kazaklara emir verildiğini duydular... Şehirde başlıca noktaların güneş doğmadan ele geçirilmesi gerekti. Köprüleri açmalıydı. Ama Smolni'nin nasıl çevrileceğini konuşmaya başladıkları zaman artık İvan Pavloviç dayanamamış, o sırada girip çıkanların çokluğundan yararlanarak dışarı fırlamış, doğru nöbetçi odasına koşmuş. Öteki arkadaşı onun yerine konuşulanları dinlemiş.

"Ben de bir şeylerin olup bittiğinden zaten kuşkulanıyordum. Subay dolu otomobiller durmadan geliyordu. Bakanlar da orada. İvan Pavloviç işittiklerini bana anlattı. Sabahın saat iki buçuğu, Alay Komitesi Sekreteri orada. Ona da durumu anlattık; ne yapacağımızı sorduk...

" 'Gelen giden herkesi yakala!' dedi. Öyle yapmaya başladık: Yarım saat içinde birçok subay ve birkaç da bakan yakalayıp dosdoğru Smolni'ye gönderdik: Ama Askerî Devrimci Komite hazır değil: Ne yapacağını bilmiyor. Az sonra, herkesi serbest bırakın ve hiç kimseyi tutuklamayın diye emir geldi! O zaman koşa koşa Smolni'ye gittik, galiba yarım saat sonra bunun bir savaş demek olduğunu onlara zar zor anlatabildik. Genelkurmay'a döndüğümüz sırada saat beşti. İçeridekilerin çoğu gitmişti. Ancak birkaç kişi yakalayabildik. Garnizonun hepsi yürüyüşe geçmişti..."

Vasili Ostrov'dan gelen bir Kızıl Muhafız ayaklanma günü, kendi bölgesinde olup bitenleri bütün ayrıntılarıyla anlatıyor: "Bir tek makineli tüfeğimiz bile yok elimizde," diyor gülerek. "Smolni'den bir tane alamadık: Kısım Duması *uprava*'sının (Merkez Komitesinin) bir üyesi olan Zalkind Yoldaş, *uprava*'nın

toplantı odasında Almanlardan alınmış bir makineli tüfek olduğunu hatırladı. O, ben, bir de başka bir arkadaş odaya girdik: Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler toplantıdalar. Biz hemen kapıyı açıp dosdoğru üzerlerine yürüdük. Onlar masada oturuyorlar. Onlar on iki, on beş kişi, biz üç. Bizi görünce konuşmayı kestiler ve yalnızca baktılar. Biz onlara hiç aldırmadan odanın öteki köşesine gittik, makineliyi söktük, Zalkind Yoldaş bir parçasını aldı, ben öteki parçasını. Omuzlarımıza attığımız gibi yürüyüp çıktık dışarıya... Bir tek kişi ağzını açıp da bir şey söylemedi!"

"Kışlık Saray'ın nasıl ele geçirildiğini biliyor musun?" diye sordu bir üçüncüsü, bahriyeliydi. "Saat on ikiye doğru Neva tarafında hiçbir *yunker* kalmadığını anladık. Bunun üzerine kapıları kırarak içeri girdik ve ayrı ayrı merdivenlerden birer birer ya da küçük mangalar halinde çıkmaya başladık. Merdivenlerin üst başına çıktığımızda *yunker*'ler bizi durdurdular, silahlarımızı ellerimizden aldılar... Bizimkiler boyuna aşağıdan geliyorlar. Bizimkiler yavaş yavaş çoğalınca *yunker*'leri sardık ve silahlarını ellerinden aldık..."

Tam bu sırada komutan geldi. Güler yüzlü, genç bir gedikli. Kolu askıda ve gözlerinin altında derin uykusuzluk izleri. Önce tutukluya baktı. Tutuklu hemen anlatmaya başladı.

"Haa, anladım," dedi komutan. "Perşembe günü Kurmay Heyeti'ni teslim etmek istemeyen komiteye dahil olanlardan birisiniz. Ama siz bize lazım değilsiniz. Yurttaş, özürler dileriz... Kapıyı açtı ve Kont Tolstoy'a yol gösterdi. Ötekilerden birkaçı özellikle Kızıl Muhafızlar homurdandılar; bahriyeli de bahsi kazanmış gibi, "*Vot!* İşte! Ben size söylemedim mi?" dedi.

Komutan o sırada iki askerle meşgul olmak zorunda kaldı. Kale garnizonunca seçilmiş iki asker, şikâyete gelmişlerdi. Mahpuslar da, diyorlardı, gardiyanların yedikleri kadar yiyorlar. Oysa bir insanı bile doyuracak kadar yiyecek yok. "Devrim düşmanlarına neden bu kadar iyi davranılıyor?"

"Biz devrimciyiz yoldaşlar, eşkıya değil," diye cevap verdi komutan. Sonra bize döndü. *Yunker*'lere eziyet edildiğini, bakan-

ların korkutulduğunu işittiğimizi söyledik, "Mahpusları bir kere görsek de bütün dünyaya durumu anlatsak...?"

"Olmaz," dedi genç asker, sinirli sinirli. "Mahpusları bir daha rahatsız edemem. Az önce hepsini uykularından uyandırmak zorunda kaldım... Keseceğiz sanıyorlar kendilerini... Zaten *yunker*'lerin çoğu serbest bırakılmıştır. Geri kalanlar da yarın gidecekler." Birden arkasını döndü.

"Peki öyleyse Duma Komisyonu'yla konuşabilir miyiz?"

Kendisine bir bardak çay dolduran komutan başını salladı: "Orada, salondalar," dedi, aldırmadan.

Gerçekten de kapının dışında, petrol lambasının sönük ışığının altında, ayakta duruyorlar, Belediye Başkanı'nın çevresinde toplanmışlar, heyecanlı heyecanlı konuşuyorlardı.

"Bay Başkan," dedim, "biz Amerikan gazetecileriyiz. İncelemelerinizin sonucunu bize resmen açıklar mısınız?"

Kibirli başını bize doğru çevirdi.

"Bize verilen raporlar doğru değil," dedi yavaş yavaş konuşarak: "Bakanlar buraya getirilirken neler olduysa o kadar, bunun dışında bir şey yok. Elden geldiği kadar korunmuşlar. *Yunker*'lere gelince, hiçbirinde en küçük bir yara bile görmedik..."

Nevski'de, gece yarısı sonrasının boş karanlığı içinde, uzun uzun asker kolları sessiz sessiz yürüyorlar: Kerenski ile dövüşmeye giden kıtalar bunlar. Koyu karanlıklara gömülü arka sokaklarda, ışıkları sönük otomobiller gelip gidiyor ve Köylü Sovyetinin karargâhı Fontaka Caddesi 6 numaralı evde, Nevski'deki kocaman bir binanın bir dairesinde, *İnjiniyerni Zamok*'ta (Mühendis Okulu) gizli birtakım kaynaşmalar oluyor. Duma ışıklar içinde...

Smolni Enstitüsü'nde; Askerî Devrimci Komite, çok yük bindirilmiş bir dinamo gibi çevresine ateşler saçıp duruyor...

BÖLÜM VII

DEVRİM CEPHESİ

10 Kasım, Cumartesi...

Yurttaşlar!
Askerî Devrimci Komite devrimci düzenin herhangi bir şekilde bozulmasına göz yummayacağını ilan eder.
Hırsızlık, haydutluk, saldırı ve katliam teşebbüsleri şiddetle cezalandırılacaktır.
Komite, Paris Komünü'nü örnek alarak, herhangi bir düzensizlik kışkırtıcısını ya da yağmacıyı merhametsizce yok edecektir...

Şehirde vukuat yoktu. Ne bir saldırı, ne bir hırsızlık ve ne de bir sarhoş kavgası. Geceleyin silahlı nöbetçiler sessiz caddelerde geziyorlar, askerlerle Kızıl Muhafızlar köşe başlarında yaktıkları ateşlerin çevresinde gülüyor, şarkı söylüyorlar. Gündüz, büyük kalabalıklar kaldırımlarda toplanıyor, öğrencilerle askerler, tüccarlarla işçiler arasındaki bitmez tükenmez tartışmaları dinliyorlar.

Yurttaşlar sokakta birbirlerini durdurup soruyorlar:

"Kazaklar geliyor mu?"

"Hayır..."

"Son haber ne?"

"Hiçbir şey bilmiyorum. Kerenski nerede?"

"Petrograd'a sadece sekiz verst uzaktaymış diyorlar... Bolşeviklerin *Avrora* zırhlısına kaçtıkları doğru mu?"

"Öyle diyorlar..."

Bağırıp çağıran yalnız duvardaki beyannameler ve birkaç gazete, suçlamalar, bildiriler, kararnameler...

Büyük bir kâğıtta Köylü Delegeleri Sovyetleri Yürütme Komitesinin bir bildirisi:

> (Bolşevikler) Köylü Delegeleri Sovyetleri'nin kendilerini desteklediğini ve kendilerinin köylü temsilciler adına konuştuklarını söylemeye kalkıyorlar...
> Rusya'nın bütün emekçi halkı bilsin ki bu bir YALANDIR VE RUSYA KÖYLÜ DELEGELERİ SOVYETLERİ YÜRÜTME KOMİTESİ'NİN ŞAHSINDA, BÜTÜN EMEKÇİ KÖYLÜLER, emekçi sınıfı iradesinin bu alçakça ihlaline örgütlenmiş köylülerin katılmalarını tiksintiyle karşılar...

Sosyalist Devrimci Parti'nin Askerî Bölümü'nden:

> Bolşeviklerin çılgınca teşebbüsü iflas etmek üzeredir. Garnizon bölündü... Bakanlıklar grev yaptılar ve ekmek gün geçtikçe azalıyor. Bolşeviklerden başka bütün partiler kongreden çekilmişlerdir. Bolşevikler yalnız kaldılar...
> Bütün aklı başında unsurları Yurt ve Devrim Komiteleri çevresinde toplanmaya ve Merkez Komitesinin ilk çağrısına katılmaya hazırlıklı olmaya çağırıyoruz...

Cumhuriyet Konseyi'nin elden dağıttığı bir bildiride Bolşeviklerin hataları sayılıyor:

Cumhuriyet Konseyi süngü gücü karşısında ayrılmak ve toplantılarına geçici olarak ara vermek zorunda kaldı.

> Dillerinden "özgürlük ve sosyalizm" lafını düşürmeyen soyguncular kendi istedikleri gibi bir zorbalık egemenliği kurmuşlardır. Geçici Hükümet'in üyelerini tutuklamışlar, gazeteleri kapatmışlar, basımevlerini ele geçirmişlerdir... Bu iktidar halk ve devrim düşmanı sayılmalıdır; onunla savaşmak ve onu devirmek gerekiyor...

> Cumhuriyet Konseyi Rusya Cumhuriyeti yurttaşlarını, konsey yeniden çalışmaya başlayıncaya kadar, Bolşeviklerin devrilmesini ve yurdu Kurucu Meclise götürecek bir hükümet kurulmasını örgütlemekte olan Yurt ve Devrim Komiteleri'nin çevresinde toplanmaya çağırır.

Diyelo Naroda şunları yazıyor:

> Devrim bütün halkın ayaklanmasıdır... Ama bizde kim ayaklandı? Lenin ve Troçki'nin aldattığı bir avuç deli... Çıkardıkları kararnameler ve çağrılar tarihte garip olaylar müzesini zenginleştirmekten başka bir işe yaramayacak...

Ve Halkçı Sosyalist *Narodnoya Slovo* (Halkın Sesi) gazetesi de şöyle yazıyordu:

> "İşçi ve köylü hükümeti" mi? Boş hayal! Ne Rusya, ne de müttefiklerimizin ülkelerinde kimse bu hükümeti tanımayacak... düşman ülkeler bile...

Burjuva basını geçici olarak ortalıktan kaybolmuştu...

Pravda, artık Rusya Sovyet Cumhuriyeti Parlamentosu olan yeni *Çayika*'nın ilk toplantısını anlatıyor. Tarım Komiseri Miliutin Köylü Yürütme Komitesi'nin, Aralıkın 13'ünde bir Rusya köylü kongresi toplamaya karar verdiğini açıklıyor.

"Ama biz bekleyemeyiz," diyor. "Köylülerin desteğini kazanmalıyız. Bizim bir köylü kongresi toplamamızı ve bunu da hemen yapmamızı teklif ediyorum..." Sol Sosyalist Devrimciler kabul ediyorlar. Rus köylülerine yapılacak çağrının müsveddesi acele hazırlanıyor ve projeyi gerçekleştirmek üzere beş kişilik bir komite seçiliyor.

Toprak dağıtımına ve işçilerin sanayiyi denetimine ait ayrıntılı planlar sorunu, bu sorunlar üzerinde çalışan uzmanlar raporu hazırlanıncaya kadar erteleniyor.

Üç kararname okunmuş ve onaylanmıştı (1): Birincisi Lenin'in "Genel Basın Kuralları" idi. Bu kurallara göre yeni hükümete karşı koymayı ve itaatsizliği kışkırtan, halkı suç işlemeye iten ya da haberleri bile bile değiştiren bütün gazeteler kapatılacaktı; ikincisi, ev kiralarına moratoryum ilan eden kararname idi; üçüncüsü,

bir işçi milisi kurulmasını öngören kararname. Bu arada, belediye meclislerine, boş apartmanları ve evleri tahsis etme yetkisi veren bir kararname ile demiryolları istasyonlarında marşandiz vagonlarının boşaltılmasını, ihtiyaç maddeleri dağıtımının hızlandırılmasını ve ihtiyacı çok duyulan tekerlekli araçların serbest bırakılmasını emreden kararnameler de çıkmıştı...

İki saat sonra Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi bütün Rusya'ya aşağıdaki telgrafı gönderdi:

> Bolşeviklerin "Milli Köylü Kongresi Örgüt Bürosu" denen derme çatma örgütü, bütün köylü sovyetlerini Petrograd kongresine delege göndermeye çağırmıştır...
>
> Köylü Delegeleri Sovyetleri Yürütme Komitesi şunu bildirir ki, dün olduğu gibi bugün de, emekçi sınıfının ve yurdun kurtuluşu için tek yol olan Kurucu Meclis seçimlerine gerekli kuvvetlerin şu anda vilayetlerden ayrılmaları tehlikelidir. Köylü Kongresi tarihinin 13 Aralık olduğunu tekrarlarız.

Duma'da herkes heyecan içindeydi: Subaylar gelip gidiyor, Belediye Başkanı Kurtuluş Komitesi liderleriyle konferans halinde bulunuyordu. Bu sırada, bir üye Kerenski'nin bildirisini getirdi. Nevski'ye alçaktan uçan bir uçaktan atılmıştı. Bildiride, teslim olmayanlardan büyük intikam alınacağı söylenmekte ve askerlere hemen silahlarını bırakıp Mars meydanında toplanmaları emredilmekteydi.

Bize söylediklerine göre, Başbakan Çarskoye Selo'yu almış, Petrograd varoşlarından beş mil uzaktaymış. Şehre yarın, birkaç saat içinde girebilirmiş. Sovyet birlikleri ile Kazaklar birbirlerine yaklaşmışlar, Sovyet birlikleri Geçici Hükümet'ten yana geçiyorlarmış. Çernov bu iki kutup arasında bir yerdeydi. O, "tarafsız" askerleri iç savaşı durduracak bir kuvvet haline getirmeye çalışıyordu.

Şehir garnizonundaki alayların da Bolşevikleri bıraktıkları söyleniyordu. Smolni'de çoktan kimse kalmamış, hepsi kaçmış.... Bütün hükümet makinası durmuştu. Merkez Bankası memurları Smolni'den gönderilen komiserlerin emrinde çalışmak istememişler, onlara para vermemişlerdi. Bütün özel bankalar kapan-

mıştı. Bakanlıklar grev yapmıştı. Şu anda bile bir Duma Komitesi tüccarları geziyor, grevlere para topluyordu... (2)

Troçki hemen Dışişleri Bakanlığı'na gitmiş, Barış Kararnamesi'nin yabancı dillere çevrilmesini emretmiş. O anda altı yüz memur yüzüne karşı istifalarını vermişler... Çalışma Komiseri Şliyapnikov bütün bakanlık memurlarının yirmi dört saat içinde işleri başına dönmelerini emretmiş, aksi halde işlerinden atılacaklarını ve emeklilik haklarını kaybedeceklerini bildirmiş, ama bu emre yalnızca hademeler boyun eğmiş... Özel İaşe Komitesi'nin bazı kolları Bolşeviklere teslim olmaktansa işleri savsaklamayı kararlaştırmışlar... Telefon santralindeki santral memurlarına yüksek maaş verileceği ve daha iyi durumlar sağlanacağı uzun uzun anlatılmış, ama memurlar, Sovyet karargâhlarının telefonlarını bağlamamakta inat etmişler...

Sosyalist Devrimci Parti, Sovyetler Kongresi'nde kalan bütün üyelerini ve ayaklanmaya katılanları partiden atmaya karar vermişti...

Vilayetlerden gelen haberler: Moghilev Bolşeviklere karşı olduğunu açıkladı, Kiev'de Kazaklar sovyetleri ele geçirdiler ve bütün devrimci liderleri tutukladılar. Otuz bin kişi kadar olan Luga Sovyeti ve garnizonu Geçici Hükümet'e bağlılıklarını bildirdi ve bütün Rusya'nın kendi çevrelerinde toplanmasını istedi. Kaledin, Don bölgesindeki bütün sovyetleri ve sendikaları kapattı, askerleri de kuzeye doğru yürüyor...

Demiryolları işçilerinin bir temsilcisi şunları söyledi: "Dün Rusya'nın her yanına telgraf gönderdik, siyasi partiler arasındaki savaşın bitmesini ve bir sosyalist koalisyon hükümetinin kurulmasını istedik. Yoksa yarın akşam grev ilan edeceğiz... Sabahleyin bütün partiler bir araya gelerek bu sorunu konuşacaklar. Bolşevikler uzlaşmaya yanaşıyorlar gibi..."

Tıknaz, sağlam yapılı bir adam olan Şehir Baş Mühendisi "Bu kadar bile kalmaları hayret," diye güldü...

Smolni'ye çıktığımızda Smolni'nin boşaltılmamış olduğunu, eskisinden daha çok hızla çalışıldığını, birçok işçi ve askerin girip çıktığını, her yerde nöbetçilerin bir misli arttırılmış olduğu

nu gördük. Burjuva ve "ılımlı" sosyalist gazetelerin yazarlarına rastladık.

Volya Naroda gazetesinden biri, "Atın bizi öyleyse dışarıya!" diye bağırdı. "Bonç-Bröviç basın bürosuna geldi ve hepimize çıkıp gitmemizi söyledi! Bize casuslar dedi!" Gazetecilerin hepsi birden konuşmaya başlamıştı, "Hakaret! Küstahlık! Nerede kaldı basın hürriyeti!"

Sofadaki büyük masaların üzerinde Askerî Devrimci Komite'nin yayımladığı bildiriler, çağrılar, kararlar paket paket duruyor. Masanın yanından geçen işçiler ve askerler paketleri alıp dışarıdaki otomobillere götürüyorlar.

Bildirilerden biri şöyle başlıyordu:

> TEŞHİR EDİYORUZ!
>
> Rus halk yığınlarının içinde bulunduğu bu trajik anda Menşeviklerle onları izleyenler ve Sağ Sosyalist Devrimciler, işçi sınıfına ihanet etmişlerdir. Kornilov, Kerenski ve Savinkov'dan yana olmuşlardır... Vatan haini Kerenski'nin emirlerini bastırıp yaymakla ve bir panik havası yaratmakla bu döneklerin zaferleri üzerine gülünç söylentilerin yayılmasına sebep olmaktadırlar...
>
> Yurttaşlar! Bu asılsız söylentilere inanmayın. Halk devrimini yenecek hiçbir kuvvet yoktur... Başbakan Kerenski ile onu izleyenler hızla yaklaşan hak ettikleri cezayı beklemektedirler...
>
> Biz onları halkın önünde teşhir ediyoruz. Onları, eskiden zincir vurmak istedikleri işçilerin, bahriyelilerin ve köylülerin intikamına bırakıyoruz. Onlar halkın kin ve nefret lekelerini hiçbir zaman üzerlerinden silemeyeceklerdir.
>
> Lanet olsun ihanet edenlere, yazıklar olsun onlara!...

Askerî Devrimci Komite daha büyük bir yere taşınmıştı, üst katta 17 numaralı oda. Kapıda Kızıl Muhafızlar duruyor. İçeride, parmaklığın önündeki dar bir yerde, üstü başı temiz, dışarıdan bakışları iyi, ama içleri suç dolu, birtakım adamlar birikmiş: otomobilleri için vesika almak ya da şehirden çıkmak için izin isteyen burjuvalar, aralarında birçok yabancı da var. Bill Shatov'la Peters görevli. Bütün öteki işlerini bıraktılar, son gelen haberleri okudular bize.

179. Yedek Alay oybirliğiyle destekleme kararı almış. Putilov rıhtımlarında çalışan beş bin liman işçisi yeni hükümeti tebrik ediyor. Sendikalar Merkez Komitesi memnunlukla destekliyor. Reval'deki garnizon ve filo işbirliği yapmak ve asker göndermek üzere Askerî Komiteler seçmiş. Askerî Devrimci Komiteler Pskov ve Minsk'de yönetimi ellerinde tutuyorlar. Çariçin, Don kıyısındaki Rovno, Çernigovsk ve Sivastopol sovyetlerinden tebrikler... Finlandiya Tümeni, 5. ve 12. orduların yeni komiteleri bağlılıklarını bildiriyorlar...

Moskova'dan gelen haberler birbirini tutmuyor: Askerî Devrimci Komite askerleri şehrin stratejik noktalarını ele geçirmişler; Kremlin'de görevli olan iki bölük sovyetlerden yana olmuş, ama silah deposu albay Diyabtsev ile *yunker*'lerin elindeymiş. Askerî Devrimci Komite işçiler için silah istemiş, Diyabtsev sabaha kadar müzakere etmiş, sonunda birdenbire bir ültimatom vererek sovyet birliklerinin teslim olmalarını ve komitenin dağılmasını istemiş. Çatışma başlamış...

Petrograd'daki Genelkurmay Smolni'deki komiserlere teslim olmuştu. Teslim olmayı kabul etmeyen *Centroflot*, Dibenko ve bir bölük Kronstad bahriyesi tarafından ateşe tutulmuştu. Baltık ve Karadeniz savaş gemilerinin desteklediği yeni bir *Centroflot* kurulmuştu.

Ama bütün bu yeni haberlerin altında kötü bir koku, havada bir çeşit tedirginlik vardı. Kerenski'nin Kazakları hızla geliyorlardı; topçuları da vardı. Fabrika-atölye komiteleri sekreteri Skripnik, yüzü asık ve solgun, örgütlerinin bir ordu kadar çok olduğunu bana temin etti ve sonra öfkeyle ekledi: "Bizi canlı yakalayamazlar." Petrovski yorgun yorgun güldü. "Belki yarın artık uyuruz... uzun bir uyku..." Sıskası çıkmış, kızıl sakallı Lozovski, "Bizim şansımız ne ki?" dedi. "Yalnızız... Talimli askerlerin karşısında kuru bir kalabalık..."

Güneyde ve güney doğuda sovyetler Kerenski kuvvetleri önünde kaçmışlardı. Gaçina, Pavlovsk, Çarskoye Selo garnizonları bölünmüştü... Yarısı tarafsız kalmayı seçmişler, geri kalanlar da, subaysız olarak korkunç bir düzensizlik içinde başkente doğru dağılmışlardı.

Hollere bültenler yapıştırılıyordu.

KRASNOYE SELO'DAN, 10 KASIM, SABAH SAAT 8
Bütün Kurmay Başkanlarına, Komutanlara, her yere ve herkese, her yana bildirilir:
Eski Başbakan Kerenski her yere ve herkese bile bile yanlış bir telgraf göndermiş ve Petrograd devrimci birliklerinin silahlarını bırakarak teslim olduklarını, ihanet hükümeti olan eski Geçici Hükümet'e katıldıklarını, Askerî Devrimci Komite'nin askerlere çekilme emri verdiğini bildirmiştir. Özgür bir ulusun askerleri ne çekilir ne de teslim olur.
Askerlerimiz, yanlış yola sapmış olan Kazak kardeşlerimizle kendi Kuvvetlerimiz arasında kan akıtmamak ve daha uygun bir duruma geçmek için Gaçina'yı bırakmışlardır. Bugün çekildiğimiz mevzilerde Kerenski ile silahlı arkadaşları kuvvetlerini on misli arttırsalar bile, telaşlanmaya sebep yoktur. Askerlerimizin morali yüksektir.
Petrograd sakindir.

Petrograd ve Petrograd Bölgesi Savunma Başkanı
YARBAY MURAVİYEV

Biz Askerî Devrimci Komite'den çıkarken Antonov içeri girdi. Elinde bir kâğıt vardı. Rengi ölü gibi sapsarıydı. "Bunu gönderin," dedi.

BÜTÜN İŞÇİ DELEGELERİ BÖLGE SOVYETLERİNE VE FABRİKA-ATÖLYE KOMİTELERİNE
Emir:
Kerenski'nin Kornilovcu haydutları başkente yaklaşmaktadırlar. Halka ve halkın başarılarına karşı girişilecek herhangi bir karşıdevrimci teşebbüsün merhametsizce ezilmesi için gereken bütün emirler verilmiştir.
Devrim ordusu ve Kızıl Muhafızların, işçilerin acele yardımlarına ihtiyaçları vardır.
MAHALLİ SOVYETLER VE FABRİKA - ATÖLYE KOMİTELERİNE ŞUNLARI EMREDİYORUZ:
1. Siper kazmak, barikat yapmak ve tel örgüleri takviye etmek üzere olabildiği kadar çok sayıda işçi gönderilecektir.

2. Bunun için fabrikada işi durdurmak gerekirse bu da yapılacaktır.
3. Elde ne kadar dikenli ve dikensiz tel varsa, siper kazmak ve barikat yapmak için ne kadar araç varsa, bir araya toplanacaktır.
4. Elde ne kadar silah varsa birlikte getirilecektir.
5. DİSİPLİNE KATİYETLE UYULACAK VE HERKES DEVRİM ORDUSUNA BÜTÜN İMKÂNLARIYLA YARDIMA HAZIR BULUNACAKTIR.

Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti Başkanı
HALK KOMİSERİ
LEON TROÇKİ

Askerî Devrimci Komite Başkanı
BAŞKOMUTAN PODVOYSKİ

Karanlık ve tatsız açık havaya çıktığımızda, gri ufuktaki fabrika bacalarının hepsi düdüklerini öttürüyor, kaba ve sinirli sesleriyle sanki gelecek felaketi haber veriyorlardı. On binlerce işçi, kadın ve erkek, fabrikalardan çıkıyor; insanların kaynaştığı yoksul kenar mahalleler, pis ve fukara sürülerinden on binlercesini kusuyor. Kızıl Petrograd tehlikede! Kazaklar geliyor! Güneyde ve güney doğudaki çamurlu yollardan çıkarak Moskovski kapısına doğru yürüyorlar. Erkekler, kadınlar, çocuklar; silahlı, sopalı, kazmalı, kürekli; ellerinde tel kangalları, işçi elbiselerinin üstünde fişeklikler... Bir şehrin bu kadar büyük bir güçle ve bu kadar kendiliğinden sokağa döküldüğü görülmemiştir şimdiye dek! Seller gibi akıyorlar; yanlarında bölük bölük askerler, toplar, kamyonlar, arabalar...

Smolni'nin kapısında bir otomobil duruyor. Zayıf bir adam. Kalın gözlükleri kırmızılaşmış gözlerini büyültüyor. Zorla konuşuyor. Elleri eski püskü paltosunun ceplerinde. Otomobilin çamurluğuna dayanmış. Başka biri de kocaman sakallı bir bahriyeli. Genç, parlak gözleri var. Çevrede sinirli sinirli dolaşıyor. Elinden düşürmediği mavi çelikten kocaman tabancasıyla dalgın dalgın oynuyor. Bu iki kişiden biri Antonov, ötekisi Dibenko.

Birkaç asker otomobilin basamağına iki asker bisikleti bağlamaya çalışıyor. Şoför çok kızgın. Otomobilin boyası bozulacak diyor. Gerçi o da bir Bolşevik ama otomobil de bir burjuva otomobili. Evet, bisikletleri emirerleri kullanacaktı, ama işte şoförün de meslek aşkı kabarmıştı... Sonunda bisikletleri indirdi aşağıya.

Savaş ve Donanma Halk Komiserleri devrimci cepheyi teftişe gidiyorlardı. Kim bilir neredeydi bu cephe! Onlarla birlikte gidebilir miydik? Elbette ki hayır. Otomobil ancak beş kişi alıyor. İki komiser, iki emireri ve bir şoför. Ama, adını burada Truşiska diye anacağım bir Rus tanıdık hiç aldırmadan otomobile girdi, oturdu. Kimsin diyen yok...

Truşiska'nın bu gezi sonunda bana anlattıklarının doğruluğundan şüphe etmek için bir neden görmüyorum. Suvorovski Prospekt'ten geçerlerken içlerinden biri yemekten söz etmiş. İaşesi doğru dürüst sağlanamayan bir ülkede belki üç ya da dört günden beri aç olabilirlerdi. Arabayı durdurmuşlar. Para? Savaş Komiseri ceplerini karıştırmış. Bir tek kopek bile bulamamış. Donanma Komiseri'nde dersen metelik yok, şoförde de öyle. Truşiska para verip biraz yiyecek aldırmış.

Nevski'yi dönerken lastiklerden biri patlamış.

"Şimdi ne yapacağız!" diye sormuş Antonov.

Dibenko tabancasını sallayarak, "Başka bir makinaya el koruz!" demiş. Antonov caddenin ortasına çıkmış, bir askerin yönettiği bir otomobile eliyle durmasını işaret etmiş.

"Bu makinayı bana ver," demiş Antonov.

"Vermem," diye cevap vermiş asker.

"Benim kim olduğumu biliyor musun?" Antonov bir kâğıt çıkarmış, üzerinde kendisinin Rus Cumhuriyeti Ordularının Başkomutanı olduğu ve herkesin kendisine sorgusuz sualsiz itaat etmesi gerektiği yazılı.

"Sen Tanrının kendisi bile olsan vız gelir!" demiş asker kızarak. "Bu makina 1. Mitralyöz Alayı'nın malı. İçinde cephane var ve sana da vermem..."

İtalyan bayrağı taşıyan eğri büğrü bir taksinin görünmesiyle bu zorluk çözülmüş (kargaşalık sırasında özel arabaları el konulmaktan kurtarmak için, yabancı konsolusluklar adına tescil ediyorlardı). Arabanın içinden pahalı bir kürk giymiş bir yoldaş çıkmış ve ekip yoluna devam etmiş.

On mil kadar uzakta bulunan Narskaya Zastava'ya varıldığında Antonov Kızıl Muhafız komutanını aramış. Onu almışlar şehrin kenarına götürmüşler. Burada beş yüz kadar işçi siper kazmış. Kazakların gelmesini bekliyorlarmış.

"Her şey tamam mı, yoldaş?" diye sormuş komutan.

"Her şey tamam, yoldaş" diye cevap vermiş komutan. "Askerlerin morali yüksek... Yalnız bir şey yok... Cephane..."

"Smolni'de iki milyar şerit var," demiş Antonov. "Ben senin için bir emir yazayım." Ceplerini karıştırmış. "İçinizde kâğıdı olan var mı? "

Dibenko'da da yokmuş... Kuryelerde de yok. Trusişka not defterini uzatmış.

"Hay Allah kahretsin! Kalem de yok!" diye bağırmış Antonov. "Kimde var?" Truşiska uzatmış.

Biz cepheye teftişe gidemeyenler, Çarskoye Selo istasyonuna doğru yürümeye başlamıştık. Biz yürüdükçe kimileri süngülü, kimileri süngüsüz, ama hepsi silahlı birtakım Kızıl Muhafızların Nevski'ye doğru yürüdüklerini görüyorduk. Kışın erken karanlığı basmaya başlamıştı. Soğuk havada, başlar yukarıda, dörder dörder, düzensiz olarak, şarkı söylemeden, önlerinde trampet olmadan yürüyorlar. Yaldızla kabaca, "Barış! Toprak!" yazılı kızıl bir bayrak üzerlerinde dalgalanıyor. Çok gençtiler. Yüzlerinde ölüme gittiklerini bilenlerin ifadeleri vardı... Kaldırımlardaki halk yarı korkuyla, yarı hor bir bakışla, kinli bir sessizlik içinde geçişlerini seyrediyor...

Tren istasyonunda Kerenski'nin ya da cephenin nerede olduğunu bilen birine rastlayamadık. Ama trenler Çarskoye'den öteye gitmiyorlardı.

Bizim bindiğimiz vagon, evlerine dönen köylüler ve pazarcılarla doluydu. Hepsinin, ellerinde paketler ve akşam gazetele-

ri var. Herkes Bolşevik ayaklanmasından söz ediyor. Bu konuşmalar olmasa, iç savaşın kudretli Rusya'yı ikiye ayırdığını ve trenin savaş bölgesine gittiğini insana hatırlatacak başka hiçbir belirti yok. Hızla basmakta olan karanlığın içinde askerlerin şehre giden çamurlu yollar boyunca yürüdüklerini, kollarını sallayarak konuştuklarını pencereden görüyorduk. Yanımızda bir marşandiz treni durdu. İçi asker dolu. Büyük büyük ateşler yakmışlar. Hepsi bu kadar işte. Arkamızda ufukta şehir pırıl pırıl ışıklar içinde kayboluyor, uzakta bir tramvay bir banliyöye gidiyor...

Çarskoye Selo sessizdi, yalnız öbek öbek askerler orada burada toplanmışlar, hafif sesle konuşuyorlar ve Gaçina'ya giden boş demiryoluna tedirgin tedirgin bakıyorlardı. Hangi tarafta olduklarını içlerinden birkaçına sordum. "Bilmem," dedi biri "işin aslını bilmiyoruz ki... Kerenski'nin provokatör olduğu doğru, ama Rusların da Rusları öldürmelerini doğru bulmuyoruz..."

İstasyon komutanının bürosunda güleryüzlü, sakallı bir asker duruyor. Bir alay komitesinin kırmızı bandı var kolunda. Smolni'den aldığımız kâğıtlar hemen herkeste bize karşı bir saygı uyandırdı. Asker açıkça sovyetlerden yana, ama korkuyor.

"Kızıl Muhafızlar iki saat önce buradaydılar, ama gittiler. Bu sabah buraya bir komiser geldi, Kazaklar gelir gelmez, o da Petrograd'a döndü."

"Demek Kazaklar buralara kadar geldiler?"

Adam kederli kederli başını eğdi: "Bir çatışma oldu. Kazaklar erken saatlerde geldiler. Adamlarımızdan iki üç yüzünü yakaladılar, yirmi beş kadarını da öldürdüler."

"Şimdi nerede Kazaklar?"

"Buradan çok uzaklaşmadılar. Nerede olduklarını da tam olarak bilmiyorum. Şu yanlarda bir yerdeler..." Kolunu batıya doğru belli belirsiz uzattı.

Akşam yemeği yedik... Güzel bir akşam yemeği. Petrograd'dakinden daha iyi ve daha ucuz. İstasyon lokantasında. Yakınlarımızda bir Fransız subayı oturuyordu. Gaçina'dan yürüye yürüye gelmiş. Gaçina'da durum sakinmiş. Şehir Kerenski'nin elindeymiş. "Ah bu Ruslar yok mu!" diye sözüne devam etti. "Çok orijinal insanlar! Ne iç savaş ne iç savaş! Her şey var, savaş yok!"

Şehre çıktık. İstasyon kapısında tüfekleri süngülü iki asker duruyor. İki yüz kadar memur, öğrenci, tüccar çevrelerini sarmışlar, bağıra bağıra askerlerle tartışıyorlar. Askerler haksız yere azarlanan çocuklar gibi sinirli ve küskün.

Uzun boylu bir genç, üzerinde öğrenci üniforması, kaşlarını çatmış, askerlere yapılan saldırıyı yönetiyor.

Azarlayan bir sesle, "Kendi kardeşlerinize karşı silaha sarılmakla," dedi, "katillerin ve hainlerin elinde oyuncak olduğunuzu herhalde anlıyorsunuz."

Asker ciddi ciddi, "Bana bak, kardeş," dedi, "anlamıyorsun. İki sınıf var, görmüyor musun? Proletarya ile burjuvazi. Biz..."

"Ha, evet, biliyorum bu lafları, merak etme," diye atıldı öğrenci, kaba kaba. "Sizin gibi cahil köylüler birkaç hazır laf öğrenmeyegörsün. Bunların anlamını bilmiyorsunuz bile. Yalnız papağan gibi ezberlemişsiniz." Kalabalık güldü. "Ben Marksist bir öğrenciyim. Ve sana şunu söyleyeyim: Uğrunda savaştığın şey sosyalizm değil. Yalnız Almanlara yarayan bir anarşi!"

"Ha, evet, biliyorum," diye cevap verdi asker. Alnından terler akıyordu. "Siz okumuş bir insansınız, belli. Ben basit bir adamım. Ama bana öyle geliyor ki..."

Öteki kızarak askerin sözünü kesti. "Sen Lenin'in gerçekten proleter dostu olduğuna inanıyor musun?"

Asker, canı sıkılarak, "Evet, inanıyorum," diye cevap verdi.

"Peki dostum, Lenin'in Almanya'dan kapalı vagon içinde gönderildiğini biliyor musun? Almanya'dan para aldığını biliyor musun?"

Asker, "Orasını bilmiyorum" diye inatla cevap verdi, "ama Lenin benim ve benim gibi basit insanların istediği şeyleri söylüyor. Bak: İki sınıf var, biri burjuvazi, öteki proletarya..."

"Siz aptalsınız! Bak arkadaş, ben devrimcilikten iki yıl Şluselburg hapishanesinde yatarken siz daha o zaman devrimcileri öldürüyor ve 'Tanrı Çarı Korusun!' diye şarkı söylüyordunuz. Benim adım Vasili Georgeviç Panyin. Hiç işittin mi adımı?"

"Kusura bakma, hiç işitmedim," diye saflıkla cevap verdi asker. "Ama ben okumuş bir adam değilim. Siz belki büyük bir kahramansınızdır."

Öğrenci büyük bir güvenle, "Öyle," dedi. "Ve ben Rusya'yı yıkan ve özgür devrimimizi yok eden Bolşeviklere karşıyım. Buna ne dersin?"

Asker başını kaşıdı. "Ne diyeyim, bilmem ki" dedi. Kafasından geçenlerin tatsızlığı yüzünden belliydi. "Bana göre iş çok basit... Ama ben ne bileyim, okumuş bir adam değilim ki! Bana göre iki sınıf var: proletarya ile burjuvazi..."

"Yine başladın o aptalca formülü okumaya!" diye bağırdı öğrenci.

"...Yalnız iki sınıf var," diye devam etti asker, "bir yandan olmayan, öte yandandır..."

Caddenin yukarılarına doğru yürüdük. Işıklar zayıf ve seyrek. Çok az insan geçiyor yollardan. Her yerde korkutucu bir sessizlik. Cennetle cehennem arasında, bir çeşit günahtan uzak yer, politik bakımdan "kimsenin olmayan toprak"... Yalnız berber dükkânları pırıl pırıl yanıyor ve dolu. Genel hamamın kapısında insanlar kuyruk olmuşlar. Çünkü Cumartesi... Ruslar Cumartesi akşamları yıkanır ve koku sürerler. Bu hamamlarda sovyet askerleriyle Kazaklar bir arada yıkanıyorlardı, bundan hiç şüphem yok.

Saray parkına yaklaştıkça caddeler daha da tenhalaşmaya başladı. Korkmuş bir papaz sovyet karargâhını gösterdi ve hemen koşarak uzaklaştı. Büyük Dükalık saraylarından birinin parka bakan yüzü. Pencereler karanlık, kapı kilitli. Ellerini pantolonuna sokmuş, tembel tembel dolaşan bir asker kuşkuyla bizi yukarıdan aşağıya süzdü. "Sovyet iki gün önce gitti," dedi. "Nereye?" Omuzlarını silkti. *"Niyeznayu,* Bilmiyorum."

Az ileride büyük bir bina var. Çok aydınlık. İçeriden birtakım çekiç sesleri geliyor. Biz duraksadığımız sırada bir askerle bir bahriyeli el ele tutuşmuş, caddeden doğru geldiler. Smolni'den aldığım kâğıdı gösterdim. "Siz sovyetlerden misiniz?" diye sordum. Cevap vermediler, korkuyla birbirlerine baktılar.

"Burada ne var?" diye sordu bahriyeli, binayı göstererek.

"Bilmiyorum."

Asker çekine çekine elini uzattı ve kapıyı çatırdatarak açtı. Büyük bir hol. Her yana bayraklar asılmış, her yan çiçeklerle donatılmış. Sandalyeler dizilmiş, bir sahne kuruluyor.

Tıknaz bir kadın, elinde çekiç, ağzına çivi doldurmuş, çıkageldi, "Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Bahriyeli sinirli sinirli, "Bu akşam oyun var mı?" diye sordu.

Kadın sert sert, "Pazar akşamı özel tiyatro var" diye cevap verdi, "gidin buradan."

Biz askerle bahriyeliyi daha çok konuşturmak istedik, ama korkmuş ve uykusuz kalmış bir halleri vardı. Karanlıklar içinde kayboldular.

İmparatorluk Saraylarına giden büyük karanlık bahçelerde yürüdük. Bahçelerdeki pavyonlar ve süslü köprüler gecenin içinde belli belirsiz. Çeşmelerden hafif hafif sular akıyor. Yapma bir mağaranın önünde, demirden dökülmüş gülünç bir kuğunun ağzından durmadan su akıyor. Birden birtakım insanların bize baktıklarını sezdik, başımızı kaldırınca yeşillikler içindeki bir terastan birtakım silahlı işçilerin bize dalgın dalgın ve kuşkuyla baktıklarını gördük. Yanlarına çıktım. "Kimsiniz?" diye sordum.

İçlerinden biri, "Biz muhafızız," diye cevap verdi. Bitkindiler. Haftalardan beri gece gündüz tartışmaktan, konuşmaktan yorulmuş gibiydiler.

"Kerenski'nin mi, yoksa sovyetlerin mi askerlerisiniz?"

Bir an sessizlik oldu, aralarında bakıştılar. Sonra, "Biz tarafsızız," dedi içlerinden biri.

Büyük Yekaterina sarayının kemerinden geçtik. Sarayın bahçesine girdik, karargâhı sorduk. Sarayın beyaz yüzündeki kapısında duran bir nöbetçi, komutanın içeride olduğunu söyledi.

İki yanlı şöminenin iki eşit olmayan parçaya böldüğü güzel, beyaz Gürcü stilinde döşenmiş bir odada birtakım subaylar ayakta toplanmışlar, ateşli ateşli bir şeyler konuşuyorlar. Renkleri solmuş ve şaşkın bir durumları var. Belki de uyumamışlardı. Göğsü madalyalarla dolu, rütbe işaretinden albay olduğu anlaşılan beyaz sakallı, yaşlıca subaya Bolşeviklerden aldığımız kâğıtları gösterdik.

Şaşırır gibi oldu. "Nasıl sağ salim buraya kadar geldiniz?" diye sordu, kibarca. "Bu sıralar caddeler çok tehlikeli. Çarskoye Selo'da siyasi gerginlik arttıkça artıyor. Bu sabah çarpışma oldu, yarın sabah da olacak. Kerenski saat sekizde şehre girecek."

"Kazaklar nerede şimdi?"

"Şu yanda, yarım mil ötede." Elini salladı.

"Şehri onlara karşı savunacak mısınız?"

"Yok, hayır." Gülümsedi, "Biz şehri Kerenski kuvvetleri için tutuyoruz." Fena halde bozulduk, çünkü kâğıtlarımızda bizim tam bir devrimci olduğumuz yazılıydı. Albay boğazını temizledi. "Bu kâğıtlara gelince," diye devam etti. "Yakalanırsanız hayatınız tehlikede. Ama çarpışmayı görmek istiyorsanız, size subayların otelinde oda ayırtmaları için emir vereyim. Sabahleyin saat yedide buraya geldiğiniz zaman size yeni izin kâğıtları veririm."

"Demek siz Kerenski'den yanasınız?"

"Tam yanayız denilemez." Albay duraksadı. "Biliyorsunuz ki, garnizondaki bütün askerler Bolşevikleri tutuyor. Bugünkü çarpışmadan sonra hepsi toplarını alıp Petrograd'a gittiler. Askerlerden hiçbirinin Kerenski'yi tutmadığını söyleyebilirsiniz ama kimileri de ne yandan olursa olsun, hiç savaşmak niyetinde değiller. Subayların hemen hepsi ya Kerenski kuvvetlerine katıldılar ya da başlarını alıp gittiler. Biz... öhhöö... gördüğünüz gibi çok zor bir durumdayız..."

Herhangi bir savaş olacağına inanmıyordu...

Albay kibar bir tavırla emirerini yanımıza kattı ve bizi tren istasyonuna gönderdi. Emireri güneydenmiş, Besarabya'dan; Fransa'dan göç etmiş bir ana babanın oğlu. "Ah!" diye anlattı. "Tehlikeye ya da zorluklara aldırdığım yok, anamdan üç yıldır uzak oluşum koyuyor bana..."

Soğuk havada, karanlıkta, Petrograd'a doğru giderken trenin penceresinden, ateşlerin çevresinde kımıldanan asker topluluklarını, dört yol ağızlarında bir araya toplanmış zırhlı otomobilleri, şoförlerinin mazgallardan uzanarak birbirlerine seslendiklerini görüyordum...

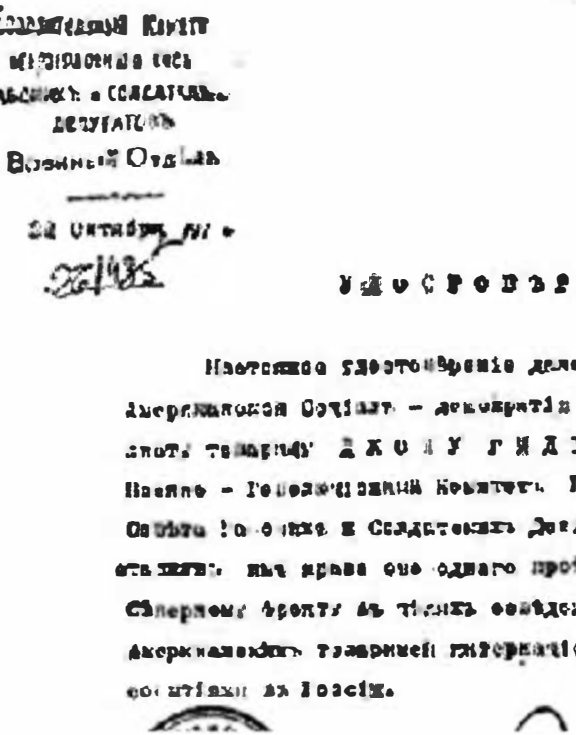
Bütün gece boyunca, çorak kırlarda, öndersiz asker ve Kızıl Muhafızlar dolaşıp durdular... Askerî Devrimci Komite komiserleri de bir gruptan ötekine koşuştular, savunmayı örgütlemeye çalıştılar...

Geride, şehirde, heyecanlı gruplar Nevski boyunca bir aşağı bir yukarı gidip geliyor. Havada bir şey var. Varşova istasyonun-

dan doğru top sesleri geliyor. *Yunker* okullarında ateşli bir çalışma göze çarpıyor. Duma üyeleri kışladan kışlaya koşuyorlar, tartışıyorlar, yalvarıyorlar, Bolşevik zorbalığı üzerine hikayeler anlatıyorlar: Kışlık Saray'da *yunker*'ler nasıl kılıçtan geçirilmiş, kadın askerlerin nasıl ırzına geçmişler, Duma'nın önünde nasıl bir kızı öldürmüşler, Prens Tumanov nasıl öldürülmüş... Duma binasının Aleksandr holünde Kurtuluş Komitesi özel bir toplantı yapıyor, komiserler girip çıkıyorlar ve koşuşuyorlar... Smolni'den kovulan gazeteciler orada, sevinç içindeler. Çarskoye'deki durumu anlattığımız zaman bize inanmıyorlar. Neden, çünkü herkes Çarskoye'nin Kerenski kuvvetleri elinde olduğunu, Kazakların şimdi Pulkovo'da bulunduğunu sanıyor. Kerenski'yi sabahleyin tren istasyonunda karşılamak üzere bir komisyon kuruluyor...

İçlerinden biri, büyük bir gizlilikle, karşıdevrimin gece yarısı başlayacağını söyledi. İki bildiri gösterdi; birinde Gotz ile Polkovnikov'un imzaları var. *Yunker* okullarından, hastanelerde nekahat halinde olanlardan, St. Jorj Şövalyelerinden seferber duruma geçmeleri, Kurtuluş Komitesi'nden verilecek emirleri beklemeleri isteniyor. Öteki bildiriyi Kurtuluş Komitesi'nin kendisi yayımlamıştı. Şöyle deniyordu:

> Petrograd Halkına!
> Yoldaşlar, işçiler, askerler ve devrimci Petrograd yurttaşları!
> Bolşevikler bir yandan cephede barış çağrısında bulunurlarken öte yanda cephe gerisinde iç savaşa başlamaktadırlar.
> Onların kışkırtıcı çağrılarını dinlemeyin!
> Siper kazmayın!
> Hainlerin barikatlarını yıkın!
> Silahlarınızı bırakın!
> Askerler, kışlalarınıza dönün!
> Petrograd'da başlayacak bir savaş... Devrimin ölümü olur!
> Özgürlük, toprak, ve barış adına Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi'nin çevresinde toplanın!

Yürütme Komitesi
İşçi ve Asker Temsilcileri
Petrograd Sovyeti
Askerî Bölüm
28 Ekim 1917, No.1435
SERTİFİKA

Bu sertifika Amerikan Sosyal Demokrasisi'nin temsilcisi, enternasyonalist yoldaş JOHN REED'e verilmiştir. İşçi ve Asker Temsilcileri Petersburg Sovyeti, Amerikalı yoldaşları-enternasyonalistleri Rusya'da olup bitenler hakkında bilgilendirmesi için, Kuzey Cephesi boyunca John Reed'e serbest seyahat hakkı tanır.

Başkan
Sekreter

Biz Duma'dan çıkarken sert bakışlı ve yorgun bir Kızıl Muhafız bölüğü, karanlık ve tenha caddeden aşağıya doğru iniyordu. Yanlarında bir sürü mahpus: Kazaklar Konseyi Mahalli Kolunun üyeleri... Bürolarında karşıdevrime hazırlanırken yakalanmışlar...

Bir asker yanında bir çocuk, çocuğun elinde bir kola tenekesi, duvarlara bildiri yapıştırıyor:

> Günün durumu göz önüne alınarak Petrograd ile banliyölerinde sıkıyönetim ilan edilmiştir. Sokaklarda ve genel olarak açık havada her türlü toplantı, ikinci bir karara kadar yasaklanmıştır.
>
> N. PODVOYSKİ, Askerî Devrimci Komite Başkanı

Yerimize dönüyorduk. Hava karmakarışık seslerle doluydu: otomobil kornaları, bağırmalar, uzaktan gelen silah sesleri. Şehir diken üstünde, uyumuyor.

Sabahın çok erken saatlerinde, bir kısım *yunker*'ler, Semiyonovski Alayı'ndaki askerlerin elbiselerini giydiler, telefon santralinin önünde duran nöbetçiler değişmeden az önce santralin kapısına geldiler. Bolşevik parolasını söylediler ve hiç şüphe yaratmadan nöbeti devraldılar. Birkaç dakika sonra, bir teftişe çıkmış olan Antonov göründü. Hemen Antonov'u yakalayıp küçük bir odaya hapsettiler. Yardımcı kuvvet geldiğinde üzerlerine ateş yağdırıldı ve birkaç kişi öldü.

Karşıdevrim başlamıştı...

BÖLÜM VIII

KARŞIDEVRİM

Ertesi sabah, 11 Kasım Pazar günü, Kazaklar Çarskoye Selo'ya girdiler. Kerenski askerlerin başında, beyaz bir ata binmiş (1), bütün kiliselerin çanları durmadan çalıyor... Şehrin dışındaki küçük bir tepeden, şehrin yaldızlı kuleleri, renkli kubbeleri ve donuk ova boyunca taa Finlandiya körfezine kadar uzayıp giden koskoca ve yaygın başkent görülebiliyor.

Savaş olmamıştı, ama Kerenski büyük bir yanlışlık yapmıştı: Sabahın saat yedisinde İkinci Çarskoye Selo piyadesine haber yollayarak silahlarını bırakmalarını istemiş. Askerler tarafsız kalacaklarını, ancak silahlarını da teslim etmeyeceklerini bildirmişler. Kerenski on dakika içinde teslim olmalarını istemiş. Bu ihtar askerleri kızdırmış; çünkü sekiz aydan beri askerler kendilerini kendi komiteleriyle yönetiyorlardı. Bu emir onlara eski rejimi hatırlatmış... Birkaç dakika sonra Kazak topçuları kışlalara ateş açmaya başlamışlar, sekiz kişi ölmüş. O dakikadan sonra Çarskoye'de "tarafsız" asker kalmamış.

Petrograd o sabah silah sesleriyle ve yürüyen asker ayaklarının çıkardığı gürültülerle uyandı. Karanlık havada esen soğuk rüzgâr, kar getireceğe benziyordu. Gün ağarırken çok sayıda *yunker* kuvvetleri Askerî Oteli ve Telgraf Ajansı'nı ele geçirdi. Sonradan buraları, kanlı bir savaşla yeniden ellerinden alındı. Telefon santralini bahriyeliler çevirmişlerdi. Morskaya'nın ortasında fıçılar, sandıklar ve teneke parçalarından yapılma barikatların arkasında yere yatmışlar, ya da Gorohovaya'nın, St. Isaac meydanının köşesine sığınmışlardı. Kımıldayan her şeye ateş ediyorlardı. Bu sırada Kızıl Haç bayrağı taşıyan bir otomobil gelip geçti. Bahriyeliler otomobile ateş etmediler...

Albert Rhys Williams telefon santralindeydi. Yaralı taşıyan Kızıl Haç otomobiline binerek sokağa çıktı. Otomobil şehirde bir süre dolaştıktan sonra, karışık yollardan geçerek Mihailovski *yunker* okuluna geldi. Okul karşıdevrimin karargâhıydı. Avludaki bir Fransız subayı, komutan durumunda gibiydi... Telefon santraline bu yoldan cephane ve silah gönderildi. Bu çeşitten birçok sahte cankurtaran *yunker*'lerin haberciliğini ve cephane taşıma görevini yapıyordu.

Silahları alınan İngiliz Zırhlı Taşıt Tümeni'ne ait beş altı zırhlı otomobil ellerinde bulunuyordu. Louise Bryant, St. İsaac meydanından geçerken, bunlardan biri Donanma Dairesi'nden çıkmış, telefon santraline doğru gidiyordu. Gogolia caddesinin köşesinde, tam kızın önünde motoru stop etti. Tahta sandıkların arkasına gizlenmiş olan bazı bahriyeliler ateş etmeye başladılar. Mazgaldaki makineli tüfek döndü, tahta yığınlarına ve kalabalığa doğru gelişi güzel ateşe koyuldu. Bayan Bryant'ın bulunduğu kemerli yolda birçok insan vurulup öldü. Aralarında iki küçük çocuk da vardı. Birdenbire bir bağrışma oldu, bahriyeliler fırladılar ve ateş eden otomobile doğru koşmaya başladılar. Devin çevresini sardılar, bağıra bağıra süngülerini mazgallardan içeri sokup çıkarmaya başladılar. Şoför yaralanmış gibi yaptı, onu bıraktılar... O elbette koşup gidecek, Bolşeviklerin yaptıkları zulümleri anlatacaktı... Ölüler arasında bir de İngiliz subayı vardı.

Az sonra gazeteler bir *yunker* otomobilinde yakalanan başka bir Fransız subayının Peter-Paul hapishanesine gönderildiğini yazıyordu. Fransız Elçiliği bunu hemen inkar etti, ama subayın, bizzat kendisi tarafından hapisten kurtarıldığını Belediye Meclisi üyelerinden biri söyledi bana...

Müttefik elçiliklerinin resmî tutumu ne olursa olsun, Fransız ve İngiliz subayları o günlerde, teker teker, oldukça faaldiler; hatta Kurtuluş Komitesi'nin Yürütme Komitesi toplantılarına danışmanlık yapacak kadar da ileri gidiyorlardı.

Şehrin her mahallesinde *yunker*'lerle Kızıl Muhafızlar arasında bütün gün çarpışmalar oldu. Zırhlı otomobiller arasında savaşlar yapıldı. Yaylım ateşler, tek tek silah sesleri ve makineli tüfek takırtıları, uzaktan yakından işitildi durdu. Dükkânların kepenkleri indirilmişti ama hepsinin içinde alışveriş yine devam ediyordu. Dış elektrikleri söndürülmüş olan sinemalarda bile oldukça kalabalıktı. Tramvaylar işliyordu. Telefonların hepsi de işliyordu; santrali açtığımız zaman insanın kulağına silah sesleri geliyordu... Smolni ile irtibat kesilmişti, ama Duma ile Kurtuluş Komitesi bütün *yunker* okullarıyla ve Çarskoye'de bulunan Kerenski'yle sürekli olarak konuşabiliyordu.

Sabahın saat yedisinde Vladimir *yunker* okuluna asker, bahriyeli ve Kızıl Muhafızlardan oluşan bir devriye gitmiş. *Yunker*'lere silahlarını bırakmaları için yirmi dakika müsaade vermişler. Ültimatom reddedilmiş. Bir saat sonra *yunker*'ler binadan çıkmak istemişler, fakat Grebetskaya ve Bolşoy Prospekt köşesinden açılan bir yaylım ateşle geri püskürtülmüşler.

Sovyet askerleri binayı sarmışlar ve ateş açmışlar. İki zırhlı otomobil, makineli tüfekle binayı tarayarak gidip gelmiş. *Yunker*'ler telefon edip yardım istemişler. Kazaklar gelmeye cesaret edemediklerini, çünkü elinde iki top bulunan büyük bir bahriyeli birliğinin, bulundukları kışlayı ateş altında tuttuğunu bildirmişler. Pavlovsk okulu da çevrilmiş. Mihailov *yunker*'lerinin çoğu sokaklarda çarpışıyorlardı...

Saat yedi buçukta üç sahra topu daha getirildi, *Yunker*'ler kendilerine yapılan yeni bir teslim teklifine, ellerinde beyaz bay-

rak tutan iki sovyet delegesine ateş açarak cevap verdiler. İşte o zaman gerçek bir bombardıman başladı. Okulun duvarlarında büyük büyük delikler açıldı. *Yunker*'ler kendilerini umutsuzca savunuyorlardı; bağırarak hücuma kalkan Kızıl Muhafızlar gücünü gittikçe yitiren savunma ateşinin karşısında durmadan eriyordu... Kerenski Askerî Devrimci Komite ile ne olursa olsun konuşmamalarını telefonla emretmişti...

Yenilgilerine ve yerde yığın yığın yatan ölülerine bakıp kızan sovyet askerleri, zaten harap olmuş binaya karşı son bir ölüm kalım savaşı açtılar. Kendi subayları bile, bu korkunç bombardımanı durduramıyordu. Kirilov adında Smolni'den gönderilmiş bir komiser onları durdurmaya çalıştı; az kalsın linç ediliyordu. Kızıl Muhafızlar iyice kızmışlardı,

Saat iki buçukta *yunker*'ler beyaz bayrak çektiler; eğer kendilerine bir şey yapılmayacağı garanti edilirse teslim olacaklardı. Söz verildi. Binlerce asker ve Kızıl Muhafız birden bağıra bağıra pencerelerden ve duvarlarda açılmış olan deliklerden içeri daldı. Daha dur demeye vakit kalmadan beş *yunker* süngülenerek öldürüldü. Geriye kalan iki yüz kadarı, dikkati çekmemek için, küçük gruplar halinde ve muhafaza altında Peter-Paul hapishanesine götürüldü. Yolda bir kalabalık, kafilenin üstüne saldırdı, sekizden fazla *yunker* öldürüldü... Çatışmada yüzden çok Kızıl Muhafız ve asker ölmüştü...

İki saat sonra Duma bir mesaj aldı. Mesajda galiplerin *İnjiniyerni Zamok*'a (Mühendis Okulu) yürüdükleri bildiriliyordu. Birçok üye Kurtuluş Komitesi'nin en son bildirilerini bunlara dağıtmak üzere ellerinde paketlerle dışarı çıktılar. Birkaçı bir daha dönmedi... Bütün öteki okullar da direnmeden teslim oldular ve *yunker*'ler sağlam olarak Peter-Paul hapishanesine ve Kronştad'a gönderildiler.

Telefon santrali ikindiye kadar dayandı. Sonra bir Bolşevik zırhlı otomobil geldi ve bahriyeliler santrali hücumla ele geçirdiler... Korkudan bağırıp çağıran telefoncu kızlar oraya buraya kaçışıyorlardı; *yunker*'ler omuzlarındaki rütbe işaretlerini yırtıyorlardı. İçlerinden biri Williams'a paltosunu ödünç verirse her is-

tediğini yapacağını söylüyordu... "Bizi öldürecekler! Bizi öldürecekler!" diye bağırıyorlardı; çünkü birçoğu Kışlık Saray'da halka karşı bir daha silah kullanmayacağına söz vermişti. Williams, Antonov'u serbest bırakırlarsa aralarını bulmaya çalışacağını söyledi. Buna hemen razı oldular. Antonov ile Williams ölmüş arkadaşlarına bakıp kızan bahriyelilere birer söylev verdiler... *Yunker*'ler bir kere daha serbest bırakıldılar... Çoğu paniğe kapılarak dama kaçtı ya da tavan arasında saklandı, sonunda hepsi de toplanarak sokağa indirildi.

Yorulmuş ve kana bulanmış ve sonunda kazanmış olan bahriyelilerle işçiler santral salonuna daldılar. Orada birçok güzel kız görünce şaşırdılar ve ne yapacaklarını bilemediler. Hiçbir kızın bir yanına bir şey olmadı, hiçbir kıza hakaret edilmedi. Ama kızlar korkarak köşelere kaçtılar. Kendilerine bir şey yapılmadığını görünce içlerindekini dışarıya vurmaya başladılar: "Öf! Pis Cahiller! Aptallar!..." Bahriyelilerle Kızıl Muhafızlar şaşırmışlardı. Kızlar bir yandan mantolarını ve şapkalarını giyerken bir yandan da, "Kaba herifler! Domuzlar!" diye bağırıyorlardı. Çokluk soylu ailelerin çocukları olan *yunker*'lere mermi taşımak ve yaralarını sarmak onlara daha romantik gelmişti! Bunlarsa kaba işçiler ve köylülerdi, "adi halk"tı...

Askerî Devrimci Komite komiseri ufak tefek Vişniyak, kızları yerlerine oturtmaya çalıştı. Çok kibar davranıyordu. "Bugüne kadar sizin hakkınızı yediler," dedi. "Telefon İdaresi Belediye Duması'nın elindeydi: Ayda size altmış ruble veriliyor, günde on saat, bazen on saatten de çok çalıştırılıyorsunuz... Bundan sonra durum değişecek. Hükümet telefonları Posta ve Telgraf Bakanlığı'na bağlamak istiyor. Maaşlarınız birdenbire yüz elli rubleye yükselecek ve çalışma saatleriniz azaltılacak. İşçi sınıfının birer üyesi olarak mutlu günler göreceksiniz..."

İşçi sınıfı ha! Yani bu..., bu hayvanlarla..., *bizim* aramızda..., benzerlik mi var demek istiyor? Çalışmak mı? Bin ruble verseler çalışmayız! Kızlar kabara kabara ve tiksintiyle salondan çıkıp gittiler...

Binadaki öteki memurlar, hat bakıcıları ve işçiler orda kaldılar ama santralin çalıştırılması gerekti. Telefon, çok önemliydi.

Yalnız beş altı yetişmiş operatör vardı. Gönüllü olarak çalışmak isteyenler arandı: yüz kadar bahriyeli, asker ve işçi çıktı. Altı kız oraya buraya koşarak, ileri geri giderek, bağırarak ve azarlayarak santralin çalışmasını öğretti onlara... Böylece ara sıra kesintiler olsa bile tellerden yine ses çıkmaya başladı. İlk iş Smolni ile kışlaları ve fabrikaları bağlamak, ikincisi Duma ile *yunker* okullarının hatlarını kesmek oldu... Akşama doğru durum bütün şehirde duyuldu ve yüzlerce burjuva bağırmaya başladı: "Aptallar! Serseriler! Bu daha ne kadar sürer sanıyorsunuz? Kazaklar gelsin de anlarsınız!"

Karanlık basmak üzereydi. Hemen hemen kimsenin bulunmadığı Nevski'de soğuk, acı bir rüzgâr esiyordu. Yalnız Kazan Katedrali'nin önünde bir kalabalık toplanmış, durmadan aralarında konuşuyorlar. Birkaç işçi, birkaç asker; ötekiler de dükkân sahipleri, memurlar ve benzerleri...

İçlerinden biri, "Ama Lenin Almanya'yı barışa razı edemeyecek!" diye bağırdı.

Sert bakışlı genç bir asker cevap verdi: "Peki, bu kimin suçu? Kerenski'nin! Pis burjuva! Kahrolsun Kerenski! Biz istemiyoruz onu. Biz Lenin'i istiyoruz..."

Duma'nın dışında, kolunda beyaz bant bulunan bir subay, yüksek sesle küfrede ede, duvardaki kâğıtları yırtıyor. Kâğıtlardan birinde şunlar yazılı:

> Petrograd Halkına!
>
> Şehir Duması'nın halkı teskin etmek, halkın ekmek ve öteki ihtiyaçlarını sağlamak üzere her çareye başvurduğu bu tehlikeli saatte Sağ Sosyalist Devrimcilerle Kadetler, kendi görevlerini unutarak, Duma'yı devrim düşmanlarının toplantı yeri haline getirmeye, halkı birbirine düşürmeye, böylece Kornilov-Kerenski zaferini kolaylaştırmaya çalışmaktadırlar. Sağ Sosyalist Devrimciler ve Kadetler görevlerini yapacakları yerde Duma'yı İşçi, Asker ve Köylü Sovyetleri'ne, devrimci barış, ekmek ve özgürlük hükümetine karşı siyasi bir saldırı meydanı yapmışlardır.
>
> Petrograd yurttaşları, sizler tarafından seçilmiş Bolşevik Belediye üyeleri olan bizler... şunu bilmenizi istiyoruz ki, karşıdevrim fa-

aliyetiyle uğraşmakta olan Sağ Sosyalist Devrimciler görevlerini unutmuşlardır, halkı kıtlığa ve iç savaşa sürüklemektedirler. 183.000 oyla seçilmiş olan bizler Duma'da olup bitenleri seçmenlerimizin dikkatine sunmayı bir görev sayar ve bu durumdan zorunlulukla doğacak olan korkunç sonuçların sorumluluğunu kabul etmediğimizi açıklarız...

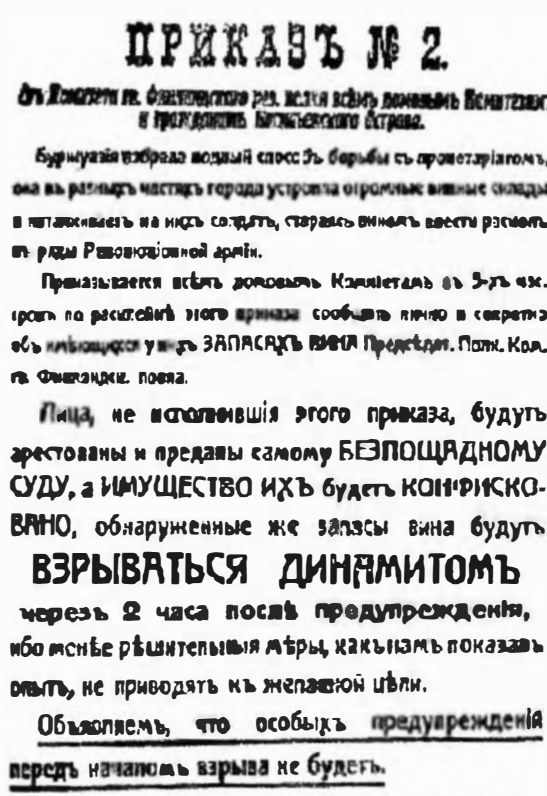
Uzaktan hâlâ silah sesleri geliyor, ama şehir korkunç bir spazm geçirmiş gibi durgun ve soğuk....

Duma'nın Nikolay salonundaki toplantısı sona eriyordu. Sinirli Duma bile biraz gevşemiş gibiydi. Komiserler birbiri ardına telefon santralinin ele geçirilişini, sokak kavgalarını, Vladimir Okulunun alınışını anlatıyorlardı... Trup, "Duma," dedi, "keyfi şekilde kullanılan zor kuvveti ile yaptığı savaşta demokrasiden yanadır; ama, hangi taraf kazanırsa kazansın, Duma her zaman için linç ve işkenceye karşı olacaktır..."

Uzun boylu, nemrut yüzlü bir Kadet olan Knovski de şunları söyledi: "Meşru hükümetin askerleri Petrograd'a girdikleri zaman, bu asileri öldüreceklerdir ve bu da linç sayılmayacaktır!" Bu söz salonda protestolarla karşılandı. Kendi partisi bile protesto etti...

Bir kuşku ve çöküntü havası vardı, karşıdevrim bastırılıyordu, Sosyalist Devrimci Partinin Merkez Komitesi kendi subaylarına güvensizliğini belirtmişti; sol kanat denetimi ele geçirmişti; Avksentiyev çekilmişti. Bir kurye Kerenski'yi tren istasyonunda karşılamak üzere giden komitenin tutuklanmış olduğunu bildirdi. Caddelerde güney ve güney batı yönlerinden gelen boğuk top sesleri işitiliyordu. Kerenski hâlâ ortalarda yoktu...

Yalnız üç gazete çıkıyordu: *Pravda, Diyelo Naroda* ve *Novaya Jizn.* Hepsi de yeni "Koalisyon" Hükümeti'ne büyük yerler ayırmışlardı. Sosyalist Devrimci gazete, Kadetlerin ve Bolşeviklerin katılmadığı bir kabine istiyordu. Gorki umutluydu; Smolni birtakım tavizler vermişti. Yalnız sosyalistlerden oluşan bir hükümet biçimlenmeye başlıyordu... Burjuvalardan başka bütün unsurları kapsayacaktı. *Pravda* alay ediyordu:

ПРИКАЗЪ № 2.

Отъ Комитета по обезпеченію революціоннаго порядка всѣмъ воинскимъ Комитетамъ и гражданскимъ Комитетамъ Гельсингфорскаго района.

Буржуазія избрала новый способъ борьбы съ пролетаріатомъ, она въ разныхъ частяхъ города устроила огромные винные склады и натравливаетъ на нихъ солдатъ, стараясь винами ввести разложеніе въ ряды Революціонной арміи.

Предлагается всѣмъ доводить Комитетамъ въ 3-хъ час. срокъ по полученіи этого приказа сообщать лично и секретно объ имѣющихся у васъ ЗАПАСАХЪ ВИНА Предсѣдат. Полк. Ком. въ Финляндіи. повяз.

Лица, не исполнившія этого приказа, будутъ арестованы и преданы самому БЕЗПОЩАДНОМУ СУДУ, а ИМУЩЕСТВО ИХЪ будетъ КОНФИСКОВАНО, обнаруженные же запасы вина будутъ

ВЗРЫВАТЬСЯ ДИНАМИТОМЪ

черезъ 2 часа послѣ предупрежденія,

ибо мягкія рѣшительныя мѣры, какъ намъ показалъ опытъ, не приводятъ къ желаемой цѣли.

Объявляемъ, что особыхъ предупрежденій передъ началомъ взрыва не будетъ.

Высшій Комитетъ въ Финляндіи.

Devrimci hukuk ve düzen. Aralık 1917'de, "şarap pogromları" için alınan ümitsiz önlemleri duyuran Finlandiya Alayı'nın bildirisi.

Başlıca üyeleri birtakım küçük zavallı gazeteler olan bu siyasi partilerle koalisyon yapmak gülünçtür; bizim anladığımız "koalisyon", proletarya, devrimci ordu ve yoksul köylüler arasında yapılacak koalisyondur.

Duvarlarda *Vikjel*'in iddialı bir bildirisi. Her iki taraf da anlaşmazsa greve gitmekle korkutuyor:

> Bu isyanlardan muzaffer çıkacak, yurdumuzu yıkıntıdan kurtaracak olanlar ne Bolşevikler, ne Kurtuluş Komitesi, ne de Kerenski olacaktır... Bunlar biz olacağız, Demiryolu Sendikacıları...

Kızıl Muhafızlar demiryolları gibi karışık bir işin içinden çıkamazlardı, Geçici Hükümet'e gelince, bu hükümet de iktidarı elinde tutamayacağını göstermişti...

> Bütün demokratik kuvvetlerin güvenine dayanan bir hükümetin... otoritesiyle hareket etmeyen herhangi bir partiye hizmet etmeyi reddediyoruz...

Smolni yorulmak nedir bilmeyen sınırsız bir canlılıkla kaynıyor.

Lozovski, Sendika merkezinde beni Nikolay Hattı demiryolu işçilerinin bir delegesiyle tanıştırdı. Kendisi bana adamlarının büyük toplantılar yaptıklarını, liderlerinin davranışlarını suçladıklarını söyledi.

Masaya yumruğunu vurarak, "Bütün iktidar sovyetlerindir!" dedi, "Merkez Komitesindeki *oboronts'lar* Kornilov'un oyununa geliyor. Stavka'ya bir heyet göndermeye çalıştılar, ama biz onları Minsk'te yakalattık... Bizim kol bütün Rusya'yı kapsayan bir toplantı istiyor, oysa onlar bunu reddediyorlar..."

Sovyetlerde de, ordu komitelerinde de durum aynıydı. Bütün Rusya'daki çeşitli demokratik örgütler birbiri arkasına çatlayıp çözülüyor ve değişiyordu. Kooperatifler iç savaşlara dalmışlardı; Köylü Yürütme Komitelerinin toplantıları gürültülü tartışmalar içinde dağılıyordu; Kazaklar arasında bile huzursuzluk vardı...

Yukarı katta Askerî Devrimci Komite harıl harıl çalışıyor, hiç ara vermiyordu. İnsanlar durmadan Devrime katılıyorlar; gece gündüz kendilerini bu korkunç makinenin içine atıyorlar; ve sonra yorgun argın, bitkin, öfkeli ve pis, dönüp geliyorlar, kendilerini yerlere atıp uyuyorlar... Kurtuluş Komitesi yasadışı ilan edilmişti. Yerde paket paket yeni bildiriler duruyordu. (2)

> ... Garnizonda ya da işçi sınıfı arasında destek bulamayan komplocular her şeyden önce çabuk bir saldırıya güvendiler. Adı ileride açıklanacak olan Kızıl Muhafızlardan bir askerin gösterdi-

ği cesaret sayesinde, planları Asteğmen Blagonravov tarafından vaktinde keşfedildi. Komplonun merkezi Kurtuluş Komitesi'ydi. Kuvvetlerin başında Albay Polkovnikov bulunuyor ve emirleri, Geçici Hükümet'in eski üyelerinden olan ve verdiği şeref sözü üzerine serbest bırakılan Gotz imzalıyordu.

Bu gerçekleri Petrograd halkının dikkatine sunan Askerî Devrimci Komite komploya dahil olanların hepsinin yakalanmasını emreder. Bunlar devrimci mahkeme karşısında hesap vereceklerdir...

Moskova'dan gelen haberlere göre Kazaklarla *yunker*'ler Kremlin'i kuşatmışlar ve sovyet askerlerine silahlarını bırakmalarını emretmişler. Sovyet kuvvetleri razı olmuşlar. Kremlin' den çıkarlarken üzerlerine ateş açılmış, öldürülmüşler. Telefon ve telgraf dairelerindeki küçük Bolşevik kuvvetleri yerlerinden atılmışlar. Şu anda şehrin merkezi *yunker*'lerin elindeymiş... Fakat çevrelerinde sovyet askerleri toplanıyormuş. Yavaş yavaş sokak çatışmaları başlamış. Bütün uzlaşma teşebbüsleri suya düşmüş... Sovyetlerden yana on bin garnizon askeri ile birkaç Kızıl Muhafız, hükümetten yana ise altı bin *yunker* ve iki bin beş yüz Kazak ve iki bin Beyaz Muhafız varmış.

Petrograd Sovyeti toplantı halindeydi. Yandaki odada da yeni *Çayika*, yukarıda toplantı halinde olan Halk Komiserleri Konseyi'nden durmadan gelen kararnameler ve emirler üzerinde çalışıyordu (3). Bunlar, yasaların nasıl onaylanarak yayımlanacağına dair kararname ile işçilere sekiz saatlik iş günü sağlayan ve Lunaçarski'nin "bir halk eğitim sisteminin temeli"ni kuran yasalarıydı. Her iki toplantıda da ancak iki yüz kişi vardı, çoğu da silahlıydı. Smolni'de hemen hemen kimse yoktu. Birkaç nöbetçi kalmıştı. Bunlar da salonlardaki pencerelere binanın yan yüzlerini koruyacak makineli tüfekleri yerleştirmekle meşguldüler.

Çayika'da bir *Vikjel* delegesi konuşuyordu:

"Her iki tarafın da askerlerini taşımayı reddediyoruz... Kerenski'ye bir komite gönderdik, Petrograd'a doğru yürümeye devam edecek olursa irtibatını keseceğimizi bildirdik..."

Bütün sosyalist partilerin, yeni bir hükümet kurmak amacıyla bir konferans toplamaları teklifini bir daha tekrarladı.

Kamenev ustaca bir cevap verdi. Bolşevikler böyle bir konferansın toplanmasından çok memnun olacaklardı. Ancak işin önemli olan noktası böyle bir hükümetin yapısı değildi, Sovyetler Kongresi programının kabulüydü... *Çayika* Sol Sosyalist Devrimcilerle Sosyal Demokrat Enternasyonalcilerin yayımladıkları bildirileri incelemiş ve ordu komitelerinden ve köylü sovyetlerinden gelen delegeler de dahil olmak üzere konferansta orantılı temsil teklifini kabul etmişti.

Büyük salonda Troçki günün olaylarını anlatıyor:

"Vladimir *yunker*'lerine teslim olma fırsatı verdik," diyor. "Biz işleri kan dökmeden yürütmek istedik. Ama mademki artık kan aktı, şimdi bir tek yol kalıyor... merhametsizce savaş. Başka bir yoldan davayı kazanacağımızı sanmak çocukluk olur... Kesin bir an yaşıyoruz. Herkes Askerî Devrimci Komite ile işbirliği yapmalı, dikenli tel, benzin, silah bulunan yerleri bize bildirmelidir... İktidarı ele geçirdik. Şimdi onu korumalıyız."

Menşevik Yuffe, kendi partisinin bildirisini okumaya çalıştı; fakat Troçki "prensip sorunları üzerinde herhangi bir tartışmaya" izin vermedi.

"Şimdi biz tartışmalarımızı caddelerde yapıyoruz," diye bağırdı Troçki. "Kesin adım atılmıştır. Hepimiz, ve özel olarak ben, bütün olup bitenlerin sorumluluğunu yükleniyoruz..."

Cephede Gaçina'dan gelen askerler gördüklerini anlattılar. 481. Topçu Alayı'nın Ölüm Taburları'ndan gelen bir asker, "Son haberler siperlerde duyulur duyulmaz 'İşte bizim hükümet bu!' diye bağıracaklar," dedi. Peterhof'tan gelen bir *yunker,* kendisi ile birlikte iki arkadaşının sovyetlere karşı silah kullanmayı reddettiklerini söyledi. Arkadaşları Kışlık Saray'ın savunmasından döndüklerinde kendilerini komiser olarak atamışlar ve Smolni'ye gelerek *gerçek* devrime hizmetlerini sunmuşlar...

Sonra sinirli, yorgunluk nedir bilmeyen Troçki yeniden emirler vermeye, soruları cevaplandırmaya başladı.

Bir ara, "Küçük burjuvazi, işçileri, askerleri ve köylüleri yenebilmek için elinden gelse şeytanla işbirliği yapacak!" dedi. Son iki gün içinde birçok sarhoşluk olayları olmuştu. "İçki yok, yol-

daşlar! Görevli nöbetçilerden başka hiç kimse akşam saat sekizden sonra sokağa çıkmayacak. İçki saklanıldığından kuşkulanılan her yer aranacak ve içkiler imha edilecek (4). İçki satanlara acımak yok..."

Askerî Devrimci Komite, Viborg bölgesinden gelen delegeleri, sonra Putilov'dan gelen üyeleri görevlendirdi. Ayaklarını çarparak hızla çıkıp gittiler.

Troçki, "Öldürülen her devrimciye karşılık," diyordu, "beş karşıdevrimci öldüreceğiz!"

Yeniden şehirdeyiz. Duma pırıl pırıl. Büyük kalabalıklar girip çıkıyor. Aşağıda holde feryatlar ve ağlamalar; bülten asılan levhanın önünde kalabalık dalgalanıyor. Bültende o günkü savaşta vurulan *yunker*'lerin listesi. Çoğu da ölmüş sanılanlardı, çünkü sonradan birçoğunun ölmediği anlaşıldı, Aleksandr salonunda Kurtuluş Komitesi ateşli konuşmalara dalmıştı. Subayların sırmalı kırmızı apoletleri göz alıyor: Menşevik ve Sosyalist Devrimci aydınların tanınan yüzleri, bankerlerle diplomatların sert gözleriyle şişman bedenleri, eski rejimin memurları ve güzel giyinmiş kadınlar...

Telefoncu kızlar tanıklık ediyorlar. Arka arkaya kürsüye çıkarak anlatıyorlardı. Hepsi de süslü, modayı taklide özenen kızlar. Yüzleri sivilceler içinde ve ayaklarındaki pabuçlar su alıyor. Petrograd'ın "kibar" insanları, subaylar, zenginler, ünlü politikacılar tarafından alkışlandıkları için yüzleri sevinçten kıpkırmızı. Her kürsüye çıkan kız proletaryanın elinden neler çektiğini anlatıyor; eski gelenekten gelen ve kuvvetli olan her şeye bağlılıklarını açıklıyorlar.

Duma, Nikolay Salonu'nda yeniden toplanmıştı. Belediye Başkanı Petrograd alaylarının yaptıklarına pişman olduklarını büyük bir umut içinde söyledi; yapılan propaganda etkisini gösteriyordu... Haberciler girip çıkıyorlar, Bolşeviklerin yaptığı korkunç işleri anlatıyorlar, *yunker*'lerin bir an önce kurtarılmalarını istiyorlar...

"Bolşevikleri," diyordu Trup, "süngüyle değil, moral gücüyle yeneceğiz."

Bu arada işler devrim cephesinde de pek iyi gitmiyordu... Düşman zırhlı trenler getirtmişti, üzerlerinde toplar vardı. Çoğu talim görmemiş Kızıl Muhafızlardan oluşan sovyet kuvvetlerinin ne bir subayı vardı ne de belirli bir planı. Sovyet kuvvetlerine yalnızca beş bin muvazzaf asker katılmıştı. Garnizonun geri kalan askerleri ya *yunker*'ler ayaklanmasıyla, ya da şehirde düzeni korumakla görevliydiler, birçokları da, ne yapacaklarına daha karar vermemişti. Lenin, geceleyin saat onda, çarpışmaya oybirliğiyle karar veren şehir alaylarından gelen delegelerin toplantısında konuştu. Genelkurmay görevini yapmak üzere beş kişilik bir Asker Komitesi seçildi ve sabahın erken saatlerinde alaylar savaş düzeninde kışlalarından çıktılar. Ben eve dönerken onlar geçiyorlardı. Sanki istilaya uğramış şehrin boş sokaklarında, süngüler bir hizada, uygun adım yürüyüp gidiyorlar...

Öte yanda, Sodovaya'da, *Vikjel*'in merkezinde bütün sosyalist partilerin yeni bir hükümet kurulması için yapacakları konferansın hazırlıkları yapılıyordu. Merkez Menşevikleri adına konuşan Abramoviç, ne yenen ne de yenilen olacaktır, dedi, olan olmuştur. Geçen geçmiştir... Sağ Menşevikler adına konuşan Dan, bütün sol partilerin, bu konuda birleştiklerini söyleyerek Bolşeviklere şu şartlarla ateşkes önerilmesini istedi: Kızıl Muhafızlar silahsızlandırılacak, Petrograd garnizonu Duma'nın emrine verilecek; Kerenski askerleri bir tek kurşun bile atmayacak ve bir tek insan bile tutuklanmayacak; Bolşevikler hariç, bütün sosyalist partilerden, oluşan bir kabine kurulacak. Smolni adına söz alan Riyazanov ile Kamenev, bütün partileri kapsayan bir kabineyi kabul edeceklerini bildirdiler, ancak Dan'ın önerisini protesto ettiler. Sosyalist Devrimciler de bölünmüşlerdi. Köylü Sovyeti Yürütme Komitesi ile Halkçı Sosyalistler Bolşevikleri kabul etmeyi reddettiler... Çetin kavgalardan sonra üzerinde çalışılabilecek bir plan hazırlamak üzere bir komisyon seçildi.

Komisyon bütün gece, ertesi gün ve ertesi gece tartıştı. 9 Kasımda Martov ve Gorki'nin başkanlığı altında yeniden bir uzlaştırma çabasına girişildi; ancak Kerenski kuvvetlerinin yaklaş-

ması ve Kurtuluş Komitesi faaliyetinin artması üzerine, sağ kanat Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler ve Halkçı Sosyalistler birdenbire çekildiler. Ama şimdi *yunker* ayaklanmasının bastırılması üzerine korkmuşlardı...

12 Kasım Pazartesi bir bekleyiş günü oldu. Bütün Rusya'nın gözü Petrograd kapılarının ötesinde uzayıp giden bozkıra çevrilmişti. Eski düzenin eldeki bütün kuvvetleri yeninin, bilinmeyenin örgütsüz kuvvetiyle karşılaşmıştı. Moskova'da ateşkes ilan edilmişti; iki taraf da konuşmaya oturmuşlar, başkentteki sonucu bekliyorlardı. Sovyetler Kongresi'ne katılmış olan delegeler trenlerle Asya'nın en uzak köşelerindeki yurtlarına dönüyorlar, yeni mesajlarını götürüyorlardı. Mucizeli haberler geniş dalgalar halinde bütün yurt düzeyine yayılıyor, bu haberler kasabaları, şehirleri ve uzak köyleri harekete getiriyor ve parçalıyor; sovyetlerle Askerî Devrimci Komiteler dumalara, zemstvo'lara, hükümet komiserlerine; Kızıl Muhafızlar Beyazlara karşı hareket geçiyor, sokak çarpışmaları ve ateşli sözler başlıyordu... Sonuç Petrograd'dan gelecek habere bağlıydı...

Smolni hemen hemen boştu. Duma ise kalabalık ve gürültülü. İhtiyar Belediye Başkanı, yine o kendini beğenmiş haliyle, Bolşevik danışmanların çağrısını protesto ediyordu.

"Duma bir karşıdevrim merkezi değildir," diyordu. "Duma partiler arasında bugün sürüp giden savaşta yan tutmamaktadır. Ama ülkede başka meşru iktidar bulunmadığı bir sırada düzeni sağlayacak tek merkez mahalli belediye idareleridir. Barışsever halk bu gerçeği biliyor; yabancı elçilikler şehir Belediye Başkanı'nın imzaladığı belgeleri tanıyorlar. Başka türlü bir durumu Avrupalının kafası almaz, çünkü Belediye idaresi yurttaşların çıkarlarını koruyabilecek tek organdır. Şehir, bu konukseverliğinden yararlanmak isteyen bütün örgütlere konukseverliğini göstermek zorundadır. Bu bakımdan Duma kendi binası içinde herhangi bir gazetenin dağıtılmasını önleyemez. Çalışma alanımız genişliyor, hareketlerimizde bütünüyle serbest kalmalıyız. Her iki taraf da haklarımıza saygı göstermelidir...

Biz bütünüyle tarafsızız. *Yunker*'ler telefon santralini işgal ettikleri sırada Albay Polkovnikov Smolni'nin telefonlarının kesilmesini istedi, oysa ben itiraz ettim ve telefonlar işledi..."

Bu söz üzerine Bolşevik sıralarından alaylı gülüşler yükseldi. Sağdan lanetler.

Şrayder, "Öyle olduğu halde," diye devam etti, "bizi karşıdevrimci sanıyorlar ve halka rapor ediyorlar. Kalan son otomobillerimizi de elimizden almakla bizi araçsız bırakıyorlar. Eğer şehirde bir kıtlık olursa suç bizim değil. Protestoların da bir yararı yok..."

Şehir heyetinin Bolşevik üyesi Kobozev'in, Askerî Devrimci Komite'nin Belediye otomobillerine el koyup koymadığından haberi yoktu. Bunu sıkıda kalan herhangi bir sorumsuz kişi yapmış olabilirdi.

"Belediye Başkanı," diye devam etti, "siyasi toplantılarımızı Duma'nın dışında yapmamızı istiyor. Ama her Menşevik ve Sosyalist Devrimci burada parti propagandasından başka bir şey yapmıyor. Kapıda yasadışı gazeteler satılıyor. *İskri* (Kıvılcımlar), *Soldatski Golos* ve *Raboçiya Gazeta* halkı ayaklanmaya çağırıyor. Peki, ya biz Bolşevikler de gazetelerimizi burada dağıtmaya başlarsak? Ama bunu yapmıyoruz, çünkü Duma'ya saygımız var. Biz Belediye idaresine saldırmadık, bunu yapmayacağız. Ama siz halka bir çağrıda bulundunuz, biz de aynı şeyi yapmak zorunda kaldık..."

Arkasından Kadetlerden Şingarov kürsüye geldi ve savcılığa gönderilmesi, ihanet suçundan yargılanması gereken insanlarla kendi aralarında ortak bir dil olamayacağını söyledi... Bütün Bolşevik üyelerin Duma'dan atılmalarını teklif etti, ama bu teklif oya konulmadı, çünkü üyeler teker teker suçlanamazdı ve hepsi de Belediye idaresinde aktif görev almışlardı...

Sonra iki Menşevik Enternasyonalci, Bolşevik üyelerin yayımladığı çağrının doğrudan doğruya bir katliam kışkırtması olduğunu söyledi. Pinkeviç, "Eğer Bolşeviklere karşı olan her tutum karşıdevrimci oluyorsa," dedi, "demek ki, ben ihtilal ile anarşi arasındaki ayrılığı bilmiyorum... Bolşevikler başıboş halk

yığınlarının heyecanına güveniyorlar; bizim ise moral gücümüzden başka bir şeyimiz yok. Hangi yandan gelirse gelsin, katliamları ve zorbalığı protesto edeceğiz, çünkü bizim görevimiz barışçı bir çözüm yolu bulmaktır."

Nazariyev şöyle dedi: "Halkı Menşeviklerle Sosyalist Devrimcileri öldürmeye çağıran ve caddelerde duvarlara asılmış bulunan 'Teşhir Ediyoruz' başlıklı çağrı, siz Bolşeviklerin hiçbir zaman altından kalkamayacağınız bir suç olarak kalacaktır. Dün girişilen korkunç hareketler, bu çağrıyla hazırlamakta olduğunuz işlerin yalnızca bir başlangıcıdır... Ben sizi öteki partilerle uzlaştırmak için çok çalıştım, ama şimdi artık size karşı tiksintiden başka bir şey duymuyorum."

Bolşevik üyeler ayağa kalkmışlar, hiddetle bağırıyorlardı. Karşılarında kaba, kinci sesler ve sallanan yumruklar...

Holün dışında Şehir Mühendisini görmeye gittim, Menşevik Gomberg, üç-dört gazeteci, orada. Hepsi de neşeli.

"Görüyorsunuz ya," diyorlardı, "bizden nasıl ödleri kopuyor! Duma'yı tutuklamaya cesaret edemiyorlar. Askerî Devrimci Komite'leri bu binaya bir komiser göndermek istemiyor. Bugün Sadovaya caddesinde bir Kızıl Muhafızın *Soldatski Golos* satan bir gazeteci çocuğu yakalamaya çalıştığını gördüm... Çocuk Muhafıza güldü ve kalabalık da haydutu linç etmek istedi. Daha birkaç saat oluyor bunu göreli. Kerenski gelmese bile ellerinde hükümet yönetecek adam yok. Saçma! Smolnide kendi aralarında bile dövüştüklerini sanıyorum."

Bir Sosyalist Devrimci arkadaş beni bir köşeye çekti: "Kurtuluş Komitesi'nin nerede saklandığını biliyorum," dedi. "Gidip onlarla konuşmak ister misin?"

Bu sırada hava kararmaya başlamıştı. Şehir yeniden normal hayatına dönmüştü: kepenkler kalkmış, ışıklar yanmıştı. Sokakta büyük halk kalabalıkları yukarı aşağı dolaşıyor ve konuşuyordu.

Nevski'de 86 numaralı binaya girdik, bir pasajdan geçerek avluya çıktık. Avlunun her yanı yüksek binalarla çevrili. 229 numaralı apartmanın kapısını dostum özel bir biçimde vurdu. Birtakım koşuşmalar oldu. İçeride bir kapı kapandı, sonra dış kapı gıcırtıy-

la açıldı ve bir kadın yüzü belirdi. Bir dakikalık gözlemden sonra bizi içeri aldı. Sessiz, orta yaşlı bir kadın. Birden bağırdı: "Kiril! Tamam!" Yemek odasında masanın üzerinde bir semaver kaynıyordu; birçok tabak, içlerinde ekmek ve çiğ balık. Perdelerin arkasından üniformalı bir adamla küçük bir odadan işçi elbiseli başka biri çıktı. Bir Amerikalı gazeteciyle tanıştıkları için memnundular. Her ikisi de biraz övünerek, yakalandıkları takdirde Bolşeviklerin kendilerini öldüreceklerini söylediler. Adlarını vermeyeceklerdi, ancak her ikisi de Sosyalist Devrimciydi.

"Neden," diye sordum, "gazetelerinizde böyle yalan haberler yazıyorsunuz?"

Subay olan, kızmadan cevap verdi: "Evet, biliyorum, ama başka ne yapabiliriz?" Omuzlarını silkti. "Halkta belirli bir zihniyet yaratmak zorunda olduğumuzu kabul edersiniz herhalde..."

Öteki sözünü kesti: "Bu yalnızca Bolşeviklerin giriştiği bir serüven. Aydın kişi yok aralarında... Bakanlıklar çalışmıyor... Rusya bir şehir değil, koskoca bir ülke... Ancak birkaç gün dayanabileceklerini düşünerek, Bolşeviklerin en kuvvetli düşmanı olan Kerenski'ye yardım etmeye karar verdik."

"Çok güzel," dedim. "Ama neden Kadetlerle işbirliği yapıyorsunuz?"

Yalancı işçi içtenlikle gülümsedi: "Size gerçeği söyleyeyim mi? Şu anda halk Bolşeviklerin arkasından gidiyor. Bizim arkamızdan gelen yok; bugün için. Bir avuç askeri seferber edemeyiz. Silahımız yok... Bolşevikler belirli bir yere kadar haklıdırlar. Bugün Rusya'da yalnız iki kuvvetli parti var. Bolşevikler ve Kadetlerin arkasında saklanmış olan gericiler. Bolşevikleri ortadan kaldırdıktan sonra Kadetlerle hesaplaşacağız..."

"Bolşevikler yeni hükümete alınacaklar mı?"

Başını kaşıdı. "Bu da bir sorun!" dedi. "Eğer hükümete alınmayacak olurlarsa bugün yaptıklarını belki yarın da yaparlar. Ne olursa olsun, Kurucu Meclis'te bir iktidar dengesi kurma şansı olacaktır. Kurucu Meclis diye bir şey toplanırsa tabii..."

Subay da, "Sonra," dedi, "Kadetlerin yeni hükümete kabulleri sorunu ortaya çıkacak; aynı nedenlerden ötürü. Biliyorsunuz ki,

Kadetler gerçekte Kurucu Meclis istemiyorlar. Yeter ki, Bolşevikler bugün için temizlenmiş olsunlar." Başını salladı. "Biz Ruslar için, politika kolay şey değil. Siz Amerikalılar doğuştan politikacısınızdır. Bütün ömrünüz politika içinde geçmiş. Bize gelince..."

"Kerenski üzerine ne düşünüyorsunuz?" diye sordum.

"Bakın, Kerenski Geçici Hükümet'in işlediği bütün günahlardan sorumludur," diye cevap verdi ötekisi. "Bizi burjuvaziyle koalisyon yapmaya zorlayan Kerenski'dir. Eğer söylediği gibi çekilmiş olsaydı, bu bulıran Kurucu Meclis'ten on altı hafta önce başlamış olacaktı, biz ise bunu önlemeye çalıştık."

"Ama yine de aynı yola çıkmadı mı?"

"Evet, ama nereden bilelim? Bizi oyuna getirdiler. Kerenski'ler, Avksentiyev'ler oyuna getirdi. Gotz biraz daha radikal. Ben Çernov'u tutuyorum, gerçek bir devrimcidir o... Bakın Lenin, bugün Çernov'un hükümete katılmasına itiraz etmeyeceğini bildiriyor.

"Biz Kerenski hükümetinden kurtulmak istedik, ama Kurucu Meclis'in toplanmasını beklemeyi daha doğru bulduk... Bu işin başlangıcında ben Bolşeviklerden yanaydım, ama partimin Merkez Komitesi oybirliğiyle karşı oy kullandı. Ben ne yapabilirdim? Bu bir parti disiplini sorunuydu...

"Bolşevik hükümeti bir hafta sürmez, dağılır; eğer Sosyalist Devrimciler bir kenarda durup beklerlerse hükümet ötekilerin ellerine geçer. Ama bir hafta bekleyecek olursak, ülke o kadar dağınık bir duruma girer ki, Alman emperyalistleri o zaman zaferi kazanmış olurlar. Bize bağlılıklarını bildiren yalnız iki alayla ayaklanmaya kalkışmamızın nedeni işte bu... Ama askerler bizim aleyhimize döndüler... Ortada yalnız *yunker*'ler kaldı..."

"Ya Kazaklar?"

Subay içini çekti: "Harekete geçmediler. Önce piyade desteği olursa harekete geçeceklerini söylediler. Ayrıca, adamlarımız Kerenski ile birlik, dolayısıyla üzerlerine düşen görevleri yapıyorlar, dediler... Sonra da Kazakların her zaman demokrasinin geleneksel düşmanları olarak suçlandıklarını söylediler... Son sözleri şu oldu: 'Bolşevikler elimizden topraklarımızı almayacaklarına söz veriyorlar. Bizim için bir tehlike yok. Biz tarafsız kalırız.'"

Bu konuşma sırasında çok sayıda insan içeri girip çıktı. Çoğu omuzlarındaki apoletleri sökmüş subaylardı. Holde onları görüyor, alçak sesle sert sert konuştuklarını işitiyorduk. Bir ara, hafif aralık duran bir perdenin arasından banyoya açılan bir kapı gördük. Banyoda albay üniforması giymiş iri yarı bir adam tuvalete oturmuş, kucağındaki kâğıtlara bir şeyler yazıyordu. Hemen tanıdım: eski Petrograd Komutanı Albay Polkovnikov. Askerî Devrimci Komite onu yakalayana bir servet verebilirdi.

"Bizim programımız mı?" dedi subay. "Evet, toprak, toprak komitelerine verilecek. İşçiler, sanayinin denetiminde bütünüyle temsil edilecekler. Enerjik bir barış programı izlenecek ama Bolşeviklerin yaptıkları gibi ültimatom vererek değil. Bolşevikler bu ülkede bile verdikleri sözleri tutamazlar... Onları rahat bırakmayız... Köylülerin desteğini kazanmak için bizim toprak programımızı çaldılar. Bu namussuzluktur. Eğer Kurucu Meclis'in toplanmasına kadar beklemiş olsalardı..."

Öteki, "Kurucu Meclis o kadar önemli değil!" diye atıldı. "Bolşevikler burada bir sosyalist devlet de kursalar onlarla yine çalışamayız! Kerenski büyük bir hata yaptı. Cumhuriyet Konseyi'nde Bolşeviklerin tutuklanmasını emrettiğini açıklamakla Bolşeviklere niyetini bildirmiş oldu..."

"Peki," dedim, "şimdi ne yapmak istiyorsunuz?"

İki adam birbirlerine baktılar. "Bir iki gün içinde görürsünüz. Eğer cephede bizden yana yeterince asker varsa Bolşeviklerle uzlaşmayacağız. Eğer yoksa, belki de uzlaşmak zorunda kalacağız..."

Yeniden Nevski'deyiz. Salkım salkım insan asılı bir tramvayın basamağına biz de atıldık, asılıyoruz. Tramvayın sahanlığı ağırlıktan öne yatmış, yeri kazıyor ve tramvay Smolni'ye giden kilometrelerce yolu bu zavallı yavaşlıkla alıyor...

Temiz giyinmiş, ufak tefek bir adam olan Meşhovski holden iniyor. Dertli bir hali var. Bakanlıklardaki grevler, dedi bize, etkisini gösteriyor. Mesela Halk Komiserleri Konseyi gizli anlaşmaları açıklamaya söz vermişti; ama sorumlu memur Neratov belgeleri alarak ortadan kaybolmuş. Bu belgelerin İngiliz Elçiliğinde saklı bulunduğu sanılıyormuş...

Ama en kötüsü, bankalar greviydi. Menjinski, "Parasız bir şey olmaz ki," dedi. "Demiryolları işçilerinin, telgraf memurlarının ücretleri verilmeli... Bankalar kapalı; durumun anahtarını elinde bulunduran Merkez Bankası da kapalı. Rusya'da bütün banka memurlarına işlerini bırakmaları için para dağıtıldı...

Ama Lenin Merkez Bankası kasalarının dinamitlenmesi için bir karar çıkarttı. Şimdi de yeni bir kararname var. Özel bankalar yarın sabah kapılarını açacaklar, açmazlarsa biz açacağız!"

Petrograd Sovyeti son hızla çalışıyor. İçerisi silahlı insan dolu. Troçki rapor veriyor:

"Kazaklar Krasnoye Selo'dan geriliyorlar." (Keskin, yüksek, sevinç bağırışmaları) "Ama savaş daha yeni başlıyor. Polkova'da ağır savaş devam etmekte. Eldeki bütün kuvvetler oraya gönderilmeli...

Moskova'dan kötü haberler geliyor. Kremlin *yunker*'lerin elindeymiş ve işçilerin elinde çok az silah varmış. Sonuç Petrograd'a bağlı...

Cephede, barış ve toprak üzerine alman kararlar büyük bir sevinç yaratıyor. Kerenski siperleri gezerek Petrograd'ın yakılmakta ve kana bulanmakta olduğuna, kadın ve çocukların Bolşevikler tarafından kılıçtan geçirildiğine dair masallar uyduruyor. Ama kimsenin inandığı yok..

Oleg, Avrora, ve *Respublika* kruvazörleri Neva'da demirledi, topları şehre giriş yerlerini koruyor..."

Kaba bir ses, "Neden sen de orada Kızıl Muhafızların yanında değilsin?" diye bağırdı.

"Şimdi gidiyorum oraya" diye cevap verdi Troçki ve platformdan indi. Yüzü her zamankinden daha solgundu. Salonun kenarından geçerek kapıya doğru yürüdü. Çevresinde onu seven dostları... Hemen dışarıda bekleyen otomobile koştu.

Şimdi Kamenev konuşuyor. Uzlaşma konferansında konuşulanları anlatıyor. Menşeviklerin teklif ettikleri ateşkes şartlarının nefretle reddedildiğini söylüyor. Demiryolları Sendikası'nın bile bu teklife karşı oy kullandığını bildiriyor...

"İktidarı ele geçirdik, bütün Rusya bize katılıyor;" diye açıkladı, "şimdi bizden sadece üç şey istiyorlar: 1. İktidarı teslim etmek. 2. Askerleri savaşa devam ettirmek. 3. Köylülere toprağı unutturmak..."

Lenin Sosyalist Devrimcilerin suçlamalarını cevaplandırmak üzere bir an için ortaya çıktı:

"Kendi toprak programlarını çaldığımızı söylüyorlar... Eğer öyleyse önlerinde eğiliyoruz. Bizim için bu yeter..."

Böylece toplantıdaki gürültü gittikçe artıyor. Önder önderi izliyor. İddialar, tartışmalar... Asker askeri, işçi işçiyi izliyor, herkes ayağa kalkıp aklından ve kalbinden geçeni söylüyor... Dinleyiciler durmadan geliyor ve değişiyor. Zaman zaman biri gelip filan filan üyenin cepheye gideceğini söylüyor; ötekiler, iyileşmiş olanlar, yaralılar ya da Smolni'ye silah ve teçhizat almaya gelenler, her yer dolup taşıyor...

Holden çıkarken Askerî Devrimci Komite'den Holzman'ın suratı değişmiş, aşağıya doğru koşarak indiğini gördüğümüzde, saat sabahın hemen hemen üçüydü.

Elimi yakalayarak, "Tamam!" diye bağırdı. "Cepheden telgraf. Kerenski hapı yuttu. Bakın."

Bir kâğıt uzattı, kurşun kalemle acele yazılmış... Okuyamayacağımızı anlayınca yüksek sesle kendisi okumaya başladı.

> Puikovo. Kurmay Başkanlığı. Sabah 2.10.
>
> 30 Ekimi 31'e bağlayan gece* tarihe geçecektir. Karşıdevrimci Kerenski askerlerinin devrim başkentine karşı yürüme teşebbüsü kesin olarak geri püskürtülmüştür. Kerenski geriliyor, biz ilerliyoruz. Petrograd askerleri, bahriyelileri ve işçileri ellerindeki silahlarla demokrasinin iradesini ve otoritesini uygulayabilirler ve uygulayacaklardır da. Burjuvazi devrimci orduyu tecrit etmek istedi. Kerenski Kazak ordusuyla bunu başarmayı denedi. Her iki plan da acı bir yenilgiye uğradı.

* Bu tarihler eski takvime göredir. Eskisi, sonradan kabul edilen Batı takviminden 13 gün geridir. Kullandığımız takvime göre yukarıdaki tarihler 12 - 13 Kasımdır. Daha aşağıda da göreceğimiz gibi, günlük bir emir yeni takvime göre tarihlendirilmiştir.

Büyük işçi ve köylü hâkimiyeti ülküsü ordunun saflarını sıklaştırdı ve azmini sertleştirdi. Artık bundan sonra Sovyet iktidarının hayali bir şey değil, yenilmez bir gerçek olduğuna bütün ülke inanacaktır.. Kerenski'nin püskürtülmesi, genel olarak, derebeylerin, burjuvaların ve Kornilovcuların püskürtülmesidir. Kerenski'nin püskürtülmesi halkın barışsever özgür bir hayata, toprağa, ekmeğe ve iktidara hak kazandığını gösterir. Pulkovo Birliği indirdiği darbeyle işçi ve köylü devrimi davasını kuvvetlendirmiştir. Artık geriye dönüş yok. Önümüzde savaşlar, engeller ve fedakârlıklar var. Ama yol açık ve zafer kesindir.

Devrimci Rusya ve Sovyet iktidarı, Komutan Albay Walden'in emrinde harekete geçen Pulkovo birliğiyle övünebilir. Savaşta ölenlerin ölümsüz anısına saygılar! Devrim savaşçılarına, halkın davasına bağlı olan askerlere ve subaylara saygılar!

Yaşasın devrimci, halkçı, sosyalist Rusya!

Konsey adına,

L. TROÇKİ, *Halk Komiseri...*

Zanambenski meydanını geçip eve giderken Nikolay tren istasyonunun önünde olağanüstü bir kalabalık gördük. Binlerce silahlı bahriyeli toplanmıştı.

Merdivenlerin üstünde bir ***Vikjel*** üyesi ayakta duruyor, askerlere bir şeyler söylüyor:

"Yoldaşlar, biz sizi Moskova'ya götüremeyiz. Biz tarafsızız. Hiçbir tarafın askerini taşıyamayız. Sizi Moskova'ya götüremeyiz. Moskova'da korkunç bir iç savaş var..."

Bütün kaynaşan meydan adama karşı gürledi; bahriyeliler ileri doğru yürümeye başladılar. İşte tam bu sırada birdenbire başka bir kapı açıldı; iki üç trenci, bir ateşçi ya da ona benzer birtakım insanlar dışarı fırladılar.

"Bu yandan, Yoldaşlar'" diye bağırdı içlerinden biri. "Biz sizi Moskova'ya... isterseniz Vladivostok'a bile götürürüz. Yaşasın Devrim!"

Gün ağarmış, Kerenski kuvvetleriyle temasa geçilmişti. Dağınık karşılıklı ateşler, teslim ol çağrıları. Sonra savaşın gürültüsü soğuk sessiz havada bütün çıplak ovaya yayılmış, küçük ateşlerinin çevrelerinde toplanmış bekleyen asker gruplarının kulaklarına kadar gelmişti... İşte böyle başlamıştı. Savaşa böyle girmişlerdi. Yollar boyunca akan işçi selleri adımlarını sıklaştırmışlardı. Böylece, bütün saldırı noktalarında komiserlerin gösterdikleri yerlere yerleşmiş olan öfkeli insan gölgeleri kendiliğinden birbirleriyle kaynaşmışlardı...

Bahriyelilerin nasıl mermileri bitinceye kadar savaştıklarını ve mermileri bitince nasıl hücuma kalktıklarını; talim görmemiş işçilerin, nasıl saldıran Kazakların üzerlerine atılarak onları atlarından alaşağı ettiklerini; karanlıkta savaş alanı çevresinde toplanmış olan halk yığınlarının nasıl bir dalga gibi kabararak düşmanın üstüne atıldığını savaşa katılanlar bana anlattılar... Pazartesi günü gece yarısından önce Kazaklar yenilmişler. Sonra arkalarında topçularını bırakarak kaçmaya başlamışlar...

> BÜTÜN İŞÇİ VE ASKER TEMSİLCİLERİ SOVYETLERİNE
>
> 12 Kasımda devrimci ordu, Çarskoye Selo'da yaptığı kanlı bir savaşta Kerenski ve Kornilov karşıdevrim birliklerini yenmiştir. Devrimci hükümet adına bütün alaylara, devrimci demokrasi düşmanlarına karşı saldırıya geçmelerini, Kerenski'yi yakalamak için gereken bütün tedbirleri almalarını ve aynı zamanda devrimin başarılarını ve proletaryanın zaferini tehlikeye sokabilecek her türlü serüvene karşı koymalarını emrediyorum. Yaşasın devrimci ordu!
>
> MURAVİOV

Taşra haberleri...

Sivastopol'da mahalli sovyet, iktidarı ele aldı; limanda bulunan savaş gemilerindeki bahriyeliler büyük bir miting yaptılar, subaylarını karşılarına alıp onlara hükümete bağlılık yemini ettirdiler. Nijni Novgorod'da sovyetler denetimi ellerinde tutuyorlar. Kazan'dan gelen haberlere göre caddelerde savaşlar oluyor, *yunker*'lerle topçu tugayı Bolşevik garnizona karşı...

Moskova'da korkunç savaşlar... *Yunker*'lerle Beyaz Muhafızlar Kremlin'i ve şehrin merkezini ellerinde tutuyorlar. Her yandan Askerî Devrimci Komite askerlerinin ateşi altındalar. Sovyet topçusu Skobeliyev meydanında mevzilenmiş. Şehir Duması binasını, Vilayet Konağı'nı ve Metropol otelini bombardıman ediyorlar. Tverskaya ve Nikitskaya'nın kaldırım taşları sökülüp siper ve barikat yapılmış. Büyük bankalarla yazıhanelerin bulunduğu mahaller makineli tüfekle taranıyormuş. Elektrik yokmuş, telefonlar kesilmiş; burjuva halk tavan arasında yaşıyormuş. Son çıkan bültene göre Askerî Devrimci Komite, Kamu Güvenlik Komitesi'ne bir ültimatom vermiş, Kremlin'in derhal teslimini istemiş, aksi halde Kremlin'in bombardıman edileceğini söylemiş.

Basit yurttaş, "Kremlin'i bombardıman etmek mi?" diye bağırıyor, "buna cesaret edemezler!" diyordu.

Volog'dan uzak Sibirya'daki Çita'ya, Pskov'dan Karadeniz'deki Sivastopol'a kadar bütün şehirlerde ve küçük köylerde iç savaş başlamıştı. Binlerce fabrikadan, köylü komünlerinden, alaylardan ve ordulardan, açık denizlerdeki gemilerden Petrograd'a tebrikler yağıyor: Halk hükümeti kutlu olsun deniliyor.

Novoçerkask'taki Kazak hükümeti Kerenski'ye şu telgrafı çekti:

> "Kazak Askerleri Hükümeti, Geçici Hükümet ve Cumhuriyet Konseyi üyelerinin mümkün olduğu takdirde Novoçerkask'a gelmelerini ister. Buradan Bolşeviklere karşı yapacağımız ortak savaşı örgütleyebiliriz."

Finlandiya'da da ortalık karışmıştı, Helsingfors Sovyeti ve *Centrobalt* (Baltık Filosu Merkez Komitesi) ortaklaşa olarak bir sıkıyönetim ilan etmişler, Bolşevik kuvvetlerine karşı yapılacak bütün müdahale girişimlerini ve Bolşeviklerin verecekleri emirlere karşı herhangi bir silahlı karşı koymayı şiddetle bastıracaklarını bildirmişlerdi. Aynı zamanda Fin Demiryolu Sendikası da Kerenski'nin 1917 Haziranında dağıttığı sosyalist Diet Meclisi'nin çıkardığı yasaları yeniden yürürlüğe koymak üzere bütün ülkede bir genel grev çağrısında bulunmuştu.

Sabahleyin erkenden Smolni'ye gittim. Dış kapıdan girdikten sonra uzun tahta kaldırımda yürürken gri, rüzgârsız havada ilk hafif kar tanelerinin titreye titreye gökyüzünden inmekte olduklarını gördüm. Kapıdaki asker sevinçle gülerek, "Kar!" diye bağırdı. "Sağlık için iyidir!" İçeride; uzun, karanlık hollerde ve soğuk odalarda terk edilmiş bir hal var. Koskoca yığında kımıldayan bir canlı görünmüyor. Derin, tedirgin bir ses geldi kulağıma, çevreme bakındım: Yerlerde, duvar kenarlarında insanlar kıvrılmış uyuyorlar. Kaba, pis insanlar, işçiler ve askerler, çamur içindeler; tek başlarına ya da birlikte uzanmışlar yerlere, ölülerin aldırmazlığıyla... Kimisinde kana bulanmış pis bandajlar... Tüfekler ve fişeklikler her yana yayılmış...

Yukarıdaki büfede yatanlar o kadar kalabalık ve sıkışık ki, insan güç yürüyebiliyor. Havası çok bozuktu odanın. Buğulu pencerelerden soluk bir ışık sızıyor. Dövme bir semaver, soğumuş, bankonun üstünde duruyor; birçok bardakta çay artıkları. Yanda Askerî Devrimci Komite'nin son bülteni, ters dönmüş, kötü bir el yazısıyla bir şeyler karalanmış; Kerenski'ye karşı savaşta ölen arkadaşlarına bir askerin yazdığı ağıt herhalde, yere yatıp uyumadan önce yazmışlar. Yazı gözyaşlarına bulanmışa benziyor...

Aleksi Vinogradov
D. Maskvin
A. Voskressenski
D. Leonski
S. Stolbikov
D. Preobrajenski
V. Laydanski
M. Berçikov
Bu arkadaşlar 15 Kasım 1916'da orduya alınmışlardır. Bunlardan ancak üçü sağdır:
Mihail Berçikov
Aleksi Voskressenski
Dimitri Leonski
Uyuyun, savaşçı kartallar, uyuyun, gönlünüz rahat.

Hak etttiniz, can kardeşlerimiz, mutluluğu ve
Sonsuz barışı... Mezar toprağının altında
Sımsıkı kapattınız saflarımızı. Uyuyun, Yurttaşlar!

Yalnız Askerî Devrimci Komite uyumadan çalışıyor. İç odadan çıkan Skripnik, Gotz'un yakalandığını, ama onun da Avksentiyev gibi, Kurtuluş Komitesi Bildirisini imzalamayı açıkça reddettiğini söyledi; Kurtuluş Komitesi'nin kendisi de Garnizon Çağrısı'nı benimsememişti, Skripnik'in söylediğine göre şehirdeki alaylar arasında hâlâ tedirginlik vardı. Volhinski Alayı Kerenski'ye karşı savaşmayı reddetmişti...

Birkaç "tarafsız" birlik, başlarında Çernov olduğu halde, Gaçina'da bulunuyorlar, Kerenski'yi Petrograd'a saldırmaktan vazgeçirmeye çalışıyorlardı.

Skripnik güldü. "Bugün artık tarafsızlık diye bir şey olamaz," dedi. "Biz kazandık!" Sakallı sivri yüzü hemen hemen dinsel bir coşkuyla parlıyordu. "Cepheden altmıştan fazla delege döndü. Bütün ordularının hareketimizi desteklediklerini yalnız Romanya Cephesindeki ordulardan haber alınamadığını söylüyorlar. Ordu komiteleri Petrograd'dan gelen haberleri askerlere bildirmiyorlardı, ama şimdi bizim geniş bir kurye şebekemiz oldu..."

Aşağıda, öndeki holde Kamenev daha yeni içeri giriyordu. Yeni bir hükümet kurulması için bütün gece süren toplantı onu yormuştu, ama memnundu. "Sosyalist Devrimciler bizi yeni hükümete almaya razı oluyor gibiler," diye bana anlatmaya başladı. "Sağ kanat grupları devrim mahkemelerinden korkuyorlar; bir çeşit paniğe kapılarak, daha ileri gitmeden, bu mahkemeleri dağıtmamızı istiyorlar... *Vikjel*'in birleşik bir sosyalist kabine kurma konusundaki teklifini kabul ettik. Bu teklif üzerinde çalışıyorlar. Görüyorsunuz ya, bütün bunlar kazandığımız zaferin sonucu. Sesimiz çıkmadığı zaman bize hiç değer vermiyorlardı; şimdi artık herkes sovyetlerle bir anlaşmaya varmak istiyor... Bize gerekli olan şey gerçekten kesin bir zafer. Kerenski bir ateşkes anlaşması istiyor ama teslim olması gerek her şeyden önce..." (2)

İşte Bolşevik liderlerinin o günkü havaları. Troçki'ye, dünyaya nasıl bir açıklama yapmak istediğini soran bir gazeteciye Troçki şöyle cevap vermişti: "Şu anda yapılabilecek tek açıklama; toplarımızın ağızlarından yapmakta olduğumuz açıklamadır!"

Ancak, bu zafer coşkusunun altında gerçek bir kuşku vardı: para sorunu çözümlenmemişti. Bankalar, Askerî Devrimci Komite'nin emrine uyarak açılacağı yerde kapalı kalmış, Banka Memurları Sendikası bir toplantı düzenlemiş ve resmî bir grev ilan etmişti. Smolni, Merkez Bankası'ndan otuz beş milyon ruble isteyince veznedar kasaları kilitlemiş, yalnız Geçici Hükümet temsilcilerine para vermişti. Gericiler, Merkez Bankası'nı siyasi bir silah olarak kullanıyorlardı; mesela, *Vikjel* hükümete ait demiryollarının memurlarına maaş vermek için para isteyince kendilerine Smolni'ye başvurmaları söylenmişti...

Yeni Komiseri görmek üzere Merkez Bankası'na gittim. Petroviç adında kızıl saçlı, Ukraynalı bir Bolşevik. Grev ilan eden memurların bıraktıkları karışık işlerin içinden çıkmaya çalışıyor. Koskoca bankada gönüllü işçiler, askerler ve bahriyeliler ter içinde çalışıyorlar, işlerinin çokluğundan dilleri bir karış dışarı çıkmış. Kocaman hesap defterlerinin üzerlerine eğilmişler, şaşkın şaşkın bakıyorlar...

Duma binası kalabalıktı. Yeni hükümete karşı hâlâ ufak tefek meydan okumalar... ama seyrek. Merkez Toprak Komitesi köylülere başvurmuş, Sovyetler Kongresi'nin çıkardığı Toprak Kararnamesi'ni tanımalarını emretmiş, yoksa kargaşalık ve iç savaş çıkacağını söylemiş. Belediye Başkanı Şrayder Bolşevik isyanı yüzünden Kurucu Meclis seçiminin belirsiz bir tarihe ertelenmesini istemiş.

İç savaşın korkunçluğu karşısında şaşırıp kalmış olan kafalarda iki sorun en başta geliyor gibiydi: Birincisi, kan akıtmayı önlemek üzere bir ateşkes anlaşmasına varmak (3); ikincisi, yeni bir hükümet kurmak. Artık, "Bolşevikleri ortadan kaldırmak"tan söz eden yoktu. Hükümete alınmamalarını isteyenler de azalmıştı. Yalnız Halkçı Sosyalistlerle Köylü Sovyetleri, Bolşevikleri istemiyorlardı. Smolni'nin en inatçı düşmanı olan Stavka'daki

Merkez Ordu Komitesi bile Moghilev'den telefonla şu sözleri söylemişti: "Eğer yeni kabineyi kurmak için Bolşeviklerle bir anlaşmaya varılması gerekiyorsa biz onların *bir azınlık* olarak kabineye girmelerini kabul ediyoruz."

Kerenski'nin "insanca duygu"larma alaylı bir biçimde dikkati çeken *Pravda,* onun Kurtuluş Komitesi'ne gönderdiği şu haberi yayımlıyordu:

> Kurtuluş Komitesi'nin ve onun çevresinde toplanan bütün demokratik örgütlerin tekliflerine uyarak asilere karşı bütün askerî harekâtı durdurmuş bulunuyorum. Görüşmelere başlamak üzere komiteden bir delege gönderilmiştir. Boşuna kan akıtılmaması için gereken bütün tedbirleri alınız.

Vikjel Rusya'nın her yanına şu telgrafı çekti:

> Demiryolu İşçileri Sendikası'nın, bir anlaşma zorunluğunu kabul eden savaşçı partiler temsilcileriyle düzenlemiş olduğu Konferans, iç savaşta siyasi tedhişçiliğin –özellikle çeşitli devrimci demokrasi partileri arasında– kullanılmasını şiddetle protesto eder ve hangi biçimde olursa olsun, siyasi tedhişin yeni bir hükümetin kurulması amacıyla yapılmakta olan görüşmelerin ruhuna aykırı olduğunu bildirir.

Cepheye, Gaçina'ya, konferanstan heyetler gönderilmişti. Konferansta ise her şey artık yoluna girmiş görünüyordu. Dört yüz üyeden oluşan bir Geçici Halk Konseyi'nin seçilmesine karar bile verilmişti. Bu üyelerden yetmiş beşi Smolni'yi, yetmiş beşi eski *Çayika*'yı temsil edecek, geri kalan üyelikler ise şehir dumaları, sendikalar, toprak komiteleri ve siyasi partiler arasında bölüşülecekti. Yeni başbakan olarak Çernov'un adından söz ediliyordu. Söylentilere göre Lenin ile Troçki dışarıda bırakılacaktı...

İkindi üzeri yeniden Smolni'nin önündeydim. Devrimci cepheye bağlı bir cankurtaran arabasının şoförü ile konuşuyordum. Kendisiyle birlikte cepheye gidebilir miydim? Elbette! Şoför gönüllü bir üniversite öğrencisiydi. Caddeden aşağıya doğru giderken kötü bir Almancayla kulağıma şunları söyledi: *"Also, gut! wir mach die Kasernen zu essen gehen!"* Bazı kışlalarda yemek olabileceğini anladım.

Kiroçnaya'da askerî binalarla çevrilmiş büyük bir avluya girdik ve penceresinden ışık sızan alçak tavanlı bir odanın karanlık basamakları önünde durduk. Uzun, tahta bir masada yirmi kadar asker oturmuş, büyük bir teneke çamaşır kazanından tahta kaşıklarla *şçi* (lahana çorbası) içiyorlar ve gülerek konuşuyorlardı.

"6. Yedek İstihkam Taburu'nun Tabur Komitesi'ne hoş geldiniz!" diye bağırdı bizim arkadaş ve beni bir Amerikan sosyalisti olarak tanıttı. Bu söz üzerine herkes ayağa kalkıp elimi sıktı, yaşlı bir asker de beni kucakladı ve öptü. Tahta bir kaşık daha bulundu, ben de masaya oturdum. Başka bir teneke kap daha geldi. İçinde *kaşa* vardı. Kocaman bir siyah ekmek ve yanında her zamanki çay fincanları. Birdenbire bana Amerika üzerine sorular sormaya başladılar: Özgür bir ülkede insanların oylarını *para* ile sattıkları doğru muydu? Öyleyse istedikleri şeyi nasıl elde edebiliyorlardı? Bu "Tammany" de neydi? Özgür bir ülkede küçük bir insan grubunun bütün bir şehri elinde tuttuğu, kendi çıkarları için sömürdüğü doğru muydu? Halk buna neden göz yumuyordu? Çarlık zamanında bile Rusya'da böyle şeyler olmazdı. Evet, doğruydu, burada her zaman, rüşvet yiyenler vardı, ama bütün bir şehri insanlarıyla birlikte satın almak ve satmak! Hem de özgür bir ülkede! Halkta devrimci bir duygu yok muydu? Kendi ülkemde halkın yasayla durumu değiştirmeye çalıştığını anlatmaya uğraştım.

Baklanov adında Fransızca konuşan genç bir çavuş başıyla tasdik etti. "Tabii," dedi. "Ama sizde çok ilerlemiş kapitalist bir sınıf yok mu? O halde kapitalist sınıf yasaları ve mahkemeleri elinde tutar... Ben her şeye inanmaya hazırım, çünkü yurdunuzu bilmiyorum, ama bana inanılmaz gibi geliyor bütün bu anlattıklarınız..."

Çarskoye Selo'ya gitmekte olduğumu söyledim, "Ben de", dedi, Baklanov birdenbire. "Ben... Ben de..." Bütün oradaki askerler Çarskoya Selo'ya gitmeye karar verdiler.

Tam bu sırada kapı vuruldu. Kapı açıldı ve bir albay göründü. Kimse ayağa kalkmadı. Ama herkes albayı selamladı. "İçeriye girebilir miyim?" diye sordu albay. *"Prosim! Prosim!"* diye cevap verdiler yürekten. Albay içeri girdi. Uzun boylu, güler yüzlü, ki-

bar bir adam. Başında sırma işlemeli, keçi derisinden bir kep vardı. "Yanılmıyorsam Çarskoye Selo'ya gitmek istediğinizi söylüyordunuz," dedi. "Ben de sizinle birlikte gelebilir miyim?"

Baklanov düşündü. "Bana kalırsa bugün burada yapılacak bir şey yok," diye cevap verdi. "Evet, yoldaş, bizimle birlikte gelirseniz çok memnun oluruz." Albay teşekkür etti ve bir fincan çay doldurarak masaya oturdu.

Baklanov albayın gururunu kırmamak için alçak sesle durumu bana açıkladı: "Gördüğünüz gibi ben komitenin başkanıyım. Taburu kesin olarak biz denetliyoruz, yalnız harekât halinde bize komuta etmesi için albayı seçtik. Harekât sırasında onun emirlerine itaat etmek zorundayız, ama o da bize karşı kesin olarak sorumlu. Kışladayken herhangi bir işe girişmeden önce bize danışması gerek... Bizim icra subayımız gibi bir şey..."

Silahlar dağıtıldı: tabancalar, tüfekler... "Kazaklara rastlayabiliriz, biliyorsunuz." Hepimiz cankurtaran arabasına dolduk. Yanımıza, cephede dağıtılmak üzere, üç büyük paket gazete aldık. Doğru Liteyni'ye indik ve Zagorodni Prospekt'ten geçtik. Yanımda teğmen apoletli bir genç oturuyordu. Bütün Avrupa dillerini aynı derecede güzel konuşuyor gibiydi. Tabur Komitesi'nin bir üyesi:

"Ben Bolşevik değilim," diye beni inandırmaya çalıştı. "Ben çok eski bir aileye, soylu bir aileye mensubum. Kendim de, nasıl isterseniz öyle deyin, bir Kadet'im..."

Ben şaşırdım. "Peki ama..." diye başladım.

"Evet, komitenin bir üyesiyim. Siyasi kanaatimi gizlemiyorum. Ama ötekiler benim siyasi görüşlerime aldırmıyorlar, çünkü çoğunluğun isteğine karşı gelmeyeceğimi biliyorlar... Bugünkü iç savaş durumunda herhangi bir şekilde harekete geçmeyi reddediyorum, çünkü Rus kardeşlerime karşı silaha sarılmak istemem..."

Ötekiler gülerek ona, "Provokatör! Kornilovcu!" diye bağırdılar ve omzuna vurdular...

Altın yazılarla, kocaman imparatorluk kartallarıyla ve çar adlarıyla kaplı büyük Moskovski Kemeri'nin altından geçtik ve ilk

karın düşmesiyle grileşmiş olan geniş, düz caddede hızla ilerledik. Cadde Kızıl Muhafızlarla dolu; devrimci cepheye doğru bağıra çağıra ve şarkı söyleyerek gidiyorlar; çoğu daha çocuk denecek yaşta. Kadınların elinde kazmalar, kimilerinde tüfek ve fişeklikler, kimilerinin kollarında da Kızıl Haç işareti, fukara mahallelerin çalışmaktan beli bükülmüş kadınları... Kızıl Muhafızlara laf atarak adi adımla yürüyen askerler; sert bakışlı bahriyeliler, babalarına analarına yiyecek taşıyan çocuklar; bütün bu insanlar, şosenin taşlarını kalın bir katla örten karla karışık çamurun içinde ayaklarını sürüye sürüye gidip geliyorlar. Arkasına cephane arabasını takmış tıngırdaya tıngırdaya güneye giden topları, içleri tıklım tıklım silahlı asker dolu kamyonları, savaş yönünden gelen yaralılarla dolu cankurtaran arabalarını geçiyoruz. Bir keresinde gıcırdaya gıcırdaya yol alan bir köylü arabası gördük; üstünde bir delikanlı, paralanmış midesinin üstüne kıvrılmış, durmadan bağırıyordu. Yolun iki yanındaki tarlalarda kadınlar ve ihtiyar erkekler siperler kazıyor ve dikenli tel dikiyorlardı.

Bulutlar dramatik bir şekilde kuzeye doğru sıyrıldı ve soluk bir güneş çıktı. Düz, bataklıklı ovanın ötesinde Petrograd parıldadı. Sağda, beyaz, altın yaldızlı, renkli kubbeler ve kuleler; solda, uzun fabrika bacaları, bacalarından siyah duman çıkıyor; şehrin arkasında uzaklarda, açılan göğün altında, Finlandiya. Her iki yanımızda kiliseler, manastırlar... Ara sıra bir papaz görüyoruz: Proleter ordusunun yolda atan nabzına ses çıkarmadan bakıyor.

Pulkovo'da yol ikiye ayrıldı, bizi orada büyük bir kalabalığın ortasında durdurdular. Kalabalığa üç yönden insan akıyor; arkadaşlar karşılaşıyorlar, birbirlerine sarılıyorlar, birbirlerini tebrik ediyorlar, savaşı anlatıyorlar. Dört yol ağzına bakan evlerin yüzleri mermilerle delik deşik, toprak yarım mil çevreye kadar altüst olmuş. Çarpışmanın burada çok şiddetli olduğu belli... Yakınlarda süvarisiz kalmış Kazak atları aç aç dolaşıyorlar; uzun zamandır ovada ot diye bir şey kalmamıştı. Hemen önümüzde duran çekingen bir Kızıl Muhafız atlardan birine binmeye çalışıyor, düşüyor, yeniden biniyor, çevredeki binlerce insan onunla çocuklar gibi alay ediyor.

Kazakların çekilmiş oldukları soldaki yol, bir tepenin üzerinde bulunan küçük bir köye gidiyor. Buradan ova bütün görkemiyle görünüyor: durgun bir deniz griliği, fırtına bulutları ve uzakta binlerce insanını yollara kusan imparator şehri. Solda, uzakta, küçük Krasnoye Selo tepesi, İmparator Muhafız Alayı yazlık kampının geçit resmi alanı ve İmparator Çiftliği. Ortada, uzaklarda, dümdüz bir monotonluk, yalnızca duvarlarla çevrili birkaç erkek ve kadın manastırı, birkaç dağınık fabrika ve tarlaları bakımsız birkaç büyük bina: bunlar da akıl hastanesi ve yetimhaneler...

Çıplak tepenin üstüne çıktığımızda, şoför, "Burası," dedi. "İşte Vera Slutskaya burada öldü. Bolşevik Duma üyesi. Bu sabah vuruldu. Zalkind ve başka birisiyle birlikte bir otomobildeydiler. Konuşup gülüşüyorlardı. Birden Kerenski'nin idare ettiği zırhlı trenden biri otomobili gördü ve topu ateşledi, Mermi Vera Slutskaya'ya geldi ve onu öldürdü..."

Sonra Çarskoye'ye geldik. Sovyetlerin toplandığı saray şimdi en işlek yer. Avluyu Kızıl Muhafızlar ve bahriyeliler doldurmuş, kapılarda nöbetçiler bekliyor ve habercilerle komiserler durmadan girip çıkıyorlar. Sovyet odasında bir semaver kurulmuş; çevresinde elli ya da daha çok işçi, asker, bahriyeli ve subay çay içiyor ve avazları çıktığı kadar yüksek sesle konuşuyorlar. Bir köşede iki işçi kaba elleriyle bir teksir makinesini işletmeye çalışıyor. Ortadaki masada, iri yarı Dibenko bir haritanın üzerine eğilmiş, birliklerin yerlerini kırmızı ve mavi kalemlerle işaretliyor. Serbest kalan öteki elinde de, her zamanki gibi, mavi çelikten tabancası. Hemen bir daktilo makinesinin başına oturdu ve tek parmağıyla vurarak yazmaya başladı. Arada sırada duruyor, tabancayı alıyor ve okşaya okşaya şarjörünü çeviriyordu.

Duvarın yanında bir araba duruyordu; üzerinde bir genç uzanmıştı. İki Kızıl Muhafız gencin üzerine eğilmişler, geri kalanların aldırdığı yok. Gencin göğsünde bir delik vardı; kalbinin her atışında elbisesinden kan fışkırıyordu. Gözleri kapalıydı; sakallı yüzü yeşilimsi beyaz. Hâlâ hafif hafif ve yavaş yavaş soluk alıyor, her soluk alışta da *"Mir budit! Mir budit!* (Barış geliyor! Barış geliyor!)" diye sayıklıyordu.

Biz içeri girdiğimizde Dibenko başını kaldırıp bize baktı. Baklanov'a, "Halı, yoldaş," dedi. "Komutanın karargâhına kadar gidip nöbeti alır mısın? Dur bekle, sana bir tavsiye mektubu yazıp vereyim." Daktilonun başına geçti, yavaş yavaş mektupları yazdı.

Çarskoye Selo'nun yeni komutanıyla ben, Yekaterina sarayına gittik. Baklanov çok heyecanlı ve görevinin önemini anlamış. Aynı süslü, beyaz odada Kızıl Muhafızlar araştırma yapıyorlardı: Bizim eski dost albay pencerenin kenarında durmuş bıyıklarını yiyordu. Beni eski bir dost gibi selamladı. Kapının yanına yakın bir masada da bizim Fransız asıllı Besarabyalı. Bolşevikler kalmasını ve işine devam etmesini söylemişler.

"Ne yapayım?" diye mırıldandı. "Biz içgüdüsel olarak halkın diktatörlüğünü sevmesek bile böyle bir savaşta hiçbir yanda dövüşemeyiz... Ben yalnızca anamdan bu kadar uzakta olduğuma üzülüyorum!"

Baklanov komutandan işi resmen devralıyordu. Albay sinirli sinirli, "İşte masanın anahtarı," dedi.

Kızıl Muhafız söze karıştı. Kabaca, "Para nerede?" dedi. Albay bu söze şaşmış göründü: "Para mı? Para ha? Ha, kasayı demek istiyorsun. İşte orada," dedi albay. "Üç gün önce nasıl aldımsa öyle duruyor. Anahtarlar mı?" Albay omuzlarını silkti. "Bende anahtar yok."

Kızıl Muhafız alayla gülümsedi. "Çok iyi," dedi.

Baklanov, "Kasayı açalım," dedi. "Bir balta getirin. İşte burada da bir Amerikalı yoldaş var. Kasayı o açsın, bulduklarını yazsın."

Ben baltayı salladım. Tahta kasa boştu.

Kızıl Muhafız öfkeyle, "Yakalayın," dedi. "Bu Kerenski'nin adamı. Parayı çalmış, Kerenski'ye vermiştir."

Baklanov albayı tutuklamak istemiyordu. "Yok, olmaz," dedi. "Ondan önce de burada Kornilovcular vardı. Suç onda değil."

Kızıl Muhafız, "Namussuz," dedi. "Ben biliyorum bu adam Kerenskici. Eğer siz onu tutuklamazsanız biz tutuklar, Petrograd'a götürür, Peter-Paul hapishanesine tıkarız. Onun yeri orası!" Öteki Kızıl Muhafızlar bu sözleri homurdanarak tasdik ettiler. Bize acıklı acıklı bakan albayı dışarı çıkardılar...

Sovyet sarayının önünde bir kamyon cepheye gitmeye hazırlanıyordu. Başlarında iri yarı bir işçi. Beş altı Kızıl Muhafızla, birkaç bahriyeli ve bir iki asker kamyonun içine dolmuşlar, bana da işaret ediyorlar, kendileriyle gelmemi istiyorlar. Karargâhtan gönderilen Kızıl Muhafızların koltuklarının altında küçük, oluklu sacdan yapılma bombalar var. İçleri *grubit* dolu: *Grubit,* söylendiğine göre, dinamitten on misli daha kuvvetli ve hassasmış. Bunları kamyonun içine atıveriyorlardı. Üç inçlik bir top dolduruldu, halat parçaları ve tellerle kamyonun arkasına bağlandı.

Tabii yine bağırmalar arasında yüksek viteste yola çıktık. Ağır kamyon sağa sola yatarak gidiyor. Top bir tekerlekten ötekinin üstüne sıçrıyor, *grubit* bombaları ayaklarımızın altında yuvarlanıp duruyor, kamyonun kenarlarına çarpıyor.

Adı Vladimir Nikolayeviç olan iri yarı Kızıl Muhafız Amerika üzerine sorular yağdırıyor. "Amerika neden savaşa girdi? Amerikan işçileri kendi kapitalistlerini atmaya hazırlar mı? Mooney olayının son durumu ne? Berkman'ı San Fransisco'ya iade edecekler mi?" Bu ve buna benzer bir dolu soru. Çoğuna cevap vermek güç. Sesimi kamyonun gürültüsünün üstüne çıkarmak için avazım çıktığı kadar bağırarak sorulara cevap verirken, bir yandan da birbirimizi tutuyor, birbirine vuran bombalar arasında dans ediyorduk.

Ara sıra bir devriye bizi durdurmaya çalışıyordu. Önümüze çıkıyorlar, "*Stoy!*" diye bağırıyorlar ve ateş etmeye hazırlanıyorlardı.

Biz boş veriyorduk, Kızıl Muhafızlar, "Allah belanızı versin!" diye bağırıyorlardı. "Kimse bizi durduramaz! Biz Kızıl Muhafızlarız!" Biz kimseyi dinlemeden gürültü patırtıyla giderken Vladimir Nikolayeviç de kulağımın dibinde Panama Kanalı'nın uluslararası bir kanal durumuna getirilmesi konusu ve buna benzer sorunlar üzerinde kıyametler koparıyordu...

"Cephe nerede, kardeşler?"

En öndeki bahriyeli durdu ve başını kaşıdı. "Bu sabah," dedi, "yolun yarım kilometre kadar aşağısındaydı. Ama şimdi namus-

suz hiçbir yerde yok. Yürüdük, yürüdük, yürüdük, yine de bulamadık."

Kamyona çıktılar ve yola devam ettik. Yarım mil kadar daha gittikten sonra Vladimir Nikolayeviç kulağını dikti, şoföre "Dur," diye bağırdı.

"Silah sesleri!" dedi. "İşitiyor musunuz?" Bir an bir ölüm sessizliği... ve sonra, az önde sol yandan, birbiri arkasına üç el silah sesi. Burada yolun kenarı sık ormanlıktı. Birden çok heyecanlandık, birbirimize sokulduk, fısıldaşarak konuşmaya başladık; sonunda kamyon silah seslerinin geldiği yerin hemen hemen karşısına gelip durdu. Yere atladık, çevreye yayıldık; herkeste silah, sürüne sürüne ormana daldık.

İki arkadaş bu arada topu kamyondan ayırdılar ve ardımızı koruyacak bir duruma getirip yerleştirdiler.

Ormanda ses seda yoktu. Ağaçlarda yaprak kalmamış; ağaç gövdeleri hasta sonbahar güneşi altında sapsarı bir renk almış... Hiçbir şey kımıldamıyordu, yalnız ayaklarımızın altındaki küçük orman havuzcuklarının buzları titriyordu. Bir tuzak mıydı acaba?

Dağınık düzende ileri doğru yürüdük, sonunda ağaçlar seyrekleşmeye başladı. Durduk. İlerdeki küçük bir boşlukta üç asker küçük bir ateşin çevresine oturmuşlardı. Dünyadan habersiz gibiydiler.

Vladimir Nikolayeviç ileri çıktı. *"Zra'zvuitye,* arkadaşlar!" diye selam verdi. Arkasında bir top, yirmi tüfek ve bir kamyon dolusu grubit bombası, savaşa hazır, bekliyordu. Askerler birden ayağa fırladılar.

"Buralardan ateş eden kim?"

Askerlerden biri, biraz içi rahatlayarak cevap verdi: "Biz, arkadaşlar, burada bir iki tavşana ateş ettik de..."

Kamyon, aydınlık, boş gün ışığında Romanov'a doğru fırladı. İlk dört yol ağzında iki asker önümüze çıktı, silahlarını salladılar. Yavaşladık ve durduk.

"İzin kâğıtlarınız, yoldaşlar."

Kızıl Muhafızlar büyük bir gürültü kopardılar. "Biz Kızıl Muhafızız. Bize izin kâğıdı gerekmez... Hadi çek, aldırma sen onlara!"

Fakat bahriyelinin biri itiraz etti. "Bu yaptığınız yanlış, yoldaşlar. Devrimci disipline uymalıyız. Ya bir karşıdevrimci bir kamyonla gelip de, 'bize izin kâğıdı gerekmez' dese? Yoldaşlar sizi tanımıyorlar ki."

Bunun üzerine bir tartışma başladı. Bahriyeliler ve askerler birer birer birincinin görüşüne katıldılar. Kızıl Muhafızlar homurdana homurdana pis *bumaga*'larını (kâğıt) çıkardılar. Hepsi birbirinin eşiydi, yalnız benim kâğıdım Smolni'deki devrimci kurmay tarafından verilmişti. Nöbetçiler kendileriyle birlikte gelmemi söylediler. Kızıl Muhafızlar buna şiddetle itiraz ettiler, ama ilk konuşan bahriyeli yine diretti: "Bu arkadaş gerçek bir yoldaş, biliyoruz," dedi. "Ama komitenin emirleri var, bu emirlere uyulması gerekir. Devrimci disiplin bunu gerektirir..."

Bir karışıklık çıkarmamak için kamyondan atladım; bizim kamyondaki arkadaşlar ellerini sallayarak yolun aşağısında kaybolurlarken ben kamyonun arkasından bakakaldım. Askerler önce hafif sesle kendi aralarında konuştular, sonra beni bir duvarın önüne getirip durdurdular. Birden aklıma geldi: Sakın bunlar beni kurşuna dizmeye getirmiş olmasınlar!

Üç yönde de görünürde bir tek insan yoktu. Bir tek hayat işareti, yolun bir çeyrek mil ötesindeki bir *daçya,* eski bir tahta evin bacasından çıkan dumandı. İki asker yolun alt yanına doğru yürümeye başladı. Arkalarından umutsuzca koştum.

"Ama, Yoldaşlar. Bakın! İşte Askerî Devrimci Komite'nin mührü!"

İzin kâğıdıma aptal aptal baktılar, sonra karşılıklı bakıştılar.

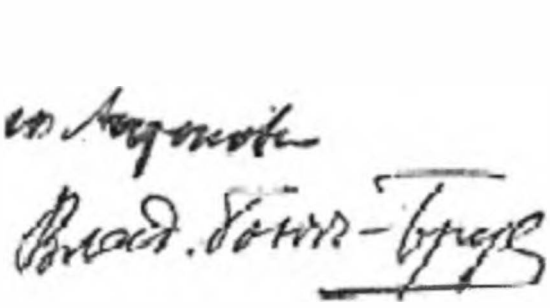
Biri, sersem sersem, "Bu kâğıt başka kâğıt," dedi. "Biz okuma yazma bilmiyoruz ki, kardeş."

Kolunu yakaladım. "Gel öyleyse!" dedim. "Eve gidelim. Elbette orada okuma bilen biri vardır." Duraksadılar. "Olmaz," dedi. Öteki beni süzdü. "Neden olmasın?" diye mırıldandı. "Masum bir adamı öldürmek cinayet sayılır."

Evin kapısına kadar gittik ve kapıyı vurduk. Kısa boylu, tıknaz bir kadın kapıyı açtı. Birden korkarak geriye sıçradı ve şaşkın şaşkın mırıldanmaya başladı: "Hiçbir şey bilmiyorum! Hiçbir şey bilmiyorum!" Muhafızlarımdan biri kâğıdı uzattı. Kadın çığ-

lığı bastı. "Yalnız oku, yoldaş." Kadın, korka korka kâğıdı aldı, yüksek sesle, hızlı hızlı okudu:

Bu izin kâğıdını taşıyan John Reed Amerikan Sosyal Demokrasisinin bir temsilcisi, bir enternasyonalisttir...

Kasım Devrimi'nden sonra, hükümete ait şebeke üzerinden Petrograd'dan Amerika'ya giden ilk telgrafı çekebilmek için Halk Komiserleri Konseyi'nin emriyle Kurmay Başkanlığı'nca verilen izin.

KURMAY
Askerî Devrimci Komite
2 Kasım 1917
No. 1860
SERTİFİKA

New York Sosyalist Basını'ndan gazeteci John Reed'e, ilişikteki telgraf metninin Halk Komiserleri Hükümeti'nce incelendiğine, gönderilmesinde sakınca bulunmadığına, aynen ulaştırılması için gereken yardımların yapılmasının tavsiye edildiğine dair verilmiştir.

Başkomutan, ANTONOV
Kurmay Başkanı, VLAD. BONÇ-BRUYEVİÇ

İki asker yola çıkıp birine daha danıştılar. "Seni Alay Komitesine götürelim," dediler. Hızla basan alacakaranlıkta çamurlu yol boyunca yürüdük. Ara sıra müfrezelere rastlıyorduk. Durup çevremi sarıyorlar, beni korkuturcasına süzüyorlardı:

İzin kâğıdını elden ele geçiriyorlar, benim öldürülmem gerekip gerekmediğini aralarında şiddetle tartışıyorlardı...

2. Çarskoye Selo Piyade Alayı'na geldiğimizde hava kararmıştı. Posta yoluna dizilmiş alçak, yaygın binalar... Giriş kapısında gevşek gevşek dolaşan birçok asker sorular sorup durdular. Bir casus mu? Bir provokatör mü? Yuvarlak bir merdiveni tırmandık, büyük çıplak bir koğuşa çıktık. Ortada kocaman bir soba yanıyor. Yerde sıra sıra yataklar. Belki binlerce asker üstlerinde iskambil oynuyor, konuşuyor, şarkı söylüyor ve uyuyor. Kerenski'nin topları tavanda bir delik açmıştı.

Kapıda durdum. Birden gruplar arasında bir sessizlik oldu, hepsi dönüp bana baktılar. Kımıldamaya başladılar, öfkeli yüzlerle yavaş yavaş üzerime geldiler. Muhafızlarımdan biri, "Yoldaşlar! Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Komite! Komite!" Kalabalık durdu, çevremde mırıldanıyorlardı: Zayıf bir genç içlerinden sıyrıldı. Kolunda kırmızı bir bant vardı.

Kabaca, "Kim bu adam?" diye sordu. Muhafızlar anlattılar. "Ver kâğıdı!" Dikkatle okudu, bir yandan da bana dikkatli dikkatli bakıyordu. Sonra güldü ve kâğıdı uzattı. "Yoldaşlar, bu bir Amerikan yoldaş. Ben komitenin başkanıyım, alayımıza hoş geldiniz..." Mırıltılar birden bir selam kükremesi haline geldi ve herkes elimi sıkmak için birbiriyle yarış etmeye başladı.

"Yemek yememişsinizdir, değil mi? Biz burada yedik. Sizinle subay kulübüne gidelim; dilinizi konuşanlar da vardır orada..."

Beni avluya çıkardı, oradan başka bir binanın kapısından girdik. Omzunda teğmen işareti olan, aristokrat görünüşlü bir genç içeri giriyordu. Başkan beni tanıttı, el sıkıştık içeri girdik.

Teğmen güzel bir Fransızcayla, "Benim adım Stepan Georgeviç Morovski, buyurun," dedi. Büyük bir merasim merdiveni süslü giriş holünden yukarı doğru çıkıyordu. Her yanda pırıldayan avizeler. İkinci katta bilardo salonları, kâğıt oyunu salonları, bir kütüphane. Yemek salonuna girdik. Uzun bir masa. Çevresinde yirmi kadar subay oturmuş. Üstlerinde üniformaları, altın ve gümüş saplı kılıçları, İmparatorluk zamanında verilmiş sırma ve madalyalar. Ben içeri girdiğimde hepsi kibarca aya-

ğa kalktılar. Bana albayın yanında yer açtılar. Albay kır sakallı, iri yarı, etkileyici bir adam. Emirerleri gayet güzel servis yapıyorlardı. Hava, Avrupa'daki subay gazinolarının havası. Peki ya devrim?

Morovski'ye, "Siz Bolşevik değilsiniz, değil mi?" diye sordum.

Masanın çevresinde bir gülümseme; ama bir ikisinin gizlice emirerini kolladığını gördüm.

"Hayır," dedi bizim arkadaş. "Bu alayda yalnız bir tek Bolşevik subay var. Bu gece o da Petrograd'a gitti. Albay bir Menşeviktir. Bir tek Kadet var, o da Yüzbaşı Herlov. Ben kendim sağ kanattan bir Sosyalist Devrimciyim... Ordudaki subayların çoğunun Bolşevik olmadığını söyleyebilirim, ama benim gibi demokrasiye inanmaktadırlar; asker yığınlarını izlemeleri gerektiğine inanmaktadırlar..."

Yemek bitti, haritalar getirildi, albay haritaları masanın üzerine yaydı. Geri kalanlar haritayı görmek için çevresine toplandılar.

Albay, kalem işaretlerini göstererek, "Sabahleyin mevzilerimiz buradaydı," dedi. "Vladimir Kiriloviç, senin bölüğün nerede?"

Yüzbaşı Herlov gösterdi: "Verilen emre göre şu yol üzerindeki mevzileri işgal ettik. Saat beşte Krasvin benim yerimi aldı."

Tam o sırada odanın kapısı açıldı ve Alay Komitesi Başkanı yanında bir askerle içeri girdi. Albayın arkasındaki gruba onlar da katıldılar ve haritaya bakmaya başladılar.

Albay, "İyi," dedi. "Şimdi Kazaklar bizim kesimimizden on kilometre geriye düşmüş oluyorlar. İleri mevzilere geçmenin gerekli olduğunu sanmıyorum. Baylar, bu gecelik bulunduğunuz hatları tutunuz, mevzilerinizi kuvvetlendirerek..."

Alay Komitesi Başkanı söze karıştı. "İzin verirseniz," dedi, "emirlere göre bütün hızımızla ilerlememiz ve sabahleyin Gaçina'nın kuzeyinde Kazaklarla çarpışmaya hazırlanmamız gerekiyor. Ezici son bir darbe gerek. Lütfen uygun olan emirleri veriniz."

Весолый выпускъ. Цѣна 20 коп.

КАКЪ БУРЖУИ

ВЛАСТЬ

ПОТЕРЯЛИ

Акафистъ Сашкѣ—Болтуну.

Сказочки и пѣсенки для дѣтей призывнаго возраста.

Какъ они царствовали, — Что они распѣвали, — Что теперь поютъ.

Что сейчасъ поютъ наши „знакомцы":

Керенскій.

Черновъ.

СКАЗОЧКА.

Аргуновъ.

Bolşevik ayaklanmasından hemen sonra, sokaklarda satılan tek yapraklı gazete, hezimete uğrayan burjuvazi ve "ılımlı" sosyalist liderler hakkında şiirler ve alaylarla doluydu:
"BURJUVAZİ İKTİDARI NASIL KAYBETTİ?"

Kısa bir sessizlik oldu. Albay yeniden haritaya döndü. "Çok iyi," dedi. Sesi başka türlüydü bu sefer. "Stepan Georgoviç, lüt-

fen..." Mavi kalemle hatları çizdi, emirlerini verdi. Bu sırada bir çavuş stenoyla not alıyordu. Sonra çavuş çekildi ve on dakika sonra emirleri birer suretle birlikte yazılı olarak getirdi. Komite Başkanı emirlerin bir suretini alarak haritayı incelemeye başladı.

"İyi," dedi, ayağa kalktı: Emir suretlerini büktü; cebine koydu. Sonra öteki kopyayı imzaladı, cebinden çıkardığı yuvarlak bir mühürle mühürledi, albaya uzattı...

İşte devrim buydu!

Alayın subay otomobiliyle Çarskoye'deki sovyet sarayına döndüm. İşçi, asker ve bahriyeli kalabalıkları hâlâ girip çıkıyorlar, kamyonlar, zırhlı arabalar, toplar, hâlâ kapının önüne yığılıyor; henüz alışılmamış başarının sevinci, gülüşmeler. Altı-yedi Kızıl Muhafız kalabalığı yarıyor, ortalarında bir papaz. Kazaklar şehre girdikleri sırada onlara kutsal duayı okuyan İvan adında bir papazmış. Kurşuna dizildiğini sonradan öğrendim. (4)

Dibenko sağa sola emirler vererek dışarıya çıkıyordu. Elinde büyük tabancası. Bir otomobilin kaldırımda motoru çalışıyor. Dibenko yalnız başına arkaya oturuyor ve otomobil hareket ediyor... Gaçina'ya, Kerenski'yi yakalamaya gidiyor.

Dibenko akşama doğru şehrin kenarına varmış ve yaya olarak şehre girmiş. Dibenko'nun Kazaklara ne söylediğini kimse bilmiyor; ama olay şu: General Krasnov ile kurmayı ve binlerce Kazak teslim olmuşlar, Kerenski'ye de aynı şeyi yapmasını öğütlemişler. (5)

Kerenski'ye gelince, 14 Kasım sabahı General Krasnov'un Kerenski ile yaptığı görüşme hakkında verdiği ifadeyi buraya alıyorum:

> "Gaçina, 14 Kasım, 1917. Bugün sabah saat üç sularında Yüksek Komutan (Kerenski) beni çağırttı. Çok tedirgin ve sinirliydi.
> Bana, 'General,' dedi, 'bana ihanet ettin. Kazaklarınız beni yakalayıp bahriyelilere teslim edeceklerini kesin olarak söylüyorlar.'
> 'Evet' diye cevap verdim, 'böyle bir şeyden söz ediyorlar ve hiçbir yerde sevilmediğinizi biliyorum.'
> 'Ama subaylar da aynı şeyleri söylüyor.'
> 'Evet, sizden memnun olmayanların çoğu subay zaten.'

'Peki ne yapayım? İntihar mı edeyim!'

'Eğer namuslu bir insansanız elinize beyaz bayrağı alıp Petrograd'a gidin ve Askerî Devrimci Komite'ye teslim olun, Geçici Hükümet Başkanı sıfatıyla onlarla konuşun.'

'Peki öyleyse. Bunu yapacağım, General!'

'Yanınıza bir muhafız vereceğim ve bir bahriyelinin de sizinle birlikte gitmesini isteyeceğim.'

'Yok, yok, bahriyeli istemem. Dibenko'nun burada olduğu doğru mu?'

'Dibenko'nun kim olduğunu bile bilmiyorum.'

'Benim düşmanım.'

'Yapılacak başka bir şey yok. Büyük tehlikeleri göze alacaksınız; fırsatlardan yararlanmasını bilmelisiniz.'

'Peki. Bu gece gideceğim!'

'Bu bir kaçma olur. Soğukkanlı olarak ve açıkça buradan gidin ki herkes kaçmadığınızı görsün.'

'Güzel. Ama benim yanıma güvenilir bir muhafız vermelisiniz.'

'Olur!'

Dışarı çıktım ve 10. Don Alayı'ndan Kazak Ruskov'u çağırttım, Yüksek Komutanla birlikte gitmek üzere on Kazak seçmesini emrettim. Kazaklar yarım saat sonra geldiler, Kerenski'nin karargâhında olmadığını, kaçmış olduğunu söylediler.

Alarm verdim ve kendisinin aranmasını emrettim. Gaçina'dan çıkamayacağını sanıyordum, ama bulunmadı..."

Böylece Kerenski, "Bir bahriyeli elbisesi giyerek," yalnız başına kaçtı ve bu hareketiyle Rus halkının gözünden düştü...

Bir işçinin sürdüğü Kızıl Muhafızlarla dolu bir kamyonun şoför yerinde Petrograd'a döndüm. Gazımız olmadığı için ışıklarımız yanmıyordu. Yollar yerlerine dönen proleter ordularıyla doluydu. Cephedeki yerlerini almaya yeni yedekler gidiyordu. Bizimki gibi kocaman kamyonlar, topçu taburları, arabalar, karanlıkta karmakarışık gidiyor. Hiçbirinde de ışık yok, bizimki gibi. Hızla gidiyoruz; çarpmamak için tekerlekleri çatırdatarak sağa sola döndürüyoruz, yayalardan küfürler işitiyoruz.

Ufkun ötesinde başkentin pırıl pırıl yanan ışıkları... Başkent geceleyin gündüzden daha güzeldir, çorak ovanın ortasında pırlantadan bir duvar gibi yanıp durur.

Kamyonu süren ihtiyar işçi bir eliyle direksiyonu tutarken öteki eliyle uzakta parıldayan başkenti görmek için camı büyük bir jestle sildi.

"Benim!" diye bağırdı. Yüzü aydınlanmıştı. "Artık hepsi benim! Benim Petrograd'ım!"

BÖLÜM X

MOSKOVA

Askerî Devrimci Komite sarsılmaz bir iradeyle, başarının peşini bırakmadı:

14 Kasım...
Bütün kolordu, tümen ve alay Komitelerine; bütün işçi, asker ve köylü delegeleri sovyetlerine, herkese ve herkese.
Kazaklar, *yunker*'ler, bahriyeliler ve işçiler arasında varılan anlaşma gereğince Aleksandr Feodoroviç Kerenski'nin bir halk mahkemesine sevki kararlaştırılmıştır. Aşağıda adı yazılı örgütler adına Kerenski'nin tutuklanmasını ve derhal Petrograd'a getirilerek mahkemeye sevki için emir verilmesini istiyoruz.

İmza :
Ussiri 1. Süvari Tümeni Kazakları; Petrograd Muvazzaf Hafif Piyade Birliği yunker'ler Komitesi; Beşinci Ordu delegesi.
Halk komiseri, DİBENKO

Kurtuluş Komitesi, Duma, Sosyalist Devrimci Parti Merkez Komitesi de –bir yandan Kerenski'nin kendi üyeleri olduğunu gururla ilan ederlerken– Kerenski'nin yalnızca Kurucu Meclise karşı sorumlu olacağını söyleyerek bu bildiriyi şiddetle protesto ediyorlardı.

16 Kasım akşamı iki bin Kızıl Muhafızın Zagorodni Prospekt'den aşağı doğru yürüyüşlerini seyrettim. Önlerinde giden askerî bando *Marsailles*'i çalıyordu. Günün olaylarına ne kadar uygundu! Koyu karanlık işçi dizilerinin üstünde kan kırmızısı bayraklar dalgalanıyor. "Kızıl Petrograd"ı savunmuş olan kardeşlerini karşılamaya gidiyorlar. Alacakaranlıkta erkekler ve kadınlar ayaklarını yere vura vura yürüyorlar; süngüleri sallanıyor havada. Işıkları sönük, kaygan çamurlu caddelerden, burjuva kalabalıklarının arasından geçiyorlar. Burjuvalar tiksintiyle, ama korka korka bakıyorlar onlara...

Herkes onlara karşı: İşadamları, vurguncular, yatırımcılar, toprak sahipleri, subaylar, politikacılar, öğretmenler, serbest meslek sahipleri, dükkâncılar, memurlar, ajanlar, öteki sosyalist partiler... Hepsi Bolşeviklere karşı sonsuz bir kin besliyorlar. Sovyetlerden yana olanlar, yoksul işçiler, bahriyeliler, bütün morali bozulmuş askerler, topraksız köylüler ve birkaç da –ama yalnızca birkaç– aydın...

Kerenski'nin yenilgi haberi, umutsuz sokak savaşlarının birer dalga gibi her yanı kapladığı Rusya'da, en uzak köşelere kadar yayılınca, oralardan yankılar geldi: Kazan, Saratov, Novgorod, Vinnitza'da sokaklarda kan gövdeyi götürmüştü. Moskova'da Bolşevikler toplarını burjuvazinin kalesine çevirmişlerdi: Kremlin'i dövüyorlardı.

"Kremlin'i bombardıman ediyorlar!" Haber Petrograd sokaklarında bir çeşit korku ile ağızdan ağıza dolaşıyor: "Beyaz ve pırıl pırıl Moskova'dan gelenler korkunç şeyler anlatıyorlar. Binlerce insan ölmüş: Tverskaya ve Kuznetkski Most alevler içindeymiş; Vasili Blajenni kilisesi harabeye dönmüş; Uspenski Katedrali çöküyormuş; Kremlin'in Spaskaya kapısı yıkılmak üzereymiş; Duma yerle bir olmuş... (1)

Bolşeviklerin yaptığı hiçbir iş, kutsal Rusya'nın kalbine yöneltilmiş olan bu korkunç dinsizce hareketten daha kötü olmazdı. Kutsal Ortodoks kilisesini yıkan ve Rus ulusunun kutsal sığınaklarını yerle bir eden top sesleri dindarların yüreklerine işliyordu...

Eğitim Komiseri Lunaçarski Kasımın 15'inde Halk Komiserleri Konseyi'nin toplantısında ağladı: "Buna tahammül edemem! Güzelliğin ve geleneğin bu korkunç yok edilişine tahammülüm yok..." diye bağırarak odadan dışarı fırladı.

Öğleden sonraki gazetelerde istifa mektubu çıktı:

> Moskova'dan gelen haberlerden orada olup bitenleri yeni öğrenmiş bulunuyorum.
> Kutsal St. Basil Katedrali, Assumpsiyon Katedrali bombardıman edilmektedir. Petrograd ve Moskova'daki sanat hazinelerinin toplanmış bulunduğu Kremlin, topçu ateşi altındadır. Binlerce ölü var.
> Korkunç savaş bir cinayet haline gelmiştir.
> Elde kalan ne? Daha neler olacak?
> Buna tahammülüm yok. Bardağım doldu. Bu felaketlere katlanamayacağım. Beni deliye çeviren düşüncelerin baskısı altında çalışmam mümkün değil!
> İşte bundan ötürü Halk Komiserleri Konseyi'nden ayrılıyorum.
> Bu kararın önemini gayet iyi biliyorum. Ama daha fazla tahammül edemem. (2)

Aynı gün Kremlin'deki Beyaz Muhafızlar ve *yunker*'ler teslim oldular, kendilerine dokunulmadan Kremlin'den çıkmalarına izin verildi. Barış anlaşması şöyleydi:

> 1. Kamu Güvenlik Komitesi ilga edilmiştir.
> 2. Beyaz Muhafızlar silahlarını bırakacaklar ve dağılacaklardır. Subaylar kılıçlarını ve nizami silahlarını muhafaza edeceklerdir. Askeri okullarda yalnız eğitim için gerekli silahlar bulundurulacaktır. *Yunker*'lerin bütün öteki silahları teslim edilecektir. Devrimci Komite şahıs hürriyetini ve dokunulmazlığını garanti eder.
> 3. İkinci maddede sözü geçen silahsızlanma sorununu çözümlemek üzere özel bir komisyon kurulmuştur. Komisyon barış konuş-

malarına katılan bütün örgütlerin temsilcilerinden kuruludur.

4. Bu barış anlaşmasının imza edildiği andan itibaren her iki taraf ateşkes emri verecek ve her türlü askerî hareketi durduracak, bu emre harfi harfine itaat edilmesini sağlayacak bütün tedbirleri alacaktır.

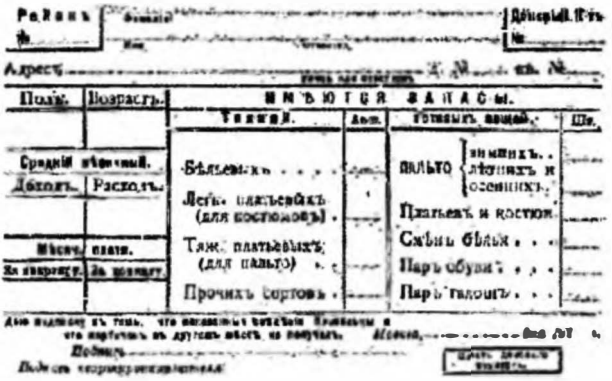
5. Anlaşma imza edildiği zaman her iki tarafın aldığı bütün esirler serbest bırakılacaklardır.

O günden sonra iki gün şehir Bolşeviklerin yönetiminde kalmış; bodrumlarda saklanmış olan yurttaşlar ölülerini aramak üzere korka korka dışarı çıkıyorlar, sokaklardaki barikatlar kaldırılıyormuş. Böyle olduğu halde Moskova'nın tahribi üzerine anlatılan hikayeler azalmak şöyle dursun, daha da artıyordu... Bu korkunç hikayelerin etkisi altında biz de Moskova'ya gitmeye karar verdik.

Petrograd yüzyıldan beri hükümetin merkezi olduğu halde, eninde sonunda ve hâlâ da yapay bir şehirdi. Moskova gerçek Rusya'ydı, geçmişin ve geleceğin Rusyası. Rus halkının devrim üzerindeki gerçek duygusunu Moskova'da öğrenebilirdik. Hayat orada daha yoğundu.

Geçen haftanın içinde, Petrograd Askerî Devrimci Komitesi, demiryolu işçilerinin alt katlarındaki duygulardan yararlanarak, Nikolay Demiryolunun denetimini eline geçirmiş, tren dolusu bahriyeliyi, Kızıl Muhafızı güney batıya göndermişti... Smolni bize izin kâğıdı verdi. Bu izin kâğıdı olmadan kimse başkentten dışarı çıkamıyordu... Tren istasyona çekildiği sırada, sırtlarında kocaman yiyecek torbaları, perişan kılıklı bir sürü asker kapılara saldırdı, pencereleri kırdı, kompartımanlara ve bagajlara doldu. Vagonların üstlerine bile çıktılar. Üçümüz zar zor bir kompartımana yaklaşabildik, ama o sırada yirmi kadar asker içeri doldu... Yalnız dört kişilik oturacak yer vardı; tartıştık, itiraz ettik, kondüktör de bizden yana çıktı... Ama askerler yalnızca güldüler. Birkaç *burcoy*'un (burjuva) rahatını mı düşüneceklerdi? Smolni'den aldığımız kâğıtları gösterdik. Askerlerin durumu birden değişti.

İçlerinden biri, "Gelin, yoldaşlar" diye bağırdı. "Bunlar Amerikan *tavarişi*. Devrimimizi görmek için otuz bin *verst*'ten gelmişler, kim bilir ne kadar yorulmuşlardır..."

Moskova Askerî Devrimci Komitesi tarafından, Ordu'ya ve yoksul işçilere giysi temin edebilmek amacıyla Moskova'daki bütün burjuva evlerine dağıtılan soru formu.

Askerler, kibarca ve dostça özür dileyerek kompartımandan çıkmaya başladılar. Az sonra kondüktöre para verip kapıyı kapattırmış olan şişman, iyi giyinmiş iki Rus'un bulunduğu başka bir kompartımana zorla girmeye çalıştıklarını işittik...

Akşamın saat yedisine doğru istasyondan çıktık. Odunla işleyen küçük, hafif bir lokomotifin çektiği çok uzun bir tren yavaş yavaş ve ikide birde durarak ilerliyordu. Vagonların üzerindeki askerler ayaklarını vuruyor, acıklı köy türküleri söylüyorlardı. Koridor o kadar sıkışıktı ki geçmeye imkân yoktu. Bütün gece boyunca ateşli siyasi tatışmalar sürüp gitti. Kondüktör, arada sırada görünüyor, alışkanlıkla bilet soruyordu. Bizden başka kimsede bilet yoktu. Yarım saatlik bir didinmeden sonra umutsuzca elini havaya kaldırdı ve bir daha görünmedi. Hava boğucuydu, duman ve pis kokular her yanı sarmıştı. Eğer pencereler kırık olmasaydı geceleyin havasızlıktan boğulacaktık.

Sabahın geç saatlerinde gözlerimizi karla kaplı bir dünyaya açtık. Acı bir soğuk vardı. Öğleye doğru bir köylü kadın elinde ekmek dolu bir sepetle, kahve yerine içilen ılık bir sıvı dolu

bir teneke kutu, trene bindi. Bundan sonra akşam ortalık kararıncaya kadar, yalnızca tıklım tıklım dolu trenin ikide birde durup hızla kalkmaları, istasyonlarda aç kalabalığın pek az yiyecek bulunan büfelere saldırmaları ve büfelerin içindekileri temizlemeleri... Bu durmalar sırasında bir kere Nogin ile Rikov'un yanına koştum. Bu iki adam konseyden ayrılmış, kendi sovyetlerinin önünde üzüntülerini bildirmek üzere Moskova'ya dönen iki komiserdi.* Daha ilerde Buharin. Kısa boylu, kırmızı sakallı, fanatik bakışlı bir adam. Buharin için, "Lenin'den daha sol" derler...

Sonra üç kampana vuruşu... Trene koşuyoruz. Tıklım tıklım dolu, gürültülü koridorda iğrile büğrüle yolumuzu buluyoruz... İyi huylu kalabalık, rahatsızlığa alaylı bir sabırla katlanıyor; Petrograd'daki durumdan tutun da İngiliz sendika sistemine kadar her şey üzerinde durmadan tartışıyor, trendeki *burcoy*'larla bağıra bağıra konuşuyor. Biz Moskova'ya varmadan önce; her vagonda yiyecek bulmak ve dağıtmak üzere bir komite örgütlenmiş, bu komiteler siyasi partilere bölünmüş ve bu partiler ana ilkeler üzerinde çatışmalara başlamışlardı bile...

Moskova, istasyonunda kimseler yoktu. Dönüş biletlerimizi almak üzere komiserlik bürosuna gittik. Omuzunda teğmen işareti bulunan durgun bir genç, Smolni'den aldığımız kâğıtları gösterince sinirlendi ve kendisinin Bolşevik olmadığını, Kamu Güvenliği Komitesi'ni temsil ettiğini söyledi... Çok garip bir durum. Şehrin alınması gürültüsü sırasında başarı kazananlar şehrin tek demiryolu istasyonunu unutmuş olacaklardı...

Görünürde hiçbir araba yoktu. Caddenin birkaç sokak aşağısında küçük bir kızakta uyuyan garip kılıklı bir *izvoşçik*'i uyandırdık. "Şehir merkezine kaça götürürsün?"

Başını kaldırdı. "*Barin* hiçbir otelde yer bulamayacaktır," dedi. "Ama sizi yüz rubleye gezdiririm..." Devrimden önce *iki* rubleydi. İtiraz ettik. O yalnızca omuz silkti. "Bu zamanda kızak sürmek için cesaret ister," dedi. Elli rubleden aşağıya indireme-

* XI. Bölüme bakınız.

dik... Ve sessiz, karlı, yarı aydınlık caddelerden geçerken arabacı bize altı günlük çatışma sırasında başından geçenleri anlattı. "Kızak sürerken, ya da köşede bir müşteri beklerken," diyordu, "birdenbire bir *Bom*! Bir top mermisi *Bom!* Top mermisi düşüverir. *Ta-ta-ta-ta!* Başka bir yerden bir makineli tüfek... Ben dört nal. Herifler durmadan ateş eder. Güzel, sessiz bir sokak bulur, orada dururum. Azıcık kestiririm.. *Bom!* Bir mermi daha. *Ta-ta-ta-ta.* Namussuzlar! Namussuz herifler! B-r-r-r!"

Şehrin merkezinde, karla kaplı caddelerde, bir hastalık sonu durumunun sessizliği var. Yalnız birkaç sokak lambası yanıyor; yalnız birkaç yaya, kaldırımlarda hızlı hızlı yürüyor. Büyük stepten buz gibi bir rüzgâr esiyor, insanın kemiklerine işliyor. İlk rastladığımız otele girdik. Bürosunda iki mum yanıyor, sadece.

"Evet, çok rahat odalarımız var. Ama bütün pencereleri kırık. Eğer *gosbodin*'i biraz temiz hava rahatsız etmezse..."

Tverskaya'da dükkânların camları kırılmıştı ve caddede mermi çukurlarıyla sökülmüş kaldırım taşları. Hangi otele gittiysek hepsi dolu ya da otel sahiplerinin hepsi korkuyor, "Yok, yok. Odamız kalmadı! Oda yok!" diyorlar. Büyük bankaların ve büroların bulunduğu ana caddelerde Bolşevik topçuları bayağı iş görmüşler. Bir sovyet memuru anlatıyor: "*Yunker*'leri ve Beyaz Muhafızları bulamayınca onlara yardım edenleri bombaladık..."

Sonunda büyük Hotel National bizi aldı, çünkü biz yabancıydık ve Askerî Devrimci Komite yabancıların bulundukları yerleri korumaya söz vermişti... En üst kata çıktığımız zaman otel müdürü şarapnellerin kırdığı pencereleri bize gösterdi. Görünmeyen bir Bolşeviğe yumruğunu sallayarak, "Hayvanlar!" dedi. "Ama durun! Onların da sırası gelecek; o komik hükümetleri birkaç gün içinde düşecek. O zaman biz göstereceğiz onlara!"

Etyemezler lokantasında yemeğimizi yedik. Lokantanın adı insanı duygulandırıyor: "Hiçbir canlıyı yemem!" Duvarlarda Tolstoy'un resmi. Sonra caddeye fırladık.

Moskova Sovyeti'nin karargâhı eski Genel Valinin sarayı, Skobeliyev meydanına bakan beyaz bir bina. Kapıda Kızıl

Muhafızlar nöbet bekliyorlar. Geniş bir merdiven. Duvarlarına komite toplantılarının bildirileri, siyasi partilerin açıklamaları yapıştırılmış. Yüksek tavanlı bir sürü holden geçtik. Duvarlarda kırmızı kurdelalara sarılmış yaldız çerçeveli resimler vardı... Şahane kristal avizeli ve altın yaldız kornişli büyük devlet salonuna girdik. Hafif bir mırıltı, salonu dolduran dikiş makinalarının çıkardığı gürültüye karışıyor. Büyük büyük kırmızı ve siyah kumaş topları açılmış, yerdeki parkenin ve masaların üzerine yılanlar gibi uzatılmış, masaların üzerinde yüz kadar kadın devrimde ölenlerin cenazeleri için kurdela ve bayrak kesip dikiyorlar. Kadınların yüzü hayatlarının en zor dakikalarını yaşıyorlarmış gibi sert ve korku içinde; büyük bir ciddiyetle çalışıyorlar, birçoğunun gözleri ağlamaktan kıpkırmızı... Kızıl Ordu'nun kayıpları çok...

Bir kenarda duran masada, Rozov. Gözlüklü, sakallı, zeki bir adam. Üzerinde siyah bir işçi gömleği. Bizi ertesi sabah yapılacak cenaze töreninde Merkez Komitesi ile birlikte bulunmaya çağırdı.

"Şu Sosyalist Devrimcilerle Menşeviklere bir şey öğretmeye imkân yok!" diye bağırdı. "Uzlaşmaya alışmışlar. Düşünün bir kere! *Yunker*'lerle birlikte cenaze töreni yapmamızı teklif ediyorlar!"

Üzerinde eski bir asker kaputu, başında eski bir kasket, tanıdık bir asker, salonun ötesinden doğru bize geldi; Melniçanski'yi tanıdık. New Jersey, Bayone'da saatçi idi. Standart Oil grevinde bulunmuştu. George Melcher diye bilinirdi. Şimdi Moskova'da Maden İşçileri Sendikası'nın sekreteriymiş; çarpışma sırasında da Devrimci Komite komiserlerindenmiş.

Üzerindeki eski elbiseyi göstererek, "Görüyorsun ya" diye bağırdı, "*Yunker*'ler ilk geldikleri zaman Kremlin'de bizim çocuklarla beraberdim. Bizi bodruma kapattılar; kaputumu, paramı, saatimi, parmağımdaki yüzüğümü bile aldılar. Bütün kalanlar, bunlar!"

Moskova'yı ikiye ayıran altı günlük kanlı savaşın birçok ayrıntısını kendisinden dinledim. Durum Petrograd'daki gibi olmamış; Şehir Duması *yunker*'lerle Beyaz Muhafızların ko-

mutasını ele almış. Belediye Başkanı Rudnev, Duma Başkanı Minor, Kamu Güvenlik Komitesi'nin harekâtını yönetmişler. Demokratik eğilimde olan Şehir Komutanı Riyabetsev Askerî Devrimci Komite'ye karşı gelmek istememiş; ama Duma onu zorlamış... Kremlin'in işgalini Belediye Başkanı istemiş, "Size ateş etmeye cesaret edemezler," demiş...

Uzun zaman hareketsizlikten morali bozulmuş bir garnizon alayına iki yandan saldırmışlar. Alay toplanmış, ne yapılması gerektiğini konuşmuş. Sonunda alayın tarafsız kalmasına ve eski çalışmasına devam etmesine karar verilmiş. Alayın eski çalışması dediği şey, sokaklarda lastik ve ayçiçeği satmaktan başka bir şey değildi elbette...

"En kötüsü," dedi Melniçanski, "bir yandan dövüşürken bir yandan da örgütlenmek zorunda kalmamız. Karşımızdakiler ne istediklerini biliyorlardı; ama bizim taraftaki askerlerin başında sovyet ve işçiler vardı... Kimin komuta edeceği üzerinde korkunç tartışmalar yapıldı; bazı alaylar ne yapacaklarına karar vermek için günlerce aralarında konuşup durdular; subaylar da bizi bırakıp gidince elimizde emir verebilecek kurmay heyeti kalmadı..."

Bana çok canlı sahneler anlattı. Havanın soğuk ve kapalı olduğu bir gün Nikitskaya'nın köşesinde duruyormuş. Köşe, makineli tüfek kurşunlarıyla delik deşikmiş. Bir sürü küçük çocuk toplanmış orada. Bunlar gazete satan başıboş çocuklarmış. Sanki yeni bir oyun bulmuşlar gibi bağırıp çağırıyorlarmış. Ateş hafifleyinceye kadar beklemişler. Sonra caddenin karşı kaldırımına geçmeye kalkmışlar... Birçoğu ölmüş, geri kalanlar da oynaya oynaya, birbirlerini ite kaka geriye gelmişler...

Akşamleyin geç vakit *Dvoriyanskoye Sobraniye*'ye (Soylular Kulübü) gittik. Moskova'daki Bolşevikler burada toplanmış, Halk Komiserleri Konseyi'nden ayrılmış olan Nogin ve Rikov'u ve ötekilerin raporunu dinliyorlar.

Toplantı yeri bir tiyatroydu. Eski rejim zamanında burada amatörler, subaylara ve kibar bayanlara son Fransız komedilerini oynarlarmış.

Başlangıçta toplantı yerini aydınlar doldurmuştu. Bunlar şehrin merkezinde yaşayan aydınlardı. Nogin konuştu, dinleyiciler-

den çoğu onunla birlik oldu. İşçiler geç vakit geldiler: İşçi sınıfı şehrin dışındaki mahallelerde oturuyordu ve tramvaylar da işlemiyordu. Gece yarısına doğru onarlık, yirmişerlik gruplar halinde sandalyelere vurmaya başladılar. Bunlar iri yarı kaba insanlardı, üzerlerinde kaba elbiseler vardı. Savaştan daha yeni dönmüşlerdi. Bir haftadan beri deli gibi dövüşmüşler, yanlarında birçok arkadaşlarının öldüğünü görmüşlerdi.

Nogin'e ıslıklar ve öfkeli bağırışmalarla saldırıldığı sırada toplantı daha resmen açılmamıştı bile. Nogin tartışmaya, anlatmaya boşuna uğraştı. Dinlemediler. Halk Komiserleri Konseyi'ni bırakmıştı; savaş daha devam ederken yerinden ayrılmıştı. Burjuva basınına gelince, artık Moskova'da burjuva basını diye bir şey kalmamıştı: Şehir Duması bile dağıtılmıştı (3). Buharin ayağa kalktı. Yabansı ve mantıklı sözlerle saldırdı, vurdu, saldırdı, vurdu... Meraklı bakışlarla dinlediler onu. Karar, ezici bir çoğunlukla, Halk Komiserleri Konseyi çalışmalarını desteklemek... Moskova'nın sesi buydu...

Gece geç vakit boş caddelerden ve İberya kapısının altından geçerek Kremlin'in önündeki Kızıl Meydan'a geldik. Vasili Blojenni Kilisesi bir rüya gibi; parlak, kıvrımlı, süslü kubbeleri, karanlıkta belli belirsiz. En ufak bir yıkıntı görünmüyor... Meydanın karşısında Kremlin'in karanlık kuleleri ve duvarları... Yüksek duvarların üstünde gizli alevlerin kırmızı ışıkları titreşip duruyor; birtakım konuşmalar bize kadar geliyor, kazma kürek sesleri işitiyoruz. Meydanı geçiyoruz.

Duvarların dibinde büyük toprak ve taş yığınları yükselmiş. Yığınların tepesine tırmandık. Aşağıya baktığımızda, yüzlerce işçi ve askerin yanan büyük ateşlerin ışığında beş metre derinlikte, elli metre uzunlukta kocaman bir çukur kazdıklarını gördük.

Genç bir asker bizimle Almanca konuştu. "Kardeşlik Mezarlığı," dedi, "Yarın buraya devrim için canlarını vermiş olan beş yüz proleteri gömeceğiz."

Bizi çukura indirdi. Kazmalar ve kürekler hızlı hızlı inip kalkıyor, toprak dağ gibi yükseliyor, kimse konuşmuyor. Başımızın üstünde gök yıldız dolu. Ve eski İmparatorluk Kremlin'i yanımızda bir kale gibi yükseliyor.

Bir öğrenci, "Bu kutsal yere," dedi, "Rusya'nın bu en kutsal yerine, en kutsal insanlarımızı gömeceğiz. Çar mezarlarının bulunduğu bu yerlerde çarlarımızla halk yan yana uyuyacaklar..." Savaşta aldığı mermi yarasından ötürü kolunu sarmışlardı. Koluna baktı. "Siz yabancılar, bu Ortaçağ monarşisine bu kadar uzun zaman katlandığımız için bizi kim bilir ne kadar ayıplıyorsunuzdur!" dedi. "Ama biz çarın dünya yüzündeki tek zalim olmadığını biliyorduk; kapitalizm daha kötüydü ve bütün dünyada kapitalizm imparatorluğu vardı..."

Oradan ayrıldığımız sırada çukurda çalışan işçiler yorulmuş; hava soğuk olduğu halde hepsi ter içinde kalmıştı. Yorgun yorgun çukurdan dışarı çıkıyorlardı. Kızıl Meydan'dan doğru birçok karanlık insan biçimleri hızlı hızlı geldiler. Çukurlara daldılar, araçları ellerine aldılar ve kazmaya başladılar, bir tek kelime söylemeden...

Böylece bütün gece halktan gönüllüler değişe değişe hiç durmadan çukur kazdılar ve sabahın soğuk ışığı meydana vurduğu sırada karla kaplı meydan ile Kardeşlik Mezarlığı'nın artık bitmiş olan koyu çukurları birden ortaya çıktı.

Gün doğmadan önce kalktık, Skobeliyev meydanına giden caddelerden hızlı hızlı yürüdük. Koskoca şehirde bir tek insan görülmüyordu; ama uzaktan yakından, sanki bir rüzgâr yaklaşıyormuş gibi, hafif bir kımıldanış işitiliyordu. Soluk sabah ışığında, küçük bir erkek ve kadın grubu sovyet karargâhının önünde toplanmış; ellerinde kızıl bayrak demetleri; bayrakların üzerinde sarı yaldızla "Moskova Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi" yazılı: Aydınlık arttı. Uzaktan gelen hareket sesleri derinleşti ve daha yükseldi, sürekli ve büyük bir bas ses haline geldi. Şehir ayağa kalkıyordu. Tverskaya'ya doğru yola çıktık. Başlarımızın üstünde bayraklar dalgalanıyor.. Yolumuzun üzerindeki küçük kiliseler kapalı ve karanlıktı. İberyan Virjin Kilisesi de kapalı. Tahta yeni geçen çarlar, Kremlin'de taç giymeden önce bu kiliseyi ziyaret ederlermiş. Gece gündüz her zaman açık bulunurdu ve her zaman kalabalıktı. Altın, gümüş, mücevher ikonları her zaman pırıl pırıl yanardı. Oysa şimdi, dediklerine göre;

Napolyon'un Moskova'ya girmesinden beri ilk defa olarak kandilleri sönmüş...

Kremlin'i bombardıman eden o saygısız pis heriflerin yuvası, kutsal Ortodoks Kilisesi de Moskova üzerindeki koruyucu ışığını artık kesmişti. Kiliseler karanlık, sessiz ve soğuktu; papazlar ortadan kaybolmuşlardı. Kızılların gömme töreninde papaz bulunmayacaktı. Kafirlerin mezarı başında dua okunmayacaktı, Moskova Metropoliti Tihon az sonra sovyetleri aforoz edecekti.

Dükkânlar da kapalıydı. Mülk sahibi sınıflar evlerinden dışarı çıkmamışlardı ama başka nedenlerden ötürü... Bu bir halk günüydü. Bugünün geleceği, kayalara çarpan dalgalardan belliydi.

İberya kapısının altından bir insan nehri akmaya başladı. Geniş Kızıl Meydan'a binlerce insan yayıldı. Eskiden İberya kilisesinin önünden geçen herkes haç çıkardığı halde bugün, aynı kilisenin önünden geçenler kiliseye dönüp bakmıyorlardı bile.

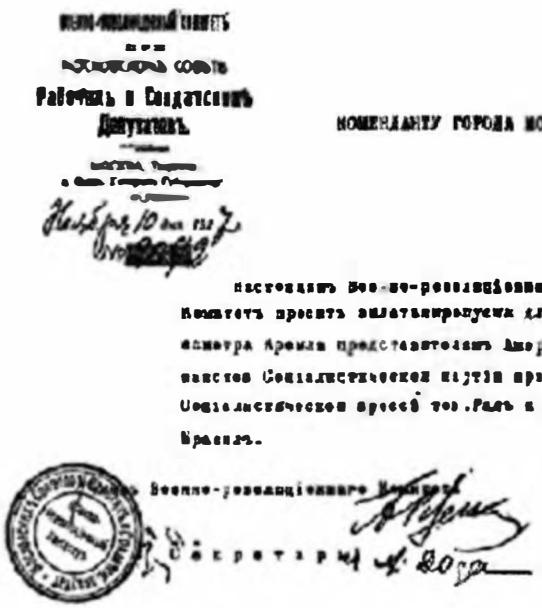
Kremlin duvarı boyunca toplanmış olan, sımsıkı insan kalabalığının arasından kendimize zorla yol açarak toprak yığınlarından birinin üstüne çıktık. Oraya bizden önce birkaç kişi daha çıkmıştı. Aralarında Muranov vardı. Muranov Moskova Komutanı seçilmişti. Uzun boylu, saf bakışlı, kibar yüzlü, sakallı bir adam...

Kızıl Meydan'a açılan bütün caddelerden insan selleri akıyordu: binlerce ve binlerce. Hepsi de yoksul emekçi halk. Askerî Bando *Enternasyonal* çalarak geliyordu. Birdenbire marş kendiliğinden halka yayıldı, deniz dalgacıklarının yayılışı gibi... yavaş ve ağır ağır. Kremlin'in duvarından yere kadar büyük bayraklar sarkıtılmış...

Meydanda acı bir rüzgâr esti, bayrakları uçurdu. Şimdi şehrin ayrı ayrı mahallelerinden, ayrı ayrı fabrikaların işçileri ölülerini getirmeye başlamışlardı. Kapının altından ellerinde bayraklar ve kan gibi kızıl tabutlarla geçtikleri görülüyor. Kabaca rendelenmiş tahtalardan yapılma tabutlar. Bu tabutları, başlarını önlerine eğmiş, ağlayarak yürüyen kaba insanlar taşıyor. Arkalarında kadınlar bağırıyor, ağlıyor, içlerini çekiyor ya da ölü gibi beyaz

yüzleriyle kaskatı yürüyorlar. Tabutların bazıları açık, kapaklarını arkadan gelenler taşıyor. Bazılarının üzerine altın ya da gümüş işlemeli kumaşlar örtülmüş... ya da tabutun üzerine bir asker kasketi çivilenmiş. Yapma çiçeklerden buketler de var.

Cenazeler, geçtikçe açılan, sonra yeniden kapanan insan kalabalığı arasından bize doğru yaklaştı. Şimdi kapıdan sonsuz bir bayrak seli akmaya başladı. Üzerlerinde her tonda kırmızı, gümüş rengi, yaldızlı yazılar. Bayrakların tepelerinden kurdelalar sarkıyor -ve arada anarşistlerin siyah üzerine beyazla yazılmış bayrakları. Bando devrimcilerin cenaze marşını çalıyor. Halk başları açık, ayakta, marşı hep bir ağızdan söylüyor. Cenaze alayındakiler hıçkırıklarını tuta tuta kalın seslerle katılıyorlar marşa...

Askerî Devrimci Komite bu belgeyle, Amerikan Sosyalist Parti ve Sosyalist basının temsilcileri Reed ve Bryant'a Kremlin'de araştırma yapabilmeleri için gerekli izni vermektedir.

Fabrika işçilerinin arasında asker bölükleri de var. Onlar da kendi tabutlarını taşıyorlar. Selam vererek geçen süvari taburları, topçu bataryaları. Bir top arabası, siyah ve beyaz bayraklara sarılı... Sanki artık hep böyle kalacakmış gibi. Bayrakların üzerinde şu yazı: "Onurlu, genel, demokratik bir barış istiyoruz!"

Yürüyenler tabutlarıyla birlikte yavaş yavaş mezarın başına kadar geldiler. Tabutları taşıyanlar toprakların üstüne çıktılar ve sonra çukura indiler. Çoğu kadındı. Ölülerin arkasından öteki kadınlar geliyordu: bitkin genç kadınlar ya da yaralı hayvanlar gibi bağıran buruşuk yüzlü ihtiyarlar... Çocuklarını ve kocalarını Kardeşlik Mezarlığı'na kadar getirmişler... Avutan eller onları tutmaya çalıştıkça onlar da bağırıyordu: Yoksullar birbirlerini böyle severler.

Cenaze töreni bütün gün sürdü. Alaylar İberya kapısından geliyorlar, Nikolskaya yolundan çıkıp gidiyorlardı. Bayrak selleri durmadan akıyordu. Hepsinin üzerinde umut, kardeşlik ve büyük gelecek sözleri... Cenaze alayını elli bin kişi seyrediyor...

Beş yüz tabut çukurlara birer birer indirildi. Hava kararmıştı, ama sarkan ve dalgalanan bayraklar hâlâ gelip geçiyor, bando cenaze marşı çalıyor ve büyük halk topluluğu da marşı söylüyordu. Mezarın üzerindeki ağaçların yapraksız dallarında çelenkler garip, renk renk çiçekler gibi sarkıyor. İki yüz kişi mezara toprak atmaya başladı. Atılan toprakların tabutlardan çıkardığı takırtılar marşa karışıyor...

Işıklar yandı. Son bayraklar da geçti; son ağlayan kadınlar da geçti; dönüp arkalarına korkuyla baktılar. Proleter denizi Kızıl Meydan'dan yavaş yavaş çekildi...

Dinine bağlı Rus halkının ahret yolculuğunda artık papazlara ihtiyacı kalmadığını birdenbire anladım.

BÖLÜM XI

İKTİDARIN ÖRGÜTLENMESİ (1)

RUSYA'DA YAŞAYAN HALKLARIN HAKLARINA DAİR BİLDİRİ

... Bu yılın Haziranında toplanan Birinci Sovyetler Kongresi Rusya'da yaşayan halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi hakkını tanımıştı.

Kasımda toplanan İkinci Sovyetler Kongresi de Rusya'da yaşayan halkların bu vazgeçilmez hakkını daha kesin ve kararlı olarak doğrulamıştır.

Bu kongrelerin dileklerini yerine getirmek isteyen Halk Komiserleri Konseyi aşağıdaki ilkeleri, uluslar sorunu konusundaki çalışmalarına temel olarak almayı kararlaştırmış bulunmaktadır:

(1) Rusya'da yaşayan halklar eşit ve egemendir.

(2) Rusya'da yaşayan halkların, ayrılmaya ve bağımsız bir devlet kurmaya varacak kadar serbestçe kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakları vardır.

(3) Hangisi olursa olsun, bütün ulusal ya da ulusal-dinsel imtiyazlar ve gerilikler kaldırılacaktır.

(4) Rus topraklarında oturan ulusal azınlıklar ve etnik gruplar serbest olarak gelişeceklerdir.

Gerekli kanunlar Uluslar Komisyonu'nun kurulmasından sonra hemen hazırlanmaya başlanacaktır.

Rus Cumhuriyeti adına

Uluslar Halk Komiseri — *Halk Komiserleri Konseyi Başkanı*

ÇUGAŞVİLİ-STALİN — V. ULYANOV (Lenin)

Kiev'deki Merkezi Rada Meclisi Ukrayna'yı hemen bağımsız bir cumhuriyet olarak ilan etti. Finlandiya hükümetinin Helsingsfors senatosu da aynı şeyi yaptı. Sibirya ve Kafkasya'da birdenbire bağımsız "hükümetler" kuruldu. Polonya Baş Askerî Komitesi de Rus ordusundaki Polonya askerlerini çarçabuk topladı, komiteleri kaldırdı ve sert bir disiplin kurdu.

Bütün bu "hükümet"lerin ve "hareket"lerin iki ortak yanı vardı: Hepsinin başında mülk sahibi sınıflar bulunuyor, hepsi de Bolşeviklerden korkuyor ve tiksiniyordu.

Bu büyük değişim karışıklığı içinde Halk Komiserleri Konseyi yavaş yavaş sosyalist düzenin iskeletini kuruyordu: Sosyal Sigorta ve İşçi Denetimi Kararnameleri, *Volost* Toprak Komiteleri, Rütbe ve Unvanların Kaldırılması, Mahkemelerin İlgasıyla Halk Mahkemelerinin Kurulması kararnameleri çıkarıldı (2).

Ordular, filolar durmadan delege gönderiyor, "Yeni halk hükümetini sevinçle selamlıyorlar"dı.

Bir gün Smolni'nin önünde, cepheden yeni gelmiş, üstleri başları perişan, yırtık bir alay gördüm. Zayıf, soluk yüzlü askerler büyük kapıların önünde toplanmış, sanki içeride Tanrı varmış gibi binanın içine bakıyorlar. Bazıları kapının üstündeki İmparatorluk kartalını gösterip gülüyor... Kızıl Muhafızlar nöbet değiştirmeye geldiler. Bütün askerler başlarını çevirip onlara hayretle baktılar. Onlardan çok söz edildiğini duymuşlar, ama daha görmemişlerdi. İçten güldüler ve nöbetçilere yaklaştılar, yarı alaylı yarı hayran, omuzlarını okşadılar... Geçici Hükümet artık yoktu. 15 Kasımdan sonra başkent kiliselerinde Geçici Hükümet için artık dua edilmiyordu. Ama Lenin'in

*Çayika*da söylediği gibi, "Bu sadece iktidarın ele geçirilmesine bir başlangıç"tı.

Ülkenin ekonomik hayatını hâlâ elinde tutan, şimdilik silahları elinden alınmış bulunan muhalefet, Rusların o büyük ortak çalışma dehasıyla örgütlenmeye, sovyetleri engellemeye, parçalamaya ve gözden düşürmeye çalışıyordu.

Hükümet memurlarının grevi gayet iyi örgütlenmiş, bankalar ve ticari kurumlar tarafından finanse edilmişti. Bolşeviklerin hükümet makinesini ele geçirmek için yaptıkları her harekete karşı konulmuştu.

Troçki Dışişleri Bakanlığı'na gitmiş; memurlar kendisini tanımamışlar, kapılarını kilitlemişler. Kapılar zorla açılınca istifa etmişler. Troçki arşivlerin anahtarlarını istemiş. Ancak işçiler gelip kilitleri kırmaya başlayınca anahtarları vermişler.

Eski Dışişleri Bakan Yardımcısı Nekratov'un gizli anlaşmaları alıp ortadan kaybolduğu ancak o zaman anlaşılmış...

Şliyapnikov Çalışma Bakanlığı'nı devralmaya çalışıyordu. Bina zehir gibi soğuktu. Sobaları yakacak insan yoktu. Yüzlerce memurun içinden biri çıkıp Bakan'a odasının nerede olduğunu göstermedi.

13 Kasımda Sağlık Komiseri (Yardım İşleri ve Kamu Kurumları Dairesi) olarak atanan Aleksandra Kollantay bakanlık memurlarının greviyle karşılaştı. (Yalnız kırk kadar memur katılmamıştı.) Hemen o gün büyük şehirlerin yoksul kurumlarında ne kadar insan varsa birdenbire açlıklarını duydular; aç sakatların, yetimlerin temsilcileri mosmor yüzleriyle binayı kuşattılar. Gözlerinden yaşlar akan Kollantay memurları tutuklamak zorunda kaldı ve daireyle kasanın anahtarlarını vermedikçe memurları salıvermedi. Anahtarları alınca gördü ki eski Bakan Kontes Panina, Kurucu Meclis'in emri olmadıkça paraları kimseye teslim etmeyeceğini söylemiş ve kasada ne kadar para varsa alıp gitmiş (3).

Tarım, Levazım, Maliye bakanlıklarında da aynı şeyler olmuştu: Memurlardan, görevlerinden ve emeklilik haklarından vazgeçmeleri istendiği zaman memurlar, ya görevlerine gelmiyorlar

ya da sabotaja başvuruyorlardı... Bütün aydın sınıf Bolşevik düşmanı olduğu için Sovyet hükümeti personel bulamıyordu.

Özel bankalar kapalı kalmakta direniyorlardı. Yalnız arka kapıları vurgunculara açıktı. Bolşevik komiserleri geldiği zaman memurlar defterleri kapatarak, paraları alıp gidiyorlardı. Merkez Bankası'nın bütün memurları grevdeydi. Yalnız kasalardan ve paralardan sorumlu olan memurlar çalışıyorlardı. Bu memurlar da Smolni'nin hiçbir emrini yerine getirmiyordu. Kurtuluş Komitesi ile Şehir Duması'na bol bol para veriyorlardı.

Bir komiser, bir gün, yanına Kızıl Muhafız alarak, hükümet masraflarını karşılamak üzere para istemek için bankaya geldi. Birinci gelişinde, bankada çok sayıda Şehir Duması üyesi, Menşevik ve Sosyalist Devrimci lider bulunuyordu. Hepsi de bu hareketin ne gibi bir sonuç doğuracağını öyle bir anlattılar ki, komiser korkup gitti. İkinci gelişinde elinde bir mektup vardı. Mektubu yüksek sesle okumaya başladı; ama üyelerden biri mektupta tarih ve damga bulunmadığını ve bunun da Rusların "vesika"lara karşı geleneksel saygısına aykırı olduğunu belirtti. Komiser yine eli boş dönmek zorunda kaldı.

Devlet Hazine Bonoları Dairesi'nin memurları defterlerini imha ettiler, böylece Rusya'nın dış ülkelerle olan ya da dış ülkelerle ilişkilerine ait bütün kayıtlar ortadan kalkmış oldu.

Levazım komiteleri, belediyelere ait Kamu Kurumları İdaresi ya çalışmıyor ya da işleri sabote ediyorlardı. Şehir halkının acil ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalan Bolşevikler, kamu hizmetlerini yönetmeye kalkınca bütün memurlar derhal grev ilan ettiler ve Duma Bolşeviklerin "belediye özerkliğini ihlal ettiğine" dair telgraflar yağdırdı Rusya'nın her yanına...

Askerî karargâhlarda, Savaş ve Donanma bakanlıklarında eski memurlar görevlerine devam etmeye razı olmuşlardı. Ordu komiteleri, Yüksek Komuta Kurulu, cephedeki askerlerin aleyhine bile olsa, yine de sovyetlere elinden gelen zorlukları çıkarıyordu. *Vikjel* sovyetlere düşmandı, sovyet askerlerini ulaştırmıyordu; Petrograd'dan çıkacak her tren bu yüzden *zor*la ele geçiriliyor, demiryolu memurları her defasında tutuklanıyorlardı.

Bunun üzerine *Vikjel,* memurlar serbest bırakılmadığı takdirde derhal genel greve gitme tehdidinde bulunuyordu...

Smolni açıkça güçsüzdü. Gazeteler, yakıt yokluğundan ötürü Petrograd'daki bütün fabrikaların üç hafta içinde kapanacağını yazıyorlardı; *Vikjel* 1 Ocaktan itibaren trenlerin işlemeyeceğini bildirdi; Petrograd'da yalnız üç günlük yiyecek vardı ve arkası gelmiyordu; ve cephede ordu açtı... Kurtuluş Komitesi ile çeşitli merkez komiteleri ülkenin her yanına bildiriler gönderiyorlar, halkı hükümet emirlerini önemsememeye çağırıyorlardı. Müttefik elçileriyse ya soğuk bir umursamazlık ya da açıkça düşmanlık gösteriyorlardı...

Bugün kapatılan bir muhalefet gazetesi yarın başka bir adla çıkıyor, yeni rejimi acı bir dille alaya alıyordu (4). Novaya Jizn bile yeni hükümeti "bir demagoji ve güçsüzlük karışımı" olarak niteliyordu.

> Halk Komiserleri Hükümeti (diyordu) lüzumsuz yere gösterdiği acelenin bataklığına her gün biraz daha batıyor. İktidarı kolayca eline geçiren... Bolşevikler iktidarı kullanamıyorlar.
>
> Mevcut hükümet mekanizmasını yönetemedikleri gibi, sosyal tecrübe sahiplerinin teorilerine göre kolayca ve serbestçe işleyebilecek yeni bir hükümet de kuramıyorlar.
>
> Bolşevikler kısa bir süre önce kendi büyüyen partilerini yönetecek kadar insan bulamamışlardı. –Bu iş her şeyden önce, konuşmacıların ve yazarların işiydi– Karışık ve çeşitli hükümet işlerini yönetecek yetişmiş insanları şimdi nereden bulacaklar?
>
> Yeni hükümet birtakım işler yapıyor ve korkutuyor, ülkenin her yerine kararnameler gönderiyor. Bu kararnamelerin hepsi de birbirinden radikal, birbirinden "sosyalist". Daha çok çocuklarımızın sersemleştirilmesi için kaleme alınmış olan bu kâğıt üzerinde "sosyalizm"de günün acil sorunlarını çözümlemek için gereken ne istek ve ne de yetenek var!

Bu arada *Vikjel*'in yeni bir hükümet kurulması için topladığı konferans gece gündüz çalışıyordu. Her iki taraf ana ilkelerde anlaşmaya varmıştı; Halk Konseyi'ne kimlerin alınacağı tartışılıyordu; kabine aşağı yukarı kurulmuştu. Çernov Başbakan olu-

yordu; Bolşevikler büyük bir azınlık olarak kabineye alınıyorlardı. Yalnız Lenin ile Troçki kabineye girmeyeceklerdi, Menşevik ve Sosyalist Devrimci partilerin Merkez Yürütme Komiteleri ile Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi, Bolşeviklerin "canice politikaları"na şaşmaz bir şekilde karşı olmakla beraber, "kardeş kanı dökülmesini önlemek üzere," Bolşeviklerin Halk Konseyi'ne alınmalarına itiraz etmemeye karar verdiler:

Ama Kerenski'nin kaçması ve sovyetlerin her yerde başarı kazanması durumu değiştirdi. *Çayika*'nın 16 Kasımda yaptığı toplantıda, Sol Sosyalist Devrimciler, Bolşeviklerin, öteki Sosyalist partilerle bir koalisyon hükümeti kurmaları üzerinde direndiler; yoksa Askerî Devrimci Komite'den ve *Çayika*'dan çekileceklerdi. Malkin dedi ki: "Her iki taraftaki yoldaşlarımızın ölmekte olduklarına dair Moskova'dan gelen haberler bizi iktidarın örgütlenmesi sorununu bir daha ortaya atmaya zorladı; bunu yapmak bizim yalnız hakkımız değil görevimizdir de... Burada Smolni Enstitüsü'nün duvarları içinde, Bolşeviklerle bir arada oturmak ve bu kürsüden konuşmak hakkını elde ettik. Ama parti içi acı savaşlardan sonra, uzlaşmayı reddedecek olursanız; dışarıda açık savaşa geçmek zorunda kalacağız. Demokrasimize, kabul edilebilecek bir uzlaşma şartı sunmak zorundayız..."

Bu ültimatomu konuşmak üzere verilen aradan sonra Bolşevikler şu kararla salona döndüler. Kararı Kamenev okudu:

> *Çayika* 7 Kasım Devrimi'nin başarılarını, yani, Sovyetler hükümetinin kurulması, barış, toprak, sanayinin işçiler tarafından denetlenmesi ve işçi sınıfının silahlandırılması konularındaki kararnameleri tanıyan İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne dahil bütün sosyalist parti temsilcilerinin hükümete girmesini gerekli sayar. Bundan ötürü, *Çayika* bütün Sovyet partilerine hükümetin kuruluşuna ait konuşmalara başlamayı teklif eder ve aşağıdaki şartların konuşmalarda temel olarak alınmasında direnir:
>
> Hükümet *Çayika*'ya karşı sorumludur. *Çayika* 150 üyeye çıkarılacaktır. Bu 150 üyelik İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetlerine, Köylü Sovyetleri'nden gelecek 75 delege, ordu ve donanmanın cephe örgütlerinden gelecek 80 delege, sendikalardan gele-

cek 40 delege (önemlerine göre bütün Rusya'nın çeşitli sendikalarından 25, *Vikjel*'den 10, posta-telgraftan 5) Petrograd Şehir Duması'ndaki sosyalist gruplardan gelecek 50 delege eklenecektir. Kabinedeki üyeliklerin en az yarısı Bolşevikler için ayrılacaktır. Çalışma, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları Bolşeviklere verilecektir. Petrograd ve Moskova garnizonlarının komutası, Moskova ve Petrograd sovyetleri delegelerinin ellerinde kalacaktır.

Hükümet bütün Rusya'daki işçilerin sistemli bir şekilde silahlandırılmasını sağlayacaktır.

Lenin ile Troçki yoldaşların temsilcilikleri üzerinde direnilmesi kararlaştırılmıştır.

Kamenev açıkladı: "Konferansın teklif ettiği 'Halk Konseyi'," dedi, "420 üyeden oluşacak, bunun 150'si Bolşevik olacaktı. Bundan başka devrim düşmanı eski *Çayika*'nın delegeleriyle belediye dumalarının seçtiği 100 üye bulunacaktı. Bunların hepsi de Kornilovcu olacaktı elbette. Köylü Sovyetleri: Avksentiyev'in tayin ettiği 100 delege gönderecek; 80 kişi de, artık askerleri temsil etmeyen eski ordu komitelerinden gelecekti.

"Eski *Çayika*'yı kabul etmiyoruz. Aynı zamanda, belediye dumalarının temsilcilerini de reddediyoruz. Köylü sovyetlerinin temsilcilerini, şimdi toplantıya çağırmış olduğumuz Köylü Kongresi'nin kendisi seçecektir. Kongre, aynı zamanda, yeni bir Yürütme Komitesi de seçecektir. Lenin ve Troçki'yi uzakta tutma teklifi partimizi başsız bırakmak içindir. Bunu kabul etmiyoruz. Ve, son olarak, 'Halk Konseyi'ni gerekli saymıyoruz: Sovyetler bütün Sosyalist partilere açıktır. Bu partiler *Çayika*'da, halk yığınları içindeki gerçek orantılarına göre temsil edilmektedir..."

Sol Sosyalist Devrimciler adına konuşan Karelin partisinin Bolşevik kararını destekleyeceğini, ancak köylülerin temsili gibi bazı ayrıntılarda değişiklik yapma hakkını muhafaza edeceğini ve Tarım Bakanlığının Sol Sosyalist Devrimciler için ayrılmasını isteyeceğini söyledi. Bu teklif kabul edildi.

Sonra, Troçki, Petrograd Sovyeti'nin bir toplantısında yeni hükümetin kurulması konusunda sorulan bir soruya şu cevabı verdi:

"Ben bu konuda bir şey bilmiyorum. Görüşmelere katılmıyorum... Zaten bunların bir önemi olduğunu sanmıyorum..."

КЪ ВОПРОСУ О СОГЛАШЕНІЯ.

Вниманію всѣхъ рабочихъ

и всѣхъ солдатъ.

Нет Сибри на клубѣ Преображенского полка состоялось чрезвычайное собрание представителей всѣхъ частей Петроградскаго гарнизона.

Собрание это (это созвано по инициативѣ Преображенцевъ с [illegible] заводовъ для обсужденія вопроса о томъ, какія социалистическія партіи стоятъ за окончаніе войны, какія признаютъ побѣдную власть, какія стоятъ за переходъ всѣхъ властей въ, и какія не признаютъ.

На собраніе были приглашены представители Центральнаго Исполнительнаго Комитета Совѣтовъ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ. Демократическихъ организацій совѣта и всѣхъ политическихъ партій для возможности дружно нарушить соціалистическихъ выступленій.

Много долгаго обсужденія, послушавъ рѣчи всѣхъ партій и организацій, собраніе выслушавъ безпристрастно доводы каждаго, не знаетъ сомнѣнія и обязано говорить за прямо, и ни исключая какія только примиренія допускать соглашенія на тѣхъ, чтобы знать передъ тѣмъ заявленія, которыя были сдѣланы на дни великой октябрьской рабочей и солдатской революціи.

Изъ этого рѣшенія принятой на этомъ собраніи Петроградскаго гарнизона 61 человѣкъ противъ 1 при 11 воздержавшихся:

„Гарнизонное собраніе, созванное по инициативѣ Преображенскаго и Семеновскаго полковъ, выслушавъ представителей всѣхъ соціалистическихъ партій и общественныхъ организацій по вопросу о соглашеніи политическихъ партій, находитъ, что:

1) Представители Центральнаго Исполнительнаго Комитета Совѣтовъ (это созвано), представители партіи большевиковъ и эбаньки вчерашнія опубликованно заявили, что они за власть совѣтовъ, за декреты о землѣ, мирѣ и контролѣ или противодѣйствовать и что на этой платформѣ они допускаютъ соглашеніе соціалистическихъ партій.

2) Было же право представителями другихъ партій (меньшевиковъ) или не дали отвѣта или прямо заявили, что они противъ совѣтской власти и противъ декретовъ о землѣ, мирѣ и контролѣ.

Въ виду чего собраніе постановляетъ:

1) Вынести [illegible] полное недовѣріе [illegible] допустить допустить соглашеніе, на самомъ дѣлѣ [illegible] совѣтовъ, добивающихся власти въ дни октябрьскаго [illegible].

2) Вынести полное довѣріе Центральному Исполнительному Комитету Совѣтовъ рабочихъ, Комиссіи и объединить ихъ голую поддержку.

Въ тоже время собраніе находитъ необходимымъ, чтобы полномочія двухъ членовъ [illegible] были отозваны Исполнительнаго Комитета.

Собраніе представителей воинскихъ
частей Петроградскаго гарнизона.

Garnizon alayı temsilcileri toplantısının sonucunda Petrograd duvarlarına asılan bildiri, yeni bir hükümet oluşturma sorunu üzerinde düşünmeye çağırıyor.

O gece Konferansta büyük bir tedirginlik oldu. Şehir Duması delegeleri çekildi.

Smolni'deki Bolşevik saflarında da Lenin'in politikasına karşı kuvvetli bir muhalefet vardı. 17 Kasım gecesi *Çayika* toplantı yapacaktı. Büyük Hol tıklım tıklım doluydu ve hava gergindi.

Bolşeviklerden Larin, Kurucu Meclis seçiminin yaklaştığını, artık "politik terörizm"e bir son verilmesi gerektiğini söyledi.

"Basın özgürlüğüne karşı alınan tedbirler değiştirilmelidir. Savaş sırasında bu tedbirler gerekliydi. Ama artık gerekliliklerı için ortada bir neden yok. Basın özgür olmalıdır, ancak basın halkı ayaklanmaya ve isyana kışkırtmamalı, o kadar..."

Kendi partisinden birdenbire ıslıklar ve bağırmalar yükseldi. Larin aşağıdaki karar tasarısını sundu:

> Halk Komiserleri Konseyi'nin basın hakkında çıkarmış olduğu kararname bundan böyle kaldırılmıştır.
> Siyasi baskı tedbirleri, yalnızca muhtelif partilerin orantılı olarak temsil edilmekte olduğu *Çayika* tarafından seçilmiş özel bir mahkemenin vereceği karara göre uygulanacaktır; bu mahkemenin evvelce alınmış olan baskı tedbirlerini yeniden gözden geçirme hakkı bulunacaktır.

Bu karar suretini yalnız Sol Sosyalistler değil Bolşeviklerin bir kısmı da alkışladılar.

Lenin'ciler adına konuşan Avanessov, basın sorununun sosyalist partiler arasında bir uzlaşmaya varılıncaya kadar ertelenmesini acele olarak teklif etti. Bu teklif ezici çoğunlukla reddedildi.

Avanessov sözüne devam etti: "Şimdi başarmakta olduğumuz devrim özel mülkiyete saldırmakta bir an tereddüt etmemiştir; basın sorununu da özel mülkiyet sorunu gibi ele almamız gerekir..."

Sonra Bolşevik karar tasarısını okudu:

> Burjuva basını üzerine konulmuş olan baskı tedbirleri yalnız devrim sırasındaki askerî ihtiyaçlardan, devrim düşmanı faaliyeti önlemek ihtiyacından doğmuş değildir. Bu tedbirler, aynı zamanda,

basın alanında yeni bir rejime geçme ihtiyacından da doğmuştur. Yeni rejimde basımevlerini ve kâğıtları ellerinde bulunduran kapitalistler kamuoyunun güçlü ve tek yapıcıları olarak kalmayacaklardır.

Bizim, aynı zamanda, özel basımevlerine ve kâğıt depolarına da el koymamız gerekmektedir. Bunlar gerek başkentte ve gerekse vilayetlerde sovyetlerin malı olmalıdır. Ancak bu suretle siyasi partilerle gruplar temsil ettikleri fikirlerin fiili kuvveti orantısında -başka bir deyimle, seçmenlerinin sayısı orantısında- basım imkânlarından yararlanabilirler.

"Basın özgürlüğü" denen şeye dönmek, basımevlerini ve kâğıtlarını yeniden -halkın kafalarını hapseden- kapitalistlere vermek, yeniden sermayenin isteğine teslim olmak, devrimin en önemli başarılarından vazgeçmek olur ki, bu hiçbir zaman kabul edilemez; başka bir deyişle, böyle bir hareket kesinlikle devrim düşmanlığı niteliğinde bir tedbir olur.

Çayika, yukardaki düşünceye dayanarak, basın alanındaki eski rejimin yeniden kurulmasını amaçlayan bütün teklifleri kesinlikle reddeder ve küçük burjuva saplantılarının ya da devrim düşmanı burjuvazinin çıkarlarına açıkça teslim olma eğiliminin ortaya çıkardığı davranışlara ve ültimatomlara karşı Halk Komiserleri Konseyi'nin görüşünü destekler.

Sol Sosyalist Devrimcilerden gelen alaylı bağırmalar ve asi Bolşeviklerden yükselen üzüntülü sesler karar tasarısının okunmasını sık sık kesmişti. Karelin ayağa kalkmış bağırıyordu: "Üç hafta önce Bolşevikler basın özgürlüğünün en ateşli taraftarlarıydılar... Bu karar tasarısında ileri sürülen nedenler eski Kara Yüzler'in ve çarlık rejiminin ileri sürdüğü nedenlere benziyor. Onlar da basındakilere 'halkın kafasını hapseden insanlar' derlerdi."

Troçki uzun uzadıya karar tasarısından yana olduğunu anlattı. İç savaş sırasında basın ile zaferden sonraki basın arasında bir ayrım yaptı. "İç savaş sırasında şiddet kullanma hakkı yalnızca ezilenlere aittir..." (Bağırışlar: "Şimdi ezilen kim? Yamyam!")

"Düşmanlarımız üzerinde henüz zafer kazanmış değiliz... Gazeteler onların ellerinde bir silahtır. Bu şartlarda gazetelerin

kapatılması meşru bir savunma tedbiridir..." Sonra, basının zaferden sonraki durumuna geçerek şunları söyledi:

"Sosyalistlerin basın özgürlüğü konusundaki tutumu, ticaret özgürlüğü konusundaki tutumunun aynı olmalıdır... Rusya'da kurulmakta olan demokratik düzen, özel mülkiyetin basın üzerindeki egemenliğini ortadan kaldırmayı gerektirir; özel mülkiyetin sanayi üzerindeki egemenliğinin kaldırılması gibi... Sovyetler iktidarı bütün basımevlerini eline geçirmelidir." (Bağırmalar: *"Pravda"*nın ele geçirilmesine ne dersin?")

"Burjuvazinin basın üzerindeki tekeli ortadan kalkmalıdır. Yoksa iktidara geçmenin bizim için hiçbir değeri kalmaz. Her yurttaş grubu basımevlerini ve gazeteleri kullanabilmelidir... Matbaa ve gazete her şeyden önce işçilere ve köylülere aittir. Azınlıkta olan burjuva partileri ancak onlardan sonra gelir... İktidarın sovyetlere geçmesi varlık düzeninde kökten değişiklikler yapacak ve bu değişiklik ister istemez basında da görülecektir... Bir yandan bankaları devletleştirirken, öte yandan paralı çevrelerin çıkardıkları gazetelere göz yumabilir miyiz? Eski rejim ölmelidir artık. Bunun bir kere daha ve son olarak anlaşılması gerekir..." Alkışlar ve öfkeli bağırmalar.

Karelin *Çayika*'nın bu kadar önemli bir sorun üzerinde karar almaya hakkı olmadığını söyledi ve işin özel bir komiteye bırakılmasını teklif etti. Yeniden ve büyük bir direnmeyle basının özgür olmasını istedi.

Sonra Lenin konuştu. Sakin, heyecansız; alnı kırışmış, yavaş yavaş konuşuyor, kelimelerini seçiyor, her cümle bir balyoz gibi iniyor: "İç savaş daha bitmemiştir; düşman hâlâ aramızdadır; bu bakımdan basın üzerinde alınmış olan baskı tedbirlerini kaldırmaya imkân yoktur...

"Biz Bolşevikler iktidara geçtiğimiz zaman burjuva basınını kapatacağımızı her vesileyle söylemişizdir. Burjuva gazetelerine göz yummak sosyalistlikten vazgeçmek demektir. Devrimi yapanlar yerinde sayamazlar, daima ileri gitmelidirler yoksa geriye dönerler. Bugün 'basın özgürlüğü'nden söz edenler geriye dönmektedirler ve sosyalizme doğru gidişimizi engellemektedirler.

ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНІЕ.

1) Городъ Петроградъ объявленъ на осадномъ положеніи.

2) Всякія собранія, митинги, сборища и т. п. на улицахъ и площадяхъ воспрещается.

3) Попытки разгромовъ винныхъ погребовъ, складовъ, заводовъ, лавокъ, магазиновъ, частныхъ квартиръ и проч. и т. п. будутъ прекращаемы пулеметнымъ огнемъ безъ всякаго предупрежденія.

4) Домовые комитеты, швейцары, дворники и милиція привлекаются къ безусловную обязанность поддерживать самый строжайшій порядокъ на лестницахъ, дворахъ и на улицахъ, причемъ ворота и подъѣзды домовъ должны закрываться въ 9 час. вечера и открываться въ 7 час. утра. После 9 час. вечера выпускать только жильцовъ подъ контролемъ домовыхъ комитетовъ.

5) Виновные въ раздачѣ, продажѣ или пріобрѣтеніи алкогольныхъ напитковъ, а также въ нарушеніи пунктовъ 2-го и 4-го будутъ немедленно арестованы и подвергнуты самому тяжкому наказанію.

Петроградъ 6-го декабря, 3 часа ночи.

Комитетъ по борьбѣ съ погромами при Исполнительномъ Комитетѣ Совѣта Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ.

Bolşevik düzen. Petrograd Sovyeti'ne bağlı Pogromlara karşı Savaş Komitesi'nce yayımlanan bildiri.

"Biz kapitalizm boyunduruğunu attık; nitekim birinci devrim de Çarlık boyunduruğunu atmıştı. *Birinci devrimde nasıl monarşist gazeteleri kapatma hakkı var idiyse,* bizim de bugün burjuva basınına baskı yapma hakkımız vardır. Basın özgürlüğü sorununu sınıf savaşının öteki sorunlarından ayırmaya imkân yoktur. Bu gazeteleri kapatacağımızı vaat ettik, kapatacağız. Halkın büyük çoğunluğu bizimle birliktir!

"Ayaklanma artık bitmiş olduğu için öteki sosyalist partilerin gazetelerini hiçbir suretle kapatmak niyetinde değiliz. Yalnız bu gazeteler halkı yeni bir silahlı ayaklanmaya ya da Sovyet hükümetine karşı itaatsizliğe kışkırtmamalıdır. Öte yandan, sosyalist basının özgürlüğü adına sığınarak burjuvaziden gizlice yardım görmelerine, baskı makineleri, mürekkep ve kâğıt üzerinde tekel kurmalarına izin veremeyiz... Bu maddeler Sovyet hükümetinin malı olmalıdır ve önce, her partinin oy gücüne göre Sosyalist partilere tahsis edilmelidir..."

Sonra oylamaya geçildi. Larin ile Sol Sosyalistlerin karar sureti 22'ye karşı 31 oyla kaybetti. Lenin'in karar tasarısı 24'e karşı 34 oyla kazandı. Azınlıkta kalanlar arasında Riyazanov ve Lozovski de vardı. Bunlar basın özgürlüğü üzerinde herhangi bir sınırlama teklifine oy vermeyeceklerini söylemişlerdi.

Bunun üzerine Sol Sosyalist Devrimciler, artık bundan böyle yapılacak işlerden sorumlu olmayacaklarını söylediler ve Askerî Devrimci Komite ile icra sorumluluğu taşıyan bütün öteki yerlerden çekildiler.

Beş üye –Nogin, Rikov, Miliutin, Teodoroviç ve Şliyapnikov– aşağıdaki açıklamayı yaparak Halk Komiserleri Konseyi'nden ayrıldılar:

> Biz sovyetlere dahil bütün partilerden oluşmuş bir sosyalist hükümetten yanayız. Ancak böyle bir hükümet kurulduğu zaman işçi sınıfının ve devrimci ordunun kahramanca savaşı sonunda elde ettiği başarıların garanti edilebileceğine inanıyoruz. Bunun dışında yalnızca bir tek yol kalıyor: siyasi terör yoluyla yalnız Bolşeviklerden oluşan bir hükümetin iktidarda kalması. Halk Komiserleri Konseyi bu yolu seçmiştir. Biz bu politikayı izleyeme-

yiz ve izlemeyeceğiz. Bu tutumun, birçok proleter örgütünün siyasi hayattan silinmesi, yerlerine sorumsuz bir rejimin kurulması, devrimin ve ülkenin mahvolması ile sonuçlanacağını görüyoruz. Böyle bir politikanın sorumluluğunu üzerimize alamayız. *Çayika*'nın önünde Halk Komiserleri Konseyi'ndeki görevimizden ayrılıyoruz.

Öteki Komiserler de yerlerinden istifa etmeksizin bildiriyi imzaladılar. Bunlar, Riyazanov, Kızıl Muhafızlar Komiseri Yurebiyev, Basın Dairesi'nden Derbiçev, Hükümet Basımevi'nden Arbuzov, Çalışma Komiseri Feodorov, Kararname Hazırlama Kısmı Sekreteri Larin'di.

Aynı zamanda Kamenev, Rikov, Miliutin, Zinovyev ve Nogin halka şu açıklamayı yaparak Bolşevik Partisi Merkez Komitesi'nden çekildiler:

... (Sovyetlerde bulunan bütün partilerden oluşmuş) bir hükümetin kurulması, yeniden kan akıtılmasını, yaklaşan kıtlığı, devrimin Kaledinciler tarafından yok edilmesini önlemek ve Kurucu Meclis'in zamanında toplanmasını sağlamak ve Sovyetler Kongresi'nce kabul edilmiş olan programı verimli olarak uygulamak için gereklidir...

Demokrasinin çeşitli partileri arasında akıtılan kana bir an önce son verilmesini isteyen büyük bir proletarya ve asker çoğunluğunun dileklerine rağmen yürütülen Merkez Komitesi'nin felaketli politikasının sorumluluğunu üzerimize alamayız... Görüşlerimizi işçi ve asker yığınlarına duyurabilmek için Merkez Komitesi üyeliklerinden çekiliyoruz...

Merkez Komitesinden zafer anında ayrılıyoruz; Merkez Komitesi'ndeki şeflerin izledikleri politika, zaferin meyvalarını ve proletaryayı ortadan kaldırmaya doğru giderken biz bu gidişe soğukkanlılıkla seyirci kalamayız.

İşçiler ve garnizondaki askerler birdenbire tedirgin oldular. Smolni'ye ve Bolşevik saflarındaki çözülmeye sevinen "Yeni Bir Hükümet Kurma Konferansı"na heyetler gönderdiler.

Ama Lenin'cilerin cevabı çabuk ve merhametsiz oldu. Şliyapnikov'la Teodoroviç parti disiplinine uydular ve yerleri-

ne döndüler. Kamenev *Çayika* Başkanlığından alındı, yerine Sverdlov getirildi. Zinovyev Petrograd Sovyeti Başkanlığı'ndan alındı. Ayın 18'i sabahı yüz binlerce basılan *Pravda* gazetesinde Lenin'in bütün Rus halkına yaptığı sert bir açıklama çıktı:

> İkinci Sovyetler Kongresi'nin çoğunluğu oyunu Bolşevik Partisine vermiştir. Bundan ötürü bu partinin kurduğu bir hükümet yalnızca bir sovyet hükümeti olabilir. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi'nin, yeni hükümetin kurulmasından birkaç saat önce –üyelerinin listesini Rusya Kongresine sunmadan– Sol Sosyalist Devrimci grubun en önemli üyelerinden üçünü, yani, Kamkov, Spiro ve Karelin yoldaşları toplantısına çağırdığı ve onlardan hükümete katılmalarını istediği herkesçe bilinmektedir. Çok üzgünüz ki, çağrılan yoldaşlar bu teklifimizi reddettiler; onların bu davranışını işçi sınıfının önderleri ve birer devrimci olarak doğru bulmuyoruz; aynı zamanda, Sol Sosyalist Devrimcileri hükümete almak istiyoruz. Ama, Rusya Sovyetleri İkinci Kongresi'nin çoğunluk partisi olarak, halka karşı hükümet kurma sorumluluğunu da taşıdığımıza inanıyoruz...
>
> ... Yoldaşlar! Partimiz Merkez Komitesi'nin ve Halk Komiserleri Konseyi'nin birkaç üyesi, Kamenev, Zinovyev, Nogin, Rikov, Miliutin ve başkaları, dün, 17 Kasım günü, partimizin Merkez Komitesi'nden ve son üçü de Halk Komiserleri Konseyi'nden ayrılmışlardır...
>
> Bizi bırakanlar birer kaçak gibi davranmışlardır. Onlar yalnız, kendilerine emanet edilen yerleri boş bırakmakla kalmamışlar; aynı zamanda, Merkez Komitesi'nin yönetmeliğine de uymamışlar, çekilmeden önce Petrograd ve Moskova parti örgütlerinin kararlarını beklememişlerdir. Bu kaçışı kesinlikle suçluyoruz. Partimizden olan ve partimize sempati besleyen bütün bilinçli işçilerin, askerlerin ve köylülerin, kaçakların bu tutumlarını onaylamayacaklarına kuvvetle inanıyoruz...
>
> Hatırlarsınız, yoldaşlar, üç kaçaktan ikisi, Kamenev ile Zinovyev, Petrograd'daki ayaklanmadan önce, 23 Ekim 1917'de yapılan önemli Merkez Komitesi toplantısında ayaklanmaya karşı oy kullanmışlar, böylece kaçaklar ve grev bozguncuları gibi davranmışlardır; Merkez Komitesi'nin kararından sonra bile Parti işçilerinin toplantısında kampanyalarına devam etmişlerdir... Ama halk yı-

ğınlarındaki büyük itilim, Moskova ve Petrograd'daki, cephe ve siperlerdeki ve köylerdeki işçilerin, askerlerin ve köylülerin gösterdikleri büyük kahramanlıklar, bu kaçakları bir tren tekerleği altında kalmış gibi ezmiştir...

İnançları zayıf olanlar, duraksayanlar, kuşkulananlar, burjuvaziden korkanlar ya da burjuvazinin dolaylı dolaysız suç ortaklarının feryatlarından yılanlar utansınlar! Petrograd, Moskova ve bütün Rusya'da en ufak bir duraksamanın gölgesi bile yoktur...

... Halk yığınlarınca izlenmeyen, pratikte yalnızca Kornilovcuları, Savinkov'cuları, *yunker*'leri ve daha başkalarını destekleyen küçük aydın gruplarının ültimatomlarına boyun eğecek değiliz...

Bütün ülke bu açıklamaya bir fırtına gibi cevap verdi. Başkaldıranlar hiçbir zaman "görüşlerini işçilere ve askerlere açıkça" söyleyemediler. Halkın "kaçaklara" yaptığı suçlamalar *Çayika*'ya seller gibi akıyordu. Smolni cepheden, Volga'dan, Petrograd fabrikalarından gelen öfkeli heyetlerle günlerce dolup taştı. "Hükümetten ayrılmaya nasıl cesaret edebildiler? Devrimi ortadan kaldırmak için burjuvaziden para almış olmasınlar? Bu adamlar yerlerine dönmeli ve Merkez Komitesi'nin kararlarına uymalıdırlar!"

Yalnız Petrograd garnizonunda hâlâ bir kararsızlık vardı. 24 Kasım günü büyük bir asker toplantısı yapıldı. Bütün siyasi parti temsilcileri konuştu. Lenin'in politikası büyük bir çoğunlukla desteklendi ve Sol Sosyalist Devrimcilerden hükümete katılmaları istendi...

Menşevikler son bir ültimatom daha verdiler ve bütün bakanlarla *yunker*'lerin serbest bırakılmasını, bütün gazetelere tam bir özgürlük tanınmasını, Kızıl Muhafızların ellerinden silahlarının alınmasını ve garnizonun Duma emrine verilmesini istediler. Bu isteğe karşı Smolni, bütün sosyalist bakanların ve birkaçı hariç, bütün *yunker*'lerin serbest bırakılmış oldukları, burjuva basını dışında basının serbest bulunduğu, sovyetlerin silahlı kuvvetlerin komutasını elinde tutacağı cevabını verdi. Ayın 19'unda "Yeni Bir hükümet Kurmak İçin Toplanmış Olan Konferans" dağıtıldı. Bunun üzerine muhalifler birer birer, Moghilev'e kaçtı-

lar, orada Genelkurmay'ın kanadı altına sığınarak sonuna kadar durmadan hükümetin birini kurup birini dağıttılar...

Bu arada Bolşevikler *Vikjel*'in gücünü de kırmaya çalışıyordu. Petrograd Sovyeti'nin bütün demiryolu işçilerine dağıttığı bir bildiride işçilerden *Vikjel*'i teslim olmaya zorlamaları isteniyordu. *Çayika* köylüler üzerindeki çalışmalarına uyarak, ayın 15'inde, bütün Rusya'daki demiryolu işçilerini 1 Aralıkta kongreye çağırdı; *Vikjel* ise kendi kongresinin hemen iki hafta sonra toplanmasını istedi. 16 Kasımda *Vikjel* üyeleri *Çayika*'daki yerlerini aldılar. 2 Aralık gecesi Rusya Demiryolları İşçileri Kongresinin açılış toplantısında *Çayika* şekil bakımından Yollar ve Ulaştırma Komiserliğini *Vikjel*'e teklif etti. *Vikjel* bu teklifi kabul etti...

Bolşevikler iktidar sorununu çözdükten sonra dikkatlerini pratik yönetim sorunlarına çevirdiler. Her şeyden önce şehrin, ülkenin, ordunun beslenmesi gerekiyordu. Bahriyeliler, Kızıl Muhafızlar depoları, tren istasyonlarını, hatta kanallardaki mavnaları bile aramışlar, özel vurguncuların elinde binlerce pud* yiyecek maddesi bulmuşlar ve müsadere etmişlerdi. Taşraya adamlar gönderilmiş, toprak komitelerinin yardımıyla büyük tahıl tüccarlarının, depolarına el konulmuştu. Silahlı bahriyeliler beşer bin kişilik gruplar halinde güneye ve Sibirya'ya gönderilmişti. Hâlâ Beyaz Muhafızların ellerinde bulunan şehirler Beyazların ellerinden alınıyor, böylece *düzenin ve besin maddelerinin* sağlanmasına çalışılıyordu. Sibirya hattında yolcu trafiği iki haftadır durmuştu; çünkü fabrika-atölye komitelerinin topladığı top top kumaşlar ve çubuk demirler, basında bir komiserle Doğuya gönderiliyor, Sibirya köylüleriyle tahıl ve patates karşılığında değiştiriliyordu. Kaledin Don'daki kömür madenlerini ele geçirmişti. Yakıt günün en acil sorunuydu. Smolni bütün tiyatro, dükkân ve lokantalardaki elektrikleri kesmişti. Tramvayların sayıları azalmıştı. Yakıt tüccarlarının ellerindeki özel odun depolarına el konulmuştu... Petrograd fabrikaları kömürsüzlükten kapanmak üzere iken, Baltık Donanması bahriyelileri, işçilere savaş gemilerinin ambarlarından iki yüz bin pud kömür vermişti...

---

* 1 pud 18 kilo.

"Durumun artık geciktirilmeye tahammülü kalmadı; orduyu açlıktan öldürmeyiniz. Kuzey Cephesi orduları günlerden beri bir lokma ekmek yememiştir. İki üç gün sonra peksimetleri de kalmayacaktır. Bugüne kadar verdiğimiz peksimetler dokunulmamış ihtiyatlardan alınıyordu... Cephenin her yanından gelen delegeler, ordunun bir kısmının geriye alınmasının zorunlu olduğunu, yoksa üç yıldanberi siperlerde hastalıktan, elbisesizlikten, ayakkabısızlıktan insan gücünün üstündeki sefaletten kırılan askerlerin açlıktan ölmemek için cepheden kaçmaya başlayacaklarını söylemektedirler.."

Askerî Devrimci Komite durumu Petrograd garnizonunun ve Petrograd işçilerinin dikkatine sunar. Cephedeki durum çok acil ve kesin tedbirleri gerektirmektedir... Oysa bu sırada hükümet kurumlarının, bankaların, demiryollarının, posta ve telgraf idaresinin yüksek memurları grev halinde bulunmakta ve hükümetin cepheye iaşe gönderme işini engellemektedirler... Her geçen saat binlerce askerin hayatına mal olabilir. Devrim düşmanı memurlar cephede açlıktan ölen kardeşlerine karşı en namussuzca cinayeti işlemektedirler...

ASKERÎ DEVRİMCİ KOMİTE BU CANİLERİ SON OLARAK UYARMAKTADIR. Herhangi bir karşı koyma ya da muhalefet halinde kendilerine karşı alınacak tedbirler işledikleri suç kadar ağır olacaktır...

Bu uyarma bütün Rusya'da işçiler ve askerler arasında büyük bir öfke yarattı. Başkentteki hükümet ve banka memurları yüzlerce bildiri ve çağrı yayımlayarak (9) kendilerini savundular. İşte bir örnek:

BÜTÜN YURTTAŞLARIN DİKKATİNE

Merkez Bankası kapanmıştır!

NEDEN ?

Çünkü Bolşeviklerin Merkez Bankası üzerinde yaptıkları baskı çalışmamızı imkânsız hale getirmiştir. Halk Komiserlerinin ilk hareketi önce on milyon ruble istemek olmuş, sonra 27 Kasımda yirmi beş milyon ruble istemişler ve bu paraların nerelere harcanacağını bildirmemişlerdir.

... Biz, memurlar, millet malının yağma edilmesine razı olamayız. Onun için işi durdurduk.

> Yurttaşlar! Merkez Bankası'ndaki para sizin paranızdır. Sizin emeğiniz, sizin alınteriniz, sizin kanınızla kazanılmış millet parasıdır. Yurttaşlar! Halkın malını hırsızlardan ve bizi baskıdan koruyunuz. O zaman biz de işimize başlarız.
>
> DEVLET BANKASI MEMURLARI

İaşe Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Özel İaşe Komitesi bildiriler yayımladılar ve Askerî Devrimci Komite'nin memurların çalışmasına imkân bırakmadığını açıkladılar. Halktan kendilerini Smolni'ye karşı desteklemelerini istediler... Fakat duruma hâkim olan işçilerle askerler bunlara inanmıyorlardı; memurların sabotaj yapmakta oldukları, ordu ile halkı aç bıraktıkları kanısı halkın kafasına yerleşmişti... Buz gibi caddelerde eskisi gibi uzayıp giden ekmek kuyruklarında, Kerenski zamanında olduğu gibi, *hükümet* suçlanmıyor, *çinovnikler,* sabotajcılar suçlanıyordu; çünkü artık hükümet *kendi* hükümetleri, *kendi* sovyetleriydi. Bakanlıklardaki memurlarsa, bu rejime düşmandılar...

Bu muhalefetin merkezi Duma ile Duma'nın militan organı olan Kurtuluş Komitesi idi. Halk Komiserleri Konseyi'nin bütün kararlarını protesto eden; Sovyet hükümetinin tanınmaması için durmadan oy kullanan, Moghilev'de kurulan devrim düşmanı yeni "hükümet"lerle açıkça işbirliği yapan onlardı... Mesela, Kurtuluş Komitesi 17 Kasımda, "Bütün belediyelere, *zemstvo*'lara, köylü, işçi, asker ve öteki yurttaşların bütün demokratik ve devrimci örgütlerine" şöyle sesleniyordu:

> Bolşeviklerin hükümetini tanımayın ve onlara karşı savaşın. Mahalli Ülke ve Devrim Kurtuluş Komiteleri kurun. Bütün demokratik kuvvetleri birleştirin. Böylece Rusya Kurtuluş Komitesi'nin ulaşmak istediği amaca yardım edin...

Bu sırada Petrograd Kurucu Meclis'i için yapılan seçimler Bolşeviklere büyük bir çoğunluk sağladı (10); Menşevik Enternasyonalciler bile Duma'nın yeniden seçilmesi gerektiğini, çünkü Duma'nın artık Petrograd halkının siyasi eğilimini yansıtmadığını söylüyorlardı. Aynı zamanda, işçi örgütlerinden,

askerî birliklerden, civardaki köylerden gelen binlerce mektupta Duma'ya "Kornilovcular, karşıdevrimciler" deniyor, üyelerin çekilmeleri isteniyordu. Duma'nın son günleri, Belediye işçilerinin ücretlerini hiç olmazsa geçinebilecek düzeye çıkarmak için yaptıkları acı başvuruya verilecek cevabın tartışılmasıyla geçti. İşçiler dilekleri kabul edilmediği takdirde greve gideceklerini söylüyorlardı.

Ayın 23'ünde Askerî Devrimci Komite bir kararname ile Kurtuluş Komitesi'ni resmen dağıttı. Ayın 29'unda Halk Komiserleri Konseyi Petrograd Şehir Duması'nın dağılmasını ve yeniden seçime gidilmesini emretti:

> 2 Eylülde seçilmiş olan Petrograd Merkez Duma'sının Petrograd halkını temsil etme hakkını kesin olarak kaybettiğini, Petrograd halkının düşünceleri ve dilekleri ile tam bir uyuşmazlık içinde bulunduğunu... ve Duma'da bugün çoğunlukta olan kimselerin politik desteklerini kaybettikleri halde, giriştikleri devrim düşmanı hareketlerle, yetkilerini işçi, asker ve köylünün iradesine karşı gelmek, hükümetin normal çalışmasını bozmak ve engellemek amacıyla kullandıklarını göz önünde tutan Halk Komiserleri Konseyi, başkent halkını, özerk yerel yönetim organının politikası üzerindeki kararını bildirmeye çağırmayı bir görev sayar. Halk Komiserleri Konseyi bu konuda aşağıdaki kararları almış bulunmaktadır:
>
> (1) Yerel Duma dağıtılacaktır; bu dağılma 30 Kasım 1917 günü olacaktır.
>
> (2) Bugünkü Duma'nın seçtiği ya da tayin ettiği görevliler, yeni Duma temsilcileri gelinceye kadar yerlerinde kalacaklar ve kendilerine verilmiş olan görevleri yapmaya devam edeceklerdir.
>
> (3) Bütün Belediye memurları görevlerini yapmayı sürdüreceklerdir; işini terk edenler işlerinden atılmış sayılacaklardır.
>
> (4) Yeni Petrograd Yerel Duması seçimi 9 Aralık 1917 günü yapılacaktır.
>
> (5) Petrograd Duması 11 Aralık günü saat ikide toplanacaktır.
>
> (6) Bu kararnameyi dinlemeyenler ve Belediye mallarına bilerek zarar verenler ya da bu malları tahrip edenler derhal tutuklanacak ve devrimci mahkemelere sevk edileceklerdir.

Ко всѣмъ рабочимъ ПЕТРОГРАДА!

Товарищи! Революція побѣждаетъ—революція побѣдила. Вся власть перешла къ нашимъ Совѣтамъ. Первые надѣли самые трудные. Надо раздавить до конца сломленную, но еще не сдавшуюся контръ-революцію, надо обезпечить полное торжество нашихъ стремленій. Рабочій классъ долженъ, обязанъ пролить въ эти дни **величайшую выдержку и выносливость,** чтобы облегчить Новому Народному Правительству Совѣтовъ выполненіе всѣхъ задачъ. На этихъ же дняхъ будутъ изданы новые законы по рабочему вопросу и въ томъ числѣ одинъ изъ самыхъ первыхъ законовъ о рабочемъ контролѣ надъ производствомъ и объ регулированіи промышленности.

Забастовки и выступленія рабочихъ массъ въ Петроградѣ теперь только вредятъ.

Мы просимъ васъ немедленно прекратить всѣ экономическія и политическія забастовки, встать опять на работу и приводить ее въ планомѣрный порядокъ. Работа на заводахъ и во всѣхъ предпріятіяхъ необходима новому правительству Совѣтовъ потому что всякое разстройство работъ создаетъ для насъ новыя затрудненія которыхъ и безъ того довольно. Вонъ къ своему мѣсту.

Лучшее средство поддержать новое правительство Совѣтовъ въ его начинаніяхъ это дѣло.

Да здравствуетъ твердая выдержка пролетаріата! Да здравствуетъ революція!

Петроградскій Совѣтъ Р. и С. Д.
Петроградскій Совѣтъ Профессіональныхъ Союзовъ.
Центральный Совѣтъ Фабрично-Заводскихъ Комитетовъ.

Petrograd Sovyeti, Petrograd Sendikalar Konseyi ve Petrograd Fabrika-Atölye Komiteleri'nin, Petrograd işçilerine çok çalışmaları ve greve gitmemeleri yönündeki uyarısı.

Duma bu karara derhal cephe aldı, "Üyelerin kanlarının son damlasına kadar durumlarını savunacaklarına" dair kararlar yayımladı ve halkı, "kendilerinin seçtiği şehir idaresini" desteklemeye çağırdı. Ama halk umursamadı ya da onlara cephe aldı. Ayın 31'inde Belediye Başkanı Şrayder ve birkaç üye tutuklandı, sorguya çekildiler ve sonra serbest bırakıldılar. O gün ve ertesi gün Duma toplantılarına devam etti. Ancak Kızıl Muhafızlar ve bahriyeliler sık sık toplantı salonuna giriyorlar, üyelerden dağılmalarını kibarca rica ediyorlardı. 2 Aralıkta Nikolay salonunda bir üye konuşurken bir subayla birkaç bahriyeli birden salona girdiler ve üyelere salonu terk etmelerini, aksi halde zor kullanacaklarını söylediler. Sonunda kullanmak zorunda kaldılar. Üyeler, sonuna kadar protesto etmekle beraber, "kuvvete boyun eğdiler."

On gün sonra seçilen yeni Duma hemen hemen bütünüyle Bolşevik üyelerden oluşuyordu, "ılımlı" sosyalistler seçime katılmamışlardı...

Artık sadece birkaç muhalefet merkezi kalmıştı: Bunlar, sovyet düşmanı olduklarını açıkça söyleyen Ukrayna ve Finlandiya "Cumhuriyet"leriydi. Helsingfors ve Kiev'deki hükümetler güvenebilecekleri bir ordu kurmaya çalışıyorlar, Bolşeviklerle savaşa girişiyorlar, Rus askerlerinin silahlarını ellerinden alıp sınırdışı ediyorlardı. Ukrayna Radası bütün Güney Rusya'yı eline geçirmiş, Kaledin'e takviye ve iaşe gönderiyordu. Hem Finlandiya hem de Ukrayna, Almanya ile gizli müzakerelere başlamıştı. Her iki hükümeti de Müttefikler hemen tanımış, onlara büyük paralar vermiş ve mülk sahibi sınıflarla birleşerek bu ülkeleri Sovyet Rusya'ya saldırmak üzere kullanabilecek birer karşıdevrim merkezi haline getirmişti. Sonunda Bolşevizm her iki ülkeye de girdiği zaman, yenilgiye uğrayan burjuvazi yeniden iktidara geçebilmek için Almanları ülkelerine çağırdı...

Ama Sovyet hükümetinin karşısındaki en korkunç tehlike içerideydi ve iki başlıydı: Başın biri Kaledin, öteki de General Duhonin'in komutasındaki Moghilev Kurmayı.

Her yerde her zaman hazır bulunan Muraviov, Kazaklara karşı açılan savaşın komutanlığına getirilmiş ve fabrika işçile-

ri arasında toplanan askerlerle bir Kızıl Ordu yaratılmıştı. Don Bölgesine yüzlerce propagandacı gönderilmiş bulunuyordu. Halk Komiserleri Konseyi Kazaklara hitaben bir bildiri yayımlamış (11), Sovyet hükümetinin ne demek olduğunu, mülk sahibi sınıfların, *çinovnikler*'in, derebeylerin, bankerlerin ve ortaklarının, Kazak prenslerinin, toprak sahipleriyle generallerin devrimi nasıl yıkmaya çalıştıklarını ve zenginliklerin halkın eline geçmesini nasıl önlediklerini anlatmıştı.

27 Kasımda bir Kazak komitesi Smolni'de Lenin'le Troçki'yi görmeye geldi. Sovyet hükümetinin Kazak topraklarını Büyük Rusya köylüleri arasında bölmek istediği söylentisinin doğru olup olmadığını sordu. Troçki, "Hayır", dedi. Kazaklar bir süre düşündüler. "Peki," dediler, "Sovyet hükümeti bizim büyük Kazak derebeylerimizin topraklarını alıp Kazaklar arasında dağıtacak mı?" Bu soruya Lenin şu cevabı verdi: "Bu sizin bileceğiniz iş. Biz emekçi Kazakların girişecekleri her türlü hareketi destekleyeceğiz... İlk yapılacak iş Kazak sovyetleri kurmaktır: böylece *Çayika*'da da temsil edilmiş olursunuz. *O sizin* de hükümetiniz olur..."

Kazaklar düşüne düşüne ayrıldılar. İki hafta sonra General Kaledin kendi askerleri arasından bir heyeti kabul etti. Heyettekiler, "Kazak derebeylerinin büyük topraklarını emekçi Kazaklar arasında dağıtmaya söz veriyor musunuz?" diye sordular.

Kaledin cevap verdi: "Bunu yalnız benim cesedime basarak yapabilirsiniz." Bir ay sonra, ordusunun kendi gözleri önünde dağıldığını gören Kaledin beynine bir kurşun sıkarak hayatına son verdi. Ve böylece Kazak hareketi de son buldu.

Bu arada eski *Çayika*'cılar, "ılımlı" sosyalist liderler – Avksentiyev'den Çernov'a kadar– eski ordu komitelerinin aktif şefleri ve gerici subaylar Moghilev'de toplanmışlardı. Genelkurmay, Halk Komiserleri Konseyi'ni tanımamakta direniyordu. Ölüm Taburları, St. Jorj şövalyeleri, cephedeki Kazaklar Genelkurmay'ın çevresinde toplanmıştı. Müttefik askerî ateşeleriyle, Kaledin hareketi ve Ukrayna Radası'yla da sıkı ve gizli işbirliği kurulmuştu.

Müttefik hükümetleri, Sovyetler Kongresi'nin genel bir ateşkes çağrısı hakkındaki 8 Kasım tarihli barış kararına hiç cevap vermemişlerdi.

20 Kasımda Troçki Müttefik elçilerine birer nota sundu (12):

> Bay Elçi, Rusya Sovyetler Kongresi'nin 8 Kasım tarihinde, Halk Komiserleri Konseyi şeklinde yeni bir Rus hükümeti kurmaya karar vermiş olduğunu size bildirmekle bahtiyarım. Hükümetin Başkanı Vladimir İlyiç Lenin'dir. Dışişlerinin yönetimi Dışişleri Halk Komiseri olarak tarafıma verilmiş bulunmaktadır...
>
> Rusya Kongresi'nin onaylamış olduğu metne, halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi esasına dayanan ilhaksız, tazminatsız bir ateşkes ve demokratik barış üzerindeki teklifine dikkatinizi çekerken, bu vesikayı bütün cephelerde derhal resmî bir ateşkes ve barış görüşmelerine başlama teklifi ve aynı zamanda, Rusya Cumhuriyeti'nin yetkili hükümeti tarafından bütün savaşan halklara ve hükümetlere yapılmış bir teklif addetmenizi sizden rica etmekle bahtiyarım.
>
> Sayın Elçi, bu görülmemiş insan kıyımından yorulmuş ve tükenmiş olan bütün öteki halklar gibi barıştan başka hiçbir şey istemeyen sizin halkınıza karşı Sovyet hükümetinin beslediği derin saygıyı bu vesileyle kabul etmenizi rica ederim.

Aynı gece Halk Komiserleri Konseyi General Duhonin'e aşağıdaki telgrafı çekti:

> ... Halk Komiserleri Konseyi, dost düşman bütün devletlere gecikmeden bir ateşkes teklifinde bulunmayı zorunlu sayar. Bu karara uyan bir bildiri, Dışişleri Komiseri tarafından Müttefiklerin Petrograd'da bulunan bütün elçilerine gönderilmiştir.
>
> Yurttaş Komutan, Halk Komiserleri Konseyi... düşman askerî makamlarına derhal çatışmalara son verme teklifinde bulunmanızı ve barış görüşmelerine başlamanızı emreder. Bu ilk görüşmelerde gerekli talimatın verilebilmesi için, Halk Komiserleri Konseyi:
>
> 1. Düşman ordusu temsilcileriyle ilk konuşmalara başlanabilmesi için yapılan girişimlerin telgrafla Konseye bildirilmesini;
>
> 2. Halk Komiserleri Konseyinden geçmedikçe hiçbir ateşkes vesikası imzalanmamasını emreder.

Отъ Комиссіи по Народному Образованію при Центральной Городской Думѣ

Товарищи рабочіе и работницы!

За нѣсколько дней до праздника была объявлена забастовка учащихся городскихъ училищъ. Учащіе оказались на сторонѣ буржуазіи противъ рабочаго и крестьянскаго Правительства.

Товарищи, организуйте родительскіе комитеты и выносите резолюціи противъ забастовки учащихъ. Обращайтесь въ районные Совѣты Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ, профессіональные союзы, фабрично-заводскіе и партійные комитеты съ предложеніемъ устраивать митинги протеста. Устраивайте собственными силами елки и развлеченія для дѣтей, требуйте возобновленія занятій послѣ праздника въ срокъ, который укажетъ Центральная Дума.

Товарищи, укрѣпляйте свои позиціи въ дѣлѣ народнаго образованія, настаивайте на контролѣ пролетарскихъ организацій надъ школой.

Комиссія по Народному Образованію
при Центральной Городской Думѣ.

Şehir Duması'na bağlı Kamu Eğitim Komisyonu'nun, Noel tatilinden hemen önce öğretmenler tarafından yapılan greve ilişkin bildirisi. Seçimle yenilenen Duma'nın neredeyse tamamı Bolşeviklerden oluşuyordu.

Müttefik elçileri Troçki'nin notasını alaylı bir sessizlikle karşıladılar. Gazetelerde kin ve alay dolu birtakım isimsiz görüşmeler çıktı. Duhonin'e gönderilen emir açıkça bir ihanet sayıldı...

Duhonin'e gelince: Ondan da ses seda çıkmadı. 22 Kasım gecesi telefona çağırıldı ve emre itaat edip etmeyeceği kendisinden soruldu. Duhonin, "Ordunun ve ülkenin desteklediği bir hükümet" tarafından verildiği takdirde emri yerine getirebileceğini söyledi.

Duhonin telgrafla Yüksek Komutanlıktan atıldı, yerine Krilenko tayin edildi. Lenin halka başvurma taktiğine devam ederek bütün alay, tümen ve ordu komitelerine, ordu ve donanmadaki asker ve bahriyelilere bir radyo mesajı gönderdi, Duhonin'in tutumunu açıkladı. "Cephedeki alaylara, bulundukları yerlerin karşılarındaki düşman birlikleriyle görüşmelere başlamak üzere delegeler seçmelerini" emretti.

Ayın 23'ünde Müttefiklerin askerî ateşeleri, hükümetlerinden aldıkları talimata uyarak, Duhonin'e bir nota verdiler, bu notada, "İtilaf Devletleri arasında imzalanmış bulunan anlaşma şartlarını ihlal etmemesini," kendisine ciddi olarak ihtar ettiler. Notada, ayrıca, Almanya ile ayrı bir ateşkes anlaşması imzalandığı takdirde bu hareketin Rusya için "Çok ciddi sonuçlar doğuracağı" bildiriliyordu. Duhonin'e gönderilen bu nota derhal bütün asker komitelerine de bildirildi.

Ertesi gün Troçki askerî birliklere yeni bir çağrıda bulundu. Müttefik temsilcilerinin verdikleri notanın Rusya'nın içişlerine açıkça bir müdahale ve, "Çarın imzaladığı anlaşmaları yerine getirmek amacıyla Rus ordusunu ve Rus halkını savaşa devam etmeye zorlamak üzere yapılmış bir tehdit" olduğunu söyledi.

Smolni'den, Duhonin ile çevresindeki devrim düşmanı subayları, Moghilev'deki politikacıları suçlayan bildiriler (13) yayımlanıyor, binlerce mil uzayan cephe boyunca milyonlarca öfkeli, kuşkucu asker ayağa kalkıyordu. Bu sırada Krilenko yanına üç sağlam bahriye birliği alarak *Stavka*'ya doğru yola çıktı. Hepsi de intikam almak isteyen askerlerdi (14). Her gittikleri yerde büyük bir sevgiyle karşılanıyorlardı. Merkez Ordu Komitesi Duhonin'i

destekleyen bir bildiri yayımladı; bunun üzerine on bin asker hemen Moghilev üzerine yürümeye başladı...

2 Aralıkta Moghilev garnizonu ayaklandı ve şehri ele geçirdi. Duhonin ve ordu komitesi tutuklandı. Askerler yeni Başkomutanı kızıl bayraklarla karşılamaya çıktılar. Krilenko ertesi sabah Moghilev'e girdi. Büyük bir kalabalık Duhonin'in hapsedilmiş olduğu vagonun çevresinde toplanmış, bağırıyordu. Krilenko orada bir söylev verdi ve askerlerden Duhonin'e dokunmamalarını istedi. Duhonin'in Petrograd'a götürülüp orada Devrim Mahkemesinde yargılanacağını söyledi. Krilenko sözünü bitirdiği zaman Duhonin birdenbire sanki kalabalığa söz söyleyecekmiş gibi, pencereden başını uzattı. Ama halk vahşi bir gürültüyle vagona hücum etti, ihtiyar generalin üstüne saldırdı, vagondan dışarı sürükledi ve öldürünceye kadar dövdü...

Stavka'daki isyan da böylece sona erdi...

Bundan sonra Sovyet hükümeti büyük bir güç kazandı ve devleti örgütlemeye başladı. Eski memurların birçoğu Bolşeviklerden yana geçtiler ve eski partilerin birçok üyesi de hükümet hizmetlerine girdiler. Hükümet kararnameyle aylıkları sınırladı. En yüksek aylık alan halk komiserlerinin aylıkları beş yüz ruble (aşağı yukarı elli dolar) olarak tespit edildi... Sendikalar Birliği'nin yönettiği hükümet memurları greve daha fazla devam edemedi, para ve ticaret çıkarcıları grevi desteklemekten vazgeçtiler. Banka memurları işlerinin başlarına döndüler...

BÖLÜM XII

KÖYLÜ KONGRESİ

Kar başladığında Kasımın 18'iydi. Sabahleyin kalktığımız zaman pencere kenarlarının bembeyaz karla kaplı olduğunu gördük. O kadar çok yağıyordu ki, üç metre ilerisini bile göremiyorduk. Çamur kalmamıştı artık; karanlık şehir bir gecede pırıl pırıl oluvermişti. *Droşki*'ler kızak olmuştu. Sert, donmuş sakallarıyla, şişkin elbiseli arabacılar kızakları inişli yokuşlu yollarda sürüp duruyorlardı... Devrime ve bütün Rusya'nın bilinmeyen korkunç bir geleceğe doğru gitmesine rağmen karın başlaması şehre bir sevinç getirmişti. Herkes gülüyordu; halk caddelerde koşuyor, havadan inen karlara ellerini kaldırıp gülüyordu. Gri hava kalkmıştı artık. Beyaz karın altında yalnızca yükseklerde barbarca görkemleriyle parlayan yaldızlı ve renkli kubbeler ve kuleler...

Öğle üzeri güneş çıktı, solgun ve buğulu bir güneş... Yağmurlu ayların soğukalgınlıkları ve romatizmaları da kalmamıştı. Şehir hayatı yeniden neşelenmişti ve devrim daha hızla yürüyordu...

Akşamüstü bir *traktir*'de oturdum (*traktir* aşağı sınıfların gittiği bir çeşit kahvedir). Smolni kapılarına bakıyordu. Alçak tavanlı bir yer. Adı, "Tom Amcanın Kulübesi". Buraya çoklukla

Kızıl Muhafızlar gelirlerdi. İçerisi çok doluydu. Herkes pis örtülü masaların çevresinde oturmuştu. İçeride sigara dumanından göz gözü görmüyordu. Garsonlar bağıra bağıra dolaşıyorlar: "*Seyhas! Seyhas!* Bir dakika! Geliyor!"

Bir köşede yüzbaşı üniformalı bir subay kahvedekilere söz söylüyor. Hemen hemen her kelimesini kesiyorlar.

"Sizler birer katilsiniz!" diye bağırıyordu. "Sokaklarda kendi *Rus* kardeşlerinizi vurup öldürüyorsunuz!"

Bir işçi sordu: "Ne zaman yaptık bunu?"

"Geçen Pazar. *Yunker*'ler..."

"Ama onlar bizi öldürmeye kalkmadılar mı?" Biri askıdaki kolunu gösterdi. "Bunu unutacağımı mı sanıyorsun?"

Yüzbaşı avazı çıktığı kadar bağırdı: "Tarafsız kalmalıydınız! Karışmamalıydınız bu işlere! Siz kim oluyorsunuz da meşru hükümeti yıkmaya kalkıyorsunuz? Lenin kim? Bir Alman ca..."

"Sen kimsin? Bir devrim düşmanı! Bir provokatör!" diye bağırdılar.

Yüzbaşı sesini yeniden duyurmaya başlayınca ayağa kalktı: "Peki!" dedi. "Siz kendinizi Rus halkından sayıyorsunuz. Ama siz Rus değilsiniz. *Rus* halkı köylülerdir. Bekleyin bakalım köylüleri bir kere..."

"Peki!" diye bağırdılar. "Bekliyoruz. Köylüler de konuşacak. Biliyoruz, köylüler de diyecekler ki... Onlar da bizim gibi emekçi değiller mi?"

Her şey eninde sonunda köylülere dayanıyordu. Politika bakımından geri olmakla beraber köylülerin de kendilerine göre bir düşünceleri vardı ve Rus halkının yüzde seksenden çoğu köylüydü. Köylüler arasında ise Bolşevikleri izleyenlerin oranı çok azdı. Sanayi işçileri bu yüzden Rusya'da sürekli bir diktatorya kuramazlardı... Köylülerin geleneksel partisi Sosyalist Devrimci Parti idi; bu sırada Sovyet hükümetini destekleyen partiler arasında köylülerin önderliğini yapabilecek tek parti ise Sol Sosyalist Devrimciler Partisi... Örgütlenmiş şehir proletaryasının merhametine sığınmış olan Sol Sosyalist Devrimcilerin de köylülerin desteğine ihtiyaçları vardı.

Bu arada Smolni de köylüleri ihmal etmiyordu. Toprak Kararnamesi'ni çıkardıktan sonra yeni *Çayika*'nın ilk işi, Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi'ni dinlemeden bir Köylü Kongresi çağrısında bulunmak oldu. Birkaç gün sonra ayrıntılı bir *Volost* Toprak Komiteleri Yönetmeliği yayımlandı. Arkasından Lenin'in "Köylülere Çağrı"sı çıktı (1). Lenin bu çağrıda Bolşevik devrimini ve yeni hükümeti basit kelimelerle anlatıyordu. 16 Kasımda da Lenin ile Miliutin "Köy Görevlilerine Talimat"ı yayımladılar. Sovyet hükümeti bu broşürden köylere milyonlarca dağıttı.

1. Görevli olan kimse görevli bulunduğu köye ya da ilçeye vardığı zaman işçi, asker ve köylü delegeleri sovyetlerinin yönetici komitelerini ortak bir toplantıya çağıracak ve onlara Toprak Kararnamesi üzerinde bir rapor verecek ve sovyetlerin üyelerinden oluşan bir ortak toplantı yapılmasını isteyecektir...

2. Bölgedeki toprak sorununun çeşitli yönlerini inceleyecektir:

(a) Toprak sahiplerinin malları ellerinden alınmış mıdır? Alınmışsa hangi bölgelerde alınmıştır?

(b) El konulan toprakları kim yönetmektedir: Eski sahipleri mi, toprak komiteleri mi?

(c) Tarım makineleri ve çiftlik hayvanları ne gibi bir işlem görmüşlerdir?

3. Köylülerin işlediği topraklar artmış mıdır?

4. Halen işlenmekte olan toprak miktarı, hükümetin tespit ettiği asgari ortalama miktardan ne kadar ve ne bakımdan farklıdır?

5. Görevli, köylülerin toprakları ele geçirdikten sonra, kıtlığı önlemek üzere, işlenen toprak miktarını mümkün olduğu kadar arttırmaları, şehirlere bir an önce buğday göndermeleri gerektiği üzerinde önemle durulmalıdır.

6. Toprağın büyük toprak sahiplerinden toprak komitelerine ve sovyetlerin tayin edeceği benzer kurumlara intikali için ne gibi tedbirler düşünülmektedir ya da alınmıştır?

7. Tarım mallarının iyi bir şekilde muhafaza edilmeleri ve örgütlenmeleri işinin, bu mallardan sorumlu bulunacak devamlı memurlardan oluşturulacak sovyetler tarafından, uzman tarım bilginlerinin direktifi altında yürütülmesi doğru olur.

Bütün köylerde büyük bir değişim oluyor ve bu değişimi yalnız Toprak Kararnamesi'nin elektrikleyici etkisi değil, aynı zamanda cepheden dönen binlerce devrimci köylü de yaratıyordu... Köylü Kongresinin toplantıya çağrılmasını iyi karşılayan özellikle bunlardı.

Eski *Çayika,* İşçi ve Köylü Sovyetleri İkinci Kongresi'nin toplanmasında nasıl davrandıysa, Yürütme Komitesi de Köylü Kongresinin Smolni tarafından toplanmasında öyle davrandı ve Kongreyi önlemeye çalıştı. Eski *Çayika,* direnmenin nafile olduğunu sonunda nasıl anladıysa, Yürütme Komitesi de sonradan kendi örgütüne telgraflar çekerek kongreye olabildiği kadar tutucu delegeler seçtirilmesi için emirler verdi. O kadar ki, köylüler arasında kongrenin Moghilev'de toplanacağı söylentisi bile yayıldı ve bu yüzden bazı delegeler oraya gittiler; beri yandan 23 Kasıma doğru Petrograd'da dört yüz delege toplanmış, parti toplantılarına başlanmıştı bile...

İlk toplantı Duma'nın Aleksandr salonunda yapıldı. Birinci oylamada delegelerin yarısından çoğunun Sol Sosyalist Devrimci olduğu anlaşıldı. Bolşevikler beşte bir, tutucu Sosyalist Devrimciler dörtte bir oranındaydı. Geri kalanlar, yalnız, Avksentiyev, Çaykovski ve Peşehonov'un hâkim olduğu eski Yürütme Komitesine karşı muhalefet bakımından aralarında birleşiyorlardı.

Büyük salon tıklım tıklım dolu ve gürültüden söylenenler anlaşılmıyor. Derin, inatçı bir tatsızlık delegeleri öfkeli gruplara bölmüş. Sağda subay apoletleri, kocaman sakalları ile eski tip ağırbaşlı köylüler; ortada birkaç köylü, gedikli ve birkaç asker; ve solda hemen hemen hepsi er elbisesi giymiş delegeler... Sonuncuların hepsi orduda bulunan genç kuşak... Balkonları işçiler doldurmuş. Köyden geldiklerini hâlâ unutmamış işçilerdi bunlar.

Yürütme Komitesi eski *Çayika*'nın yaptığını yapmadı ve Kongreyi kanunsuz saymadı; resmî kongrenin 13 Aralıkta toplanacağını, ancak bu Kongrenin "Olağanüstü bir Konferans" olduğunu, alkışlar ve öfkeli sesler arasında ilan etti. Ancak

Kongre "Olağanüstü Konferans" başkanlığına, Sol Sosyalist Devrimcilerin lideri Maria Spiridonova'yı seçmekle Yürütme Komitesine karşı olan tutumunu belli etmiş oldu.

Birinci günün büyük bir kısmı *volost* sovyet temsilcilerinin mi yoksa ilçe ve köylü kurumlarından gelen delegelerin mi Kongrede bulunmaları gerektiği üzerinde yapılan sert tartışmalarla geçti; İşçi ve Asker Kongresinde olduğu gibi ezici çoğunluk mümkün olduğu kadar geniş bir temsilden yana olduğunu açıkladı. Bunun üzerine eski Yürütme Komitesi salonu terk etti.

Delegelerden çoğunun Halk Komiserleri Hükümeti'ne düşman oldukları çarçabuk ortaya çıktı. Bolşevikler adına konuşmak isteyen Zinovyev ıslıklarla kürsüden indirildi ve gülüşmeler arasında yerine otururken şöyle bağıranlar oldu: "Halk Komiserlerinin nasıl bir bataklığa saplanmış olduklarını görün işte!"

Taşra örgütlerinden gelen Nazaryev adında bir delege, "Biz Sol Sosyalist Devrimciler," diye bağırdı, "bu işçi ve köylü hükümeti denen kurumda köylüler temsil edilmedikçe bu kurumu tanımayacağız. Bugün için bu hükümet bir işçi diktatörlüğünden başka bir şey değildir... Biz bütün demokratik güçleri temsil edecek yeni bir hükümetin kurulması üzerinde direniyoruz!"

Gerici delegeler bu eğilimi kurnazca yakaladılar ve Bolşevik sıralarından yağdırılan bütün protestolara rağmen, Halk Komiserleri Konseyi'nin Kongreyi denetlemek ya da zorla dağıtmak istediğini söylediler... Bu sözleri köylüler öfkeyle karşıladılar...

Üçüncü gün Lenin birdenbire kürsüye çıktı; salon on dakika sanki kudurdu. "İndirin aşağıya!" diye bağırdılar. "Halk Komiserlerinden hiçbirini dinlemeyeceğiz! Hükümetinizi tanımıyoruz!"

Lenin hiç kıpırdamadan ve ses çıkarmadan duruyordu. Masayı iki eliyle yakalamış, küçük gözleriyle salondaki kargaşalığa bakıyordu. Sonunda gösteri, salonun sağ yanı dışında yatışır gibi oldu.

"Ben buraya Halk Komiserleri Konseyi üyesi olarak gelmedim," dedi. Ses çıkıp çıkmadığını dinledi. "Ben buraya Bolşevik Partisi tarafından seçilmiş bir delege olarak geldim." Yetki mektubunu uzatarak herkese gösterdi.

"Ama," diye heyecansız sesiyle devam etti. "Rusya'nın bugünkü hükümetini Bolşevik Partisi'nin kurduğunu da kimse inkâr edemez..." Bir an bekledi. "Bu bakımdan aynı şey demektir..." Sözün burasında sağdaki sıralardan büyük bir gürültü yükseldi. Ama orta ve sol bekliyor, susuyordu.

Lenin'in söyleyeceği şeyler basitti: "Açıkça söyleyin bana, köylüler, *pomeşçik*'lerin topraklarını biz kime verdik? İşçilerin sanayi denetimini ellerine geçirmelerini önlemek istiyor musunuz?.. *Pomeşçik*'ler elbette köylülere karşı gelecek ve fabrikatörler de elbette işçilere karşı koyacaktır. *Bu, sınıf mücadelesidir.* Proletarya saflarının parçalanmasına göz yumacak mısınız? Siz bu savaşta hangi yanda olacaksınız?

"Biz Bolşevikler, proletarya partisiyiz... Sanayi proletaryasının partisi olduğumuz kadar, köylü proletaryasının da partisiyiz. Biz Bolşevikler, sovyetlerin koruyucusuyuz. İşçi ve asker sovyetlerinin olduğu kadar köylü sovyetlerinin de koruyucusuyuz. Bugünkü hükümet bir sovyet hükümetidir; biz köylüleri yalnız hükümete katılmaya çağırmakla kalmadık, Sol Sosyalist Devrimcilerin temsilcilerinin Halk Komiserleri Konseyi'ne girmelerini de istedik...

"Sovyetler, halkın en mükemmel temsilcileridir. Sovyetler, fabrikalarda, madenlerde, tarlalarda çalışan emekçileri temsil ederler. Sovyetleri ortadan kaldırmak isteyecek herhangi bir kimse antidemokratik ve devrim düşmanı bir suçlu sayılır; ve burada şu noktaya dikkatinizi çekmek isterim ki, Sağ Sosyalist Devrimciler ve siz, Bay Kadetler, eğer Kurucu Meclis, sovyetleri ortadan kaldırmak isterse biz Kurucu Meclis'in bunu yapmasına izin vermeyiz!"

25 Kasım günü öğleden sonra Yürütme Komitesi tarafından çağırılan Çernov, Moghilev'den acele geldi. Daha iki ay öncesine kadar aşırı devrimci sayılan ve köylülerce çok sevilen Çernov,

Kongrenin tehlikeli bir şekilde sola kaymasını önleyecekti. Çernov gelir gelmez tutuklandı ve Smolni'ye götürüldü. Kısa bir sorgudan sonra serbest bırakıldı.

İlk işi Yürütme Komitesi'nin Kongreden çekilmesini acı acı eleştirmek oldu. Komite dönmeye karar verdi ve Çernov salona girdi. Çoğunluğun alkışlarıyla karşılandı. Bolşevikler ıslıkladılar ve yuhaladılar.

"Yoldaşlar! Ben burada yoktum. 12. Ordu'nun, Batı Cephesindeki orduların delegelerinden bir köylü kongresi toplanması konusundaki konferansına katılmıştım; buradaki ayaklanma hakkında pek az şey biliyorum.."

Zinovyev yerinden kalkarak bağırdı: "Evet, burada yoktun...! Birkaç dakika için ayrılmıştın." Korkunç bir gürültü, bağırmalar: "Kahrolsun Bolşevikler!"

Çernov devam etti: "Petrograd üzerine bir ordunun yürümesine yardım ettiğim suçlaması temelsizdir ve bütünüyle yanlıştır. Bu suçlama nereden geliyor? Kaynağını gösterin!"

Zinovyev: "*İzvestia* ve *Diyelo Naroda* yazıyor! Kendi gazeteleriniz! Kaynak bunlar!"

Çernov'un küçük gözlü, dalgalı saçlı ve kır sakallı geniş yüzü öfkeden kıpkırmızı oldu, ama kendisini tutarak devam etti: "Tekrar ediyorum: burada neler olup bittiğini hemen hemen hiç bilmiyorum. Bu ordudan" (köylü delegeleri gösterdi) "başkalarına yol göstermiş değilim. Onların buraya gelmesine en çok yardımı dokunan da benim!" Gülüşmeler ve "Bravo!" sesleri.

"Dönüşümde Smolni'yi ziyaret ettim. Bana orada bu çeşitten hiçbir suçlamada bulunmadılar... Kısa bir konuşmadan sonra çıktım... Hepsi bu kadar. İsteyenler bu suçlamaları yapabilirler!"

Bu sözler üzerine salonda bir gürültüdür koptu. Bolşeviklerle bazı Sosyalist Devrimciler birden ayağa kalktılar; yumruklarını sallıyorlar, bağırıyorlardı. Geri kalanlar da bağırıyor, onları yerlerine oturtmaya çalışıyorlardı.

Çernov, "Bu bir tecavüzdür, toplantı değil!" diye bağırdı ve salondan çıkıp gitti. Toplantı gürültü ve düzensizlik yüzünden başka güne bırakıldı...

Bu arada Yürütme Komitesinin durumu herkesi düşündürüyordu. Komite toplantıyı "Olağanüstü bir Konferans" olarak ilan etmekle Yürütme Komitesinin yeniden seçimini önlemek istemişti. Ama durum başka bir yandan da yorumlanabilirdi: Sol Sosyalist Devrimciler, Kongrenin Yürütme Komitesi üzerinde bir yetkisi olmadığı takdirde, Yürütme Komitesinin de Kongre üzerinde bir yetkisi olamayacağı kararına vardılar. Kasımın 25'inde Kongre Yürütme Komitesi, yetkilerini Olağanüstü Konferansın kendi üzerine almasına ve yalnız delege olarak seçilmiş olan Yürütme Komitesi üyelerinin oy kullanmasına karar verdi.

Ertesi gün, Bolşeviklerin bütün karşı koymalarına rağmen, bu karar delege olarak seçilmiş olsun olmasın Yürütme Komitesi üyelerinin toplantıda konuşabilecekleri ve oy kullanabilecekleri şeklinde değiştirildi.

Ayın 27'sinde toprak sorunu üzerinde yapılan konuşmalar Bolşeviklerin toprak programı ile Sol Sosyalist Devrimcilerin toprak programları arasındaki ayrılıkları ortaya çıkardı.

Sol Sosyalist Devrimciler adına konuşan Kolçinski toprak sorununun devrim içindeki kısa bir tarihçesini verdi. İlk Köylü Kongresi, malikânelerin hemen toprak komiteleri emrine verilmesinden yana kesin ve resmî bir karar almıştı, dedi. Ama devrimi yönetenler ve hükümetteki burjuvalar bu sorunun Kurucu Meclis toplanıncaya kadar çözülemeyeceği üzerinde direndiler... Devrimin ikinci döneminde, yani "uzlaşma" döneminde, Çernov kabineye girdi. Köylüler toprak sorununun artık fiilen çözüleceğine inanmaya başladılar; ama Birinci Kongrenin kesin kararına rağmen Yürütme Komitesindeki gericilerle uzlaşıcılar, herhangi bir şekilde harekete geçilmesini önlediler. Bu politika köylerde düzensizlikler yarattı. Bunlar sabırsızlanan köylülerin doğal davranışlarıydı ve köylülerin enerjileri boş yere başka yönlere çevriliyordu. Köylüler devrimin anlamını tamamen kavramışlardı; sözleri, hayata geçirmeye çalışıyorlardı...

"Son olaylar," dedi konuşmacı, "basit bir patırtı ya da 'Bolşevik serüven' değildir, hatta tam tersine, bütün ülkenin duygudaşlık beslediği gerçek bir halk ayaklanmasıdır."

"Bolşevikler toprak sorununda doğru bir yol tuttular; ama köylülere toprakları zorla ele geçirmelerini öğütlemekle büyük bir hata işlediler... Bolşevikler ilk günlerden beri köylülerin toprakları 'devrimci halk hareketi'yle ele geçirmeleri gerektiğini söyleyip duruyorlar. Bu, anarşiden başka bir şey değildir; toprak örgütlü bir şekilde ele geçirilmelidir... Bolşevikler için önemli olan devrim problemlerini en çabuk yoldan çözmekti; Bolşevikler bu sorunların nasıl çözüleceğiyle ilgilenmediler...

Sovyetler Kongresi'nin çıkardığı Toprak Kararnamesi, İlk Köylü Kongresinde kabul edilmiş olan ilkelerin aynıdır. Peki, yeni hükümet o kongrenin ana çizgilerini çizdiği taktikler üzerinde neden yürümedi? Çünkü Halk Komiserleri Konseyi toprak sorununun çözümünü çabuklaştırmak, böylelikle Kurucu Meclise bir şey bırakmamak niyetindeydi...

Aynı zamanda, hükümet pratik tedbirler almak gerektiğini de anladı ve daha çok düşünmeden Toprak Komiteleri yönetmeliklerini kabul etmekle garip bir durum yaratmış oldu; çünkü Halk Komiserleri Konseyi toprakta özel mülkiyeti kaldırdığı halde, toprak komitelerinin düzenlediği yönetmelikler özel mülkiyete dayanmaktadır... Bununla birlikte, yeni kararlar durumu pek değiştirmedi; çünkü Toprak Komiteleri, sovyetlerin verdiği kararlara aldırmamakta, kendi pratik kararlarını uygulamaktadırlar. Pratik kararlar geniş köylü çoğunluğunun dileklerine dayanan kararlardır... Bu toprak komiteleri toprak sorununun kanun yoluyla çözülmesine çalışmıyorlar, çünkü bu hak yalnızca Kurucu Meclise aittir... Ama Kurucu Meclis Rus köylülerinin dileklerini yerine getirecek mi? Bundan emin değiliz... Şimdilik emin olduğumuz tek şey artık köylülerin devrimci bir karara varmış oldukları ve Kurucu Meclis'in toprak sorununu köylülerin istediği şekilde çözmeye zorlanacağıdır... Kurucu Meclis halkın iradesine karşı gelmeye cesaret edemeyecektir..."

Sözcüyü sonuna kadar dikkatle dinleyen Lenin kürsüye çıktı: "Şu anda yalnız toprak sorununu değil, sosyal devrim sorununu da çözmeye çalışmaktayız. Toprak sorunu sosyal devrimin öteki problemlerinden ayrı olarak çözülemez... Mesela büyük top-

raklara ve malikânelere el konulması yalnız Rus toprak sahiplerini değil, yabancı sermayeyi de kışkırtır. Çünkü büyük toprak sahiplerine ait mallar bankalar kanalıyla dış sermayeye bağlı bulunmaktadır...

"Rusya'da toprak mülkiyeti, baskının temelidir; köylülerin topraklara el koyması devrimimizin en önemli adımıdır. Ama devrimin geçirdiği aşamaların açıkça gösterdiği gibi, bu adım öteki adımlardan ayrılamaz. İlk aşama, otokrasinin ve çıkarları birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olan sanayi kapitalistleriyle toprak sahiplerinin güçlerini yok etmekti. İkinci aşama, sovyetlerin güçlendirilmesi ve burjuvazi ile siyasi uzlaşmaya gidilmesi oldu. Sol Sosyalist Devrimciler o sırada uzlaşma politikasına karşı koymamakla, halkın daha yeterince gelişmemiş olduğu teorisini desteklemekle, büyük bir hataya düştüler...

"Eğer sosyalizm yalnızca halkın fikri gelişmesinin elverişli bir düzeye erişmesiyle gerçekleşecekse, daha beş yüzyıl sosyalizm göremeyiz.

"... Sosyalist siyasi parti demek işçi sınıfının öncüsü demektir; halkın eğitim bakımından geri oluşu onu durdurmamalıdır; o, sovyetleri devrimci inisiyatif organı gibi kullanarak halk yığınlarına önderlik etmelidir... Ama önderlik yapmak için de duraksamamak gerek, Sol Sosyalist Devrimci yoldaşların kararsızlıktan vazgeçmeleri gerek...

"Geçen Temmuz ayında halk yığınlarıyla 'uzlaşıcılar' arasında birçok kopmalar oldu; oysa bugün Kasım ayında bile Sol Sosyalist Devrimciler hâlâ Avksentiyev'e ellerini uzatıyorlardı. O Avksentiyev ki, küçük parmağıyla hâlâ halkı oynatmaya çalışmaktadır... Eğer uzlaşma devam edecek olursa devrim yok olur. Burjuvaziyle uzlaşmaya imkân yoktur; burjuvazinin gücü kesin olarak ortadan kalkmalıdır...

"Biz, Bolşevikler, toprak programımızı değiştirmiş değiliz; toprakta özel mülkiyeti kaldırmak fikrimizden vazgeçmedik, vazgeçmeye de niyetimiz yok. Toprak Komitesi yönetmeliklerini kabul ettik. Bu yönetmelikler özel mülkiyete dayanmamaktadır; çünkü halkın istediğini halkın kararlaştırdığı şekilde yerine

getirmek, böylelikle sosyal devrim için çarpışan bütün unsurları daha çok birbirine yaklaştırmak istiyoruz.

"Sağ Sosyalist Devrimcileri bu koalisyona çağırıyoruz, ama onlardan artık geriye bakmamalarını, kendi partilerinin içinde bulunan 'uzlaşıcılar'dan kopmalarını istiyoruz...

"Kurucu Meclis konusuna gelince; benden önceki konuşmacının doğru olarak söylediği gibi, Kurucu Meclis çalışmaları halkın devrim konusundaki kararlılığına bağlıdır. Benim diyeceğim şu: halkın kararlılığına güveniniz, ama elinizdeki silahı da unutmayınız!"

Lenin Bolşevik karar tasarısını okudu:

> 8 Kasım tarihli Toprak Kararnamesi'ni bütünüyle destekleyen Köylü Kongresi... İkinci Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri'nin kurduğu Rusya Cumhuriyeti Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti'ni tanır.
>
> Köylü Kongresi... köylüleri hep birden bu kararnameyi desteklemeye ve derhal kendilerine uygulamaya çağırır; aynı zamanda, köylüleri, sömürülen köylü emekçilerin çıkarlarına bütünüyle bağlı olan ve bu çıkarları büyük toprak sahiplerinin, kapitalistlerin ve onların partizanlarıyla uşaklarının her çeşit direnmelerine karşı savunmak istediğini ve buna yetenekli olduğunu, sözleriyle değil, yaptığı işlerle kanıtlamış kimseleri sorumlu mevkilere tayin etmeye davet eder.
>
> Köylü Kongresi, aynı zamanda, Toprak Kararnamesi'ni oluşturan bütün tedbirlerin tam olarak gerçekleştirilmesinin, ancak 7 Kasım 1917'de başlayan sosyal işçi devriminin başarıya ulaşmasıyla mümkün olabileceği hususundaki inancını belirtir; çünkü toprakların emekçi köylülere, ellerinden bir daha geri alınmayacak şekilde, kesin olarak intikali, örnek çiftliklerin müsaderesi ve bunların köylü komünleri haline getirilmesi, büyük toprak sahiplerine ait tarım makinelerine el konulması, ücret köleliğinin büsbütün ortadan kaldırılması, tarım çıkarlarının gözetilmesi, tarım ve sanayi ürünlerinin bütün Rusya bölgeleri arasında düzenli ve metotlu olarak dağıtılması, bankaların ele geçirilmesi (çünkü, başka türlü, özel mülkiyetin kaldırılmasından sonra toprağın bütün halkın eline geçmesi mümkün değildir) ve devletin işçilere yapacağı her

türlü yardım ancak sosyal devrimle başarılabilir...
Bundan ötürü, Köylü Kongresi 7 Kasım Devrimi'ni bir sosyal devrim olarak bütünüyle destekler... ve Rus Cumhuriyeti'nde yapılacak sosyal değişimin, duraksamadan ve gerekli değişikliklerle birlikte, fiiliyata geçirilmesi konusundaki şaşmaz isteğini belirtir.
Toprak Kararnamesi'nin tam olarak uygulanmasını ve başarılı olmasını sağlayacak sosyal devrimin zafere ulaşması için zorunlu şart, emekçi köylülerin sanayideki işçi sınıfıyla, bütün ileri ülkelerin proletaryasıyla sıkı bir birlik kurmasıdır. Bundan böyle, Rusya Cumhuriyeti'nde devletin bütün örgütleri ve idaresi, yukarıdan aşağıya kadar, bu birliğe dayanmalıdır. Burjuvazi ile koalisyona dönülmesi için -burjuva politikası şefleriyle eskiden yapılan kötü uzlaşma tecrübesine dönülmesi için- dolaylı ya da dolaysız, açık ya da gizli olarak yapılacak girişimleri bu birlik ezecektir.

Yürütme Komitesi'ndeki gericiler artık açıkça ortaya çıkmaya cesaret edemediler. Çernov birkaç kere aşağıdan alarak ve az çok tarafsızca konuştu. Kendisini platformda oturmaya çağırdılar... Kongrenin ikinci gecesi Başkan'a imzasız bir not verildi: Çernov'un fahri Başkan olması isteniyordu. Ustinov bu notu yüksek sesle okuyunca Zinovyev birdenbire ayağa fırladı. Bu hareketin eski yürütme komitesinin kongreye hâkim olmak için çevirdiği bir dalavere olduğunu bağıra bağıra söyledi; bir anda salonun her iki yanı kollarını sallaya sallaya bağırıp çağıran öfkeli adamlarla doldu... Ama Çernov yine de herkesçe sevilen bir insan olarak kaldı.

Toprak sorunu ile Lenin'in karar tasarısı üzerinde yapılan gürültülü tartışmalar sırasında Bolşevikler iki kere salonu terk edecek duruma geldiler, iki keresinde de liderleri tarafından durduruldular... Kongre bana çıkmazda gibi görünüyordu.

Ama Smolni'de Sol Sosyalist Devrimcilerle Bolşevikler arasında bir seri gizli görüşmeler yapıldığını hiçbirimiz bilmiyorduk. Başlangıçta Sol Sosyalist Devrimciler, sovyetler içinde ve dışında bulunan bütün sosyalist partilerden oluşacak bir hükümetin kurulmasını, bu hükümetin eşit sayıda işçi ve asker örgütleriyle tamamlanacak bir halk konseyine karşı sorumlu olması-

min büyük günlerinden biridir. Bunun yankısı bütün dünyaya –Paris'e, Londra'ya, okyanusun ötesine– New York'a kadar yayılacaktır..."

Çayika'nın Başkanı Sverdlov onları tebrik etti. Ve köylüler "Yaşasın İç Savaşın Sonu! Yaşasın Birleşik Demokrasi!" diye bağıra bağıra binadan dışarı fırladılar.

Karanlık basmıştı; buzlaşmış karlar soluk ayın ve yıldızların altında parlıyordu. Pavlovski Alayı'nın askerleri, önlerinde bandoları *Marseyyez* söyleye söyleye uygun adımla kanal boyunca yürüyorlardı. Köylüler de avazları çıktığı kadar bağıran askerlerin arasına karıştılar, Rusya Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi'nin büyük bayrağını açtılar. Üzerinde yaldızla şu yazı: "Yaşasın devrimci emekçi yığınların birliği!" Bunun arkasından başka bayraklar...

Bir yerden meşaleler çıktı. Geceleyin turuncu turuncu yanıyor, buzda binlerce yansımalar yapıyordu; meşaleler dumanlar çıkara çıkara Fontanka kenarından aşağıya doğru iniyor. Ses çıkarmadan şaşkın şaşkın bakan kalabalıkların arasından geçiyor...

Büyük geçit resmi böylece bütün şehirde dolaştı, gittikçe büyüdü ve yeni yeni altın yaldızlı bayraklar katıldı törene. Çalışmaktan sırtları iki kat olmuş iki ihtiyar köylü el ele vermiş yürüyorlar. Yüzlerinden mutluluk akıyor...

Smolni'ye yakın bir yerde Kızıl Muhafızlar iki yanda sıralanmış duruyorlardı; çok sevinçliydiler.

Smolni'nin merdivenlerinde yüz kadar işçi ve asker toplanmıştı. Meşalelerden çıkan ışıklar ellerindeki bayrakları karanlıktan fırlatıyordu. Merdivenlerden aşağıya bir su gibi aktılar, köylüleri kollarına aldılar ve öpmeye başladılar. Alay bir fırtına gürültüsüyle büyük kapıdan girdi ve merdivenleri çıktı.

Çayika büyük beyaz salonda bekliyordu. Petrograd Sovyeti de oradaydı. Binlerce de seyirci vardı. Herkeste tarihin önemli dakikalarındaki ciddiyet...

Zinovyev Köylü Kongresi'yle varılan anlaşmayı ilan etti. Her yanı sarsan bir gürültü yükseldi, bağrışmalar koridorun aşağılarına yayıldıkça bir fırtına halini aldi. Bu sırada alayın baş tarafı

salona girmişti. Platformda oturan Başkanlık Divanı ayağa kalktı, üyeler birbirlerine sarılarak köylülere yerlerini gösterdiler; arkada, beyaz duvarda, eskiden Çar portresinin durduğu boş resim çerçevesinin üstünde iki bayrak birbirine sarılmıştı.

Sonra "zafer toplantısı" açıldı. Sverdlov'un söylediği birkaç hoş geldiniz sözünden sonra Maria Spiridonova kürsüye çıktı. Zayıftı. Gözlükleri ve saçları aşağıya sarkıyordu. Amerikalı bir öğretmene benziyordu. Rusya'nın her yanında en çok sevilen, en kudretli kadındı, Maria Spiridonova...

"Rus işçilerinin önünde tarihin şimdiye kadar görmediği yeni ufuklar açılıyor... Şimdiye kadar girişilen bütün işçi hareketleri yenilgiye uğramıştır. Ama bugünkü hareket uluslararası bir harekettir ve bundan ötürü de yenilmeyecektir..."

Sonra Troçki heyecan içinde, "Hoş geldiniz, köylü yoldaşlar!" diye başladı. "Buraya konuk olarak değil, Rus devriminin yüreğini elinde tutan ev sahipleri olarak geldiniz. Milyonlarca işçinin iradesi şimdi bu salonda toplanmış bulunuyor... Şimdi Rus ülkesinin tek sahibi var: o da işçi, asker ve köylü birliği..."

Müttefik diplomatlardan alaylı bir dille söz etti. Onlar ateşkes çağrısına cevap vermedikleri halde İttifak Devletleri çağrıyı şimdiden kabul etmişlerdi.

Arkasından Krilenko çıktı. Cephedeki durumu anlattı. Duhonin'in Halk Komiserleri Konseyi'ne karşı koymaya hazırlandığını açıkladı. "Duhonin'le yanındakiler, barış yolunu tıkayanlara kibarca davranmayacağımızı anlamalıdırlar!"

Dibenko toplantıyı donanma adına selamladı. *Vikjel* üyesi Kruşenski şunları söyledi: "Bütün gerçek sosyalistler arasında birliğin gerçekleştiği şu andan itibaren bütün demiryolu işçileri ordusu kesin olarak devrimci demokrasinin emrindedir!" Sonra Lunaçarski, hemen hemen ağlar durumda, sonra Sol Sosyalistler adına Proşyan, söz aldılar. En sonunda Martov ve Gorki grupları üyelerinden oluşan Birleşik Sosyal Demokrat Enternasyonalciler adına Saharaşvili şunları söyledi:

"Biz, Bolşeviklerin uzlaşmaz politikasından ötürü *Çayika*'dan ayrılmıştık. Niyetimiz bütün devrimci demokrasi birliğini ger-

çekleştirmek için onları birtakım fedakârlıklara zorlamaktı. Artık bu birlik gerçekleşmiştir. Biz *Çayika*'daki yerlerimizi yeniden almayı kutsal bir görev sayıyoruz... *Çayika*'dan ayrılmış olan herkesi yeniden *Çayika*'ya dönmeye çağırıyoruz."

Köylü Kongresi'nin Başkanlık Divanı'nda itibarlı, ihtiyar bir köylü olan Stahov salonun dört bir yanma selam verdi: "Yeni Rus hayatını ve hürriyetini vaftiz eder, sizleri selamlarım!"

Gronski, Polonya sosyal demokrasisi; Skripnik, Fabrika-Atölye Komiteleri; Tifonov, Selanik'teki Rus askerleri adına söz aldılar...

Aşağıdaki karar tasarısı ileri sürüldüğü ve oybirliğiyle kabul edildiği zaman gece bir hayli ilerlemişti:

> Petrograd Sovyeti ile Köylü Kongresi arasında birleşik olağanüstü bir toplantı yapan *Çayika*, İkinci İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Kongresi'nin kabul ettiği Toprak ve Barış Kararnameleri'ni ve aynı zamanda *Çayika*'nın kabul ettiği İşçi Denetimi Kararnamesi'ni tasdik eder... (2)

SON

EKLER

BÖLÜM I'İN EKLERİ

(1)

Oborontsi – "Savunucular". Savaşın ulusal bir savunma savaşı olduğunu ileri sürerek İtilaf Devletleri'nin önderliğinde savaşın devamına razı oldukları için, bütün "ılımlı" sosyalist gruplara bu ad verilmiş ya da onlar bu adı kabullenmişlerdir. Bolşevikler, Sol Sosyalist Devrimciler, Menşevik Enternasyonalciler (Martov grubu) ve Sosyal Demokrat Enternasyonalciler (Gorki grubu) İtilaf Devletleri'ni demokratik savaş amaçlarını açıklamaya ve bu şartları Almanya'ya teklif etmeye zorlamak istiyorlardı.

(2)

DEVRİMDEN ÖNCE VE DEVRİM SIRASINDA ÜCRETLER VE HAYAT PAHALILIĞI

Aşağıdaki ücret ve hayat pahalılığı tablosu, 1917 Ekiminde, Moskova Ticaret Odası ile Çalışma Bakanlığı Moskova Bölümü Ortak Komitesi tarafından hazırlanmış ve *Novaya Jizn*'in 26 Ekim 1917 tarihli sayısında yayımlanmıştır :

Gündelikler - (ruble ve kopek olarak)

Meslekler:	Temmuz 1914	Temmuz 1916	Ağustos 1917
Marangoz, doğramacı	1.60 -2.0	4.0-6.0	8.50
Duvarcı, sıvacı	1.70 -2.35	4.0 -6.0	8.0
Boyacı, döşemeci	1.80-2.20	3.0-5.50	8.0
Demirci	1.0 -2.25	4.0-5.0	8.50
Baca temizleyici	1.50 - 2.0	4.0 - 5.50	5.0
Anahtarcı	0.90 - 2.0	3.50 - 6.0	9.0
Yardımcı	1.0 - 1.50	2.50 - 4.50	8.0

1917 Mart Devrimi'nden hemen sonra ücretlerin çok yükselmiş olduğu

hakkında anlatılan birçok hikayeye rağmen, Çalışma Bakanlığı tarafından bütün Rusyadaki şartların bir örneği olarak yayımlanan yukarıdaki tablo ücretlerin devrimden hemen sonra yükselmediğini, ancak yavaş yavaş yükseldiğini göstermektedir. Ortalama olarak ücretler yüzde 500'den biraz fazla artmıştır.

Ancak bu sırada rublenin değeri eski alım gücünün üçte birine düşmüş, ihtiyaç maddelerinin fiyatı çok artmıştır.

Aşağıdaki tablo Moskova Belediye Duması tarafından hazırlanmıştır. Moskova'da yiyecek Petrograd'dan daha ucuz ve daha boldu:

Yiyecek Fiyatları (Ruble ve kopek olarak)

		Ağustos 1914	Ağustos 1917	Artış yüzdesi
Kara ekmek	(fund)	0.02	0.12	330
Beyaz ekmek	(fund)	0.05	0.20	300
Sığır eti	(fund)	0.22	1.10	400
Dana eti	(fund)	0.26	2.15	727
Domuz eti	(fund)	0.23	2.0	770
Ringa balığı	(fund)	0.06	0.52	767
Peynir	(fund)	0.40	3.50	754
Tereyağ	(fund)	0.48	3.20	557
Yumurta	(düzine)	0.30	1.60	443
Süt	(kruşka)	0.07	0.40	471

Ortalama olarak gıda maddelerinin fiyatları yüzde 556, ya da ücretlerden yüzde 51 fazla artmıştı.

Öteki ihtiyaç maddelerinin fiyatları ise çok fazla artmış bulunuyordu.

Aşağıdaki tablo Moskova İşçi Sovyetleri Ekonomik Bölümü tarafından hazırlanmış ve Geçici Hükümet İaşe Bakanlığı tarafından doğruluğu tasdik edilmiştir:

Başka İhtiyaç Maddelerinin Fiyatları (ruble ve kopek olarak)

		Ağustos 1914	Ağustos 1917	Artış yüzdesi
Basma	(arşın)	0.11	1.40	1173
Pamuklu	(arşın)	0.15	2.0	1233
Elbiselik kumaş	(arşın)	2.0	40.0	1900
Kastor	(arşın)	6.0	80.0	1233

Erkek ayakkabısı	(çifti)	12.0	144.0	1097
Ayakkabı lastiği	(çifti)	2.50	15.0	500
Erkek elbisesi	(takım)	40.0	400-455	900-1109
Çay	(fund)	4.50	18.0	300
Kösele		20.0	440.0	1000
Kibrit	(kutusu)	0.10	0.50	400
Sabun	(pud)	4.50	40.0 .	780
Gazyağı	(vedro)	1.70	11.0	547
Mum	(pud)	8.50	100.0	1076
Şeker	(fund)	0.30	4.50	1400
Odun	(yükü)	10.0	120.0	1100
Odun kömürü		0.80	13.0	1525
Çeşitli madeni eşya		1.0	20.0	1900

Ortalama olarak yukarıdaki ihtiyaç maddeleri yüzde 1109, yani ücretlerden bir misli fazla artmış bulunuyordu. Aradaki farkı, elbette vurguncular ve tüccarlar ceplerine indiriyorlardı.

1917 Eylülünde Petrograd'a vardığım sırada kalifiye bir işçinin ortalama gündeliği –örneğin, Putilov fabrikasındaki bir çelik işçisinin gündeliği– yaklaşık olarak 8 rubleydi. Bu sırada kâr hadleri de çok yüksek bulunuyordu... Petrograd dolaylarında bir İngiliz fabrikası olan Thornton Woollen Mills sahiplerinin bana anlattığına göre, fabrikada ücretler yüzde 300 arttığı sırada onların kârları yüzde 900'e kadar yükselmiş.

(3)

SOSYALİST BAKANLAR

Temmuzda kurulan Geçici Hükümet'teki sosyalistlerin, burjuva bakanlarıyla birlikte programlarını gerçekleştirmek için harcadıkları çaba, politikada sınıf savaşının aydınlatıcı bir örneğidir. Lenin bu konuda aşağıdaki açıklamayı yapıyor:

"Hükümetin izlediği politikanın daha fazla tutulamayacağını anlayan kapitalistler, 1848'den beri kapitalistlerin işçi sınıfını bulandırmak, bölmek, sonunda güçten düşürmek için kullandıkları bir yönteme başvurdular. Bu yöntem, 'koalisyon kabinesi' yöntemidir. Koalisyon kabinesini burjuvalarla sosyalist cepheden gelen dönekler kurarlar.

Siyasi özgürlüğün ve demokrasinin devrimci işçi hareketiyle yan yana bulunduğu ülkelerde, mesela İngiltere ve Fransada, kapitalistler bu düzenbazlığa başvururlar ve başarı da kazanırlar. Kabineye giren 'sosyalist' lider-

ler yalnızca bir göstermelik, birer kukla, kapitalistleri gizleyen bir örtü, işçilerin aldatılmasına yarayan birer araçtırlar. Rusya'daki 'demokratik' ve 'cumhuriyetçi' kapitalistler de bu planı uygulamaya başladılar. Sosyalist Devrimcilerle Menşevikler bu planın kurbanları oldular ve 1 Haziranda Çernov, Tseretelli, Skobeliyev, Avksentiyev, Savinkov, Zarundi ve Nikitin ile 'koalisyon kabinesi'ni kurdular." (Devrim Problemleri)

(4)

EYLÜLDE MOSKOVA'DA YAPILAN BELEDİYE SEÇİMLERİ

Novaya Jizn 1917 Ekiminin ilk haftasında yapılan seçimin sonuçlarına ait aşağıdaki karşılaştırmalı tabloyu yayımladı ve bu seçimlerin mülk sahibi sınıflarla koalisyon yapma politikasının iflasını gösterdiğini yazdı. "Eğer iç savaştan hâlâ kaçınmak mümkünse, bu ancak bütün devrimci demokrasi kuvvetlerinin birleşik bir cephe kurmasıyla mümkündür..."

Moskova Merkez ve Yardımcı Dumaları için yapılan seçim sonuçları

	Haziran 1917	Eylül 1917
Sosyalist Devrimciler	58 Üye	14 Üye
Kadetler	17	30
Menşevikler	12	4
Bolşevikler	11	47

(5)

GERİCİLERİN KÜSTAHLIĞI ARTIYOR

18 Eylül. Kadetlerden Şulgin, Kiev gazetelerinin birinde çıkan yazısında, Geçici Hükümet'in Rusya'yı bir cumhuriyet olarak ilan etmesi, elindeki iktidarı geniş bir şekilde kötüye kullanmasıdır, diyordu: "Biz ne cumhuriyeti ne de bugünkü cumhuriyet hükümetini kabul edebiliriz... Ve Rusya'da bir cumhuriyetin kurulmasını istediğimizden de emin değiliz..."

23 Ekim. Kadet Partisi'nin Riyazan'da yaptığı bir toplantıda M. Duhonin şunları söyledi: "Martın 1'inde bir meşrutiyet kurduk. Tahtın meşru varisi olan Mihail Aleksandroviç'i reddetmemeliyiz..."

27 Ekim. Moskova İşadamları Konferansı'nın aldığı karar: "Konferans... Geçici Hükümet'in, orduda acil olarak aşağıdaki tedbirleri almasında ısrar eder:

1. Her çeşit siyasi propaganda yasaklanacaktır; ordu politikadan uzak tutulacaktır.

2. Milliyet düşmanı enternasyonalci fikir ve teoriler, propagandalarında orduların gereksiz olduğunu söylemekte, böylelikle disiplini bozmaktadırlar; bunlar yasaklanmalı ve propagandacılar cezalandırılmalıdır...
3. Ordu komitelerinin görevleri yalnızca ekonomik sorunları kapsamalıdır. Aldıkları bütün kararları üst subaylar görmeli ve subaylar herhangi bir zaman komiteleri dağıtabilmelidir..
4. Orduda selam yeniden tesis edilmeli ve mecburi olmalıdır. Subayların tam bir disiplin kurma yetkisi bulunmalı ve verilen cezaları temyiz edebilmelidirler.
5. Askerleri itaatsizliğe kışkırtan harekete katılmak suretiyle orduyu lekeleyen subaylar subaylıktan çıkarılmalıdır... Bu amacı sağlamak üzere Şeref Mahkemeleri yeniden kurulmalıdır...
6. Geçici Hükümet, komitelerin ve öteki sorumsuz örgütlerin etkisiyle ordudan haksız yere çıkarılmış olan generallerin ve öteki subayların orduya dönmelerini sağlayacak tedbirleri almalıdır..."

BÖLÜM II'NİN EKLERİ

(1)

Kornilov isyanı bundan sonra çıkacak kitapta ayrıntılı olarak anlatılacaktır. Kitabın adı *Kornilov'dan Brest-Litovsk'a*'dır. Kornilov girişimini yaratan durumdan Kerenski'nin sorumlu olduğu artık açıkça meydana çıkmıştır. Kerenski'yi haklı göstermek isteyen birçok kimse, Kerenski'nin, Kornilov'un planlarını bildiğini, bir hile ile onu vaktinden önce hücuma geçirerek yendiğini söylerler. Oysa Mr. A. J. Sack bile *The Birth of the Russian Democracy* adlı kitabında şöyle der:

"Birçok şey..., hemen hemen kesindir. Bunlardan birincisi: Kerenski cephedeki bazı birliklerin Petrograd üzerine yürüyeceklerini biliyordu. Bolşevik tehlikesini gören bir Başbakan ve Savaş Bakanı olarak bu birlikleri kendisinin çağırmış olması ihtimali vardır.."

Bu düşüncenin tek yanlış yanı, o sırada "Bolşevik tehlikesinin" henüz ortaya çıkmamış olmasıdır. O sıralarda Bolşevikler sovyetlerde hâlâ küçük bir azınlıktı ve liderleri de, ya hapisteydi ya da gizlenmişlerdi.

(2)

DEMOKRATİK KONFERANS

Kerenski'ye bir demokratik konferansın toplanması teklif edildiği zaman, Kerenski ulusun bütün unsurlarından –o bunlara "zinde kuvvetler" diyordu– oluşan bir toplantı istedi. Konferansa bankerler, imalatçılar, toprak sahipleri ve Kadet Partisi'nin temsilcileri de katılacaklardı. Sovyet bu teklifi reddetti ve aşağıdaki temsil listesini sundu. Kerenski bu listeyi kabul etti.

100	delege	Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri'nden
100	delege	Rusya Köylü Delegeleri Sovyetleri'nden
50	delege	Taşra İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri'nden
50	delege	Köylü bölge ve toprak komitelerinden
100	delege	Sendikalardan
84	delege	Cephedeki ordu komitelerinden
150	delege	İşçi ve köylü kooperatiflerinden
20	delege	Demiryolu İşçileri Sendikası'ndan
10	delege	Posta Telgraf İşçileri Sendikası'ndan
20	delege	Ticaret memurlarından
15	delege	Doktor, avukat, gazeteci gibi serbest meslek sahiplerinden
50	delege	Taşra *zemstvo*'larından
50	delege	Polonya, Ukrayna gibi milletlerin milli örgütlerinden

Bu oranlar iki üç kere değiştirildi. Delege durumu son olarak şöyle tespit edildi:

300	delege	Rusya işçi, asker ve köylü delegelerinden
300	delege	Kooperatiflerden
300	delege	Belediyelerden
150	delege	Cephedeki ordu komitelerinden
150	delege	Taşradaki *zemstvo*'lardan
200	delege	Sendikalardan
100	delege	Ulusal örgütlerden
200	delege	Muhtelif küçük gruplardan

(3)

SOVYETLERİN GÖREVİ BİTMİŞTİR

Çayika'nın organı olan *İzvestiya*, 28 Eylül 1917'de, son Geçici Hükümet kabinesine ait aşağıdaki yazıyı yayımladı:

"En sonunda, Rus halkının bütün sınıflarının iradesinden, gerçekten demokratik bir hükümet doğmuş ve gelecekteki liberal parlamenter rejimin ilk şekli kabaca kurulmuş bulunuyor. Önümüzde Kurucu Meclis var. Kurucu Meclis ana kanunların bütün sorunlarını çözecek ve demokratik unsurlardan oluşacaktır. Sovyetlerin görevi bitmiştir; bundan böyle barışçı araçlar kullanacak olan serbest ve başarılı bir halkın önünden, sovyetlerin bütün devrimci mekanizmalarıyla birlikte çekilecekleri gün yaklaşmaktadır."

23 Ekim tarihli *İzvestiya*'nın başyazısı "Sovyet Örgütlerindeki Buhran" başlığını taşıyordu. Yazı, Rusya'da gezenlerin sovyet faaliyetinin her yerde azalmakta olduğunu söylediklerine dair bir açıklamayla başlıyordu. Yazar, "Bu normaldir," diyordu. "Çünkü halk daha çok devamlı yasama organlarıyla -belediye dumaları ve zemstvo'larla- ilgilenmektedir.

Sovyetlerin en iyi şekilde örgütlenmiş bulundukları Petrograd ve Moskova gibi önemli merkezlerde, bütün demokratik unsurlar temsil edilmemektedir... Aydınların çoğunluğu katılmıyor, çoğu işçiler de öyle; bazı işçiler politika bakımından geri oldukları için, bazıları sendikalarda çalışmayı yeğledikleri için katılamıyorlar... Bu örgütlerin halk yığınlarıyla sıkı sıkıya bağlı olduklarını, halk yığınlarının ihtiyaçlarını daha iyi karşıladıklarını inkar edemeyiz...

Yerel demokratik idarelerin daha enerjik olarak örgütlenmesi gerektiği çok önemli bir gerçektir. Şehir Duması genel seçimle yönetimi ele almakta ve yerel konularda sovyetlerden daha çok otoriteye sahip bulunmaktadır. Hiçbir demokrat bunda yanlış bir taraf göremez.

"... Belediye seçimleri, sovyet seçimlerinden daha iyi ve daha demokratik olarak yönetilmektedir... Belediyelerde bütün sınıflar temsil edilmektedir... Ve belediyelerde yerel kendi kendini yönetme örgütlenmeye başlayınca, mahalli sovyetlerin rolü tabii olarak sona erecektir...

... Sovyetlere karşı gösterilen ilginin azalmasında iki faktör vardır. Birincisi, halk yığınlarında siyasi ilginin gittikçe azalması; ikincisi, taşradaki yerel yönetim kurullarının yeni Rusya'nın örgütlenmesi için gittikçe artan bir çaba harcamaları... Bu ikinci eğilim arttıkça sovyetlerin de önemi gittikçe ortadan silinmeye mahkûmdur...

Bize örgütümüzün 'cenazesini' kaldırdığımız söyleniyor. Oysa yeni Rusya'nın kurulması için en çok çalışan bizleriz...

Otokrasi ve bütün bürokratik rejim iflas ettiği zaman, bütün demokratik kuvvetlerin hiç olmazsa geçici bir sığınağı olsun diye sovyetleri kuran bizleriz. Şimdi geçici bir sığınak yerine sürekli bir yeni sistem kurmaktayız ve halk da elbet geçici sığınakları bırakıp daha rahat olan sürekli binalarına çekilecektir..."

(4)

TROÇKİ'NİN RUSYA CUMHURİYETİ KONSEYİ'NDE VERDİĞİ SÖYLEV

"*Çayika*'nın toplantıya çağırdığı Demokratik Konferansın amacı, Kornilov'u ortaya çıkaran şahsa dayanan sorumsuz hükümeti düşürmek, savaşı bitirebilecek sorumlu bir hükümet kurmak ve Kurucu Meclis'in belirli zamanda toplanmasını sağlamaktı. Oysa, Demokratik Konferans'ın arkasında çevrilen dalavereler ve Yurttaş Kerenski ile Kadetler, Menşevik ve Sosyalist Devrimci Parti liderleri arasında yapılan pazarlıklar sonunda konferanstan, resmen açıklanan amacın tam tersi bir sonuç aldık. Kornilovcuların çevresinde ve içinde başlıca rol oynadığı bir iktidar yaratıldı. Rusya Cumhuriyeti Konseyi'nin bir yasama kurulu değil bir danışma kurulu olması gerektiği ilan edilmekle hükümetin sorumsuzluğu resmen açığa vurulmuş oldu. Sorumsuz hükümet, devrimin sekizinci ayında saklanmak için, kendine Bulyigin Duması tipinde yeni bir maske yaratmıştır.

Mülk sahibi sınıflar bu Geçici Konsey'e öyle bir orantıda katılmışlardır ki, ülkenin her yanında yapılan seçimlerin gösterdiği gibi, birçoklarının burada bulunmaya bile hakları yoktur. Kadet Partisi, Geçici Hükümet'ten, düne kadar Devlet Duması'na karşı sorumlu olmasını istediği halde aynı Kadet Partisi hükümetin Cumhuriyet Konseyi'nden bağımsızlığını sağlamış bulunuyor. Mülk sahibi sınıflar Kurucu Meclis'te bu konseydekinden daha az elverişli durumda bulunacaklar, Kurucu Meclis karşısında sorumsuz kalamayacaklardır.

Eğer mülk sahibi sınıflar bundan altı hafta sonra toplanacak olan Kurucu Meclis'e gerçekten hazırlanıyorlarsa hükümetin bu sırada sorumsuzluğunu tesis etmesine lüzum yoktur. Gerçek olan şu ki, Geçici Hükümet'in politikasına yön veren burjuvazinin amacı Kurucu Meclis'i sabote etmektir. İçeride ve dışarıda, bütün ulusal politikamızı denetlemekte olan mülk sahibi sınıfların bugün izledikleri ana politika budur. Hükümetle birlikte hareket eden mülk sahibi sınıfların sanayi, tarım ve iaşe alanlarındaki politikası savaşın yarattığı tabii örgütsüzlüğü arttırmaktadır. İç savaşı kışkırtan ve genişleyen

açlık karşısında kendi politikalarını açıkça izleyen sınıflar devrimi ortadan kaldırmak ve Kurucu Meclis işini kapatmak niyetindedirler!

Burjuvazi ile hükümetin izlediği uluslararası politika da daha az alçakça değildir. Kırk aylık savaştan sonra başkent büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bu duruma bir çare olmak üzere hükümetin Moskova'ya taşınması planı ileri sürülüyor. Başkentin bırakılması fikri burjuvaziyi kızdırmıyor. Tersine devrim düşmanı komployu kışkırtmak için düşünülmüş genel politikanın tabii bir parçasıdır bu... Geçici Hükümet, yurt kurtuluşunun barışı gerçekleştirmekte olduğunu anlayacağı, diplomatları ve emperyalistleri atlayarak bütün savaştan bıkmış olan halklara hemen barış yapılması fikrini ortaya atacağı ve savaşın devamını imkânsız kılacağı yerde, Kadetlerin, karşıdevrimcilerin ve İtilaf Devletleri emperyalistlerinin emirlerine uyarak, anlamsızca amaçsız ve plansız olarak, bu canice savaşı sürdürmekte ve yeniden yüz binlerce askeri ve bahriyeliyi yararsız bir ölüme mahkûm etmekte, Petrograd'ı bırakmayı ve devrimi ortadan kaldırmayı tasarlamaktadır. Bolşevik askerler ve bahriyeliler, başkalarının hataları yüzünden öteki askerler ve bahriyelerle birlikte öldükleri bir sırada, Yüksek Komutan denen Kerenski Bolşevik basınını susturmakta devam ediyor. Konseyin belli başlı partileri bu politikaların gönüllü birer kamuflajı olmaktadırlar.

Sosyal Demokratların Bolşevik hizbi olan bizler, bu ihanet hükümetiyle hiçbir ortak yanımız olmadığını ilan ederiz. Resmî perdenin arkasında oynayan bu oyunla, halk katillerinin çalışmalarıyla ortak hiçbir yanımız yoktur. Bu işin bir gününü bile doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak örtmeyi kabul etmiyoruz. Wilhelm'in askerleri Petrograd'ı tehdit ederlerken, Kerenski'nin ve Kornilov'un hükümeti Petrograd'dan kaçmaya ve Moskova'yı bir karşıdevrim üssü haline getirmeye hazırlanmaktadır.

Moskova'daki işçilere ve askerlere dikkatli olmalarını ihtar ediyoruz. Bu konseyi terk ederken bütün Rusya'daki işçilerin, köylülerin ve askerlerin insanlığına ve aklına başvuruyoruz. Petrograd tehlikededir! Devrim tehlikedir! Hükümet tehlikeyi arttırmıştır, hâkim sınıf bu tehlikeyi derinleştirmektedir. Yalnız halkın kendisi, yine kendisini ve ülkeyi kurtarabilecektir.

Halka başvuruyoruz. Yaşasın çabuk, namuslu, demokratik barış! Bütün iktidar Sovyetlere! Bütün topraklar halka! Yaşasın Kurucu Meclis!"

(5)

SKOBELİYEV'E VERİLEN "NAKAZ"

(Çayika tarafından kabul edilen ve Paris Konferansı'na Rus devrimci demokrasisinin temsilcisi olarak katılacak olan Skobeliyev'e verilen talimat).

Barış şu ilkelere dayanmalıdır: "Hiçbir yer ilhak olunmayacak, hiçbir tazminat verilmeyecek, her millet kendi kaderini kendi tayin edecek."

Toprak Sorunları

(1) Alman askerleri Rusya'da istila etmiş oldukları yerlerden çekileceklerdir. Polonya'ya, Litvanya ve Livonya'ya tam olarak kendi kaderlerini tayin etme hakkı tanınacaktır.

(2) Türkiye'de Ermenistan'a özerklik verilecek, yerel hükümetler kurulur kurulmaz kendi kaderini tayin etme hakkı tanınacaktır.

(3) Alsas Loren sorunu, yabancı kuvvetlerin çekilmesinden sonra yapılacak bir plebisitle çözümlenecektir.

(4) Belçika yeniden kurulacaktır. Yapılan hasarlar uluslararası bir fondan ödenecektir.

(5) Sırbistan ve Karadağ yeniden kurulacak ve bir uluslararası fondan yardım görecektir. Sırbistan'ın Adriyatik'te bir mahreci olacaktır. Bosna-Hersek özerk olacaktır.

(6) Balkanlarda ihtilaflı olan bölgelere geçici olarak özerklik tanınacak, sonra plebisit yapılacaktır.

(7) Romanya yeniden kurulacaktır; ancak Romanya Dobruca'ya kendi kaderini kendi tayin etme hakkını tanımaya zorlanacaktır... Romanya, Berlin Antlaşması'nın Musevilere ait maddelerini uygulamaya ve Musevileri yurttaşlığa kabule zorlanacaktır.

(8) İtalya İrridenta'ya geçici bir özerklik verilecek, sonra devletin bağımsızlığı için plebisit yapılacaktır.

(9) Almanlara sömürgeleri geri verilecektir.

(10) Yunanistan'la İran yeniden kurulacaktır.

Denizlerin Serbestliği

Kapalı denizlere açılan bütün boğazlar, Süveyş ve Panama Kanalları da dahil olmak üzere, tarafsızlandırılacaktır. Ticari gemicilik serbest olacaktır. Korsanca faaliyet önlenecektir. Ticaret gemilerinin torpillenmesi yasak edilecektir.

Tazminat

Bütün savaşan devletler, dolaylı ya da dolaysız, herhangi bir tazminat istememeyi taahhüt edeceklerdir. Örneğin, savaş esirlerinin bakımı için hiçbir masrafın ödenmesini istemeyeceklerdir. Savaş sırasında alınmış olan tazminat ve yardımlar iade edilmelidir.

Ekonomik Şartlar

Ticaret anlaşmaları barış şartlarının bir parçası olmayacaktır. Her ülke ticari ilişkilerinde bağımsız olacak ve Barış Antlaşması'yla herhangi bir ekonomik anlaşma yapmaya ya da yapmamaya zorlanamayacaktır. Öte yandan Barış Antlaşması'nda, savaştan sonra ekonomik abluka uygulamamayı ve ayrı gümrük tarifesi anlaşmaları yapmamayı taahhüt edeceklerdir. İmtiyazlı ticaret hakkı hiçbir ayrım yapılmaksızın bütün ülkelere uygulanacaktır.

Barış Garantileri

Barış her ülkenin ulusal temsilci kurumu tarafından seçilecek delegeler arasında toplanacak Barış Konferansı'nda kararlaştırılacaktır. Barış şartları bu ülkelerin parlamentoları tarafından tasdik edilecektir.

Gizli diplomasi kaldırılacaktır; bütün taraflar herhangi bir gizli anlaşma imzalamamayı taahhüt edeceklerdir. Bu gibi antlaşmalar uluslararası yasaya aykırı, dolayısıyla hükümsüz sayılacaktır. Bütün antlaşmalar, çeşitli ülkelerin parlamentoları tarafından onaylanmadıkça hükümsüz sayılacaktır.

Karada ve denizde yavaş yavaş bir silahsızlanmaya gidilecek ve bir milis sistemi kurulacaktır. Başkan Wilson tarafından ortaya atılan "Milletler Cemiyeti" fikrinin şu şartlarla uluslararası yasalara değerli yardımı dokunabilir: (a) bütün uluslar bu cemiyete eşit haklarla girmeye mecbur tutulacaklardır; (b) uluslararası politikalar demokratlaştırılacaktır.

Barış Yolları

İtilaf Devletleri, düşman kuvvetleri herhangi bir zorla ilhaktan vazgeçtiklerini ilan eder etmez barış müzakerelerine başlamak istediklerini hemen açıklayacaklardır.

İtilaf Devletleri, tarafsız ülkelerin de katılacağı genel bir barış konferansı toplanmadıkça herhangi bir barış konuşmasına başlamamayı ve barış antlaşması imzalamamayı taahhüt edeceklerdir.

Stokholm Sosyalist Konferansı'na konulmuş olan bütün *engeller* kaldırılacaktır ve katılma isteğinde bulunan bütün partilere ve örgütlere hemen pasaport verilecektir.

(Köylü Sovyetleri Yürütme Komitesi de yukarıdakinden pek az farklı bir *nakaz* yayımladı.)

(6)

RUSYA ZARARINA BİR BARIŞ YAPILMASI

Avusturya'nın Fransa'ya yaptığı barış teklifi hakkında Ribot'nun açıklaması; 1917 yazında İsviçre'de Bern şehrinde toplanan sözüm ona "Barış Konferansı" (bu "konferansa" bütün savaşan ülkelerin büyük para çıkarlarını temsil eden delegeler katılmıştı); bir İngiliz ajanının Bulgar Kilisesi ileri gelenlerinin yardımıyla konuşma teşebbüsü... Bütün bunlar her iki tarafta Rusya zararına bir barış antlaşması yapmak için kuvvetli bir eğilim olduğunu göstermekteydi. *Kornilov'dan Brest-Litovsk*'a adlı kitabımda bu konuyu daha uzun uzadıya ele alacağım ve Petrograd'da Dışişleri Bakanlığı'nda bulunmuş olan birkaç gizli belgeyi yayımlayacağım.

(7)

FRANSA'DAKİ RUS ASKERLERİ

Geçici Hükümet'in Resmî Raporu

"Rus devrimine ait haberler Paris'e varır varmaz aşırı eğilimli birçok Rusça gazete çıkmaya başladı; gerek bu gazeteler ve gerekse birçok kimse askerlerin arasında dolaşmaya, Bolşevik propagandası yapmaya ve Fransız gazetelerinde çıkan çoğunlukla yanlış haberleri yaymaya başladı. Resmî haberler olmadığı ve durum kesinlikle bilinemediği için bu kampanya askerler arasında hoşnutsuzluk yarattı. Bunun sonucu olarak Rusya'ya dönme isteği ve subaylara karşı bir nefret duygusu uyandı.

Sonunda bu eğilim bir ayaklanma haline geldi. Askerler yaptıkları bir toplantıda, artık savaşmamaya karar verdikleri için talime de çıkmayacaklarını ilan ettiler. Ayaklananların tecrit edilmelerine karar verildi ve General Zankiyeviç Geçici Hükümet'e bağlı olan bütün askerlere, bütün cephaneyi alarak Courtine kampından çıkmalarını emretti. Haziranın 25'inde emir yerine getirildi; kampta yalnız Geçici Hükümet'e 'şartlı olarak' teslim olacaklarını söyleyen askerler kaldı. Dışarıdaki Rus Orduları Başkomutanı, Savaş Bakanlığı Komiseri Rapp ile askerlere etki yapmak isteyen Courtine kampındaki birkaç ünlü eski sürgün, askerleri birkaç kere ziyaret ettiler, fakat bütün bu teşebbüsler başarısızlıkla sonuçlandı ve sonunda Komiser Rapp başkaldıranların silahlarını bırakmalarını ve teslim işareti olarak da

Clairvaux denen yere uygun adım yürümelerini ısrarla istedi. Bu emre kısmen itaat edildi; ilkin 500 asker çıktı, bunlardan 22'si tutuklandı; 24 saat sonra yaklaşık olarak 6.000 asker onları izledi... 2.000 kadar asker kampta kaldı...

Baskının arttırılmasına karar verildi; istihkakları azaltıldı, paraları kesildi ve Courtine köyüne giden yollara Fransız nöbetçileri konuldu. General Zankiyeviç bir Rus topçu tugayının Fransa'dan geçtiğini öğrenince, ayaklanan askerlerin sayısını azaltmak üzere bir piyade ve topçu karışımı birlik kurmak istedi. Başkaldıranlara bir heyet gönderildi; heyet birkaç saat sonra döndü ve konuşmalardan bir sonuç alınamayacağı anlaşıldı. 1 Eylülde General Zankiyeviç başkaldıran askerlere bir ültimatom göndererek silahlarını bırakmalarını istedi ve 3 Eylül saat 10'a kadar emrine itaat etmedikleri takdirde topçu ateşi açtıracağı tehdidinde bulundu.

Emre itaat edilmediği için söylenen saatte hafif bir topçu ateşi açıldı. On sekiz mermi atıldı ve başkaldıranlara bombardımanın daha da şiddetlendirileceği ihtar edildi, 3 Eylül akşamı 160 asker teslim oldu. 4 Eylülde topçu bombardımanı yeniden başladı; saat 11'de 36 mermi atıldıktan sonra başkaldıranlar iki beyaz bayrak çektiler ve silahlarını bırakarak kamptan çıkmaya başladılar. Akşama doğru 8.300 asker teslim oldu, kampta kalan 150 asker o gece makineli tüfeklerle ateş açtılar, 5 Eylülde artık işi bitirmek üzere kampın üzerine ağır bir baraj ateşi açıldı ve askerler kampı yavaş yavaş işgal etmeye başladılar. Başkaldıranlar makineli tüfekleriyle ağır bir ateş açmışlardı. 6 Eylülde kamp tamamıyla işgal edildi... Başkaldıranların silahları ellerinden alındıktan sonra 81 kişi tutuklandı.

Rapor böyleydi. Oysa Dışişleri Bakanlığı'nda ele geçirilen gizli belgelerden yukarıdaki raporun gerçeğe tam olarak uymadığını öğrendik. İlk olay askerlerin, Rusya'daki arkadaşlarının yaptığı gibi, komite kurmaya çalıştıkları sırada çıkmıştı. Rusya'ya geri gönderilmelerini istediler, bu istekleri reddedildi. Fransa'daki etkilerinin iyi olmayacağı düşünülerek Selanik'e gönderilmelerine karar verildi. Askerler gitmek istemediler, böylece çatışma başladı... Başkaldırmadan önce iki ay kadar kampta subaysız kaldıkları ve kötü muamele gördükleri anlaşıldı. Üzerlerine ateş eden "Rus topçu tugayının" adını bulmak için yapılan bütün çabalar boşa çıktı. Bakanlıkta bulunan telgraflar Fransız topçusunun kullanıldığına şüphe bırakmadı...

Askerler teslim olduktan sonra iki yüzden fazlası soğukkanlılıkla kurşuna dizildi.

(8)

TERESÇENKO'NUN SÖYLEVİ (Özet)

"... Dış politika sorunları milli savunma sorunlarına sıkı sıkıya bağlıdır... Ve böylece; milli savunma sorunlarında toplantıların gizli yapılması zorunlu olduğu gibi, dış politikada da bazen aynı gizliliği yürütmek zorunda kalmaktayız.

Alman diplomasisi kamuoyunu etkilemeye çalışıyor... Bu bakımdan, devrimci bir kongreden ve yeni bir kış seferinin imkânsızlığından bağıra bağıra söz eden büyük demokratik örgüt yöneticilerinin açıklamaları tehlikelidir... Bütün bu açıklamalar insan hayatlarına mal olmaktadır...

Devletin şerefi ve itibarı sorunlarına dokunmadan yalnız hükümet mantığından söz etmek istiyorum. Mantık açısından Rusya'nın dış politikası Rusya *çıkarlarının* gerçek bir şekilde anlaşılmış olmasına dayanmalıdır... Bu çıkarlar ülkemizin yalnız kalamayacağını ve bugün İtilaf Devletleri safında yer almış olmamızın doğru bir davranış olduğunu gösterir... Bütün insanlık barış istiyor, fakat anavatanımızın devlet çıkarlarını ihlal edecek utandırıcı bir barışı Rusya'da hiçbir kimse kabul etmeyecektir!"

Konuşmacı, böyle bir barışın, yüzyıllar boyunca olmasa bile, uzun yıllar boyunca dünyada demokratik ilkelerin zaferini geciktireceğine ve ister istemez yeni savaşlar yaratacağına işaret etti.

"Mayıs günlerini herkes hatırlar. O zaman cephelerimizde girişilen fraternizasyon* hareketleri, savaşın yalnızca askeri harekâtın kesilmesi şeklinde basit olarak bitmesi ve ülkemizi utandırıcı ayrı bir barışa sürükleme tehlikesini yaratmıştı... Bu yüzden Rus devletinin, bu usulle savaşa son vermesinin ve çıkarlarını garanti altına almasının doğru olmayacağını cephedeki askerlere anlatmak çok zor oldu."

Teresçenko Temmuz harekâtının mucizeli etkisini, dışarıdaki Rus elçilerine harekâtın ne kadar büyük bir güç kazandırdığını ve Rus zaferlerinin Almanya'da yarattığı hayal kırıklığını anlattı. Aynı zamanda, sonraki Rus yenilgisinin Müttefik ülkelerinde yarattığı hayal kırıklığından da söz etti...

"Rus hükümetine gelince, hükümetimiz Mayısta kabul edilen 'hiçbir yer ilhak edilmeyecek ve ceza niteliğinde hiçbir tazminat verilmeyecek' ilkesine sıkı sıkıya bağlıdır. Biz sadece, halkların kendi kaderlerini kendilerinin ta-

---

* Savaşan taraflar askerlerinin savaşmaktan bezerek karşılıklı siperlerde birbirleriyle dostluk kurmaları. *–çev.*

yin etmesi ilkesinin değil, aynı zamanda emperyalist amaçlardan vazgeçildiğinin ilan edilmesi gerektiğine de inanıyoruz..."

Almanya devamlı olarak barış yapmaya çalışıyor. Almanyada yalnızca barıştan söz edilmektedir; Almanya savaşı kazanamayacağını biliyor.

"Rus dış politikasının savaş amaçlarını açıkça belirtmediği şeklinde hükümete karşı yapılan suçlamaları reddediyorum..."

"İtilaf Devletleri'nin nasıl bir amaç güttükleri sorunu ortaya atılacak olursa önce İttifak Devletleri'nin de üzerinde anlaştıkları amaçları sormak gerekir...

İtilaf Devletleri'ni bağlayan anlaşmaların ayrıntılarını yayımlamamız sık sık isteniyor, fakat halk, İttifak Devletleri'ni bağlayan anlaşmaları bugüne kadar öğrenemediğimizi unutuyor..."

Terensçenko, Almanya'nın birçok küçük tampon devletler yaratmak yoluyla Rusya'yı Batı'dan açıkça ayırmak istediğini söyledi.

"Rusya'nın hayati çıkarlarına darbe vurmak isteyen eğilim önlenmelidir...

Ve bayrağına milletlerin kendi kaderlerini kendileri tayin etme hakkını yazmış olan Rus demokrasisi, uygar halkların (Avusturya-Macaristan'da) baskı altında tutulmalarına soğukkanlılıkla göz yumacak mıdır?

İtilaf Devletleri'nin bizim zor durumumuzdan yararlanacağından, üzerimize kaldırabileceğimizden çok savaş yükü yükleyeceğinden ve barış sorunlarını bizim aleyhimize çözeceğinden korkanlar tamamıyla yanılıyorlar... Düşmanımız, Rusya'ya kendi mallarını satacağı bir pazar olarak bakıyor. Savaşın sonunda zayıf bir durumda bulunacağız ve sınırlarımız Alman mallarına açık olacaktır. Bu durum sanayi bakımından kalkınmamıza engel olacaktır. Bunu önleyecek tedbirleri şimdiden almamız gerekir...

Açıkça ve samimi olarak söylüyorum: Bizi İtilaf Devletleri'ne bağlayan kuvvet kombinezonu *Rusya'nın çıkarlarıdır*... Bundan dolayı barış ve savaş konusundaki görüşlerimiz İtilaf Devletleri'nin görüşlerine mümkün olduğu kadar açık ve tam bir şekilde uyacaktır... Herhangi bir yanlış anlamayı önlemek üzere şunu samimi olarak söylemeliyim ki, Rusya, Paris Konferansı'na *bir tek görüş sunmalıdır*..."

Teresçenko, Skobeliyev'e verilen *nakaz* üzerinde herhangi bir yorumda bulunmak istemedi, yalnızca o sırada Stokholm'de yayımlanmış olan Hollanda-İskandinavya Komitesi Beyannamesi'ne değindi. Bu Beyanname Litvanya ve Livonya'nın özerkliğini ilan ediyordu: "Fakat bu açıkça imkânsızdır," dedi Teresçenko, "çünkü Rusya'nın, Baltık sahillerinde her mevsimde açık olan serbest limanlara ihtiyacı vardır...

Bu konuda dış politika sorunları, aynı zamanda, iç politikaya sıkı sıkıya bağlıdır; çünkü eğer büyük Rusya'nın her yanında kuvvetli bir birlik duygusu olursa her yerde merkezi hükümetten ayrılma arzusu ikide birde ortaya çıkmaz... Bu gibi ayrılmalar Rusya'nın çıkarlarına aykırıdır ve Rus delegeleri bu sorunu ortaya atamazlar..."

(9)

İNGİLİZ FİLOSU

Riga körfezinde yapılan deniz savaşı sırasında, yalnız Bolşevikler değil, Geçici Hükümet de, İngiliz filosunun Baltık'tan isteyerek çekildiğini söyledi. Bu davranış İngiliz gazetelerinin açıkça, Rusya'daki İngilizlerin de yarı açık şekilde ifade ettikleri görüşlerin bir sonucuydu. Onlar "Rusya tükenmiştir! Rusya'ya boş verin!" diyorlardı.

Kerenski ile yapılan konuşmaya bakınız (Ek 12).

General Gurko, çar zamanında Rus ordularının eski Genelkurmay Başkanı'ydı. Çürümüş imparatorluk sarayının ünlü bir adamıydı. Devrimden sonra siyasal ve kişisel geçmişinden ötürü sürgüne gönderilen birkaç kişiden biri oldu. Rusların Riga körfezindeki deniz yenilgisi Londra'da Kral George'un General Gurko'yu kabulü ile aynı zamana rastladı. Rus Geçici Hükümeti General Gurko'yu hem tehlikeli bir Alman taraftarı ve hem de gerici sayıyordu.

(10)

AYAKLANMAYA KARŞI YAPILAN ÇAĞRILAR

İşçilere ve Askerlere:

Yoldaşlar! Gerici güçler Petrograd'da ve öteki şehirlerde durmadan KARGAŞA ve KATLİAMLAR yaratmaya çalışıyor. Bu karanlık güçlere karışıklık gereklidir, çünkü karışıklık onlara devrimci hareketi kanla bastırma fırsatı verecektir. Onlar, düzeni kurmak ve halkı korumak bahanesiyle, devrimci halkın kısa süre önce önlemeyi başardığı Kornilov hâkimiyetini yeniden kuracaklarını umuyorlar. Bu umutlar gerçekleşirse yazık olur! Eğer karşıdevrim başarıya ulaşacak olursa sovyetleri ve ordu komitelerini ortadan kaldıracak, Kurucu Meclis'i dağıtacak, toprağın toprak komitelerine verilmesini durduracak, halkın acele barış yapılması için beslediği umutlara son verecek ve hapishaneleri devrimci askerlerle ve işçilerle dolduracaktır.

Karşıdevrimcilerle Kara Yüzler'in önderleri, yaptıkları hesaplarda, yi-

yecek maddelerinin kötü bir şekilde dağıtılmasının cahil halkta yarattığı ciddi hoşnutsuzluğa, savaşın hâlâ devam etmekte olmasına ve yaşamın genel zorluklarına güvenmektedirler. Asker ve işçilerin yapacakları her gösteri yürüyüşünün bir katliamla sonuçlanacağını, böylece barışçı halkın korkutulacağını ve halkı kanun ve düzeni geri getirenlerin kollarına atacağını umuyorlar.

Bu şartlar altında, iyi bir amaçla da olsa, bugünlerde yapılacak herhangi bir gösteri yürüyüşü girişimi bir cinayet olacaktır. Hükümetin politikasından memnun olmayan bütün bilinçli işçiler ve askerler eğer gösteriye kalkışacak olurlarsa yalnızca kendilerine ve devrime zarar vermiş olacaklardır.

BUNDAN ÖTÜRÜ *ÇAYİKA* HERHANGİ BİR GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ ÇAĞRISINA UYMAMALARINI BÜTÜN İŞÇİLERDEN RİCA EDER.

İŞÇİLER VE ASKERLER! PROVOKASYONA GELMEYİN! YURDUNUZA VE DEVRİME KARŞI GÖREVİNİZİ UNUTMAYIN! BAŞARISIZLIĞA MAHKÛM OLAN GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİYLE DEVRİMCİ CEPHENİN BİRLİĞİNİ BOZMAYIN!

İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri
Merkez Komitesi (*Çayika*)

* * *

Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi
TEHLİKE YAKLAŞIYOR!
Bütün İşçilere ve Askerlere
(Okuyun ve başkalarına da verin)

İşçi ve Asker Yoldaşlar!

Yurdumuz tehlikededir. Bu tehlike yüzünden özgürlüğümüz ve devrimimiz de zor günler geçiriyor. Düşman Petrograd kapılarındadır. Düzensizlik her saat biraz daha *artıyor*. Petrograd'a ekmek getirmek her gün biraz daha zorlaşıyor. Herkes ve herkes, en küçüğünden en büyüğüne kadar, çabasını bir misli daha arttırmalı ve işleri düzenlemeye çalışmalıdır... Yurdumuzu ve özgürlüğümüzü kurtarmalıyız... Orduya daha çok silah ve daha çok yiyecek göndermeliyiz. Büyük şehirlere ekmek lazım. Yurda düzen ve örgüt gerekli.

Ve bu korkunç kritik günlerde birtakım söylentiler ortaya atılıyor, bir YERDE bir gösteri yürüyüşü hazırlanıyormuş, BİRİ asker ve işçileri devrimci düzeni ve barışı yok etmeye çağırıyormuş... Bolşeviklerin gazetesi *Raboçi Put* ateşi körüklüyor: Cahil halka yaltaklanarak onları memnun etmeye çalışıyor, işçileri ve askerleri baştan çıkarıyor, onları hükümete karşı kışkırtıyor ve onlara büyük büyük şeyler vaat ediyor... Cahil insanlar bunlara düşünmeden inanıyorlar... Ve, başka bir yandan da başka türlü söy-

lentiler çıkıyor. Kara Güçler, çarın adamları, Alman casusları ellerini sevinçle ovuşturuyorlar. Onlar Bolşeviklere katılmaya ve Bolşeviklerle birlikte karışıklıkları iç savaşa doğru körüklemeye hazırdırlar.

Bolşeviklerle onların kandırdıkları cahil asker ve işçiler anlamsızca bağırıyorlar: "Kahrolsun hükümet! Bütün İktidar Sovyetlere!" Ve çarın kara uşaklarıyla Wilhelm'in casusları da üzerine tüy dikiyorlar: "Yahudileri dövün, dükkâncıları dövün, pazarları yağma edin, dükkânları yıkın, şarap depolarını yağma edin! Kes, yak, yağma et!"

Ve sonra ne olacak? Korkunç bir kargaşalık. Halkın bir kısmıyla öteki kısmı arasında savaş çıkacak. Düzensizlik daha da artacak ve belki de başkentin sokaklarında yeniden kanlar akacak. Ve sonra... Sonra ne olacak?

Sonra Petrograd'ın yolu Wilhelm'e açılacak. Petrograd'a ekmek gelmeyecek, çocuklar açlıktan ölecek. Cephedeki ordu desteksiz kalacak, siperlerdeki kardeşlerimiz düşman ateşine terk edilmiş olacaklar. O zaman Rusya da öteki ülkelerdeki bütün prestijini kaybedecek, paramızın değeri kalmayacak; her şey o kadar pahalılaşacak ki, yaşamak imkânsız olacak. Uzun zamandan beri beklenen Kurucu Meclis ertelenecek, zamanında toplanması imkânsızlaşacak. Ve sonra... Devrime Ölüm, Özgürlüğümüze Ölüm...

İstediğiniz bu mu, işçiler ve askerler? Hayır! Eğer öyleyse hemen hainlerin aldattığı cahil halka gidiniz ve onlara da sizlere anlattığımız bütün gerçeği anlatınız!

Herkese şunu söyleyiniz ki, BU KORKUNÇ GÜNLERDE SİZİ HÜKÜMETE KARŞI GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ İÇİN SOKAĞA ÇAĞIRAN HERKES YA ÇARIN GİZLİ BİR AJANIDIR, PROVOKATÖRDÜR, YA HALK DÜŞMANLARININ AKILSIZ BİR YARDIMCISIDIR, YA DA WILHELM'İN SATILMIŞ BİR CASUSUDUR!

Her bilinçli devrimci işçi, her bilinçli köylü, her devrimci asker, hükümete karşı yapılacak bir gösteri yürüyüşünün ve başkaldırmanın halka zararını anlamış olan herkes, bir araya gelmeli ve halk düşmanlarının özgürlüğümüzü yok etmelerine izin vermemelidir.

Menşevik - Oborontsi Petrograd
Seçim Bölgesi Komitesi

(11)

MİLİUKOV'UN SÖYLEVİ (Özet)

"Öyle anlaşılıyor ki, yurt savunmasının bizim başlıca görevimiz olduğunu ve bunu sağlamak için orduda disiplin ve geride düzen kurmamız gerek-

tiğini herkes kabul etmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için yalnız işleri takip etmekle yetinmeyen, aynı zamanda kuvvet de kullanan cesur bir iktidar bulunmalıdır... Bütün kötülükler, yerli, gerçek bir Rus dış politikası görüşü yerine enternasyonalci görüşün geçmesinden doğuyor.

Soylu Lenin, Rusya'dan eskimiş Batı'yı yeniden diriltecek yeni bir dünyanın doğacağını ve böylece eski doktriner sosyalizmin yerini aç yığınların yeni dolaysız hareketinin alacağını, insanlığı ileri götürerek sosyal cennetin kapılarını kırmaya zorlayacağını söylerken yalnızca soylu Keroyevski'yi taklit etmiş olmaktadır...

Bu adamlar Rusya'nın dağılmasıyla bütün kapitalist rejimin de dağılacağına gerçekten ve içten inanmaktadırlar. Bu görüşten hareket ederek savaş sırasında bilinçsizce bir ihanet yapmaktan çekinmiyorlar, askerlere siperleri bırakmalarını, dış düşmanla çarpışacakları yerde bir iç savaş yaratmalarını ve mülk sahiplerine ve kapitalistlere saldırınalarını hiç çekinmeden söylüyorlar..."

Miliukov'un sözleri burada soldan gelen şiddetli bağırmalarla kesildi. Sosyalistlerin ne zaman böyle bir şey öğütlediklerini soruyorlardı.

"Martov, yalnız proletaryanın devrimci baskısının emperyalist kliklerin kötü niyetini suçlayabileceğini ve önleyeceğini ve bu kliklerin diktatörlüklerini ortadan kaldırabileceğini söylüyor... Silahların sınırlanması için hükümetler arasında bir anlaşmaya varılamayacağını, ancak bu hükümetleri silahsızlandırmak ve askeri sistemi kökten demokratlaştırmakla bunun gerçekleşeceğini söylüyor..."

Miliukov çok sert bir şekilde Martov'a çattı ve sonra Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilere döndü. Onları sınıf savaşı ilkesini bırakmadan hükümete bakan olarak girmekle suçladı.

"Alman ve İtilaf Devletleri'nin sosyalistleri, bu efendileri oldukça açık bir horgörü ile ele aldılar ve bunun Rusya lehine olduğuna karar vererek bize bazı peygamberler gönderdiler.

Bizim demokrasimizin formülü çok basittir; dış politika olmayacak, diplomasi sanatı kalkacak, hemen demokratik bir barış yapılacak, İtilaf Devletleri'ne denecek ki, 'Biz hiçbir şey istemiyoruz, bizim uğrunda dövüşecek hiçbir şeyimiz yok!' Ve sonra karşımızdakiler de aynı açıklamaları yapacaklar ve insanlar arasındaki kardeşlik böylece kurulmuş olacak!"

Miliukov Zimmerwald Beyannamesi'ne çattı ve "sizi ebediyen töhmet altında tutacak olan bu uğursuz belge"nin etkisinden Kerenski'nin bile kurtulamadığını söyledi. Skobeliyev'e çattı, hükümetinin dış politikasına karşı olduğu halde yabancı toplantılarda Rusya'yı temsil etmesinin garip olacağı-

nı, herkesin, "Bu bay ne istiyor, onunla ne konuşabiliriz?" diyeceğini söyledi. *Nakaz*'a gelince, Miliukov kendisinin bir pasifist olduğunu, bir uluslararası tahkim kurulunun kurulması, silahların sınırlandırılması, parlamentonun gizli diplomasi üzerinde denetiminin bulunması gerektiğine inandığını, bunun gizli diplomasinin kaldırılması demek olmadığını söyledi.

Nakaz'daki sosyalist fikirler konusunda da konuşan Miliukov zafersiz barış, ulusların kendi kaderlerini kendileri tayin etmeleri, ekonomik savaşın kaldırılması prensiplerini savunan bu fikirlere "Stockholm fikirleri" diyerek şunları söyledi:

"Alman başarıları kendilerine devrimci demokrasi adını verenlerin başarılarıyla doğrudan doğruya orantılıdır. 'Devrimin başarılarıyla' orantılıdır demek istemiyorum; devrimci demokrasinin uğrayacağı yenilgilerin devrimin zaferleri olduğuna inanıyorum...

Sovyet liderlerinin dışarıdaki etkileri önemsiz değildir. Bir insanın, bu salonda devrimci demokrasinin dış politikadaki etkisinin, bakanın Rusya'nın şeref ve haysiyetinden söz etmeye cesaret edemeyeceği kadar kuvvetli olduğuna inanması için, sadece Dışişleri Bakanı'nın söylevini dinlemesi kâfidir!

Sovyetlerin *nakaz*'ında Stockholm Beyannamesi'ndeki fikirlerin iki yönde geliştirilmiş olduğunu görebiliriz: Biri ütopyacılık, ötekisi Alman çıkarları..."

Soldan gelen hiddetli bağırmalarla sözleri kesilen ve Başkan'dan ihtar alan Miliukov diplomatlar tarafından değil, halk meclisleri tarafından yapılan barış tekliflerinin ve düşmanın ilhaklarından vazgeçer geçmez barış konuşmalarına başlama düşüncesinin Alman taraftarlığı olduğunda direndi. Kuhlman son günlerde kişisel bir açıklamanın sadece o açıklamayı yapanı bağladığını söylemiştir... "ama, böylelikle, İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'nin arkasından gitmeden önce Almanların arkasından gitmiş olacağız..."

Miliukov, Litvanya ve Livonya bağımsızlıklarını ele alan bölümlerin Rusya'nın çeşitli bölgelerinde Alman parası ve yardımıyla yapılan milliyetçilik propagandasının belirtileri olduğunu söyledi... Soldan yükselen gürültüler arasında, *nakaz*'ın Alsas Loren, Romanya ve Sırbistan konularındaki maddelerini Almanya ve Avusturya'daki milliyetler konusundaki maddeleriyle karşılaştırdı. *Nakaz*'ın, düşündüğünü söylemekten çekinerek, dahası, Rusya'nın büyüklüğünü göz önüne almaktan korkarak, Avusturya ve Alman görüşlerini benimsediğini söyledi. Çanakkale Rusya'ya ait olmalıydı...

"Askerin ne için dövüştüğünü bilmediğini ve bunu bildiği zaman dövüşeceğini durmadan söylüyorsunuz... Askerin ne için dövüştüğünü bilmediği doğrudur; ama şimdi siz ona dövüşmek için bir neden olmadığını, ulusal çıkarlarımız bulunmadığını, yabancı amaçlar için çarpıştığımızı söylemiş bulunuyorsunuz..."

Miliukov, Amerika'nın yardımıyla "İnsanlık davasını kurtaracak olan" Müttefikler'i övdükten sonra sözlerine şöyle son verdi:

"Bizim korkak ve duraksayan adımlarla yürümeye başladığımız yolda uzun zamandan beri yürüyen ileri Batı demokrasileri, bu insanlık ışıkları, çok yaşasın! Yaşasın bizim cesur Müttefiklerimiz!"

(12)

KERENSKİ İLE KONUŞMA

Associated Press muhabiri atıldı. "Bay Kerenski," diye başladı, "İngiliz ve Fransız halkı devrimden ötürü hayal kırıklığına uğradılar..."

Kerenski, "Evet, biliyorum," diye yarı şaka, sözünü kesti. "Dışarıda artık devrim modası geçti de ondan!"

"Rusların artık dövüşmemelerini nasıl izah ediyorsunuz?"

Kerenski şaşırdı. "Bu saçma bir soru. Müttefiklerin içinde ilk önce Rusya savaşa girdi ve uzun zamandır savaşın yükünü taşıyor. Rusya'nın kaybı bütün öteki ulusların kayıplarının toplamından çok daha büyük. Bugün Rusya'nın Müttefikler'den, daha büyük kuvvetler ileri sürmelerini istemeye hakkı vardır." Bir an durdu ve soru sahibine baktı. "Siz Ruslar artık niye dövüşmüyor diye soruyorsunuz, Ruslar da -Alman Donanması Riga körfezine gelmişken- İngiliz Donanması nerede diye soruyor?" Yeniden birdenbire durdu ve birden parladı. "Rus devrimi yenilmemiştir ve devrimci ordu da yenilmemiştir. Orduda örgütü bozan devrim değildir; bu örgütü eski rejim yıllarca önce bozmuştur. Ruslar neden savaşmıyor? Söyleyeyim size. Çünkü halk yığınları ekonomik bakımdan yorulmuşlardır, çünkü Müttefikler'den beklediklerini bulamamışlardır!"

Yukarıya bir kısmı alınan bu konuşma Amerika'ya telle bildirildi; konuşma birkaç gün sonra Amerika Dışişleri tarafından "değiştirilmek" üzere geri gönderildi. Kerenski kabul etmedi; ancak sekreteri Dr. David Soskice değişikliği yaptı, konuşmanın Müttefikler'e çatan kısımları çıkarıldı ve öylece dünya basınına verildi...

BÖLÜM III'ÜN EKLERİ

(1)

FABRİKA-ATÖLYE KOMİTELERİNİN ALDIĞI KARAR

İşçi Denetimi

1. (64. sayfaya bakınız).
2. Parti örgütleri politikada, sendikalar çalışmada, kooperatifler tüketim ve edebiyat kulüpleri kültür alanlarında nasıl sağlıklı birer örgüt iseler, İşçi Denetimi örgütü de sanayi üretimi alanında aynı sağlıklı faaliyetin bir belirtisidir.
3. Fabrikaların iyi ve aralıksız çalışmasında işçi sınıfının kapitalistlerden daha çok çıkarı vardır. İşçi Denetimi, bu bakımdan modern toplumun, bütün halkın çıkarları için, yalnızca kendi maddi kârlarını ya da siyasi imtiyazlarını düşünen fabrika sahiplerinin gelişigüzel kararlarından daha büyük bir güvenlik taşımaktadır. Bundan ötürü proletarya İşçi Denetimini yalnız kendi çıkarı için değil, bütün yurdun çıkarları için de istemektedir ve bu istek hem devrimci köylü hem de devrimci ordu tarafından desteklenmelidir.
4. Tecrübe gösteriyor ki, kapitalist sınıf çoğunluğunun devrime karşı düşmanca davranışı karşısında, hammaddelerin ve yakıtın iyi bir şekilde dağılımı, aynı zamanda fabrikaların verimli olarak işletilmesi İşçi Denetimi olmadan mümkün değildir.
5. Yalnız işçilerin işe karşı bilinçli tutumlarını besleyecek ve onlara işin sosyal anlamını anlatacak olan kapitalist teşebbüsler üzerindeki İşçi Denetimi, işte sağlam bir disiplin gelişmesine ve iş verimliliğinin artmasına yarayacak şartları yaratabilir.
6. Sanayinin savaş sanayisinden barış sanayisine çevrilmesi, işgücünün ülke üzerinde ve aynı zamanda çeşitli fabrikalar arasında yeniden dağılımı, büyük sarsıntılar olmadan, ancak işçilerin kendi kendilerini demokratik olarak yönetmesiyle mümkündür... Bundan ötürü İşçi Denetiminin gerçekleşmesi sanayinin seferber halden çıkarılması için zorunludur.
7. Rusya Sosyal Demokratik İşçi Partisi'nin *(Bolşevikler) ilan* etmiş olduğu slogan gereğince İşçi Denetiminin beklenen sonucu almak için ülke çapında bütün kapitalist girişimlere yaygınlaştırılması, bunun gelişigüzel ve sistemsiz olarak örgütlenmemesi gerekir. İşçi Denetimi iyice planlanmalı ve ülkenin sınai hayatının bütününden ayrılmamalıdır.

8. Ülkenin ekonomik hayatı –sanayisi, tarımı, ticareti ve ulaşımı– bir tek birleştirilmiş plana bağlı olmalı, bu plan büyük halk yığınlarının kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmelidir; seçilmiş temsilciler tarafından onaylanmalı, ulusal ve yerel örgütler tarafından bu temsilcilerin direktifi altında yürütülmelidir.
9. Planın tarım işçileriyle ilgili olan kısmı köylü ve tarım işçileri örgütlerinin denetimi altında yürütülmelidir, ücretli işçiler tarafından işletilen sanayi, ticaret ve ulaşım ile ilgili kısmını ise İşçi Denetimi denetlemelidir. İşçi Denetiminin sınai fabrikalar içindeki tabii organları fabrika-atölye komiteleri ve buna benzer komiteler olacaktır; emek pazarında da sendikalar bulunacaklardır.
10. Herhangi bir işkolunda sendikaların işçilerin çoğunluğu için düzenlemiş oldukları toplu iş sözleşmeleri, belirli bir bölgede çalışan o çeşit işkolundaki bütün fabrika sahiplerini bağlamalıdır.
11. İstihdam büroları, sanayi planının bütünü çevresinde ve ona göre işleyen sınıf örgütleri olarak, sendikaların denetimi ve yönetimine bırakılmalıdır.
12. Sendikalar, iş sözleşmelerine ya da iş yasalarına aykırı hareket eden bütün işverenlere karşı ve aynı zamanda, herhangi bir işkolundaki tek bir işçi adına, kendi başlarına, yasal takibe geçme hakkına sahip olmalıdır.
13. Sendikalar, üretim, dağılım ve çalışma üzerindeki İşçi Denetimini ilgilendiren bütün sorunlar hakkında, fabrika-atölye komiteleri kanalıyla ayrı ayrı işletmelerin işçilerine danışmalıdır.
14. İşe girme ve işten çıkarma, tatil, ücret kademeleri, çalışmaktan kaçınma, verim ve ustalık derecesi, sözleşmeleri feshetme sebepleri, idare ile uzlaşmazlık sorunları ile fabrikanın iç işleyişini ilgilendiren buna benzer sorunlar, yalnızca fabrika-atölye komitesinin bulgularına göre çözümlenecek ve komite fabrika yönetiminin herhangi bir üyesini konuşmalara katılmaktan alıkoyabilme hakkına sahip olacaktır.
15. Fabrika-atölye komitesi, fabrikanın hammadde, yakıt, sipariş, işçi ve teknik eleman (teçhizat dahil) durumunu ve öteki bütün malzeme ve sözleşmelerini denetlemek ve aynı zamanda fabrikanın genel, sanayi planına bağlılığını sağlamak üzere bir komisyon kurar. Fabrika yönetimi İşçi Denetimi organlarına yarayacak bütün bilgiyi, işi ilgilendiren her türlü hususları komiteye bildirecek ve ona yardım edecektir; verilecek olan bu bilgilerin doğruluğunu sağlayacak ve fabrika-atölye komitesinin isteği üzerine şirketin defterlerini ibraz edecektir.

16. Fabrika-atölye komiteleri, yönetimin yasal olmayan herhangi bir hareketini tespit ettikleri ya da yalnız işçiler tarafından incelenmesine ya da önlenmesine imkân olmayan bu gibi yasadışı hareketlerden şüphelendikleri zaman, durum o iş kolundan sorumlu Fabrika-Atölye Komiteleri Bölge Merkez Örgütü'ne getirilecek, o örgüt de durumu genel sanayi planının uygulanmasından sorumlu kurumlarla tartışacak ve durumu önleyecek yollar bulacak, dahası fabrikayı müsadereye kadar gidecektir.
17. Çeşitli fabrikaların fabrika-atölye komiteleri birliği çeşitli sanayi kolları temeline göre kurulacak, böylelikle bütün sanayi kolları üzerindeki denetim kolaylaştırılmış ve genel sanayi planının içine alınmış olacaktır; ve, aynı zamanda, siparişlerin, hammaddelerin, yakıtın, teknik ve işgücünün çeşitli fabrikalar arasında verimli bir dağılım planı yaratılacak ve işkollarına göre örgütlenmiş olan sendikalarla işbirliği kolaylaşmış olacaktır.
18. Sendika ve fabrika-atölye komiteleri merkez şehir kurulları, genel sanayi planını işlemek ve uygulamak ve şehirlerle köyler (işçilerle köylüler) arasındaki ekonomik ilişkileri örgütlemek üzere kurulmuş olan taşra ve bölge kurumlarındaki proletaryanın karşılığıdır. Bunlar aynı zamanda, İşçi Denetiminin kendi bölgelerini ilgilendiren konularda, fabrika-atölye komiteleri ve sendika yönetimlerinin son yetkili katı olacaklar ve üretim rutininde işçi disiplinini ilgilendiren zorlayıcı yönetmelikler çıkaracaklardır. Bu yönetmelikleri, aynı zamanda, işçilerin kendi oylarıyla da onaylamaları gerektir.

(2)

BURJUVA BASININ BOLŞEVİKLER ÜZERİNE YAZDIKLARI

Ruskaya Voliya. Ekim 28. "Son karar anı yaklaşıyor... Bu, Bolşevikler için son karar günüdür. Ya onlar bize... 16 - 18 Temmuz olaylarının bir ikincisini yaratacaklar, ya da, planları ve niyetleriyle, kendilerini bilinçlice ulusal olan her şeyden ayırmak isteyen boş politikalarıyla, yenildiklerini kabul edeceklerdir...

Bolşeviklerin başarı şansları nedir?

Buna cevap vermek zor, çünkü onların belli başlı desteği... halk yığınlarının cehaletidir. Bunu işliyorlar, hiçbir şeyin durduramayacağı bir demagoji ile bunun üzerinde çalışıyorlar...

Hükümet bu olaylara karışmalıdır. Cumhuriyet Konseyi'nin moral desteğini sağlayarak Bolşevikler karşısında kesin bir durum almalıdır...

Ve eğer Bolşevikler meşru iktidara karşı bir ayaklanmayı kışkırtacak ve Alman işgalini böylece kolaylaştıracak olurlarsa, onlara asi ve hain muamelesi yapılmalıdır..."

Birjevya Viyedomosti, Ekim 28. "Artık Bolşevikler kendilerini demokrasiden ayırmış bulunuyorlar; onlara karşı savaş çok kolaydır artık; ve Bolşevizme karşı çarpışmak için Bolşeviklerin gösteri yapacakları zamana kadar beklemek doğru değildir. Hükümet gösteriye bile izin vermemelidir...

"Bolşeviklerin ayaklanma ve anarşi çağrıları ceza mahkemelerince cezalandırılacak hareketlerdir ve en hür ülkelerde bile bunları yapanlar ağır cezalara çarptırılırlar. Çünkü Bolşeviklerin yaptığı, hükümet ya da dahası iktidara karşı siyasi bir savaş değildir; bu anarşi, kıyım ve iç savaş propagandasıdır. Bu propaganda kökünden kazınmalıdır; bir kıyım kışkırtmasına karşı harekete geçmek için kıyımın fiilen yapılmasına kadar beklemek garip olur..."

Novoye Vremya. Kasım 1. "... Neden hükümet 12 Eylül ya da 3 Ekim üzerinde durmuyor da 2 Kasım üzerinde duruyor? (Sovyetlerin kongre tarihi.)

Rusya ilk defa yanıp kül olmuyor, bu korkunç yangının dumanları Müttefikler'imizin gözlerini ilk defa yakmıyor...

Hükümet iktidara, geldiğinden beri anarşiyi durdurmak için bir tek karar çıkarmış mıdır ya da herhangi bir kimse Rus yangınını söndürmeye teşebbüs etmiş midir?

Yapılacak başka işler vardı...

Hükümet dikkatini daha acele bir soruna çevirmiştir. Bir ayaklanmayı (Kornilov teşebbüsü) bastırmıştır, şimdi herkes bu ayaklanma üzerine şunu soruyor: 'Böyle bir şey var mıydı?' "

(3)

"ILIMLI" SOSYALİST BASININ BOLŞEVİKLER ÜZERİNE YAZDIKLARI

Diyelo Naroda (Sosyalist Devrimci). Ekim 28. "Bolşeviklerin devrime karşı işledikleri en büyük suç, halk yığınlarının çektiği büyük ızdırapları yalnızca devrimci hükümetin kötü niyetlerine yormalarıdır; oysa, aslında bu felaketler objektif nedenlerden ileri gelmektedir.

Hiçbirini tutamayacaklarını bildikleri halde halk yığınlarına büyük vaatlerde bulunuyorlar, halkı yanlış yola sürüklüyorlar, bütün dertlerin kaynağı olarak yanlış yeri gösteriyorlar...

Bolşevikler devrimin en tehlikeli düşmanlarıdır...

Diyen (Menşevik). Ekim 30. '"Basın özgürlüğü' gerçekten bu mudur? *Novaya Rus* ile *Raboçi Put* her gün açıkça ayaklanmayı kışkırtıyor. Bu gazeteler her gün sütunlarında fiilen suç işlemektedirler. Her gün halkı kıyıma sürüklemektedirler... 'Basın özgürlüğü' bu mudur..?

Hükümet kendisini ve bizi savunmalıdır. Kanlı ayaklanmalar yurttaşların hayatlarını tehlikeye attığı bir sırada hükümet makinesinin pasif kalması için direnmeye hakkımız vardır..."

(4)

"YEDİNSTVO"

Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesinden birkaç hafta sonra Plehanov'un gazetesi *Yedinstvo* yayımını kesti. Halk arasındaki söylentilerin tersine *Yedinstvo* Bolşevik hükümeti tarafından kapatılmış değildir; son sayısındaki bir bildiride *aboneleri azaldığı* için yayıma devam edemeyeceği bildiriliyordu...

(5)

AYAKLANMAYA KARŞI ÇAĞRI
Merkez Ordu Komitesi'nden

"... Her şeyden önce, birer halk kuvveti organı olan Cumhuriyet Konseyi'ne ve *Çayika*'ya uyarak Geçici Hükümet tarafından temsil edilen örgütlenmiş halk çoğunluğu iradesinin şaşmaz bir şekilde uygulanması üzerinde dayatıyoruz...

Bir hükümet buhranının, örgütsüzlük, ülkenin mahvı ve iç savaş yaratabileceği bir sırada bu iktidarı zorla alaşağı etmek için yapılacak bir gösteri, ordu tarafından devrim düşmanı bir hareket sayılacak ve silah zoruyla bastırılacaktır...

Özel grupların ve sınıfların çıkarları bir tek çıkara boyun eğmelidir, bu da üretimin arttırılması ve ihtiyaç maddelerinin iyi bir şekilde dağıtılması olmalıdır...

Sabotaj yapanlar, örgütleri bozanlar ya da düzensizlik çıkaranlar, bütün kaçaklar, aylaklar, yağmacılar, ordu gerisinde mecburi hizmete tabi tutulmalıdır...

Geçici Hükümet'i, halkın iradesini çiğneyen bu insanlardan bu devrim düşmanlarından, cephe gerisinde, cephede, düşman ateşi altındaki siperlerde, iş taburları kurmaya çağırıyoruz..."

(6)

6 KASIM GECESİ OLAYLARI

Akşama doğru Kızıl Muhafızlar burjuva basınının matbaalarını işgal etmeye başladılar. Bu matbaalarda *Raboçi Put, Soldat* ile yüz binlerce sayıda çeşitli bildiriler basılınaya başlandı. Şehir Milisine buraları temizleme emri verildi, ama Milis buralarda barikatlar kurulduğunu ve silahlı adamlarca korunduğunu gördü. Matbaalara hücum emrini alan askerler emre itaat etmediler.

Gece yarısına doğru bir albay bir *yunker* takımıyla "Serbest Düşünce" kulübüne geldi. Elinde *Raboçi Put* başyazarını yakalama emri vardı. Birden sokakta bir kalabalık toplandı ve *yunker*'leri linç etmek istedi. Bunun üzerine albay kendisinin ve *yunker*'lerin tutuklanarak Peter-Paul hapisanesinde emniyet altına alınmalarını rica etti. İsteği yerine getirildi.

Gece yarısı saat 1'de Smolni'den gelen bir asker ve bahriyeli kıtası Telgrafhane'yi işgal etti. 1.35'te Postahane işgal edildi. Sabaha doğru Askeri Otel ve saat 5'te Telefon Santrali ele geçirildi. Gün doğarken Merkez Bankası'nın çevresi sarıldı. Saat 10'da Kışlık Saray'ın çevresine bir asker kordonu çekildi.

BÖLÜM IV'ÜN EKLERİ

(1)

7 KASIM OLAYLARI

Kerenski sabah saat 4'ten gün ışıyıncaya kadar Petrograd Kurmay Karargâhında kaldı, Kazaklara ve Petrograd içinde ve çevresinde bulunan subay okullarındaki *yunker*'lere oradan emirler gönderdi. Hepsi de hareket geçemeyecekleri cevabını verdiler.

Şehrin komutanı Albay Polkovnikov, herhalde hiçbir planı olmadan, Kurmay ile Kışlık Saray arasında gidip geldi. Kerenski köprülerin açılması emrini verdi; üç saat hiçbir hareket görülmedi. Sonra bir subayla beş asker kendi kararlarıyla fırladılar. Kızıl Muhafız kordonunu yardılar ve Nikolay köprüsünü açtılar. Fakat onlar gider gitmez birtakım bahriyeliler hemen köprüyü yeniden kapadılar.

Kerenski *Raboçi Put* matbaalarının işgalini emretti. Görevi alan suba-

ya bir manga asker verileceği söylendi; iki saat sonra birtakım *yunker* vaat edildi; sonra emir unutuldu.

Postahane ile Telgrafhane'nin yeniden ele geçirilmesine teşebbüs edildi; bir iki el ateş edildi, sonra hükümet askerleri artık sovyetlere karşı durmayacaklarını bildirdiler.

Yunker'lerden gelen bir heyete Kerenski şunları söyledi: "Geçici Hükümet'in Başkanı ve Yüksek Komutan olarak, ben hiçbir şey bilmiyorum. Size hiçbir tavsiyede bulunamam; ama eski bir devrimci olarak sizden, siz genç devrimcilerden, yerlerinizde kalmanızı ve devrimin kazançlarını korumanızı istiyorum."

7 Kasım günü Kişkin'in verdiği emirler:

"Geçici Hükümet'in kararıyla... Petrograd'da düzenin yeniden kurulması için olağanüstü yetkilerle görevlendirilmiş bulunarak bütün sivil ve askeri makamların komutasını tamamıyla elime almış bulunuyorum..."

"Geçici Hükümet'in bana vermiş olduğu yetkilere dayanarak Albay George Polkovnikov'u Petrograd Askeri Bölge Komutanlığından affettim..."

Başbakan yardımcısı Konovalov'un 7 Kasımda imzaladığı *Halka Çağrı:*

"Yurttaşlar! Anayurdumuzu, cumhuriyeti ve özgürlüğünüzü koruyunuz. Manyaklar halkın seçmiş olduğu tek hükümet olan Geçici Hükümet'e karşı ayaklanmış bulunuyorlar...

Geçici Hükümet'in üyeleri, anavatanın selameti, düzenin yeniden kurulması ve Rusya'nın ve Rus halklarının gelecekteki hâkimi olacak olan Kurucu Meclis'in toplanması için gereken görevleri yapacaklar, yerlerinde kalacaklar ve işlerine devam edeceklerdir...

Yurttaşlar, Geçici Hükümet'i desteklemelisiniz. Otoritesini kuvvetlendirmelisiniz. Bütün özgürlük ve düzen düşmanlarının ve çarlık rejimi taraftarlarının, devrimin kazançlarını ve anayurdumuzun geleceğini yok etmek, Kurucu Meclis'i yıkmak için katıldıkları bu manyaklara karşı geliniz...

Yurttaşlar, düzen ve bütün halkların mutluluğu adına, Geçici Hükümet'in otoritesini savunmak üzere Geçici Hükümet'in çevresinde örgütleniniz..."

Geçici Hükümet'in bildirisi:

"Petrograd Sovyeti... Geçici Hükümet'in yıkıldığını bildirmiş ve Peter-Paul kalesinin ve Neva'da demirli bulunan *Avrora* kruvazörünün toplarıyla Kışlık Saray'ı döveceğini söyleyerek iktidarın kendisine verilmesini istemiştir.

Hükümet, iktidarını ancak Geçici Meclise teslim edebilir; bu bakımdan hükümet teslim olmamaya, halktan ve ordudan yardım istemeye karar ver-

miş bulunuyor. *Stavka*'ya bir telgraf çekildi; kuvvetli bir asker kıtasının gönderilmekte olduğu cevabı alındı...

Ordu ve halk, cephe gerisinde isyan çıkarmak isteyen Bolşeviklerin bu sorumsuz teşebbüslerine katılmamalıdır..."

Sabah saat 9'a doğru Kerenski cepheye hareket etti.

Akşama doğru bisikletli iki asker Genelkurmay Karargâhı'nın önünde durdu ve kendilerinin Peter-Paul kalesi garnizonunun temsilcileri olduklarını söylediler. Askerler Kişkin, Rutenburg, Palçinski, General Bagratuni, Albay Paradiyelov ile Kont Tolstoy'un bulundukları kurmay toplantı odasına girerek kurmayın hemen teslim olmasını istediler; istekleri reddedildiği takdirde karargâh bombalanacaktı... Bir panik havası içinde geçen iki toplantıdan sonra kurmay Kışlık Saray'a çekildi ve karargâh Kızıl Muhafızlar tarafından işgal edildi...

Akşam geç vakit, birkaç Bolşevik zırhlı arabası Saray meydanının çevresinde dolaştı ve sovyet askerleri *yunker*'lere seslenmeye çalıştılar ama başaramadılar...

Saraya karşı ateş yaklaşık olarak akşam saat 7'de başladı...

Gece saat 10'da üç yandan birden topçu bombardımanı başladı mermilerin çoğu boşa düştü. Yalnız üç küçük şarapnel sarayın ön yüzüne çarptı...

(2)

KERENSKİ'NİN KAÇIŞI

7 Kasım günü sabah saat 7'de Petrograd'dan ayrılan Kerenski otomobille Gaçina'ya vardı, orada kendisine özel bir vagon verilmesini istedi. Akşama doğru Pskov vilayetinin bir kasabası olan Ostrov'daydı. Ertesi sabah Kazakların da katılmasıyla yerel İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri'nin özel bir toplantısı yapıldı. Ostrov'da 6.000 Kazak vardı.

Kerenski toplantıda konuştu. Bolşeviklere karşı yardım istedi ve hemen hemen yalnız Kazaklara hitap etti. Asker delegeleri protesto ettiler.

"Neden buraya geldin?" diye bağrışmalar oldu. Kerenski cevap vererek, "Kazaklardan Bolşevik ayaklanmasını bastırmak için yardım istemeye!" dedi. Bu söz üzerine şiddetli protestolar oldu. Kerenski sözüne devam ettikçe gürültüler de arttı. "Kornilov teşebbüsünü ben önledim, Bolşeviklerinkini de ben önleyeceğim!" Gürültüler o kadar arttı ki, Kerenski kürsüden inmek zorunda kaldı...

Asker delegeleri ile Ussuri Kazakları Kerenski'yi yakalamaya karar verdiler, fakat Don Kazakları önlediler ve Kerenski'yi trenle oradan uzaklaştır-

dılar... O gün kurulan bir Askerî Devrimci Komite durumdan Pskov garnizonunu haberdar etmek istedi ama telefon telleri kesilmişti.

Kerenski Pskov'a varamadı. Devrimci askerler başkente asker gitmesin diye demiryolunu kesmişlerdi. Kerenski 8 Ekim gecesi otomobille Luga'ya vardı. Orada yerleşmiş bulunan Ölüm Taburları kendisini iyi karşıladılar.

Ertesi gün trenle güney batı cephesine gitti ve Karargâhtaki ordu komitesini ziyaret etti. 5. Ordu Bolşeviklerin başarı haberlerinden çok memnundu ve ordu komitesi Kerenski'ye herhangi bir yardım vaadinde bulunamayacağını söyledi.

Kerenski oradan Moghilev'deki *Stavka*'ya gitti. Oradan cephenin çeşitli bölümlerinden on alaya Petrograd'a yürüme emrini verdi. Askerler hemen hemen oybirliğiyle bunu reddettiler; yola çıkan alaylar da yolda durduruldular. Sonunda beş bin kadar Kazak Kerenski'yi izledi...

(3)

KIŞLIK SARAY'DA YAPILAN YAĞMA

Kışlık Saray'da yağma olmadığını iddia etmiyorum. Gerek Kışlık Saray'ın düşmesinden sonra ve gerekse *önce*, oldukça çok sayıda ufak tefek hırsızlıklar olmuştur. Sosyalist Devrimci gazete *Narod* ile Şehir Duması üyelerinin 500 milyon ruble değerinde eşya çalındığı iddiaları ise tamamıyla abartılıdır.

Saraydaki en önemli sanat hazineleri -tablolar, heykeller, halılar, az bulunan porselenler ve eski silahlar- Eylül ayında Moskova'ya nakledilmişti. Kremlin'in Bolşevikler tarafından alınmasından on gün sonra bu eserler İmparatorluk Sarayının alt katında iyi bir durumda idi. Ben buna kendim tanıklık ederim...

Kışlık Saray'ın alınmasından sonra birkaç gün sarayda serbestçe gezmesine müsaade edilen halk arasından bazı kimseler aşağı yukarı 50 bin ruble değerinde gümüş takımları, saatler, yatak örtüleri, bazı eski değerli vazoları ve yarı değerli taşları alıp götürmüşlerdir.

Bunun üzerine Sovyet hükümeti hemen, özel bir komisyon kurdu. Bu komisyonda sanatçılar ve arkeologlar vardı; çalınmış eşyayı bulmakla görevliydiler. Kasımın 11'inde iki bildiri yayımlandı:

PETROGRAD YURTTAŞLARI!

7- 8 Kasım gecesi Kışlık Saray'dan çalınmış olan eşyaları bulabilmek

için çaba göstermelerini ve bulduklarını Kışlık Saray Komutanlığına getirmelerini bütün yurttaşlardan acele olarak rica ediyoruz.

Çalınmış eşyayı, antikaları alanlar ve bunları sakladıkları anlaşılanlar kanun bakımından sorumlu sayılacaklar ve bütün şiddetiyle cezalandırılacaklardır.

Müzeleri ve Sanat Koleksiyonlarını Koruma Komiserleri
G. YATMANOV, B. MANDELBAUM

ALAY VE DONANMA KOMİTELERİNE

7-8 Kasım gecesi, Rus halkının öz malı olan Kışlık Saray'dan değerli sanat eşyaları çalınmıştır.

Çalınmış olan eşyanın Kışlık Saray'a iadesi için her türlü çabayı göstermeye herkesi acele olarak çağırıyoruz.

Komiserler
G. YATMANOV, B. MANDELBAUM

Yağma edilmiş olan eşyanın aşağı yukarı yarısı bulundu. Bir kısmı da Rusya'dan kaçan yabancıların çantalarından çıktı.

Smolni'nin teklifi üzerine sanatçılardan arkeologlardan oluşan bir konferans toplandı. Konferans bir komisyon seçerek bu komisyona Kışlık Saray eşyalarının bir dökümünü yapma görevi verdi ve Petrograd'daki bütün sarayları, bütün sanat koleksiyonlarıyla devlet müzelerini bu komisyonun emrine verdi. 16 Kasımda Kışlık Saray halka kapatıldı. İçeride döküm yapılıyordu...

Kasımın son haftasında Halk Komiserleri Konseyi tarafından bir kararname yayımlandı. Bu kararnameye göre Kışlık Saray'ın adı "Halk Müzesi"ne çevriliyor, Saray sanat ve arkeoloji komisyonlarının yönetimine bırakılıyor ve bundan böyle saray duvarları içinde herhangi bir hükümet faaliyeti yasaklanıyordu.

(4)

KADINLAR TABURU'NA YAPILAN TECAVÜZ

Kışlık Saray'ın Bolşevikler tarafından alınmasından hemen sonra sarayı savunan Kadınlar Taburu'nun başına gelenler üzerine Bolşeviklere karşı basında ve Şehir Duması'nda korkunç hikayeler anlatılmaya başlandı. Kimi kız askerlerin pencerelerden sokağa atıldıkları, geri kalanlardan çoğunun

ırzına geçildiği ve birçoğunun korkunç olaylar karşısında dayanamayıp intihar ettiği söyleniyordu.

Şehir Duması durumu incelemek üzere bir komisyon kurdu. Komisyon 16 Kasımda Kadınlar Taburu'nun karargâhı olan Levaşovo'dan döndü. Madam Tirkova'nın verdiği rapora göre kızlar önce Pavlovski Alayı kışlasına alınmışlar, burada bazılarına kötü davranılmış; ama şimdilik kızların çoğu Levaşovo'da idi ve geri kalanlar da şehrin çevresindeki özel evlere dağıtılmış bulunuyordu. Komisyona dahil olan üyelerden Dr. Mandelbaum, hiçbir kadının pencerelerden atılmadığına, hiçbir kadının yaralanmadığına, üçünün ırzına geçildiğine, birinin intihar ettiğine ve intihar etmeden önce "ideallerinde hayal kırıklığına uğramış" bulunduğunu bildirdiğine tanıklık etti.

21 Kasımda Askerî Devrimci Komite, kızların kendilerinden gelen istek üzerine, Kadınlar Taburu'nu dağıttı. Kadınlar sivil elbiselerini giydiler.

Louise Bryant'ın *Rusya'da Kızıl Altı Ay* adlı kitabında o sıradaki kız askerlerin ilginç bir hikayesi vardır.

BÖLÜM V'İN EKLERİ

(1)

ÇAĞRILAR VE BİLDİRİLER

Askerî Devrimci Komite'den, 8 Kasım

Bütün cephe ve ordu gerisi, ordu, tümen, alay ve bölük komitelerine ve bütün İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne.

Askerler ve devrimci subaylar!

Askerî Devrimci Komite, işçi, asker ve köylülerin çoğunluğu ile anlaşarak, General Kornilov'un, ve Kornilov fesadına katılanların Peter-Paul kalesine kapatılmasına ve bir askeri devrimci mahkeme önünde hesap vermek üzere derhal Petrograd'a getirilmesine karar vermiştir...

Bu kararın uygulanmasına karşı koyan herkesi komite devrim haini olarak ilan eder ve bunların bundan böyle vereceği emirleri hükümsüz ve boş sayar.

Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri'ne bağlı
Askerî Devrimci Komite

Bütün Taşra ve Bölge İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne.

Rusya Sovyetler Kongresi'nin aldığı karar gereğince toprak komiteleri-

nin tutuklanmış olan bütün üyeleri derhal serbest bırakılacaklardır. Onları tutuklamış olan komiserler tutuklanacaktır.

Bu andan itibaren bütün iktidar sovyetlerindir. Geçici Hükümet komiserleri yerlerinden atılmışlardır. Çeşitli yerel Sovyet başkanları devrimci hükümetle doğrudan doğruya ilişki kurmaya çağırılmışlardır.

Askerî Devrimci Komite

(2)

BELEDİYE DUMASI'NIN PROTESTOSU

"En ileri demokratik ilkelere dayanılarak seçilmiş olan Merkez Şehir Duması bu büyük düzensizlik sırasında belediye işleriyle yiyecek dağıtımı yükünü üzerine almış bulunuyor. Bugün, şu anda, Kurucu Meclis seçimlerine üç hafta kala ve dış düşman tehdidine rağmen, Bolşevik Partisi tek meşru devrimci iktidarı silah zoruyla yerinden indirmekle, belediye özerk yönetiminin haklarına ve bağımsızlığına karşı gelmeye teşebbüs etmekte, komiserlerine ve kanunsuz otoritesine boyun eğilmesini istemektedir.

Petrograd Şehir Duması bu korkunç ve trajik anda, seçmenlerinin ve bütün Rusya'nın karşısında haklarına ve bağımsızlığına yapılacak herhangi bir tecavüze boyun eğmeyeceğini, başkent halkının iradesiyle işgal etmiş olduğu sorumlu mevkide kalacağını yüksek sesle ilan eder.

Petrograd Merkez Şehir Duması, Rusya Cumhuriyeti'ndeki bütün dumaları ve *zemstvo*'ları Rus devriminin en büyük kazançlarından biri olan özerk halk yönetiminin bağımsızlığını ve dokunulmazlığını savunmak için kendi çevresinde toplanmaya çağırır."

(3)

TOPRAK KARARNAMESİ - KÖYLÜ "NAKAZ"I

"Toprak sorunu ancak genel Kurucu Meclis tarafından kesin olarak çözülebilir.

Toprak sorununun çözüm yolu aşağıdaki şekilde olacaktır:

1. Toprakta özel mülkiyet ebediyen kaldırılmıştır; toprak satılamaz, kiralanamaz, ipotek edilemez, hiçbir suretle el değiştiremez. Bütün dini topraklar, soylulara ait topraklar, imparatora, manastırlara, kiliselere ait topraklar, mülki arazi, vakıf toprakları, özel malikâneler, köy arazileri, köylüye bırakılan topraklar ve başkaları, herhangi bir karşılık ödenme-

den müsadere edilmiş, ulusun malı olmuştur ve bunları işleyen emekçilerin emrine verilmiştir.

Mülkiyet haklarının bu şekilde sosyal bir değişime uğraması yüzünden zarar görenler, kendilerini yeni şartlara uydurmaları için geçecek zaman içinde kamu yardımına hak kazanırlar.

2. Toprağın altında bulunan bütün zenginlikler –maden cevherleri, petrol, kömür, tuz vb.– ile ulusal değeri olan ormanlar ve sular tamamıyla devletin malıdır. Bütün ikinci derecedeki nehirler göller ve ormanlar, yerel hükümet organları tarafından yöneltilmek şartıyla yerel idarelere bırakılmıştır.
3. Bilimsel olarak işlenen bütün toprak parçaları –bahçeler, plantasyonlar, çocuk bahçeleri, seralar, tohum bahçeleri ve başkaları– bölünmeyecektir, yalnızca örnek çiftlikleri haline getirilecek ve büyüklüklerine ve önemlerine göre devlete ya da yerel idareye bırakılacaktır.

Binalar, ortak topraklar, özel bahçeleri, meyvalıkları olan köyler bugünkü sahiplerinin ellerinde kalacaktır; bu arazinin büyüklükleri ve kullanıldığı zaman verilecek vergisi kanunla tespit edilecektir.

4. Bütün ahırlar, resmî ve özel hayvan yetiştirme ve kuş besleme kurumları, ve başkaları, müsadere edilmiş ve ulusun malı olmuştur ve büyüklüklerine ve önemlerine göre devlete ya da yerel idareye devredilmiştir. Yukarıdaki konu ile ilgili bütün tazminat konuları Kurucu Meclis'in yetkisi dahilindedir.
5. Müsadere edilmiş olan ve dökümü yapılmış bulunan tarım malları, makinalar ve hayvanlar, niteliğine ve önemine göre, devlete ya da yerel idareye intikal etmiştir. Bu gibi makinelerin ya da hayvanların müsaderesi köylülerin küçük çaptaki mallarına uygulanmaz.
6. Toprağı kullanma hakkı, toprağı ailelerinin ya da ortaklarının yardımıyla işlemek isteyen her yurttaşa, çalışabildiği sürece verilir. Para ile işçi çalıştırmaya izin verilmez.

Topluluğa mensup bir üye iki yıl süreyle çalışamayacak bir halde olursa, topluluk, toprağını ortaklaşa işlemek suretiyle ona yardım edecektir. İhtiyarlık ya da hastalık dolayısıyla devamlı olarak toprağı kendi başına işleme yeteneğini yitiren çiftçiler topraklarını geri verecekler ve karşılığında hükümetten bir emekli maaşı alacaklardır.

7. Toprağın kullanımı eşit olacaktır; yani, toprak yerel koşullara, iş birimine ve bireyin ihtiyacına göre emekçiler arasında bölüştürülecektir.

Toprağın kullanılış şekli bireyler tarafından belirlenebilir: köyler ve köylerde oturanlar tarafından kararlaştırılacağı şekilde, ev olarak, çift-

lik olarak, ortaklaşa ya da köy topluluğu tarafından işletilebilir.

8. Bütün topraklar müsadere edildikten sonra toprak, Genel Halk Toprak Fonu'nda toplanacaktır. Toprağın emekçilere dağıtımı, köyün demokratik örgütlerinden başlayarak merkez taşra kurumlarına kadar –*şehir ve köy dernekleri buna katılmazlar*– yerel ve merkezi yönetim organlarınca yürütülür. Toprak Fonu, nüfusun artışına, verimin yükselmesine ve köy ekonomisine göre zaman zaman yeniden dağıtıma tabi tutulur.

Tahsis edilen toprak sınırlarının değişmesi halinde ilk tahsis merkezi değişmez olarak kalır.

Topluluktan ayrılan kimselerin toprakları Toprak Fonuna iade edilir; ancak, çekilen kimselerin yakınları, ya da onlar tarafından gösterilecek dostları, o toprakların yeniden dağıtımı sırasında rüçhan hakkına sahip olacaklardır.

Topraklar Toprak Fonuna iade edildiği sırada toprağın gübrelenmesi ya da ıslahı için yapılmış olup karşılığı alınmamış bulunan bir masraf varsa bu masraf da iade edilir.

Toprak Fonu'nun yerel nüfusun ihtiyacını karşılamadığı yerlerde, nüfus fazlası başka topraklara nakledilir.

Göçlerin örgütlenmesi, masraflarının karşılanması, gerekli makine ve hayvanların sağlanması devletin görevidir.

Göçler şu sıraya göre yürütülecektir: Önce, göçmek isteyen topraksız köylüler, sonra, topluluğun istenmeyen üyeleri (kaçaklar vb.) ve en sonra anlaşma ile arazilerini verenler göç edecektir.

Bilinçli Rus köylülerinin büyük çoğunluğunun, tartışmasız iradesinin ifadesi olan bu *nakaz*da yazılı olan her şey geçici bir kanun olup, Kurucu Meclis'in toplanmasına kadar, Bölge Köylü Delegeleri Sovyetleri tarafından tespit edileceği şekilde, mümkün olduğu kadar acele olarak, ve bazı bölümleri de yavaş yavaş, uygulanır."

(4)

TOPRAK VE ASKER KAÇAKLARI

Hükümet asker kaçaklarının toprak sahibi olmaları konusunda herhangi bir karar almaya zorlanmadı. Savaşın son bulması ve ordunun terhisi otomatik olarak asker kaçağı sorununu ortadan kaldırdı.

(5)

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ

Halk Komiserleri Konseyi başlangıçta yalnız Bolşeviklerden oluşmuştu. Ama kusur büsbütün Bolşeviklerde değildir. 8 Kasımda Bolşevikler, Sol Sosyalist Devrimcilere sandalyeler teklif ettiler, onlar kabul etmediler.

BÖLÜM VI'NIN EKLERİ

(1)

ÇAĞRILAR VE SUÇLAMALAR

Bütün Yurttaşlara ve Sosyalist Devrimci Partinin Askeri Örgütlerine:

Bolşeviklerin anlamsız girişimleri tam bir fiyasko ile sonuçlanmak üzeredir. Garnizon tarafsız kalmıştır... Bakanlıklar çalışmıyor, ekmek azalıyor. Bir avuç Bolşevikten başka bütün partiler Sovyetler Kongresi'ni terk etmişlerdir. Bolşevikler yalnız kaldılar! Her çeşit kötüye kullanma, barbarlık ve yağma, Kışlık Saray'ın bombardımanı, gelişigüzel tutuklamalar... Bolşevikler tarafından işlenen bütün bu suçlar bahriyelilerin ve askerlerin çoğunluğunu kendilerine karşı çevirmiştir. *Centroflot* Bolşevik emirlerine itaat etmiyor...

Bütün aklı başında unsurları Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi'nin çevresinde toplanmaya; Parti Merkez Komitesi'nin ilk çağrısında hazır olmak için gereken tedbirleri almaya; Bolşeviklerin giriştikleri bu serüvenden yararlanmaları kesin olan karşıdevrimcilerin yapacakları harekete karşı koymaya ve cephenin zayıfladığı bu sırada fırsattan yararlanmak isteyecek olan dış düşmana karşı tetikte bulunmaya çağırıyoruz...

Sosyalist Devrimci Parti Merkez Komitesi'nin
Askeri Bölümü

* * *

Pravda'dan:

"Kerenski kimdir?

Bir eşkıya. Yeri Kornilov ve Kişkin'le birlikte Peter-Paul zindanı.

Kendisine inanmış olan işçilere, askerlere ve köylülere ihanet etmiş bir cani.

Kerenski mi? Askerlerin katili!

Kerenski mi? Köylüleri darağacına gönderen bir adam!

Kerenski mi? İşçileri boğan adam!

Şimdi özgürlüğü öldürmek isteyen ikinci Kornilov da işte böyle bir adam!"

BÖLÜM VII'NİN EKLERİ

(1)

İKİ KARARNAME

Basın Üzerine

Devrimin bu kesin saatinde ve onu hemen izleyen günlerde, Geçici Devrimci Hükümet her çeşit eğilimdeki karşıdevrimci basına karşı birtakım tedbirler almak zorunda kalmıştır.

Yeni sosyalist iktidarın bu suretle basın özgürlüğüne karşı harekete geçerek kendi programının temel ilkelerini çiğnediği, her yanda, hemen bağırılmaya başlandı. İşçi ve köylü hükümeti, bu özgürlük maskesinin arkasında basından aslan payını almak ve böylelikle halkın kafasını zehirlemek ve yığınların bilincini bulandırmak isteyen zengin sınıfların çıkarlarının saklı olduğuna halkın dikkatini çeker.

Herkes bilir ki, burjuva basını burjuvazinin en güçlü silahlarından biridir. Özellikle şu anda, işçi ve köylü iktidarının perçinlenmeye başladığı sırada, burjuva basınının, bombalardan ve makineli tüfeklerden zarar görmediği bir zamanda, basını düşmanın eline bırakmak mümkün değildir. Bundan ötürü, sarı ve yeşil basının halkın *genç zaferi* üzerine fırlatacakları pislikleri önlemek amacıyla geçici ve olağanüstü tedbirler alınmış bulunuyor.

Yeni düzen perçinlenir perçinlenmez, basına karşı alınmış olan bütün idari tedbirler kaldırılacaktır; basına kanun karşısında sorumluluk sınırları içinde kalmak şartıyla, en geniş ve en ileri kanunlara göre tam bir özgürlük tanınacaktır...

Kritik anlarda bile alınacak basın özgürlüğünü kısıtlayıcı tedbirlerin ancak zorunluk sınırları içinde kabul edilebileceğini göz önünde bulunduran Halk Komiserleri Konseyi şu kararları almıştır:

1. Aşağıdaki kategorilere giren gazeteler kapatılacaktır: (a) İşçi ve köylü hükümetine karşı direnmeyi ya da itaatsizliği kışkırtanlar; (b) haberleri değiştirerek açıkça ve bilerek karışıklık yaratanlar; (c) kanunlarla cezalandırılacak suçları kışkırtanlar.

2. Halk Komiserleri Konseyi'nin vereceği bir kararla herhangi bir basın organı geçici olarak ya da tamamen kapatılacaktır.

3. İşbu kararname geçici olup normal hayat şartları yeniden kurulduğu zaman özel bir *nakaz*'la yürürlükten kaldırılacaktır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
VLADİMİR ULYANOV (LENİN)

* * *

İşçi Milisi Üzerine

1. Bütün İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri birer işçi milisi kuracaklardır.

2. Bu işçi milisleri tamamıyla İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri'nin emrinde olacaktır.

3. Askeri ve sivil makamlar işçilerin silahlanması ve teknik cihazlarla teçhiz edilmesi için her türlü yardımı yapacaklar ve dahası, hükümetin Ordu Dairesine ait silahları bile sağlayacaklardır.

4. Bu kararname telgrafla bildirilecektir .

Petrograd, 10 Kasım 1917.

İçişleri Halk Komiseri
A. İ. RİKOV

Bu kararname bütün Rusya'da Kızıl Muhafız kıtalarının kurulmasını hızlandırdı, bu kıtalar Sovyet hükümetinin iç savaşta en güçlü silahı oldu.

(2)

GREV FONU

Hükümet ve banka memurlarının grev fonu, Petrograd ve başka şehirlerdeki bankalar ve ticaret işletmeleri ve aynı zamanda Rusya'da çalışan yabancı şirketler tarafından sağlanmıştı. Bolşeviklere karşı greve katılanlara, maaşları olduğu gibi ve bazı hallerde de daha fazlası bile veriliyordu. Bolşeviklerin iktidara iyice oturmuş olduklarını anlar anlamaz parayı sağlayanlar grev tahsisatını kestiler ve sonunda da grev yürümedi.

BÖLÜM VIII'İN EKLERİ

(1)

KERENSKİ'NİN İLERLEYİŞİ

Kasımın 9'unda Kerenski ile Kazakları Gaçina'ya vardılar. Uzlaşmaz şekilde ikiye ayrılmış olan garnizon hemen teslim oldu. Gaçina Sovyeti'nin üyeleri tutuklandılar: Önce ölümle tehdit edildiler. Sonra iyi halden serbest bırakıldılar.

Kazak öncülerine hemen hemen kimse karşı koymadı, onlar da Pavlovsk, Aleksandrovsk ve öteki istasyonlara kadar ilerlediler ve ertesi sabah, 10 Kasım sabahı, Çarskoye Selo dolaylarına vardılar. Garnizon hemen üçe ayrıldı: subaylar Kerenski'ye bağlı kaldılar; askerlerin bir kısmı ile astsubaylar "tarafsızlıklarını" ilan ettiler; erlerin çoğu Bolşeviklerden yana çıktı. Lidersiz ve örgütsüz olan Bolşevik askerler başkente çekildiler. Yerel sovyet de Pulkovo köyüne çekildi.

Çarskoye Selo Sovyeti'nden altı üye Kazaklara propaganda yapmak için, yanlarına bir otomobil dolusu bildiri alarak, Pulkovo'dan Gaçina'ya hareket ettiler. Bütün gün Gaçina çevresindeki bir Kazak kışlasından ötekine giderek propaganda yaptılar, tartıştılar ve açıklamalarda bulundular. Akşama doğru bazı subaylar onların, orada olduklarını haber aldı. Hepsini yakalayıp General Krasnov'un önüne getirdiler. General onlara, "Önce Kornilov'a karşı çarpıştınız, şimdi de Kerenski'ye karşı çarpışıyorsunuz. Hepinizi kurşuna dizdireceğim!" dedi.

Krasnov kendisinin Petrograd Bölgesi Başkomutanı tayin edildiğini bildiren emri onlara okuduktan sonra Bolşevik olup olmadıklarını sordu. Hepsi de "Evet" cevabını verdi. Bunun üzerine Krasnov odadan çıkıp gitti. Az sonra bir subay geldi ve hepsini serbest bıraktı ve kendilerine General Krasnov'un emriyle serbest bırakıldıklarını söyledi...

Bu sırada Petrograd'dan boyuna heyetler geliyordu; Duma'dan, sovyet delegelerinden ve en sonunda, *Vikjel*'den. Demiryolu İşçileri Sendikası iç savaşı durdurmak için bir anlaşmaya varılması üzerinde direndi ve Kerenski'nin Bolşeviklerle uğraşmaktan ve Petrograd üzerine yürümekten vazgeçmesini istedi. Bu teklifin reddi üzerine *Vikjel* 11 Kasım gece yarısı genel bir greve gitme tehdidinde bulundu.

Kerenski konuyu sosyalist bakanlarla ve Kurtuluş Komitesi'yle konuşmasına müsaade edilmesini istedi. Kendisi besbelli kararsızdı.

Ayın 11'inde Kazak ileri karakolları Krasnoye Selo'ya vardılar; yerel sovyet ile Askerî Devrimci Komite'nin karmakarışık kuvvetleri buradan çekilmişlerdi, kimileri de teslim olmuştu... O gece Pulkovo'ya da vardılar ve orada ilk gerçek direnme ile karşılaştılar...

Kazak asker kaçakları Petrograd'a akmaya başladılar. Kerenski'nin kendilerine yalan söylediğini, cephe boyunca Petrograd'ın yanmakta olduğu, Bolşeviklerin Almanları çağırdığı ve kadınlarla çocukları kestikleri, önlerine geleni yağma ettikleri haberini yaydığını söylüyorlardı...

(2)

ASKERI DEVRİMCİ KOMİTE'NİN BİLDİRİLERİ

"Bütün İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne,

İşçi, Asker ve Köylü Sovyetleri Rusya Kongresi, yerel sovyetleri, her çeşit karşıdevrimci, Yahudi düşmanı ve ne türlü olursa olsun bütün kıyımlara karşı en enerjik tedbirleri hemen almakla görevlendirir. İşçi, köylü ve asker devriminin şerefi herhangi bir karışıklığa göz yumulmamasını emreder...

Petrograd'daki Kızıl Muhafızlar, devrimci garnizon ve bahriyeliler başkentte tam bir düzen sağlamışlardır.

İşçiler, askerler ve Kazaklar, gerçek devrimci düzenin korunması görevi size düşmektedir.

Bütün devrimci Rusya'nın ve bütün dünyanın gözü üzerinizdedir..."

"Rusya Sovyetler Kongresi şunları kararlaştırmıştır:

Kerenski'nin cephede yeniden koymuş olduğu ölüm cezası kaldırılmıştır.

Bütün ülkede her türlü propaganda özgürlüğü yeniden kurulmuştur. Siyasi 'suç' denilen fiillerden ötürü tutuklanmış olan bütün askerler ve devrimci subaylar derhal serbest bırakılacaklardır."

"Halk tarafından görevinden uzaklaştırılmış olan, eski Başbakan Kerenski Sovyetler Kongresi'nin kararlarına boyun eğmek istemiyor ve Rusya Kongresi'nin seçtiği meşru hükümet olan Halk Komiserleri Konseyi'ne karşı savaşmaya teşebbüs ediyor. Cephe Kerenski'ye yardım etmemiştir. Moskova yeni hükümetin yanında yer almıştır. Birçok şehirlerde (Minsk'de, Moghilev'de, Harkov'da) iktidar sovyetlerin elindedir. Hiçbir piyade kıtası, İşçi ve köylü hükümetine karşı yürümeye razı olmamıştır. Hükümet de ordu ve halkın kesin iradesine dayanarak barış konuşmalarına başlamış ve toprağı köylülere vermiştir...

Herkese haber veriyoruz ki, eğer Kazaklar kendilerini aldatan ve onları Petrograd üzerine yürüten Kerenski'yi durdurmayacak olurlarsa, devrim-

ci kuvvetler, devrimin en değerli kazançları olan barışı ve toprağı korumak için bütün kuvvetleriyle ayağa kalkacaktır.

Petrogradlı Yurttaşlar! Kerenski, başkenti, onu Almanlara teslim etmek isteyen Kişkin'e; şehrin yiyecek dağıtımını sabote eden Siyahlar Çetesinden Rutenberg'e; demokrasiyi toptan inkar eden Palçinski'ye bırakıp gitti. Kerenski sizleri Almanlarla, kıtlıkla, kanlı kıyımlarla karşı karşıya bırakıp kaçtı. Başkaldıran halk Kerenski'nin bakanlarını yakaladı ve şimdi Petrograd'da düzenin ve işlerin birdenbire nasıl düzeldiğini siz de görüyorsunuz. Kerenski, aristokrat mülk sahiplerinin, kapitalistlerin, vurguncuların isteği üzerine toprağı yeniden toprak sahiplerine vermek ve bu iğrenç ve yıkıcı savaşı sürdürmek için size karşı yürümektedir.

Petrograd Yurttaşları! Büyük çoğunluğunuzun devrimci halk iktidarından yana ve Kerenski'nin yönettiği Kornilovculara karşı olduğunu biliyoruz. Merhametsizce ezilecek olan güçsüz burjuva fesatçılarının yalancı bildirilerine aldanmayın.

İşçiler, askerler, köylüler! Sizden devrimci disiplin ve bağlılık istiyoruz. Milyonlarca köylü ve asker bizimledir.

Halk devriminin başarısı sağlanmıştır!"

(3)

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ'NİN ÇIKARDIĞI KANUNLAR

Bu kitapta, yalnız, Bolşeviklerin iktidara gelmesiyle ilgili gördüğüm kararnameleri veriyorum. Geri kalanlar Sovyet devletini ayrıntılarıyla inceleyecek olanları ilgilendirir. Ben burada buna yer ayırmadım. Bunlar, şimdi hazırlamakta olduğum *Kornilov'dan Brest- Litovsk'a* adlı ikinci kitapta yer alacaktır.

Konutlar üzerine

1. Özerk Belediye idareleri bütün işgal edilmemiş ya da oturulmayan konutlara elkoyma hakkına sahiptir.
2. Belediyeler, kendileri tarafından düzenlenecek kanunlar ve yönetmelikler gereğince, bütün elverişli konutlara, oturacak yeri olmayan ya da, sıkışık ya da sağlığa aykırı yerlerde oturan yurttaşları yerleştirebilirler.
3. Belediyeler bir konut araştırma servisi kurabilir, örgütleyebilir ve yetkilerini tespit edebilirler.
4. Belediyeler ev komiteleri kurulması için emirler çıkarabilirler; örgütlerini, yetkilerini tespit edebilir ve onlara hukuki yetki tanıyabilirler.

5. Belediyeler konut mahkemeleri kurabilir, yetkilerini ve otoritelerini tespit edebilirler.
6. Bu Kararname telgrafla bildirilmiştir.

İçişleri Halk Komiseri
A. İ. RİKOV

Sosyal Sigorta Üzerine

Rus proletaryası bayraklarının üzerine ücretli işçilerin, şehir ve köydeki yoksul halkın bütünüyle sosyal sigortaya tabi olacağı vaadini yazmıştır. Çar hükümeti, mülk sahipleri ile kapitalistler ve de koalisyon ve uzlaşma hükümeti, emekçilerin sosyal sigorta konusundaki taleplerini gerçekleştirememişlerdir.

İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'nin desteklediği İşçi ve Köylü Hükümeti, emek örgütlerinin teklif ettiği formüllere dayanarak, sosyal sigorta üzerine hemen kanunlar hazırlayacağını Rus emekçi sınıflarına, şehir ve köylerin yoksul halkına ilan eder:

1. Bütün ücretli işçilerle şehirlerdeki ve köylerdeki yoksul halk istisnasız sigorta edilecektir.

2. Sigorta çalışma yeteneğini kaybetme, hastalık, yetersizlik, ihtiyarlık, doğum, dulluk, öksüz kalma ve işsizlik gibi bütün alanları kapsayacaktır.

3. Sigortanın bütün masrafı işverenlere yükletilecektir.

4. Çalışma yeteneğinin kaybedilmesi ya da işsizlik halinde, en azından gündelik ücret tutarında tazminat verilecektir.

5. Bütün sigorta kurumları tamamiyle işçiler tarafından yönetilecektir.

Rus Cumhuriyeti Hükümeti adına,
Çalışma Halk Komiseri
ALEKSANDR ŞLİYAPNİKOV

* * *

Halk Eğitimi Üzerine

Rusya Yurttaşları!

7 Kasım ayaklanması ile emekçi yığınlar ilk defa olarak iktidara kavuşmuşlardır. Rusya Sovyetler Kongresi bu iktidarı geçici olarak Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri'ne devretmiştir.

Devrimci halkın iradesiyle, Eğitim İşleri Halk Komiserliği'ne atanmış bulunuyorum.

Halk eğitimini genel olarak yürütme işi, bu görev merkezi hükümetin elinde bulundukça, Kurucu Meclis toplanıncaya kadar, Halk Eğitim Devlet Komisyonu'na bırakılmıştır. Başkanı ve yöneticisi Halk Komiseri'dir.

Bu devlet komisyonu hangi temel ilkelere dayanacaktır? Bu komisyonun yetki alanı nasıl tayin edilmiştir?

Eğitim Faaliyetinin Genel Çizgisi: Okuyup yazma bilmeyenlerin ve cahillerin çok olduğu bir ülkede, her gerçek demokratik iktidarın eğitim alanındaki amacı, bu karanlıkla savaşmak olmalıdır. Modern pedagojinin gereklerine uygun geniş bir okul ağı kurarak, *herkesin okuyup yazmasını* en kısa zamanda gerçekleştirmelidir; genel, zorunlu ve ücretsiz eğitim sistemini kurmalı ve aynı zamanda sınırsız Rusya'mız halkının genel eğitimi için gerekli olan güçlü halk öğretmenlerini en kısa zamanda yetiştirmek üzere öğretmen okulları ve seminerler açmalıdır.

Ademi Merkeziyet: Halk Eğitimi Devlet Komisyonu hiçbir zaman eğitim kurumlarını yöneten merkezi bir kuvvet değildir. Tersine, bütün okul işlerinin yerel yönetimlere bırakılması gerekir. Bağımsız olarak çalışıp kendi inisiyatifleriyle kendi kültür örgütlerini kuran işçi, asker ve köylülere, gerek devlet merkezince, gerekse belediyelerce özerklik tanınmalıdır.

Devlet Komisyonu'nun görevi, belediyelerin ve özel kurumların, özellikle de işçiler tarafından kurulacak olan sınıfsal karakterli olanların kaynaklarını örgütlemek konusunda maddi ve manevi yardımda bulunmak ve bu konuda bir irtibat kurmaktır.

Halk Eğitimi Devlet Komitesi: Gerek oluşumu ve gerekse değerli uzmanları bakımından oldukça demokratik bir kurum olan Halk Eğitimi Devlet Komitesi, devrimin başlangıcından beri, birçok kanun tasarıları hazırlamıştır. Devlet Komisyonu bu komite ile işbirliği yapmayı içtenlikle istemektedir.

Komisyon, komitenin bürosuna başvurarak aşağıdaki programın uygulanması için olağanüstü bir toplantı yapmasını istedi:

1. Komitede temsil edilme ile ilgili maddelerin daha geniş bir demokratlaştırma açısından yeniden gözden geçirilmesi.
2. Komite yetkilerinin genişletilmesi ve komitenin, Rusya'da halk eğitiminin demokratik ilkeler üzerine kurulmasını sağlamak amacıyla çıkarılacak kanunların tasarılarını hazırlayacak bir devlet kurumu haline getirilmesi için komitenin yetkilerinin yeniden gözden geçirilmesi.
3. Komite tarafından eskiden hazırlanmış olan kanunların, yeni Devlet Komisyonu ile birlikte, yeniden gözden geçirilmesi; çünkü komite bunları hazırlarken eski bakanların burjuva ruhunu hesaba katmış, onlar bu kanunlara bu dar şekliyle bile karşı koymuşlardı.

Kanunlar bu şekilde gözden geçirildikten sonra bürokrasiye ve formalitelere dalmadan, devrimci bir ruhla hemen uygulanacaktır.

Pedagoglar ve Uzmanlar: Devlet Komisyonu, eğitimcileri (pedagogları) ülkenin efendileri olan halkın eğitilmesi gibi parlak ve şerefli bir işe davet eder.

Hiçbir makam, eğitimcileri temsil edenlerin görüşlerini almadan halk eğitimi alanında herhangi bir tedbir alamaz.

Öte yandan, yalnız uzmanların işbirliğiyle de bir karar alınamaz. Bu madde genel eğitim kurumlarında yapılacak reformlarla ilgilidir.

Eğitimcilerin sosyal güçlerle işbirliği yapmaları için Komisyon, gerek kendi kuruluşu içinde ve gerekse Devlet Komitesi'nde ve bütün faaliyet alanlarında çalışacaktır.

Komisyon ilk görev olarak öğretmenlerin ve her şeyden önce, çok yoksul oldukları halde kültürün hemen hemen en önemli yardımcıları olan ilkokul öğretmenlerinin durumunun ıslahını ele alacaktır. Bu öğretmenlerin haklı istekleri ne pahasına olursa olsun derhal yerine getirilmelidir. Okullarda çalışan işçiler maaşlarının ayda yüz rubleye çıkarılmasını boşuna isteyip durdular. Rus halkının ezici çoğunluğunun öğretmenlerini daha uzun zaman sefalet içinde tutmak ayıptır.

Şu var ki, gerçek bir demokrasi yalnızca okuyup yazmayı öğretmekle, genel ilkokul eğitimi ile bitmez. Çeşitli sınıfları olan düzenli bir laik okul öğretimi de örgütlenmelidir. Bu ülkü her yurttaşın eşit olarak ve mümkünse daha yüksek eğitim görmesi demektir. Bu ülkü herkes için gerçekleşmediği sürece, okullardaki sınıflardan geçerek ve doğal olarak üniversiteye kadar gelmek –daha yüksek bir aşamaya geçmek– yalnızca öğrencinin yeteneğine bağlı olacaktır, aile kaynaklarına değil.

Gerçek demokratik bir eğitim örgütü sorununu çözmek, uzun, canice ve emperyalist bir savaş sonunda fakir düşmüş bir ülkede özellikle zordur; fakat iktidarı ele geçirmiş olan işçiler toplumda daha iyi bir duruma geçmek ve moral durumlarını yükseltmek için yaptıkları savaşta eğitimin en büyük araç olacağını unutmamalıdırlar. Halk bütçesinin başka fasıllarını kısmak pahasına da olsa eğitim masrafları daima yüksek tutulmalıdır. Büyük bir eğitim bütçesi bir ulusun gururu ve şerefidir. Rusya'nın oy hakkını kazanmış özgür halkları bunu unutmayacaklardır.

Okuyup yazma bilmemezlikle ve cehaletle savaş bütün çocuklar ve gençler için okul eğitimini sağlamaktan ibaret değildir. Büyükler de kendilerini okuyup yazma bilmemenin utandırıcı durumundan kurtarmak is-

terler. Büyükler için açılacak okullar genel halk eğitimi planında çok önemli bir yer almalıdır.

Öğretim ve Eğitim: Öğretim ile eğitim arasındaki ayrımın belirtilmesi gerekir.

Öğretim hazır bir bilginin öğretmen tarafından öğrencisine verilmesi demektir. Eğitim ise yaratıcı bir iştir. Bireyin kişiliği bütün hayatı boyunca "eğitilir," biçimlenir, içeriği bakımından zenginleşir, daha güçlü ve daha etkin olur.

Emekçi halk yığınları –işçiler, köylüler, askerler– ilk ve ileri öğretim için susamış durumdadırlar. Ama onlar, aynı zamanda, eğitime de susamışlardır. Kendileri dışında hiçbir kuvvet, ne hükümet, ne aydınlar ona bunu sağlayamazlar. Okul, kitap, tiyatro, müze vb. bu konuda yalnızca yardımcı olabilir. Onların kendilerine göre, eskiden kültürü yaratmış olan hâkim sınıflardan ve aydınlardan çok farklı, kendi sosyal durumlarının yarattığı kendi görüşleri vardır. Kendi fikirleri, kendi heyecanları, kişilik ve toplum sorunlarını kendilerine göre ele alışları vardır. Şehir işçisi kendine göre, köy emekçisi de kendine göre, emekçilerin sınıf fikriyle karışmış açık bir dünya görüşü kuracaktır. Yakın kuşaklarımızın görecekleri ve katılacakları şu olaydan daha yüce ya da güzel bir olay olamaz: Emeğin kendi genel, zengin ve özgür ruhunun ortak çalışma ile kurulması.

Öğretim elbetteki önemlidir ama kesin değildir. Burada en önemli olan eleştiridir, yığınların kendi kendilerini yaratmalarıdır; çünkü bilim ve sanat ancak bazı bölümleri bakımından genel bir insansal önem taşırlar. Her köklü sınıf değişmesiyle büyük değişikliklere uğrarlar.

Bütün Rusya'da, özellikle şehir işçileri arasında, ve aynı zamanda köylüler arasında, güçlü bir kültür eğitimi hareketi başgöstermiştir; bu çeşit işçi ve asker örgütleri hızla çoğalmaktadır. Bunları bulmak, bunlara yardım etmek, bunların yolunu aydınlatmak devrimci ve halksever bir hareketin demokratik eğitim alanındaki ilk görevidir.

Kurucu Meclis elbette ergeç görevine başlayacaktır. Ülkemizde sosyal ve ulusal hayat düzenini ve halk eğitimi alanındaki örgütlerin genel karakterini bu meclis verecektir.

Ama, şimdi, iktidarın Sovyetler'e geçmiş olmasıyla Kurucu Meclis'in gerçekten demokratik karakteri teminat altına alınmış bulunuyor. Devlet Komitesi'ne dayanan Devlet Komisyonu'nun izleyeceği yol Kurucu Meclis'in etkisiyle pek az değişikliğe uğrayacaktır. Önceden belirlemek istememekle beraber, yeni halk hükümeti bu alanda ülkenin manevi hayatını

olabildiği kadar erken eline almak ve uyandırmak için gerekli birçok tedbiri yerine getirmeye kendini yetkili bulmaktadır.

Bakanlık: Bugünün işleri bu arada Halk Eğitim Bakanlığı'nca yürütülmelidir. Sovyetler Yürütme Komitesi ve Devlet Komitesi tarafından seçilmiş olan Devlet Komisyonu kuruluşunda ve bünyesindeki gerekli değişikliklerden sorumlu olacaktır. Elbette ki, halk eğitimi alanındaki devlet otoritesi düzeni Kurucu Meclis tarafından tespit edilecektir. O zamana kadar bakanlık, gerek Devlet Komitesi'nin ve gerekse Devlet Halk Eğitimi Komisyonu'nun icra mekanizması görevini yapacaktır.

Ülkenin emekçi halkının ve namuslu aydınlarının azmi, ülkeyi acı buhranlarından kurtaracak ve tam bir demokrasiden geçirerek sosyalizme ve uluslararası kardeşliğe götürecektir.

Eğitim Halk Komiseri
A.V. LUNAÇARSKİ

* * *

Kanunların nasıl tasdik edileceği ve yayımlanacağı üzerine Kararname

1. Kurucu Meclis'in toplanmasına kadar, kanunların yürürlüğe girmesi ve yayımlanması, Rusya İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri Kongresi tarafından seçilmiş olan Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti'nin alacağı kararla yürütülecektir.
2. Her kanun teklifi, yetkili halk komiseri tarafından imzalanarak ilgili bakan tarafından hükümetin incelemesine sunulur ya da hükümete bağlı yasama bölümü tarafından, bölümün şefince imzalanmış olarak sunulur.
3. Tasarı, sonra son şeklini alarak *Rusya Cumhuriyeti adına* hükümet tarafından tasdik edildikten sonra Halk Komiserleri Konseyi Başkanı tarafından ya da onun adına tasarıyı hükümetin incelemesine sunmuş olan halk komiseri tarafından imzalanır ve sonra yayımlanır.
4. "Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti Gazetesi"nde yayımlandıktan sonra yürürlüğe girer.
5. Kararnamede, yayım tarihinden ayrı olarak, kanun olarak yürürlüğe gireceği ya da telgrafla yayımlanacağı tarih de gösterilmiş olabilir; bu takdirde telgrafın yayımlandığı yerde yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.
6. Devlet Senatosu'nun çıkardığı kanunların yayımlanması yasak edilmiş-

tir. Halk Komiserleri Konseyi'ne bağlı Yasama Bölümü periyodik olarak Hükümet kararname ve yönetmeliklerini yayımlar ve bunlar da kanun hükmündedirler.

7. İşçi, Köylü ve Asker Delegeleri Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi *(Çayika)* herhangi bir hükümet kararını iptal, değiştirme ya da hükümsüz sayma yetkisine her zaman sahiptir.

Rusya Cumhuriyeti adına
Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULYANOV - LENİN

(4)

İÇKİ SORUNU

Askerî Devrimci Komite'nin Yayımladığı Emir

1. Alkol ve alkollü içkilerin üretimi yeni bir emre kadar yasaklanmıştır.
2. Bütün alkollerin ve alkollü içki üreticilerine ayın 27'sine kadar depolarının tam yerlerini bildirmeleri emredilmiştir.
3. Bu emre karşı gelecek olan herkes Askerî Devrimci Komite Mahkemesi tarafından yargılanacaktır.

ASKERİ DEVRİMCİ KOMİTE

BÖLÜM IX'UN EKLERİ

(1)

ASKERİ DEVRİMCİ KOMİTE'NİN 2 NO'LU BÜLTENİ

12 Kasım, akşamüstü, Kerenski devrimci askerlere bir teklif gönderdi: "Silahlarınızı bırakın." Kerenski'nin adamları topçu ateşi açtılar. Topçumuz buna cevap verdi ve düşmanı susturmaya mecbur oldu. Kazaklar saldırıya kalktılar. Bahriyelilerin, Kızıl Muhafızların ve askerlerin öldürücü ateşi altında Kazaklar çekilmeye mecbur kaldılar. Zırhlı otomobillerimiz düşman saflarının içine kadar girdi. Düşman kaçıyor. Kıtalarımız arkalarında. Kerenski'yi tutuklama emri verilmiştir. Çarskoye Selo devrimci kıtalar tarafından alınmıştır.

Litvanyalı Nişancılar: Askerî Devrimci Komite, cesur Litvanyalı nişancıların cepheden geldikleri ve Kerenski'nin haydutlarının gerisinde mevzi aldıklarına dair kesin haberler almış bulunmaktadır.

Askerî Devrimci Komite Kurmayından

Gaçina ve Çarskoye Selo'nun Kerenski kıtaları tarafından işgali buralarda top ve makineli tüfeklerin hiç bulunmamasıyla izah edilebilir. Oysa Kerenski'nin süvarisinde başlangıçtan beri topçu kuvveti vardı. Son iki gün içinde kurmayımız devrimci kuvvetler için gerekli sayıda top, makineli tüfek, salıra telefonu vb. sağlanması işiyle durmadan uğraşmıştır. Bu iş bölge sovyetlerinin ve fabrikaların (Putilov, Obukov vb.) yardımıyla başarıldığında bir çatışmanın olacağı şüphesizdi; devrimci kuvvetlerin tarafında yalnız fazla sayıda malzeme ve aynı zamanda Petrograd gibi güçlü bir malzeme üssü değil, aynı zamanda, muazzam bir de moral avantaj vardı. Petrograd'daki bütün alaylar büyük bir hevesle mevzilerine girdiler. Garnizon Konferansı beş askerden oluşan bir Kontrol Komisyonu kurdu, böylece Başkomutan'la garnizon arasında tam bir birlik sağlandı. Garnizon Konferansı'nda derhal harekete geçilmesine oybirliğiyle karar verildi.

12 Kasımda açılan topçu ateşi öğleden sonra saat 3'e kadar olağanüstü bir kuvvetle devam etti, Kazakların morali tamamiyle bozuldu. Bir parlamento üyesi Kazaklar tarafından Krasnoye Selo'daki kurmaya gönderildi. Üye, ateşi kesmemizi istedi, aksi halde "kesin" tedbirler alacağını söyledi. Kendisine, ancak Kerenski silahlarını bıraktığı zaman ateşi keseceğimiz cevabı verildi.

Gelişmekte olan çatışmalarda kıtaların bütün bölümleri –bahriyeliler, askerler ve Kızıl Muhafızlar– sınırsız bir cesaret göstermişlerdir. Bahriyeliler son mermileri bitinceye kadar ilerlemeye devam etmişlerdir. Yaralı ve ölü sayısı bilinmiyor; ama karşıdevrimci kuvvetlerin kayıpları daha çok, çünkü zırhlı otomobillerimizden biri onlara büyük kayıplar verdirdi.

Askerlerinin teslim olacağından korkan Kerenski kurmayı çekilme emri verdi. Bu emir hızla ve büyük bir karışıklık içerisinde yerine getirildi. Geceleyin saat 11-12'de Çarskoye Selo, telsiz istasyonu ile birlikte, tamamıyla Sovyetler tarafından işgal edilmiş bulunuyordu. Kazaklar Gaçina ve Kolpino'ya doğru kaçtılar.

Askerlerin morali ne kadar övülse azdır. Çekilmekte olan Kazakların ardını bırakmamaları için gereken emir verilmiştir. Çarskoye Selo'daki istasyondan cepheye ve Rusya'daki bütün mahalli Sovyetlere hemen bir radyotelgraf gönderilmiştir. Yeni haberler ayrıca bildirilecektir.

(2)

PETROGRAD'DA 13 KASIM OLAYLARI

Petrograd garnizonunun üç alayı Kerenski'ye karşı savaşa katılmayı reddetti. Askerler, 13 Kasım günü, iç savaşı durdurmak amacıyla cepheden gelen altmış delegeyle birlikte bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda Kerenski askerlerini silahlarını bırakmaya teşvik etmek üzere bir komite tayin edildi. Komite hükümet askerlerine aşağıdaki soruları soracaktı: (1) Kerenski askerleri ve Kazakları, *Çayika'yı* Sovyetler Kongresi'ne karşı sorumlu bir hükümet kuvveti olarak tanıyorlar mıydı? (2) Askerler ve Kazaklar Toprak ve Barış kararnamelerini kabul edecekler miydi? (3) Çatışmaların kesilmesine ve birliklerine dönmelerine razı olacaklar mıydı? (4) Kerenski'yi, Krasnov'u ve Savinkov'u tutuklamaya razı mıydılar?

Petrograd Sovyetinin toplantısında Zinovyev şunları söyledi: "Komitenin işi bitireceğini sanmak budalalık olur. Düşman ancak kuvvetle kırılabilir. Ama Kazakları kendi yanımıza çekmek için barışçı yolların her türüne başvurmamak bizim için bir suç olur... Bize gereken askeri bir zaferdir... Ateşkes haberleri daha mevsimsizdir. Kurmayımız, düşman artık zararsız duruma geldiği zaman bir ateşkes anlaşması yapmaya hazır bulunacaktır.

Bugün için başarımızın etkisi yeni siyasi şartlar yaratmaktadır... Bugün Sosyalist Devrimciler Bolşevikleri yeni hükümete almaya razı olmuşlardır... Kesin bir başarı kaçınılmaz olmuştur, duraksayanlar artık duraksamaz olacaklardır..."

Şehir Duması'nda bütün dikkatler yeni hükümetin kurulması üzerinde toplanmıştı. Birçok fabrika ve kışlada devrimci mahkemeler kurulmuş, çalışıyordu ve Bolşevikler bu çeşit birçok mahkeme kuracaklarını, Gotz ile Avksentiyev'i buralarda yargılayacaklarını söylüyorlardı. Dan bu devrimci mahkemelerin dağıtılmasını, aksi halde konferansın öteki üyelerine Bolşeviklerle yapılan konuşmalara derhal son verilmesini isteyen bir ültimatomun gönderilmesini teklif etti.

Kadetlerden Şingariyov belediyenin Bolşeviklerle hiçbir uzlaşmaya yanaşmamasını istedi... "Silahlarını bırakmadıkça ve bağımsız mahkemelerin otoritesini tanımadıkça delilerle herhangi bir uzlaşma yapmak mümkün değildir..."

Yedinstvo grubundan Yartsev, Bolşeviklerle yapılacak herhangi bir anlaşmanın Bolşevikler için bir başarı olacağını söyledi...

Sosyalist Devrimciler adına konuşan Belediye Başkanı Şrayder, Bolşeviklerle herhangi bir anlaşma yapılmasına karşı olduğunu açıkladı... "Halkın iradesine dayanan bir hükümet olarak ve halk iradesi de belediye seçimlerinde ifade edilmiş bulunduğuna göre, bir hükümet kurabilecek halk iradesi Duma'da toplanmış demektir..."

Birçok konuşmacının arasında, yalnız Menşevik Enternasyonalcilerin temsilcisi, Bolşeviklerin yeni hükümete alınmasından yana konuştu. Konuşmalardan sonra duma, *Vikjel* Konferansı'nda temsilci bulundurmaya devam edilmesine, ancak her şeyden önce Geçici Hükümet'in yeniden kurulması ve Bolşeviklerin yeni iktidardan uzak tutulması üzerinde dayatılmasına karar verdi...

(3)

ATEŞKES. KRASNOV'UN KURTULUŞ KOMİTESİ'NE CEVABI

Derhal bir ateşkes anlaşmasına varılması için göndermiş olduğunuz telgrafa cevaben şunu bildiririm ki, boş yere daha fazla kan akıtılmasını istemeyen Başkomutan, görüşmelere başlamaya ve hükümet ordularıyla ayaklananlar arasında ilişkiler kurmaya razıdır. Kendisi alaylarını Petrograd'a çekmelerini, Ligovno-Pulkovo-Kolpino'yu tarafsız ilan etmelerini, hükümet süvarisinin düzeni kurmak üzere Çarskoye Selo'ya girmesine izin verilmesini ayaklananların Genelkurmay'ına teklif eder. Bu teklifin cevabı yarın sabah saat sekizden önce habercilerimizin eline verilmiş olmalıdır.

KRASNOV

(4)

ÇARSKOYE SELO'DAKİ OLAYLAR

Kerenski'nin Çarskoye Selo'dan çekildiği günün akşamüstü, kimi papazlar şehrin caddelerinde dinsel bir gösteri yürüyüşü düzenlediler. Yurttaşlara söylevler verdiler. Yurttaşlardan meşru hükümet olan Geçici Hükümet'i desteklemelerini istediler. Kazaklar çekildikten sonra şehre Kızıl Muhafızlar girdi. Görenlerin anlattığına göre papazlar halkı sovyetlere karşı kışkırtmışlar, Krallık Sarayının arkasında yatan Rasputin'in mezarında dualar etmişler. Peder İvan Kuçurov adında bir papaz yakalanmış ve hiddetli Kızıl Muhafızlar tarafından kurşuna dizilmiş...

Kızıl Muhafızlar şehre girer girmez elektrikler kesilmiş, bütün sokaklar kapkaranlık olmuş. Elektrik santralinin müdürü Liboviç sovyet askerleri tarafından yakalanmış ve kendisine neden elektrikleri kestiği sorulmuş. Az sonra kendisini hapishanede elinde tabanca ve başında bir kurşun yarasıyla bulmuşlar.

Ertesi gün Petrograd'ın Bolşevik düşmanı gazetelerde şu manşetler çıktı: "Plehanov'un ateşi 39!" Plehanov Çarskoye Selo'da oturuyordu, yatağında hasta yatıyordu. Kızıl Muhafızlar evine girmişler, silah aramışlar, ihtiyar adama şunu sormuşlar:

"Toplumun hangi sınıfındansınız?"

Plehanov, "Ben bir devrimciyim, hayatının kırk yılını özgürlük savaşı için harcamış bir devrimci!" demiş. İşçi, "Ne olursa olsun," demiş, "şimdi kendini burjuvaziye sattın ya!"

Rus Sosyal Demokrasisinin öncüsü olan Plehanov'u işçiler artık tanımıyorlardı!

(5)

SOVYET HÜKÜMETİNİN ÇAĞRISI

"Kerenski tarafından aldatılmış bulunan Gaçina'daki kıtalar silahlarını bırakmışlar ve Kerenski'yi yakalamaya karar vermişlerdir. Karşıdevrimin başı kaçmıştır. Ordu, büyük bir çoğunlukla kendi yaratmış olduğu İkinci Rusya Sovyetler Kongresi'nden ve onun hükümetinden yana olduğunu açıklamıştır. Sovyet Hükümetine bağlılıklarını bildirmek üzere cepheden yüzlerce delege Petrograd'a gelmektedir. Gerçeklerin tahrifi, devrimci işçilere, askerlere ve köylülere karşı yapılan iftiraların hiçbiri halkı yenememiştir.

Çayika karşıdevrimin bayrağı altındaki askerlere seslenir ve onları hemen silahlarını bırakmaya çağırır. Bir avuç toprak sahibi ve kapitalistin çıkarı için artık boş yere kardeşlerinizin kanlarını akıtmayınız. İşçi, Asker ve Köylü Devrimi, halk düşmanlarının bayrağı altında bir an bile kalanları lanetlemektedir.

Kazaklar! Halkın saflarına geliniz! Demiryolcular, postacılar, telgrafçılar... hepiniz, ama hepiniz halkın yeni hükümetini destekleyin."

BÖLÜM X'UN EKLERİ

(1)

KREMLİN'DE HASAR

Kremlin'i bombardımandan hemen sonra gezdim ve yapılan hasarı gözlerimle gördüm. Grand düşeslerinden birinin ara sıra verdiği davetlerde kullanılan ve pek fazla önemi olmayan Küçük Nikola Sarayı, *yunker*'lerin kışlası olmuş. Bina yalnız bombardıman edilmekle kalmamış, oldukça da hasara uğramış. Neyse ki, içinde tarihsel değeri olan hiçbir şey yokmuş.

Uspenski katedralinin kubbelerinin birinde bir mermi deliği vardı. Tavandaki birkaç metre mozaikten başka hiçbir yerde hasar yok. Blagoveçenski katedralinin avlusundaki freskler oldukça hasara uğramış. Başka bir mermi de İvan Veliki'nin köşesine çarpmış. Çudovski manastırına belki otuz mermi düşmüş, ancak bir mermi pencereden içeriye girmiş, ötekiler pencere kenarlarını ve saçakları hasara uğratmış.

Spaskaya kapısındaki saat parçalanmış. Troitski kapısına isabetler olmuş ama hasar önemli değil. Alt kulelerden birinin tuğla kemeri yok olmuş.

St. Basil kilisesine bir şey olmamış. Nitekim Büyük Kral sarayında da bir hasar yok. Moskova ve Petrograd'daki bütün değerli şeyler, Hazine'nin malı olan mücevherli taçlar bodruma indirilmiş. Buralara girilmemiş bile.

(2)

LUNAÇARSKİ'NİN BİLDİRİSİ

"Yoldaşlar! Siz yurdun genç sahiplerisiniz ve her ne kadar yapılacak ve düşünülecek çok işleriniz varsa da, yine de sanat ve bilim hazinelerini korumasını bilmelisiniz.

Yoldaşlar! Moskova'da olup geçen olaylar korkunçtur, tamir edilmez bir felakettir... İktidar savaşına girişmiş olan halk şanlı başkentimizi tahrip etmiştir.

Bu şiddetli mücadele ve tahripçi savaş günlerinde eğitim bakanı olmak özellikle korkunç. Yalnız, yeni ve üstün bir kültürün kaynağı olan sosyalizmin zafere kavuşması umudu bana ferahlık vermektedir. Halkın sanat hazinesini koruma sorumluluğu benim üzerime yüklenmiştir... Etkili olamadığım mevkimde kalamayarak istifa ettim. Yoldaşlarım, öteki komiserler bu istifayı kabul etmediler. Onun için yerimde kalıyorum... Ve, bundan başka, Kremlin'e yapılan zararın söylendiği kadar ciddi olmadığını öğrenmiş bulunuyorum...

Fakat, yoldaşlar, rica ediyorum beni destekleyiniz... Yurdumuzun güzelliğini kendiniz ve gelecek kuşaklar adına koruyunuz; halk mallarının koruyucusu olunuz.

Az, çok az bir süre sonra, uzun zaman cahil tutulmuş olan en cahil insanlar bile uyanacak ve sanatın ne kadar büyük bir sevinç, güç ve bilgelik kaynağı olduğunu anlayacaklardır."

(3)

DEVRİMCİ MALİ TEDBİR

Emir

Moskova İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti'ne bağlı Askerî Devrimci Komite'nin bana vermiş olduğu yetkiye dayanarak aşağıdaki hususları emrediyorum:

1. Bütün bankalar şubeleriyle birlikte, Devlet Merkez Bankası ve şubeleri ve postahanelerde bulunan mevduat bankaları da dahil, 11 Kasımdan itibaren yeni bir emre kadar sabah saat 11'den öğleden sonra saat 1'e kadar açık bulundurulacaktır.
2. Mevduat bankalarının cari hesaplarından ve cüzdanlarından yukarıdaki kurumlar tarafından gelecek hafta içinde 150 rubleyi geçmeyen ödeme yapılacaktır.
3. Cari hesaplardan ya da mevduat bankası cüzdanlarından haftada 150 rubleyi geçecek ödeme ile başka hesaplardan yapılacak her türlü ödemeye, önümüzdeki üç gün içinde, yani 22, 23 ve 24 Kasım günleri aşağıdaki durumlarda izin verilecektir:
   (a) Askeri örgütlerin hesaplarından ihtiyaçlarını karşılamak için;
   (b) Fabrika komiteleri ya da memur sovyetleri tarafından tasdik edilmiş, komiserlerin ya da Askerî Devrimci Komite temsilcisinin ve Bölge Askerî Devrimci Komitesi'nin imzasını taşıyan cetvel ve listelere göre memur maaşları ve işçi ücretlerinin verilmesi için.
4. Poliçelere 150 rubleden fazla ödenmez; bakiyesi cari hesaba alınır ve bu emre göre ödenir.
5. Bu üç gün içinde bütün öteki banka işlemleri yasaktır.
6. Bütün hesaplara istenildiği kadar para yatırılmasına izin verilmiştir.
7. Madde 3'te gösterilen yetkiyi tasdik edecek Maliye Konseyi delegeleri sabah saat 10'dan öğleden sonra saat 2'ye kadar İlyinka caddesinde Borsa binasında bulunacaklardır.
8. Bankalarla mevduat bankaları günlük para işlemi tutarlarını akşamüstü saat 5'e kadar Skobeliyev meydanında, Sovyet Merkezi'nde bulunan Askerî Devrimci Komite'ye, Maliye Konseyi namına göndereceklerdir.

9. Bu emre uymayan her ceşit kredi kurumunun memur ve müdürleri halka karşı, devrim mahkemelerinde, devrim düşmanları gibi sorumlu olacaklardır. Adları herkesin bilmesi için açıklanacaktır.
10. İşbu emrin çerçevesine giren mevduat bankaları ve bankaların şube işlemlerini denetlemek üzere bölge Askerî Devrimci Komiteleri üçer temsilci seçecek ve çalışma yerlerini bildireceklerdir.

Askerî Devrimci Komite'nin Tam Yetkili Komiseri
S. ŞEVERDİN - MAKSİMENKO

BÖLÜM XI'İN EKLERİ

(1)

BU BÖLÜM'ÜN SINIRLARI ÜZERINE

Bu bölüm aşağı yukarı iki aylık bir dönemi kapsar. Müttefiklerle konuşmalar, Almanlarla konuşmalar ve ateşkes, Brest-Litovsk'da barış konuşmalarının başlaması ve Sovyet devletinin temellerinin atılması bu döneme rastlar.

Bununla beraber bu çok önemli tarihsel olayları anlatmak ve yorumlamak niyetinde değilim. Bunlar için daha geniş yere ihtiyaç var. *Kornilov'dan Brest-Litovsk'a* adlı eserimde bunları anlatacağım.

Bu bölümde Sovyet Hükümeti'nin, siyasal iktidarını perçinlemek için giriştiği teşebbüslerle yetindim ve yurt içindeki düşman unsurları birbiri ardına nasıl *ele* geçirdiğini anlattım. Ne var ki bu ikinci çeşit olayları felaketli Brest-Litovsk görüşmeleri geçici olarak kesmiştir.

(2)

KARARNAMELER

Bankaların Millileştirilmesi

Milli ekonominin düzenli olarak örgütlenmesi, banka spekülasyonlarının kökünden kazınması ve işçilerin, köylülerin ve bütün emekçi halkın banka sermayesinin sömürüsünden tamamıyla kurtulması için, halkın ve yoksul sınıfların gerçek çıkarlarına hizmet edecek tek bir Rusya Cumhuriyeti Bankası kurmak amacıyla Merkez Yürütme Komitesi *(Çayika)* aşağıdaki kararı almıştır :

1. Banka işlemlerinin bir devlet tekeli olduğu ilan olunur.
2. Bütün mevcut özel banka şirketleri ve bankalar, Devlet Bankası olmuşlardır.
3. Tasfiye edilen kurumların aktif ve pasiflerini Devlet Bankası üzerine almıştır.
4. Özel bankaların Devlet Bankası haline geliş şekli ayrıca bir kararname ile tespit edilecektir.
5. Özel banka işlemlerinin geçici yönetimi Devlet Bankası kuruluna bırakılmıştır.
6. Küçük mevduat sahiplerinin çıkarları teminat altına alınacaktır.

Orduda Seçim Prensibi ve Otorite Örgütlenmesi

1. Emekçi halkın iradesine hizmet eden ordu, halkın temsilcisi olan Halk Komiserleri Konseyi'ne bağlıdır.
2. Askeri birliklerin sınırları içinde, tam yetki asker sovyeti komitelerindedir.
3. Bugüne kadar komitelerin yetkileri içinde bulunan faaliyetler artık doğrudan doğruya bu komitelerin denetimine verilmiştir. Komitenin üzerine alamayacağı faaliyet alanlarında, asker sovyetlerinin denetimi kurulmuştur.
4. Komuta heyetinin ve subayların seçimle atanması usulü getirilmiştir. Alay komutanlarına kadar, alay komutanları dahil, bütün komutanlar, manga, takım, bölük, batarya, tümenlerde ve alaylarda yapılacak (topçularda 2-3 bataryada) genel seçimlerle yerlerine geleceklerdir. Alay komutanından Yüksek Komutan'a kadar, Yüksek Komutan dahil, bütün yüksek subaylar komitelerin kongreleri ya da konferansları tarafından seçilir.

Not : "Konferans" terimiyle bir kademe aşağıdaki komitelerin delegeleriyle ilgili komitelerin toplantısı kastedilmektedir (örneğin alay komitelerinin, bölük komitelerinden gelen delegelerle "konferansı" - Yazar).

5. Alay komutanı kademesine kadar olan kademelerde seçilen komutanların en yakın Yüksek Komite tarafından tasdiki gerektir.

Not : Seçilmiş bir komutanın Yüksek Komite tarafından, red sebebi gösterilmek şartıyla, reddedilmesi halinde, daha aşağı kademe tarafından bir ikinci kere seçilecek komutanın onayı gerektir.

6. Ordu komutanları ordu kongrelerince seçilir. Cephe komutanları ilgili cephelerin kongreleri tarafından seçilir.
7. Özel bir bilgi isteyen ya da pratik bir hazırlığı gerektiren teknik karakterdeki doktorluk, mühendislik, teknikerlik, telgrafçılık ve telsiz operatör-

lüğü, havacılık, otomobilcilik gibi yerlere ancak aranılan özel bilgiye sahip olan kimseler, ilgili hizmetlerin birlik komitelerince seçilir.

8. Kurmay başkanları bu mevki için gereken askeri eğitimi görmüş olan kimseler arasından seçilmelidir.
9. Kurmayın bütün öteki üyeleri Kurmay Başkanı tarafından tayin edilir ve ilgili kongrelerce tasdik olunur.

Not : Özel eğitim görmüş olanlar ayrı bir listede gösterilir.

10. Askerler tarafından herhangi bir aktif hizmete seçilmiş olan komutanların bulundukları yerden çekilme hakkı saklıdır; çekilen komutan er sınıfına döner.
11. Ekonomik bürolardaki yerler dışında, komutanlık dışındaki bütün görevlere seçimle gelmiş ilgili komutanlar tayin edilir.
12. Komuta personelinin seçimine dair ayrıntılı yönetmelikler ayrıca yayımlanacaktır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULYANOV (LENİN)

Konsey Sekreteri
N. GORBUNOV

Askerlik ve Donanma İşleri Halk Komiseri
N. KRİLENKO

Askerlik İşleri Halk Komiseri
N. PODVOYSKİ

(3)

Kontes Panina tutuklandı ve birinci Yüksek Devrim Mahkemesinin önüne çıkarıldı. Kontesin mahkemesi yakında çıkacak olan *Kornilov'dan Brest-Litovsk'a* adlı kitabımda anlatılacaktır. Kontes, "Parayı iade etmeye ve sonra genel suçlamaya terk edilerek serbest bırakılmaya" mahkûm edildi. Kısacası, serbest bırakıldı!

(4)

YENİ REJİMLE ALAYLAR

18 Kasım tarihli Menşevik gazetesi *Drug Naroda*'dan:

"Bolşeviklerin 'derhal barış' hikayesi bize eğlenceli bir filmi hatırlatıyor... Neratov koşuyor, Troçki de arkasında; Neratov duvarı tırmanıyor, Troçki de; Neratov suya dalıyor, Troçki de arkasında; Neratov dama çıkıyor, haydi Troçki de arkasından; Neratov yatağın altına saklanıyor ve Troçki sonunda yakalıyor! Elinde! Tabii barış hemen imzalanıyor..."

Dışişleri Bakanlığı'nda herkes boş ve sessiz oturuyor. Kuryeler saygılı, ama yüzlerinde acı bir ifade var...

Bir elçiyi tutuklayıp kendisiyle bir ateşkes ya da barış antlaşması imzalasak ne dersiniz? Ama bu elçi denen adamlar çok garip kişiler. Sanki hiçbir şey işitmemişler gibi ağızlarını açmıyorlar. Yaşasın İngiltere, Yaşasın Fransa, Yaşasın Almanya! Bakın işte sizlerle bir ateşkes anlaşması imzaladık gitti! A, ne tuhaf, hiç mi haberiniz yok? Gazeteleri, duvarlara yapıştırılan bildirileri de mi okumadınız? Bir Bolşevik şeref ve namusu üzerine yemin ediyorum ki size, barış imzalandı. Sizden çok bir şey istemiyoruz; iki kelimecik bize yazıverin yeter...

Elçiler hiç ağızlarını açmıyorlar. Devletler ağızlarını açmıyorlar. Dışişleri Bakanlığı'nda herkes boş ve sessiz oturuyor.

Robespiyer-Troçki, yardımcısı Marat-Uritzki'ye, 'Dinle,' diyor, 'hemen İngiliz Elçisine koş ve kendisine barış teklif ettiğimizi söyle.'

Marat-Uritzki, 'Kendiniz gidin,' diyor, 'Kabul etmiyor.'

'Telefon et öyleyse.'

'Denedim. Telefon kesik.'

'Telgraf çek.'

'Çektim.'

'Peki, sonuç?'

Marat-Uritzki içini çeker ve cevap vermez, Robespiyer-Troçki kızarak köşeye tükürür...

Troçki az sonra, 'Bana bak, Marat,' der, 'gerçekten aktif bir dış politika izlediğimizi göstermek zorundayız. Bunu nasıl başarabiliriz?'

Uritzki ciddi bir havayla, 'Neratov'un tutuklanması için yeni bir karar daha çıkarın,' der.

Troçki, 'Marat,' der, 'sen çok aptalsın!' Birdenbire kalkar, korkunç ve muhteşemdir, Robespiyer gibi bakmaktadır.

Ciddi bir tavırla, 'Yaz, Uritzki!' der. 'Yaz, İngiliz Elçisine iadeli taahhütlü bir mektup yaz. Sen yaz! Sonra bir de ben yazarım! Dünya halkları hemen barış istiyor.'

Muazzam ve boş Dışişleri Bakanlığı'nda yalnız daktilo makinelerinin tıkırtıları işitilmektedir. Ve Troçki kendi eliyle aktif bir dış politika yürütmektedir..."

(5)

ŞARAP "POGROM"LARI

Askerler arasında isyanı körüklemek amacıyla Kadetler tarafından kurulmuş düzenli bir örgütün bulunduğu sonradan anlaşıldı. Şarapların bedava verildiği yerlerin adresleri çeşitli kışlalara telefonla bildirilmiş ve askerler söylenen yere gittiklerinde deponun yerlerini gösteren adamlara rastlamışlar...

Halk Komiserleri Konseyi sarhoşlukla savaşmak üzere bir komiser atadı. Komiser şarap isyanlarını yalnız merhametsizce bastırmakla kalmadı, aynı zamanda yüz binlerce şişe içkiyi de imha etti. İlk olarak beş milyon dolardan fazla değer taşıyan Kışlık Saray mahzenindeki nadide şaraplar akıtıldı, sonra içkiler Kronştad'a taşınılarak orada imha edildi.

Troçki'nin "Devrimci güçlerin iftiharı ve çiçeği," dediği Kronştad bahriyelileri bu sırada sıkı bir disiplin gösterdiler.

(6)

VURGUNCULAR

Vurgunculara üzerine iki karar çıkarıldı:

Halk Komiserleri Konseyi'nden Askerî Devrimci Komite'ye

Savaşın iaşe dağıtımında yarattığı örgütsüzlük ve sistemsizlik, vurguncular ve yağmacılarla onların demiryollarında, vapur işletmelerinde, nakliye bürolarında vb.deki uşakları yüzünden, son derece kötü bir duruma girmiştir.

Ulusun içinde bulunduğu felaketten yararlanan bu menhus hırsızlar kendi çıkarları için milyonlarca askerin, işçinin hayatıyla ve sağlığıyla oynamaktadırlar.

Bu durum bir gün daha süremez.

Halk Komiserleri Konseyi spekülasyonun, sabotajın, istifçiliğin vb. nin kökünün kazınması için en kesin tedbirlerin alınmasını Askerî Devrimci Komite'ye teklif eder.

Bu gibi suçları işleyen kimseler, Askerî Devrimci Komite'nin özel emirleriyle, derhal yakalanacak ve devrimci mahkeme huzuruna çıkıncaya kadar Kronştad zindanlarında muhafaza edileceklerdir.

Bütün halk örgütleri, gıda maddelerini yağma edenlere karşı yürütülen mücadelede işbirliği yapmaya çağrılır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULYANOV (LENİN)

Uygulanmak üzere kabul eden,
İşçi *ve Asker Delegeleri Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesine bağlı Askerî Devrimci Komite*
Petrograd, Aralık 23, 1917.

***

Bütün Namuslu Yurttaşlara

Dalavereciler, soyguncular, spekülatörler halk düşmanı ilan edilmişlerdir...

Askerî Devrimci Komite bütün halk örgütlerine, bütün namuslu yurttaşlara, öğrendikleri her dalavere, soygun, vurgun vakasını derhal Askerî Devrimci Komite'ye bildirmelerini teklif eder.

Kötülüğe karşı savaş bütün namuslu insanların görevidir. Askerî Devrimci Komite halkın çıkarlarına saygı duyan herkesin desteğini bekliyor.

Askerî Devrimci Komite spekülatörleri ve dalavereciler merhametsizce kovalayacaktır.

ASKERİ DEVRİMCİ KOMİTE
Petrograd, 2Aralık 1917.

(7)

PURİŞKEVİÇ'İN KALEDİN'E MEKTUBU

"Petrograd'ın durumu çok kötüdür. Şehir dünyadan koparılmıştır ve tamamıyla Bolşeviklerin elindedir... Halk sokaklarda tutuklanıyor, Neva'ya atılıyor, hiçbir suçlama yapılmadan boğduruluyor ve hapse atılıyor. Burtzev bile Peter-Paul zindanında, şiddetli bir göz hapsi altındadır.

Başında bulunduğum örgüt, dinlenmeksizin subayları ve *yunker* okullarından kalanları birleştirmeye ve onları silahlandırmaya çalışmaktadır. Subay ve *yunker* kıtaları kurulmadan durum düzeltilemez. Bu kıtalarla saldırdıktan ve ilk başarıyı kazandıktan sonra garnizonlardaki askerlerin yardımını elde edebiliriz ama bu ilk başarı olmadan bir tek askere bile güvenilemez; çünkü binlercesi aralarında bölünmüş ve her kıtada bulunan pis

insanlar tarafından korkutulmuşlardır. Bolşevik propagandası Kazakların çoğunu zehirlemiştir. Bunda, bir şeyler elde edilebilecek kesin hareket zamanını kaçıran General Dutov politikasının büyük rolü vardır. Konuşma ve taviz politikası meyvalarını vermiştir; saygıya değer olan her şey yok edilmiştir ve hâkim olanlar *plebler* ve katillerdir. Bunları vurmaktan ve asmaktan başka çare yoktur.

Biz sizi buraya bekliyoruz, General. Ve geldiğiniz an elimizdeki bütün kuvvetlerle ileri harekete girişeceğiz. Ama bunun için sizinle birtakım karşılıklı konuşmalara girişmemiz ve her şeyden önce, aşağıdaki noktaları açıklığa kavuşturmamız gerekir:

(1) Savaşa katılabilecek olan subayların, sizin adınıza, size katılmak üzere Petrograd'ı terk etmeye çağrıldıklarını biliyor musunuz?

(2) Petrograd'a aşağı yukarı ne zaman geleceğinizi tahmin ediyorsunuz? Harekâtımızı koordine edebilmek için bunu bilmemiz gerekir.

Bolşevizm boyunduruğunu başımıza geçiren aklı başında adamların burdaki hareketsizliğe rağmen –örgütlenmesi çok zor olan subaylar çoğunluğunun kalınkafalılığına rağmen– gerçeğin bizden yana olduğuna, yurt sevgisinden hareket ettiklerini ve yurdu kurtarmak istediklerini söyleyen kötü ve canice kuvvetleri yeneceğimize inanıyoruz. Başımıza ne gelirse gelsin yenilmeyeceğiz ve sonuna kadar dayanacağız..."

Purişkeviç devrimci mahkeme karşısına çıkarılmış ve kendisine kısa bir hapis cezası verilmiştir.

(8)

İLANLARIN TEKEL ALTINA ALINMASI ÜZERİNE KARARNAME

1. Gazetelerde, kitaplarda, ilan yerlerinde, ilan kulelerinde, bürolarda ve başka yerlerde ilan yayımlanmasının devlet tekelinde bulunduğu ilan olunur.
2. İlanlar ancak Petrograd'daki Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti'nin ve yerel sovyetlerin organlarında yayımlanabilir.
3. Gazete ve ilan büroları sahipleriyle bu gibi kurumların bütün memurları, ilan işlerinin Hükümete devredilmesine kadar yerlerinde kalacaklardır... Bürolarının devamlı olarak çalışmasına nezaret edecekler, bütün özel ilanları ve bunlar dolayısıyla aldıkları paraları, hesapları ve hesapların kopyalarını Sovyetlere intikal ettireceklerdir.
4. Bütün yayın müdürleri ile paralı ilan işiyle uğraşan kurumların müdürleri ve memurlarıyla işçileri, bir Şehir Kongresi toplamak ve önce Şehir

Sendikasına sonra Rusya Sendikalarına katılmak ve böylece Sovyet yayınlarında ilancılık işini daha esaslı ve adil bir yoldan örgütlemek, ilanların halkın işine yaraması için daha iyi kurallar hazırlamak hususunda anlaşmışlardır.

5. Belgeleri ya da parayı saklayan, ya da madde 3 ve 4'te gösterilen emirlere uymayan kimseler üç yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına çarptırılır ve malları müsadere edilir.
6. Özel yayınlarda.. para ile ya da gizli şekilde ilan basmak da, aynı zamanda şiddetle cezalandırılır.
7. İlancılık büroları Hükümet tarafından müsadere olunmuştur. Gerekirse sahiplerine karşılık ödenir. Müsadere edilmiş kurumların küçük sahipleri ve ortaklarına, kuruma yatırmış oldukları paralar iade olunur.
8. Bütün binalar, bürolar, acentalar ve genel olarak ilancılık işi yapan bütün kurumlar adreslerini derhal İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'ne bildireceklerdir ve madde 5'te gösterilen cezayı göz önünde bulundurarak işlerini devretmeye başlayacaklardır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULYANOV (LENİN)

Kamu Eğitimi Halk Komiseri
A. V. LUNAÇARSKİ

Konsey Sekreteri
N. GORBUNOV

(9)

ÇAĞRILAR VE KARŞI ÇAĞRILAR

Devlet ve Özel Bankalarda Çalışan Memurlardan
Petrograd Halkına:

Yoldaşlar, işçiler, askerler ve yurttaşlar!

Askerî Devrimci Komite, yayımladığı olağanüstü bildiride resmî ve özel bankalarda ve öteki kurumlarda çalışan işçileri hükümetin cepheye erzak gönderme işini aksatmakla suçlamaktadır...

Yoldaşlar ve yurttaşlar, genel emek ordusunun bir parçası olan bizlere atılan bu iftiraya inanmayınız.

Sürekli şiddet müdahaleleri altında çalışmak zor olmasına rağmen yurdumuzun ve devrimin mahvolmak üzere olduğunu bilmemize rağmen, biz-

ler, en yüksek memurdan, en alt memura, müstahdeme, muhasebeciye, işçilere ve kuryelere vb. ye kadar, cepheye ve yurda yiyecek ve silah gönderilmesiyle ilgili görevlerimizi yapmakta devam etmekteyiz.

Yoldaşlar, işçiler ve askerler, para ve bankacılık konularındaki bilgisizliğinizden cesaret alınarak, sizin gibi işçi olanlara karşı kışkırtılmaktasınız; çünkü cephede aç kalan ve ölen asker kardeşlerimizin sorumluluğu, asıl suçlu kimselerden çevrilip genel sefalet ve örgütsüzlük şartları altında görevlerini yapmakta olan masum işçilere yöneltilmek isteniyor.

UNUTMAYINIZ, İŞÇİLER VE ASKERLER! MEMURLAR, HER ZAMAN BİR PARÇASI BULUNDUKLARI EMEKÇİ HALKTAN YANA OLMUŞLARDIR VE OLACAKLARDIR; CEPHE VE İŞÇİLERİN İHTİYACI OLAN BİR TEK KOPEK BİLE MEMURLAR TARAFINDAN GECİKTİRİLMİŞ DEĞİLDİR VE GECİKTİRİLMEYECEKTİR.

6 Kasımdan 23 Kasıma kadar, yani 17 gün içinde, cepheye 500 milyon ruble, öteki şehirlerden ayrı olarak Moskova'ya 120 milyon ruble gönderilmiştir.

Bütün halkı temsil edecek olan Kurucu Meclis'in gözetiminde, halkın serveti üzerine titreyen memurlar kendileri tarafından bilinmeyen amaçlar için para vermeyi reddetmektedirler.

KANUNU KENDİ ELLERİNİZE ALMAYA SİZİ ÇAĞIRAN İFTİRACILARA İNANMAYIN.

Rusya Devlet Bankası Memurları Birliği Merkez Kurulu
Rusya Kredi Kurumları Memurları Sendikası Merkez Kurulu

Petrograd Halkına

YURTTAŞLAR ! Bu karanlık günlerde Rusya'nın kurtulması için çalışan İaşe Bakanlığı'ndaki ve diğer iaşe kurumlarındaki memurlara karşı korkunç iftiralar yayarak sizi kışkırtmaya çalışan sorumsuz kimselere inanmayınız. Yurttaşlar! Çeşit çeşit bildirilerle bizi linç etmeye çağrılıyorsunuz. Bizi işleri sabote etmek ve grev yapmakla suçluyorlar; halkın başına gelenlerden biz sorumlu tutuluyoruz, oysa biz durmadan ve yorulmadan çalışmaktayız ve hâlâ da Rus halkını açlıktan kurtarmak için elimizden geleni yapıyoruz. Mutsuz Rusya'nın bir yurttaşı sıfatıyla üzerimize aldığımız yüke rağmen, orduya ve halka yiyecek sağlamak gibi ağır ve sorumlu işimizin başından bir saat bile ayrılmış değiliz.

Varlığımızı, soğuk ve açlık altında, kanıyla ve acılarıyla koruyan ordumuzun hayali bir an bile gözümüzün önünden gitmemektedir.

Yurttaşlar! Halkımızın hayatında ve tarihindeki en karanlık günleri geçirebilmişsek, Petrograd'da kıtlığı önleyebilmişsek, eğer zor şartlar altında bulunan orduya büyük, hemen hemen insanüstü bir çalışma ile ekmek ve yem sağlayabilmişsek, bunun nedeni namusumuzla çalışmış olmamız ve hâlâ da çalışmamızdır...

İktidarı zorla ele geçirenlerin "son uyarma"sına cevabımız şudur: Yurdu felaketten kurtarmak için elinden geleni yapan bizleri korkutmak, yurdu mahva götüren sizin gibilere kalmamıştır. Biz tehditlerden korkmuyoruz: Önümüzde zavallı Rusya'nın kutsal hayali var. Bütün çabamızla orduya ve halka iaşe sağlamaya devam edeceğiz, yeter ki, siz bizi bu yurt görevini yapmaktan alıkoymayın. Yoksa ordu ve halk kıtlıkla karşı karşıya kalır ve bunun sorumlusu da bu şiddet hareketini hazırlayanlar olur.

İaşe Bakanlığı Memurları İcra Komitesi

Çinovniklere *(Devlet Memurlarına)*

Hükümetteki ya da kamu kurumlarındaki görevinden ayrılan, işleri sabote eden ya da belirlenen işi gününde yapmayan, fakat hizmet etmediği süre için maaşını avans olarak almış bulunan memurlar ve kimseler 27 Kasım 1917 gününe kadar hizmet etmiş oldukları daire ya da kurumlara aldıkları paraları iade edeceklerdir.

Bu yapılmadığı takdirde, bu gibi kimseler Hazine malını çalmış sayılacaklar ve Askeri Devrimci Mahkeme tarafından yargılanacaklardır.

Askerî Devrimci Komite
7 Aralık, 1817

Özel İaşe Kurulu'ndan

YURTTAŞLAR!

Petrograd'ın iaşesini sağlamak için yaptığımız çalışmanın şartları her gün biraz daha zorlaşmaktadır.

Askerî Devrimci Komite komiserlerinin –işimiz için çok kötü sonuçlar veren– müdahaleleri, hâlâ devam etmektedir.

KEYFİ HAREKETLERİ, siparişleri feshetmeleri, BÜYÜK BİR FELAKETE SEBEP OLABİLİR.

Halka dağıtılacak et ve yağların muhafaza edildiği soğuk hava depolarından biri mühürlenmiştir, bu yüzden yiyecekleri kontrol edemiyoruz, BOZULABİLİR .

Bir vagon patatesle bir vagon lahana müsadere edilmiş ve kimsenin bilmediği bir yere götürülmüştür.

Elkonulmaması gereken mallara (helva) komiserler elkoymaktadırlar. Önceki gün olduğu gibi, beş kutu helva komiser tarafından kendisi için alıkonulmuştur.

DEPOLARIMIZDA SAKLADIĞIMIZ MALLAR ELİMİZDEN ÇIKMIŞTIR, elkoyan komiser yiyeceklerin dışarı çıkmasına izin vermiyor, memurlarımızı korkutuyor, onları tutuklamakla tehdit ediyor.

PETROGRAD'DA BÜTÜN OLUP BİTENLER TAŞRADA BİLİNİYOR VE DON'DAN, SİBİRYA'DAN, VORONEÇ'DEN VE BAŞKA YERLERDEN EKMEK VE UN GÖNDERİLMİYOR.

BİZ DAHA FAZLA DAYANAMAYIZ.

İş elimizden çıkmaktadır.

BİZİM görevimiz durumu halka bildirmektir.

Son imkâna kadar halkın çıkarlarını korumakta devam edeceğiz.

YAKLAŞAN KITLIĞI ÖNLEMEK İÇİN HER ŞEYİ YAPACAĞIZ, AMA EĞER BU ZOR ŞARTLAR ALTINDA İŞİMİZE DAHA FAZLA DEVAM EDEMEZSEK, HALKIN BUNU BİLMESİNİ İSTERİZ...

(10)

PETROGRAD'DA KURUCU MECLİS SEÇİMLERİ SONUCU

Petrograd'da on dokuz parti vardı, 30 Kasımda yayımlanan seçim sonuçları şöyle:

Parti	*Aldığı oy*
Hıristiyan Demokratlar	3,707
Kadetler	245,006
Halkçı Sosyalistler	19,109
Bolşevikler	424,027
Sosyalist Enternasyonalciler	158
Sosyal Demokrat ve Sosyal Devrimci Ukrayna ve Musevi İşçileri	4,219
Kadın Hakları Birliği	5,310
Sol Sosyalist Devrimciler	152,230
Sosyalist Devrimciler *(Oborontsi)*	4,696
Halk Gelişmesi Birliği	385
Radikal Demokratlar	413
Ortodoks Kiliseleri	24,130
Yurt Kurtuluşu Kadınlar Birliği	318
Bağımsız İşçiler, Askerler, Köylüler Birliği	4,942

Hıristiyan Demokratlar (Katolikler)	14,382
Birleşik Sosyal Demokratlar	11,740
Menşevikler	17,427
Yedinstvo grubu	1,823
Kazak Askerleri Birliği	6,712

(11)

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ'NDEN EMEKÇİ KAZAKLARA

Kazak Kardeşler!

Aldatılıyorsunuz. Halka karşı kışkırtılıyorsunuz. Size İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'nin sizin düşmanınız olduğunu, Kazak topraklarınızı, Kazak özgürlüğünüzü ellerinizden alacağını söylüyorlar. İnanmayın bunlara, Kazaklar... Kendi generalleriniz ve toprak sahipleriniz, sizleri esirliğin karanlığında tutmak için aldatıyor. Biz, Halk Komiserleri Konseyi, buradan sizlere sesleniyoruz. Bunları dikkatle okuyunuz ve kimin doğru söylediğine, kimin sizi aldattığına kendiniz karar veriniz. Bir Kazak'ın ömrü ve hizmeti her zaman esirlik altında ve ağır işlerle geçer. Bir Kazak yüksek makamların ilk çağrısında atına eyerini vurdu mu sefere çıkar. Kazak askeri teçhizatını kendisi zar zor kazandığı para ile sağlar. Kazak hizmete çağırıldı mı çiftliği harap olmaya başlar. Bu adil mi? Hayır. Bu artık ebediyen değişmelidir. KAZAKLAR ESİRLİKTEN KURTULMALIDIRLAR. Yeni Halk Sovyeti iktidarı emekçi Kazakların yardımına koşmak istiyor. Yalnız bunun için Kazakların kendilerinin de eski düzeni kaldırmak istemeleri, esirci subaylarına, toprak sahiplerine, zenginlerine boyun eğmemeleri, boyunlarındaki pis boyunduruğu atmaları gerekiyor. Kalkınız, Kazaklar! Birleşiniz! Halk Komiserleri Konseyi sizi yeni, taze ve daha mutlu bir hayata çağırıyor.

Kasım ve Aralık aylarında Petrograd'da Rusya Asker, İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetleri kongreleri toplanmıştır. Bu kongreler muhtelif yerlerde iktidarı sovyetlerin eline, yani, halk tarafından seçilmiş olan insanların ellerine vermiştir. Bundan böyle Rusya'da, iktidarı halkın kendisi yaratacaktır... Herkes eşittir. Düşünün bir kere, Kazaklar, bu iyi mi kötü mü? Kazaklar, sizi bu yeni düzene katılmaya ve kendi Kazak Delegeleri Sovyetleri'nizi kurmaya çağırıyoruz. Muhtelif yerlerde bütün iktidar bu çeşit sovyetlerin elinde olacaktır. İktidar general rütbesindeki *hetman*'ların değil, emekçi Kazakların seçtikleri delegelerin, kendi güvendiğiniz insanların elinde olacaktır.

Rusya Asker, İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetleri bütün büyük toprak sahiplerinin topraklarını emekçi halka veren bir karar almıştır. Bu iyi bir

şey değil mi, Kazaklar? Kornilov'lar, Kaledin'ler, Dutov'lar, Karaulov'lar, Bardije'ler bütün ruhlarıyla zenginlerin çıkarlarını korumaktadırlar ve büyük toprak sahiplerinin ellerinden toprakları alınırsa Rusya'yı kana boyamaya hazırdırlar. Ama, siz, çalışan Kazaklar, kendiniz sefaletten, baskı ve topraksızlıktan yakınmıyor musunuz? Adam başına 4-5 *dessiyatin*'den çok toprağı olan kaç Kazak var? Binlerce *dessiyatin* toprağı olan büyük arazi sahipleri ayrıca Kazak ordusunun topraklarını da ellerine geçirmek istemektedirler. Yeni Sovyet kanunlarına göre Kazak büyük toprak sahiplerinin toprakları Kazak işçileriyle yoksul Kazakların ellerine geçecektir. Sizlere Sovyetlerin topraklarınızı ellerinizden almak istediği söyleniyor. Sizi korkutan kim? Büyük toprak sahiplerinin topraklarını SOVYETLERİN sizlere vermek istediğini bilen zengin Kazaklar! O halde, Kazaklar, birinden birini seçiniz: Kornilov'lardan, Kaledin'lerden, generallerden ve zenginlerden mi yanasınız, yoksa Köylü, Asker, İşçi ve Kazak Delegeleri Sovyetleri'nden mi yanasınız?

Rusya Kongresi tarafından seçilmiş olan HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ BÜTÜN ULUSLARA ATEŞİN DERHAL KESİLMESİNİ VE HİÇBİR ULUSUN HİÇBİR YER KAYBINA MEYDAN VERİLMEKSİZİN ADİL DEMOKRATİK BİR BARIŞ YAPILMASINI TEKLİF ETMİŞTİR. Bütün kapitalistler, büyük toprak sahipleri, Kornilovcular, Sovyetlerin barışçı politikasına karşı çıkmışlardır. Çünkü savaş onlara kâr, iktidar ve itibar sağlıyor. Oysa size, siz Kazak erlerine ne sağlıyor? Siz de öteki asker ve bahriyeli kardeşleriniz gibi sebepsiz yere, amaçsızca mahvoluyorsunuz. Bu kahrolası savaş başlayalı yakında üç buçuk yıl olacak. Bu savaşı bütün ulusların kapitalistleri ve büyük toprak sahipleri kendi kârları için, dünyayı soymak için çıkardılar. Savaş emekçi Kazaklara yalnızca felaket ve ölüm getirmiştir. Savaş Kazak çiftlik hayatının bütün kaynaklarını kurutmuştur. Genel olarak bütün yurdun ve özel olarak da Kazakların tek kurtuluş yolu acil ve adil bir barıştır. Halk Komiserleri Konseyi bütün hükümetlere ve halklara şunları ilan etti: Biz başka ulusların mallarını istemiyoruz ve kendimizinkini de vermek istemiyoruz. İlhaksız ve tazminatsız bir barış istiyoruz. Her ulus kendi kaderini kendi tayin etmelidir. Hiçbir ulus öteki ulusu baskı altında tutamaz. Halk Komiserleri Konseyi'nin bütün hükümetlere, halklara, müttefiklere ve düşmanlara teklif ettiği barış böyle bir namuslu demokratik ve halkçı bir barıştır. Ve sonuç meydanda : RUS CEPHESİNDE BİR ATEŞKES ANLAŞMASI İMZALANDI.

Artık orada asker ve Kazak kanı akmıyor. Onun için, Kazaklar, şimdi karar verin artık: Bu yıkıcı, anlamsız, alçakça cinayetlere devam etmek is-

tiyor musunuz? İstiyorsanız, o halde, halkın düşmanı olan Kadetleri destekleyin; sizi 1 Temmuz taarruzuna sürükleyen Çernov'ları, Tseretelli'yi, Skobeliyev'i destekleyin; cephede askerlere ve Kazaklara ölüm cezasını koyan Kornilov'u destekleyin. AMA EĞER HEMEN ONURLU BİR BARIŞ İSTİYORSANIZ, SOVYETLERİN SAFLARINA GELİN VE HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ'Nİ DESTEKLEYİN.

Kazaklar, kendi kaderiniz kendi ellerinizde. Ortak düşmanlarımız olan büyük toprak sahipleri, kapitalistler, Kornilovcu subaylar, burjuva gazeteleri sizleri aldatıyorlar ve sizleri felakete sürüklüyorlar. Orenburg'da, Dutov, sovyeti tutukladı ve garnizonun silahlarını ellerinden aldı. Kaledin, Don bölgesinde sovyetleri tehdit ediyor. Bu bölgenin savaş durumunda olduğunu ilan etti, askerlerini bir araya toplatıyor. Karaulov Kafkasya'da yerli kabileleri öldürüyor. Kadet burjuvazisi onları milyonlarıyla destekliyor. Ortak amaçları halkın Sovyetlerini yok etmek, işçileri ve köylüleri ezmek, orduda yeniden kırbaç disiplini kurmak ve emekçi Kazakların esirliğini sonsuzca sürdürmektir.

Devrimci kıtalarımız halka karşı başkaldıran bu cinayetlere son vermek üzere Don ve Ural'a doğru harekete geçmiştir. Devrimci kıtaların komutanlarına asi generallerle hiçbir konuşmaya girmemeleri, kesin ve amansızca hareket etmeleri emri verilmiştir.

Kazaklar! Şimdi artık kardeşlerinizin kanının daha fazla akıtılıp akıtılmaması sizlerin elindedir. Biz elimizi size uzatıyoruz. Düşmanlara karşı büyük halkla birlik olunuz. Kaledin'in, Kornilov'un, Dutov'un, Karaulov'un ve yardımcılarıyla kışkırtıcılarının halk düşmanları ve hainler olduklarını ilan ediniz. Onları kendi kuvvetlerinizle tutuklayınız ve Sovyet makamlarına teslim ediniz...

Halk Komiserleri Konseyi

(12)

SOVYET HÜKÜMETİNİN DİPLOMATİK HABERLEŞMESİ

Troçki'nin Müttefiklere ve tarafsız devletlere verdiği notalarla Müttefik askeri ataşelerinin General Duhonin'e verdiği notalar buraya alınamayacak kadar çoktur. Bundan başka Sovyet Cumhuriyeti tarihinin bu kitabı ilgilendirmeyen başka bir yanına, yani Sovyet Hükümetinin dış ilişkilerine ait belgelerdir bunlar. Bu konuyu *Kornilov'dan Brest Litovsk'a* adlı gelecek kitabımda ele almış bulunuyorum.

(13)

DUHONİN'E KARŞI CEPHEYE YAPILAN ÇAĞRI

"...Barış için yapılan savaş burjuvazinin ve karşıdevrimci generallerin direnmesiyle karşılaşmıştır... Gazetelerin yazdıklarından anlaşıldığına göre, Duhonin eski Yüksek Komutanın *Stavka*'sında burjuvazinin ajanlarını ve onların dostlarını, Verhovski, Avksentiyev, Çernov, Gotz, Tseretelli gibilerini toplamaktadır. Dahası bunların Sovyetlere karşı yeni bir hükümet kurmak niyetinde oldukları anlaşılıyor.

Yoldaşlar, askerler! Yukarıda adlarını yazdığımız kimselerin hepsi evvelce bakanlık yapmışlardır. O sıralarda Kerenski ve burjuvazinin. isteklerine göre hareket etmişlerdir. 1 Temmuz taarruzundan ve savaşın sürmesinden sorumludurlar. Köylüye toprak vaat eden ve sonra toprak komitelerini tutuklayanlar bunlardır. Askerler için ölüm cezasını yeniden koyanlar bunlardır. Fransız, İngiliz ve Amerikan kapitalistlerinin emirlerine boyun eğenler de bunlardır....

Halk Komiserleri Konseyi'nin emirlerine itaat etmeyen General Duhonin, Yüksek Komutanlık görevinden atılmıştır... Kendisi Müttefik emperyalist devletlerden gelen notayı, yanıtlanmak üzere kıtalar arasında dolaştırmakta ve karşıdevrimi kışkırtmaya çalışmaktadır...

Duhonin'e itaat etmeyiniz! Kışkırtmalarını önemsemeyiniz! Kendisini ve karşıdevrimci generaller grubunun hareketlerini yakından dikkatle izleyiniz..."

(14)

KRİLENKO'DAN

İki Sayılı Emir

Eski Yüksek Komutan General Duhonin, emirleri uygulamak istemediği, yeni bir iç savaşı kışkırtacak alçakça işlere giriştiği için, halk düşmanı ilan edilmiştir. Duhonin'i destekleyen bütün şahıslar, sosyal ya da politik durumlarına ya da geçmişlerine bakılmaksızın tutuklanacaktır. Özel yetkili kişiler bu tutuklamaları uygulayacaklardır. Yukarıdaki emirlerin uygulanmasına General Manihovski'yi memur ediyorum.

BÖLÜM XII'NİN EKLERİ

(1)

KÖYLÜLERE ÇAĞRI

"Köylülerden gelen birçok soruya cevap olarak aşağıda bütün iktidarın bundan böyle İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri'nin elinde bulunduğu açıklanmıştır. İşçi devrimi Petrograd ve Moskova'da başarı kazandıktan sonra şimdi Rusya'nın öteki merkezlerinde de başarıya ulaşmaktadır. İşçi ve Köylü Hükümeti yığınların, işçilerin çıkarlarını büyük toprak sahiplerine ve kapitalistlere karşı korur.

Bu bakımdan Köylü Delegeleri Sovyetleri ve her şeyden önce bölge sovyetleri ve giderek taşra sovyetleri, bundan böyle ve Kurucu Meclis toplanıncaya kadar, devlet otoritesinin tam yetkili kurumlarıdır. Bütün büyük toprak sahiplerinin toprakla ilgili unvanları Rusya Sovyetleri Kongresi tarafından kaldırılmıştır. Toprak konusunda bugünkü Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti tarafından bir kararname yayımlanmıştır. Bu kararnameye göre bugüne kadar büyük toprak sahiplerine ait olan arazi tamamen ve bütünüyle Köylü Delegeleri Sovyetleri'nin eline geçmiştir. *Volost* (belirli birtakım köyler grubu bir *Volost* olur) toprak komiteleri, toprakları hemen büyük toprak sahiplerinden alacaklar, hesaplarını tutacaklar, düzenin sağlanmasına dikkat edecekler, bütün malların iyi muhafaza edilmesine nezaret edecekler ve bundan böyle bütün özel malikânelerin kamu malı olduğunu göz önünde tutarak bu malların halkın kendisi tarafından korunmasını sağlayacaklardır.

Devrimci iktidar tarafından yayımlanmış olan kararnameleri uygulayan bölge köylü sovyetlerinin kabul ettiği bütün *Volost* toprak komiteleri kararları tamamen meşrudur ve itirazsız yerine getirilecektir.

İkinci Rusya Sovyetler Kongresi'nin tayin ettiği İşçi ve Köylü Hükümeti Halk Komiserleri Konseyi adını almıştır.

Halk Komiserleri Konseyi köylüleri her yerde yönetimi ellerine almaya çağırır.

İşçiler her şekilde kesin olarak ve tamamiyle köylüleri destekleyecekler, makina ve araç bakımından ihtiyaçlarını düzenleyecekler, karşılığında da köylülerin buğday nakliyatına yardım etmelerini isteyeceklerdir.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULYANOV (LENİN)

Petrograd, 18 Kasım, 1917.

(2)

Köylü sovyetlerinin tam yetkili kongresi bir hafta kadar sonra toplanmış ve birkaç hafta devam etmiştir. Bu kongrenin hikayesi "Olağanüstü Konferans" hikâyesinin bir başka türlüsüdür. Başlangıçta delegelerin çoğunluğu Sovyet Hükümeti'ne karşıydı ve karşı cepheyi tutuyorlardı. Birkaç gün sonra toplantı Çernov'la birlikte ılımlıları tuttu. Ve birkaç gün daha sonra büyük bir çoğunluk Maria Spiridonova'ya oy verdi ve temsilcilerini Smolni'deki *Çayika*'ya gönderdi... Bunun üzerine sağ kanat kongreden ayrıldı ve kendi başına bir kongre topladı. Bu Kongre önemini günden güne kaybetti ve sonunda dağıldı...